

*Academia de Științe
a Moldovei*

IEFS

*Institutul de Economie,
Finanțe și Statistică*

*Ministerul Economiei
al Republicii Moldova*

TENDINȚE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 8 (trim. IV) 2012

ISSN 1857-3126

Chișinău

Supported by the European Union High Level Policy
Advice Mission to the Republic of Moldova

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:

Alexandru Stratan, Anatolii Rojco, Alexandru Fala, Tatiana Colesnicova, Victoria Clipa, Viorica Popa, Veronica Vragaleva, Alexandra Novac, Eugenia Lucașenco, Corina Gribincea, Zina Toaca, Sergiu Gherboveț

Această ediție a fost pregătită cu suportul acordat de Proiectul EUHLPAM, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD Moldova.

Echipa *TEM* este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a IEFS.

Publicația “Tendințe în Economia Moldovei” este o ediție trimestrială produsă cu asistența Misiunii Uniunii Europene de Consiliere în Politici Publice pentru Republica Moldova. Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă punctul de vedere al Uniunii Europene.

© Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM și ME

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul de Economie, Finanțe și Statistică
2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45
Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94
e-mail: iefs@iefs.md, web site: www.iefs.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	7
Rezumatul ediției	10
Capitolul I. PRODUCȚIA	16
Capitolul II. PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB	26
Capitolul III. FINANȚE	30
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	52
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	70
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	75
Capitolul VII. PROGNOZA PENTRU ANUL 2013	87
SUPPORTUL BUGETAR UE: DE CE EL ESTE IMPORTANT PENTRU MOLDOVA?	90
Gnel Sedrakyan, Yiannis Hadziyiannakis	
IMPORTANȚA FACILITĂRII COMERȚULUI PENTRU CREȘTEREA ECONOMICĂ	99
Andrea Lorenzo Capussela, Georgeta Mincu	
PROGNOZAREA MACRO-FISCALĂ ȘI COMERCIALĂ ÎN MOLDOVA: O ANALIZĂ INSTITUȚIONALĂ CU UNELE RECOMANDĂRI	107
Apostolos Papaphilippou	
ANEXE STATISTICE	113

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Președinte	Nicolae Timofti
Președintele Parlamentului	Marian Lupu
Prim-ministru	Vlad Filat
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova – 34, Partidul Liberal Democrat din Moldova – 31, Partidul Democrat din Moldova – 15, Partidul Liberal – 12, Deputați neafiliați – 9)
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33,8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol), UTA Găgăuzia, Unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului
Populația stabilă	3559,5 mii locuitori
Principalele religii	ortodoxă (93,34%), protestantă (1,98%), creștină de rit vechi (0,15%), catolică (0,14%), etc.
Moneda națională	Leu moldovenesc (1 USD = 12,4568 MDL, 1 EUR = 15,6822 MDL)

ABREVIERI

ACECL	- Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	- Avantajul Comparativ Relevat
AGCS	- Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	- Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	- Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	- Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	- Preferințe Comerciale Autonome
BERD	- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BMA	- Biroul Migrație și Azil
BNP	- Bugetul Național Public
BNS	- Biroul Național de Statistică
BPA	- Bune practici agricole
BTC	- Bariere Tehnice în Comerț
CBN	- Certificatele Băncii Naționale
CE	- Comisia Europeană
CNPF	- Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	- Capital Normativ Total
CPE	- Coeficientul protecției efective
CSCI	- Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	- Comunitatea Statelor Independente
CT	- Contingent Tarifar
DPI	- Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	- Drepturi Speciale de Tragere
EAD	- Echivalent ad-valorem
FMI	- Fondul Monetar Internațional
IEFS	- Institutul de Economie, Finanțe și Statistică
IHH	- Indicele Herfindahl-Hirschman
IMM	- Întreprinderi Mici și Mijlocii
IPC	- Indicele Prețurilor de Consum
IPP	- Indicele Prețului de Producție
IPPI	- Indicele Prețurilor Producției Industriale
ISD	- Investiții Străine Directe
MAIA	- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

MDL	- Leu Moldovenesc
MF	- Ministerul Finanțelor
MSF	- Măsuri sanitare și fitosanitare
BNM	- Banca Națională a Moldovei
NCMF	- Națiunea cea mai Favorizată
NEER	- Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	- Coeficientul Protecției Nominale
ODIMM	- Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	- Organizația Internațională a Migrației
OMC	- Organizația Mondială a Comerțului
OMS	- Organizație de Microfinanțare
ONU	- Organizația Națiunilor Unite
APC	- Acordul de Parteneriat și Cooperare
PIB	- Produsul Intern Brut
RC	- Rata de concentrare
REER	- Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	- Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	- Tendințe în Economia Moldovei
TN	- Transnistria
TVA	- Taxa pe Valoare Adăugată
UE	- Uniunea Europeană
USD	- Dolar SUA
UTA	- Unitate teritorial-administrativă
VAB	- Valoare adăugată brută

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Sfârșitul anului 2012 a fost caracterizat de un șir de evenimente atât pe plan politic, cât și economic și social.

3 octombrie

Președintele Republicii Moldova, Nicolae Timofti a ținut un discurs în fața deputaților Adunării Parlamentare a Consiliului Europei. Șeful statului a vorbit despre aspirațiile Europene ale Republicii Moldova și a insistat asupra necesității retragerii trupelor rusești de pe teritoriul acesteia.

19 octombrie

Proiectul de lege privind introducerea unei taxe de drum pentru autoturismele înmatriculate în afara Republicii Moldova a fost aprobat în lectură finală. Potrivit noii redacții a proiectului, mărimea acestei taxe va fi: pentru 7 zile – 3 EUR, pentru 15 zile – 4 EUR, 30 zile – 7 EUR, 90 zile – 15 EUR și pentru 180 de zile – 25 EUR. Legea urmează să intre în vigoare începând cu luna noiembrie. Se preconizează că cu ajutorul vinetei în bugetul statului vor ajunge anual 25 de milioane de EUR, bani care vor fi direcționați către modernizarea infrastructurii rutiere.

25 octombrie

Parlamentul Republicii Moldova a numit șefii SIS, CNI și CNA. Astfel, Mihai Balan a devenit șeful Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, Anatol Donciu a devenit președintele Comisiei Naționale pentru Integritate, iar Viorel Chetragu a fost numit șef al Centrului Național Anticorupție.

2 noiembrie

Legea bugetului de stat pentru anul 2013 a fost votată în lectură finală de majoritatea deputaților AIE. Aceasta prevede venituri în sumă de 22,7 mild. MDL și cheltuieli în sumă de 23,6 mild. MDL. Proiectul prevede un deficit bugetar de 874 mil. MDL, creștere economică de 5%, rata anuală a inflației va constitui 5 la sută, exporturile și importurile vor crește cu 13% și, respectiv, 10 la sută, iar salariul nominal mediu lunar va crește cu peste 11% față de anul 2012, atingând nivelul de 3950 MDL. Comparativ cu anul 2012, deficitul bugetului de stat se va reduce cu 31,2 mil. MDL. Conform legii, volumul preponderent al resurselor publice disponibile direcționate către domeniul social – 67,4% din totalul cheltuielilor publice, acestea fiind urmate de cheltuielile de ordin economic, care vor constitui 14,3% din cheltuielile bugetului public național.

16 noiembrie

Camera Reprezentanților a Statelor Unite ale Americii a votat pentru anularea amendamentului Jackson-Vanik cu 365 de voturi pro și 43 de voturi contra. Amendamentul respectiv a fost adoptat de Congresul SUA în anul 1974, în perioada Războiului Rece între SUA și URSS. Acesta interzicea un tratament preferențial în comerț pentru țările care încalcă grav sau limitează drepturile cetățenilor săi de a emigra. Amendamentul a

fost anulat pentru patru state din spațiul CSI: Kârgâzstan, Georgia în 2000, pentru Armenia în 2004, Ucraina – în 2005.

20-23 noiembrie

În perioada 20-23 noiembrie 2012, la Bruxelles a avut loc cea de a IV-a Rundă de negocieri al Acordului de Liber Schimb Aprofundat și Comprehensiv RM – UE (DCFTA). În cadrul negocierilor, s-au discutat ofertele tarifare privind accesul bunurilor pe piață, s-a făcut schimb de oferte privind accesul pe piața serviciilor și au fost continuate discuțiile asupra capitolelor Acordului privind proprietatea intelectuală, măsurile sanitare și fitosanitare și barierele tehnice. La capitolul accesului bunurilor și serviciilor pe piață, s-a convenit că părțile vor revedea ofertele tarifare negociate și vor continua negocierea acestora la următoarea rundă. De asemenea, au avut loc dezbateri pe marginea posibilei liberalizări a sectorului industrial. În sectorul agricol, s-a discutat despre volumele cotelor la carne, ouă, zahăr, legume și fructe, cereale, vin, țigări. În domeniul serviciilor, a fost efectuat un schimb de oferte privind liberalizarea anumitor sectoare de servicii. Ofertele inițiale ale părților sunt bazate pe angajamentele asumate de către Republica Moldova și UE în cadrul Acordului GATS al OMC. Delegațiile au discutat posibilitatea încheierii unui acord nou cu un grad de liberalizare mai înalt decât cel prezent, dar și cu asumarea unor noi angajamente în sectoarele care prezintă interes pentru părți.

28-30 noiembrie

În perioada 28-30 noiembrie 2012, la Dublin, Irlanda, s-a desfășurat cea de-a cincea rundă a negocierilor în formatul „5+2”. Reprezentantul politic din partea Chișinăului, Eugen Carpov a subliniat că pozițiile ambelor părți au fost apropiate și s-a găsit un consens în soluționarea multor probleme. De asemenea, în urma discuțiilor s-a convenit organizarea în timpul cel mai apropiat a ședinței sub-grupului de lucru pe domeniul bancar în scopul identificării domeniilor de interes, precum și pentru analiza problemelor existente și determinarea căilor de soluționare a acestora. Un compartiment aparte al discuțiilor l-a constituit inițiativa creării unui sub-grup de lucru în domeniul protecției drepturilor omului, cu participarea mediilor academice, instituțiilor societății civile de pe ambele maluri ale Nistrului specializate pe acest domeniu și a organizațiilor internaționale relevante, în vederea apărării drepturilor omului și monitorizării respectării acestora în regiune. De asemenea, participanții s-au pronunțat pentru intensificarea cooperării la nivelul societății civile și a mijloacelor mass-media de la Chișinău și Tiraspol.

30 noiembrie

A avut loc vizita președintelui Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso în Republica Moldova. Acesta a avut întrevederi cu conducerea de vârf a țării și cu liderii fracțiunilor parlamentare, iar ulterior a susținut un discurs public la Palatul Național și s-a întâlnit cu colaboratorii Delegației UE. În cadrul vizitei, au fost semnate două acorduri de asistență financiară, drept urmare Republica Moldova va primi 11 mil. EUR, pentru investiții în sistemul de sănătate și educație.

2-3 decembrie

La 2-3 decembrie, Președintele Republicii Polone Bronislaw Komorowski a efectuat o vizită oficială în Republica Moldova. În timpul vizitei Președintele Bronislaw Komorowski

s-a întâlnit cu Președintele Nicolae Timofti, Prim-ministrul Vlad Filat, Președintele Parlamentului Republicii Moldova Marian Lupu și șefii fracțiunilor parlamentare. Președintele Bronislaw Komorowski a asigurat că Polonia va sprijini Republica Moldova în apropierea sa față de Occident, de asemenea va încuraja instituțiile UE să introducă cât mai curînd posibil regimul fără vize cu această țară. În prezența celor doi președinți a fost semnat protocolul executiv la acordul privind cooperarea în domeniile educației, culturii și științei, precum și protocolul final al celei de-a III-a ședințe a Comisiei mixte interguvernamentale pentru cooperare economică. Președinții Poloniei și al Moldovei au inaugurat Conferința "Experiența democrației locale în procesul transformărilor" și Forumul Polono-Moldovenesc al Oamenilor de Afaceri. În cadrul întâlnirii Președinților RP și RM cu intelectualitatea și lucrătorii științifici, Președintelui Bronislaw Komorowski i s-a conferit titlul doctor honoris causa al Academiei de Științe a Moldovei.

27 decembrie

Parlamentul Republicii Moldova a adoptat în două lecturi proiectul de lege cu privire la majorarea taxei de întreținere a drumurilor. Astfel, atât migranții moldoveni, dar și cetățenii altor state vor achita 4 EUR ca să circule timp de o săptămână pe drumurile naționale. Pentru 15 zile vinieta va fi de 8 EUR. Dacă se vor afla în țară timp de o lună, proprietarii mașinilor vor scoate din buzunare 14 EUR. Pentru 3 luni, vinieta va costa 30 EUR, iar pentru 180 de zile – 50 de EUR. Vinieta a fost dublată după ce în cadrul ultimei evaluări a FMI în Republica Moldova, șeful misiunii, Nikolay Gueorguiev, a recomandat autorităților de la Chișinău să revadă mărimea acestei taxe. Modificarea privind taxa de folosire a drumurilor vizează toate tipurile de transport, de la motociclete până la autoturisme și autobuze de diferite capacități.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

În anul 2012 valoarea nominală a produsului intern brut a însumat 87 847 mil. lei, în termeni reali, acesta fiind în scădere cu 0,8%, comparativ cu anul 2011. Tendința de descreștere, a fost determinată în cea mai mare parte de reducerea valorii adăugate în sectorul de bunuri, cu 10,7%, fiind cauzată, cu precădere, de reducerea cu 23,3% a valorii adăugate brute în agricultură și pescuit. Luând în considerație contribuția relativ înaltă a agriculturii la formarea PIB, cifrând aproximativ 10,9% din total, reducerea volumului producției în acest sector, determinată de condițiile climaterice nefavorabile, au influențat puternic evoluția PIB-ului în anul precedent. Totodată, eliminând influența agriculturii în economia națională, indicele volumului fizic pentru produsul intern brut non-agricol în anul 2012 ar fi constituit 102,3% în raport cu anul 2011.

Contractarea sectorului de bunuri, a fost, parțial, compensată de evoluțiile sectorului de servicii. Valoarea adăugată brută creată în acest sector s-a majorat cu 3,0%, comparativ cu anul 2011, influențând pozitiv (+1,8%) indicele volumului fizic al produsului intern brut. Activitatea care a avut cea mai mare contribuție la creșterea PIB a fost comerțul cu ridicata și amănuntul și repararea autovehiculelor, care a înregistrat un spor al valorii adăugate brute cu 4,2%. De asemenea, deși cu un ritm mai redus, a sporit valoarea adăugată în domeniul transporturilor și comunicațiilor (+2,8%) și alte servicii, inclusiv construcții (+1,7%). Creșterea serviciilor a fost parțial impulsionată de menținerea consumului final al populației pe un trend crescător, deși mult mai moderat comparativ cu anul precedent. Sporirea valorii adăugate brute în sectorul de servicii, comparativ cu reducerea înregistrată în sectorul de bunuri a determinat o creștere a ponderii serviciilor în PIB cu 1,7 p.p. față de anul 2011.

Sub influența mai multor factori, în special a sporirii incertitudinii și înrăutățirii activității agenților economici naționali, precum și a partenerilor economici externi s-a produs o reducere cu 4,1% a investițiilor efectuate în active materiale pe termen lung pe parcursul anului 2012, valoarea nominală a acestora constituind 16456,5 milioane lei. Astfel, presiunile din sectorul privat au influențat cel mai mult activitatea investițională din anul precedent. Volumul investițiilor valorificate de sectorul privat au fost în descreștere cu 16,7 p.p., comparativ cu anul 2011, valoarea acestora fiind de 6604 mil. lei. Totodată, aceste evoluții au fost parțial compensate de sporirea investițiilor efectuate în sectorul public cu 22,3% față de anul 2011, însoțit de accelerarea investițiilor provenite din bugetul de stat cu 66,4%. Cît privește structura tehnologică a investițiilor s-a înregistrat o reducere pe toate componentele de investiții. În același timp s-a putut atesta o ușoară sporire a ponderii investițiilor efectuate în lucrări de construcție montaj în total comparativ cu anul 2011, din contul reducerii altor investiții, inclusiv în utilaje, mașini și echipamente de transport.

Prețuri și rate de schimb

În 2012 inflația medie anuală a fost de 4,6%, iar evoluția prețurilor pe parcursul anului a fost neuniformă. Principalul factor care a cauzat majorarea prețurilor în 2012 a fost afectarea ofertei agricole, din cauza condițiilor climaterice nefavorabile. Ritmul anual de creștere a prețurilor pentru 2012, de 4,6%, reprezintă cel mai bun rezultat din perspectivă istorică fiind cel mai mic nivel al inflației pentru întreaga perioadă a independenței Republicii Moldova.

După o scădere continuă, ce a durat un an, din septembrie 2011 până în septembrie 2012, evoluția inflației de bază s-a stabilizat și a fost cuprinsă între 3,7-3,9%. Din trimestrul III al anului 2012 ritmurile de creștere ale IPC depășesc inflația de bază. Această devansare a fost cauzată de scumpirea produselor agro-alimentare, ce nu sunt luate în considerație la calcularea inflației de bază și care au determinat majorarea ritmurilor de creștere ale IPC. În același timp, stabilizarea inflației de bază, cel mai probabil trebuie asociată cu temperarea cererii interne.

În anul 2012 indicele prețurilor producției industriale a avansat cu 5,7%. La fel, ca și în cazul IPC, se observă o reducere a ritmurilor de creștere a prețurilor producției industriale de după criză comparativ cu cele de până la criză.

În trimestrul IV 2012 prețurile în construcții s-au majorat cu 8,3%, comparativ cu perioada similară a anului precedent și își continuă ascensiunea, evoluție ce a demarat în trimestrul II al anului 2010. În profil sectorial cele mai mari creșteri de prețuri la construcții au fost înregistrate în telecomunicații – 14,2%, transport – 12% și comerțul și alimentația publică – 11,1%.

În 2012 prețurile la producția agricolă au crescut cu 17,7%. În general, evoluția prețurilor producției agricole este extrem de volatilă, creșterile spectaculoase fiind urmate de majorări modeste sau chiar de scăderi. În 2012 majorarea prețurilor la produsele vegetale a fost de 19,1%, în timp ce prețurile produselor animaliere au crescut cu 13,1%.

În anul 2012 cursul nominal al monedei naționale a fost de 12,11 lei moldovenești pentru un dolar SUA, ceea ce reprezintă o depreciere a MDL cu 3,2% comparativ cu 2011, iar față de moneda unică europeană s-a înregistrat o cotație de 15,56 lei moldovenești pentru un Euro – o apreciere de 4,7%.

În același timp cursul real al monedei naționale a cunoscut o continuă apreciere, acest fapt se datorează evoluției mai accelerate a prețurilor în Republica Moldova comparativ cu dinamica inflației din SUA și zona Euro – în perioada 2005-2012 nivelul prețurilor în Republica Moldova s-a majorat de 1,72 ori, în timp ce în SUA de 1,18 ori, iar în zona Euro de 1,14 ori.

Finanțe publice

Analizând evoluția în timp a ponderii veniturilor BPN în PIB, se observă o tendință de diminuare a acesteia, de la 41% în 2008 la 38% în 2012.

Veniturile fiscale au înregistrat o creștere continuă. Totodată, veniturile nefiscale au înregistrat o continuă scădere în perioada analizată, cu o mică deviere de la tendința generală în anul 2010. Veniturile din granturi au înregistrat o creștere vertiginoasă până în anul 2010 (în special, în 2010 comparativ cu 2009), pentru ca în 2011 să se înregistreze o diminuare a veniturilor la capitolul în cauză cu menținerea trendului și în anul 2012. Suplimentar, menționăm că veniturile din fondurile speciale au înregistrat o continuă creștere, iar veniturile din mijloacele speciale – au înregistrat o creștere în 2010, comparativ cu 2009, pentru ca până în 2010 să se înregistreze o diminuare la capitolul dat cu o revenire în anul 2011 și, ulterior, în 2012.

Din veniturile fiscale înregistrate în anul 2012, ponderea cea mai importantă o au veniturile din TVA (37,0%), contribuțiile sociale – 24,8%, impozitul pe venit – 13,8% (cea mai accelerată creștere comparativ cu anul precedent), accizele – 10,0% și primele obligatorii de asistență medicală – 6,2%.

Presiunea fiscală în perioada examinată, care se determină raportând veniturile fiscale la PIB a constituit 31,2%, valoarea medie a acesteia, pe parcursul anilor 2008-2012, reprezentând 32,1%. Astfel, se nuanțează o tendință de diminuare a presiunii fiscale începând cu anul 2008 – tendință menținută și pe parcursul anului 2012.

Ca evoluție, se observă tendința ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

Pe parcursul anului 2012, veniturile bugetului Transnistriei au constituit 3314,75 mil. MDL, ceea ce reprezintă 9,9% din total venituri realizate pe teritoriul controlat al Republicii Moldova (la situația de la finele trimestrului III al anului 2012, acestea constituiau 6,8%), înregistrând o

supraîndeplinire a planului de 14%, iar cheltuielile bugetului Transnistriei au reprezentat 1430,4 mil. MDL sau 4,0% din total cheltuieli realizate pe teritoriul controlat al Republicii Moldova, ceea ce constituie 90,1% de la planul de cheltuieli fixat.

Sectorul bancar

Pe parcursul anului 2012, evoluția sectorului bancar al Republicii Moldova a consemnat o tendință pozitivă de dezvoltare. În contextul temperării activității economice și agravării crizei financiare în UE se face resimțită și în sectorul bancar moldovenesc înrăutățirea calității portofoliilor bancare (calitatea creditelor bancare) pe întreg sistem. În același timp, singura instituție bancară controlată de stat „Banca de Economii” S.A. (BEM) a înregistrat deteriorări la indicatorii activității economice.

La sfârșitul anului 2012, ponderea creditelor neperformante (substandard, compromise și dubioase), în total credite a constituit 14,5% și a crescut cu 1,6 p.p., față de data 02.01.2012. *Soldul creditelor* în economie a constituit 35948,27 mil. MDL la data de 31.12.2012 și s-a majorat cu 4568 mil. MDL sau cu 16,1% față de ianuarie 2012. Tendințele de majorare s-au datorat creșterii soldului creditelor acordate în monedă națională cu 20,1% și respectiv, a soldului creditelor în valută străină cu 11,1%.

În luna decembrie 2012, *soldul depozitelor* în sistemul bancar a constituit 36272,3 mil. MDL, majorându-se cu 20,5%, față de ianuarie 2012, ca rezultat al creșterii soldului depozitelor în moneda națională cu 24,6% reprezentând o pondere de 59,8% și al depozitelor în valută străină a crescut cu 14,8%, cu o pondere de 40,25% din total depozite.

În luna decembrie 2012 rata medie a *dobânzii la creditele* acordate în monedă națională s-a diminuat cu 3 p.p., atingând nivelul de 11,9%, față de ianuarie 2012. Iar în luna februarie 2013 rata medie a *dobânzii la creditele* acordate în monedă națională a ajuns la nivelul de 13,2%. *Marja bancară* la operațiunile în monedă națională a scăzut de la 5,51% în luna decembrie 2011 la 4,67% în februarie 2013. În luna decembrie 2012, marja bancară la operațiunile în monedă națională a înregistrat un nivel de 3,54%, iar în luna septembrie 2012 s-a înregistrat un nivel de 4,64%.

La sfârșitul lunii decembrie al anului 2012, *venitul net pe sistemul bancar* a constituit 572,5 mil. MDL, a crescut cu 75% mai mult față de ianuarie 2012. Îmbunătățirea situației se datorează majorării veniturilor din dobânzi, precum și excluderii defalcărilor destinate reducerilor pentru pierderi la active din calculul profitului.

Politica monetară

În decursul anului 2012 indicatorii monetari au înregistrat o dinamică ascendentă. Evoluția palidă ale economiei naționale a condiționat relaxarea politicii monetare – pe parcursul primului trimestru al anului 2012 ratele instrumentelor politicii monetare au fost diminuate, în restul anului nivelul acestora a rămas constant.

Pe parcursul anului 2012 BNM, și-a intensificat intervenția pe piața valutară. Pentru a deprecia leul moldovenesc în raport cu valutele de referință (în felul acesta ieftinind produsele exportate și stimulând competitivitatea mărfurilor autohtone) BNM a recurs la procurări de valută. Volumul maxim al procurărilor de valută s-a realizat în luna august, de pe piață fiind cumpărate 115,9 mil. USD. Ulterior BNM și-a diminuat volumul procurărilor pe piața valutară.

Sectorul extern

Anul precedent, intrarea în recesiune a economiei naționale a fost însoțită și de o temperare a creșterii fluxurilor comerciale de bunuri și a remiterilor recepționate din străinătate, iar ISD au înregistrat chiar un trend negativ, comparativ cu anul 2011.

Ca urmare a temperării relațiilor comerciale cu bunuri și a reducerii comerțului extern cu servicii și în condițiile sporirii transferurilor de mijloace bănești efectuate din străinătate s-a produs o consolidare ușoară a contului curent. Deși cu un ritm mai temperat, evoluția remiterilor a fost una ascendentă – 10%, comparativ cu anul 2011, dovedind încă o dată caracterul său contraciclic. Valoarea remiterilor a constituit 1786 mil. USD la finele anului 2012, iar creșterea lor a fost susținută, preponderent de transferurile efectuate din Federația Rusă, de unde au provenit circa 62% din totalul acestora.

Cît privește contul financiar al balanței de plăți, sporirea activelor de rezervă, cu aproximativ 80%, pe de o parte și reducerea influxurilor de ISD nete cu 43%, comparativ cu anul 2011 au condiționat o reducere a angajamentelor externe nete cu 37%. Valoarea ISD nete efectuate în economia națională au constituit 159,2 mil. USD, ceea ce a reprezentat 22,4% din valoarea investițiilor străine nete înregistrate în anul 2008, fiind apropiată celei marcate în anul 2004. Putem presupune că, scăderea acestora a fost determinată, inclusiv de înrăutățirea situației investitorilor străini, care au fost nevoiți să-și retragă veniturile din investițiile efectuate în Republica Moldova.

Criza statelor din Europa de Vest, care nu au putut lăsa intacte și alte țări cu care au stabilit relații economice, precum și consecințele secetei din anul precedent, au avut un impact negativ asupra dinamicii exporturilor moldovenești în anul 2012, care au fost în scădere cu 2,5%, față de anul 2011. Totodată, luînd în considerație dinamica exporturilor produselor autohtone, acestea au sporit cu 14,4%, în timp ce reexporturile s-au redus cu 22,9%, condiționînd astfel o diminuare a ponderii acestora în total exporturi de la 45,3% în anul 2011 la 35,7% în anul precedent. Evoluția negativă a reexporturilor a fost condiționată atît de contractarea livrărilor de diverse produse ale industriei grele care reprezintă o pistă de tranzit pe teritoriul Republicii Moldova, în tranzacțiile dintre Vest și Est, dar și de operarea modificărilor în legislația vamală care au avut drept rezultat modificarea destinației vamale de reexport în export definitiv pentru produsele compensatorii din materiile importate în regim de perfecționare activă, care au primit statutul „Fabricat în Moldova”.

Efectele crizei naționale, dar și incertitudinea din economiile principalilor parteneri comerciali, au menținut în frîu creșterea importurilor, în condițiile în care pentru majoritatea pozițiilor tarifare s-a înregistrat fie o încetinire a ritmului de creștere, fie un declin, semnalînd asupra unei atenuări a cererii interne și externe.

Mediul de afaceri

Potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, în Registrul de stat au fost trecute în trimestrul al IV-lea al anului 1639 de întreprinderi noi. Numărul întreprinderilor înregistrate a crescut nesemnificativ în trimestrul al IV-lea 2012 comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, indicele constituind 100,1%. Per total, numărul întreprinderilor înregistrate în anul 2012 s-a diminuat cu 7 % față de anul 2011.

Numărul întreprinderilor radiate în trimestrul al IV-lea 2012 a constituit 761 de unități sau cu 5,8 % mai puțin decît în aceeași perioadă a anului precedent. Per total, numărul întreprinderilor radiate în anul 2012 s-a diminuat cu 6,2 % față de anul 2011.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică în a. 2012 s-a înregistrat o creștere nesemnificativă de 0,4% (în prețuri comparabile) a venitului din vânzări la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul față de anul 2011.

Și în cazul întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata, în a. 2012 s-a înregistrat o creștere nesemnificativă a cifrei de afaceri cu 0,7% (în prețuri curente) față de anul 2011.

În a. 2012, s-a înregistrat o majorare a cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației (cu 3,2%) (în prețuri comparabile) față de anul 2011. În această perioadă, întreprinderile din regiunile de Nord, Centru, Sud și mun. Chișinău au înregistrat o creștere a cifrei de afaceri comparativ cu anul 2011.

Indicele valoric al cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate în special întreprinderilor, în a. 2012 a înregistrat o diminuare cu 0,9% (în prețuri curente) față de anul 2011.

Sectorul social

Situația demografică. Numărul populației stabile al Republicii Moldova potrivit situației din 1 ianuarie 2013 a constituit 3559,5 mii pers., fiind în scădere față de anul 2011 cu 0,9 mii. pers. Populația pe medii: populația urbană – 1492,2 mii pers., populația rurală – 2067,3 mii pers.; populația pe sexe: bărbați – 1711,4 mii pers., femei – 1848,1 mii pers. Numărul *născuților-vii* total pe țară a constituit 39439 pers., fiind în creștere cu 0,7% față de anul 2011. Rata natalității constituind 11,1 născuți-vii la 1000 locuitori. Numărul celor *decedați* a constituit 39559 pers. Mortalitatea generală a crescut comparativ cu anul trecut cu 0,8%. Rata mortalității constituind 11,1 decedați la 1000 locuitori. Numărul *copiilor decedați în vârstă sub 1 an* a fost de 385 față de 430 în 2011, rata mortalității infantile micșorându-se de la 11,0 până la 9,8 decedați în vârstă sub un an la 1000 născuți-vii. Numărul *căsătoriilor* total pe republică a constituit 24260, fiind în scădere cu 6,3% comparativ cu anul precedent. Rata nupțialității a constituit 6,8 căsătorii la 1000 locuitori. Numărul *divorțurilor* total pe țară constituie 10637, fiind în scădere cu 4,5% comparativ cu anul precedent. Rata divortialității a constituit 3,0 divorțuri la 1000 locuitori.

Migrarea populației. În anul 2012, permis de ședere au primit 3093 de cetățeni străini și 378 repatriați. În structura imigranților după scopul sosirii au dominat cei imigrați de familie – 34,1%, la muncă – 30,9%, cetățeni imigrați la studii – 19,8%, din alte cauze – 15,2%. Pe parcursul anului trecut din țară au plecat pentru a se stabili cu domiciliul permanent în străinătate 3062 pers. Cele mai active legături migraționale se mențin cu Ucraina și Rusia. Numărul cetățenilor Republicii Moldova, ce și-au ales noul domiciliu S.U.A. a constituit 245 pers., Germania – 218, Israel – 198. Majoritatea emigranților, atât femei, cât și bărbați, fac parte din grupele de vârstă 20-29 de ani și 30-39 de ani.

Migrația internă. Pe parcursul anului 2012, și-au schimbat locul de trai în interiorul țării 36,7 mii pers. Indicele de mobilitate al populației a înregistrat o valoare de 10,3 pers. la 1000 de locuitori comparativ cu 12,6 în anul 2011. Intensitatea de plecări este mai mare în 16 raioane față de media pe țară. Cel mai mare număr relativ de plecări s-a constatat în raioanele: Telenеști, Călărași, Cantemir, Rezina, Șoldănești, Florești, Leova, Fălești. Ca și în anul precedent un număr mai mic de plecări au fost în mun. Bălți, raionul Taraclia și UTA Găgăuzia. Intensitatea de sosiri a fost mai mare în mun. Chișinău și raionul Călărași. Soldul pozitiv al migrației interne este întâlnit numai în capitală și în raioanele Hâncești și Criuleni. În mare parte, migranții interni (mai mult de 90%) sunt persoanele în vârstă aptă de muncă, cu o predominantă a grupei de vârstă 20-49 ani. Fluxul de sosiri/plecări, privit prin prisma de gen, a constituit 57% femei și respectiv 43% bărbați. Aproximativ 2/3 din numărul total al populației care și-a schimbat locul de trai în anul 2012 provine din mediul rural.

Piața forței de muncă. În anul 2012 *populația economic activă* a Republicii Moldova a constituit 1214,5 mii pers., fiind în descreștere cu 3,4% față de anul 2011. *Rata de activitate a populației de 15 ani și peste* a constituit 40,7%, fiind în descreștere față de valoarea anului precedent. *Populația ocupată* a constituit 1146,8 mii persoane. *Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste* a fost de 38,4%, înregistrând o scădere de 1,0 p.p. în comparație cu 2011. *Numărul șomerilor*, estimat conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii a fost de 67,7 mii, fiind cu 16,3 mii mai mic față de 2011. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații – 62,3% din total numărul de șomeri, la fel și persoanele din mediul urban – 64,3%. *Rata șomajului* la

nivel de țară a înregistrat valoarea de 5,6%, fiind mai mică față de 2011. *Populația inactivă de 15 ani și peste* a reprezentat 59,3% din totalul populației de aceeași categorie de vârstă, fiind mai mare decât în anul 2011 cu 1,5 p.p., sau cu 50,5 mii pers.

Veniturile disponibile ale populației în T.IV 2012 au constituit în medie pentru o persoană pe lună 1572,5 MDL, fiind în creștere cu 3,4% față de T.IV anului precedent. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) veniturile populației au înregistrat o descreștere de 0,4%.

Cheltuielile de consum ale populației în T.IV 2012 au constituit în medie pentru o persoană 1624,4 MDL, fiind în creștere față de aceeași perioadă a anului precedent cu 3,9%. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) cheltuielile populației au rămas la nivelul T.IV a anului precedent.

Remunerarea muncii. În anul 2012 câștigul salarial nominal mediu brut din economia națională a constituit 3477,7 MDL și s-a mărit față de anul 2011 în valoare nominală cu 8,9%, salariul real (ajustat la indicele prețurilor de consum) crescând cu 4,1%. În luna decembrie 2012, câștigul salarial mediu a fost de 3888,8 MDL, înregistrând o creștere cu 4,9% față de luna decembrie 2011 și cu 10,2% față de luna precedentă (noiembrie 2012). Indicele câștigului salarial real pentru luna decembrie 2012 față de luna decembrie 2011 a fost de 100,8%.

Minimul de existență în T.IV 2012 în medie pentru o persoană a constituit 1511,9 MDL, fiind în creștere față de T.IV 2011 cu 6,9%. Majorarea minimului de existență este determinată preponderent de creșterea prețurilor, în special la produse alimentare. Pentru populația din mediul urban minimul de existență a constituit în medie 1630,6 MDL, sau cu 14,3% mai mult comparativ cu mediul rural – 1426,8 MDL. Pe categorii de populație, valoarea maximă a minimului de existență revine populației în vârstă aptă de muncă – 1591,3 MDL, și în special bărbaților – 1676,8 MDL. Minimul de existență al pensionarilor a constituit 1303,2 MDL și reprezintă 86,2% din valoarea medie pentru total populație. Minimul de existență pentru copii constituie în medie 1413,7 MDL lunar, cu o diferențiere a acestui indicator în dependență de vârsta copilului, de la 602,0 MDL pentru un copil în vârstă de până la 1 an până la 1578,0 MDL pentru un copil în vârstă de 7-16 ani. Veniturile disponibile lunare ale populației în T.IV 2012 au constituit în medie pentru o persoană 1572,5 MDL și au depășit mărimea medie a minimului de existență cu 4%.

Protecția socială a populației. Numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 ianuarie 2013 a constituit 649,9 mii pers. sau cu 11,3 mii pers. mai mult comparativ cu 1 ianuarie 2012. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 ianuarie 2013 a constituit 957,6 MDL, fiind în creștere cu 9,6% față de 1 ianuarie 2012.

Ocrotirea sănătății. Morbiditatea populației pe unele boli infecțioase în anul 2012 comparativ cu anul 2011 se caracterizează prin majorarea cazurilor de dizenterie bacteriană și a cazurilor de hepatita C. De asemenea, pe parcursul anului 2012 au fost înregistrate mai multe cazuri de infecții intestinale acute. În structura bolilor infecțioase cele mai răspândite rămân a fi infecțiile respiratorii acute. Numărul purtătorilor virusului imunodeficienței umane în anul 2012 a constituit 478 persoane sau cu 16 cazuri mai puțin comparativ cu anul 2011. Totodată, au fost înregistrate 152 cazuri de boală Sindromului Imunodeficienței Dobândite, iar la 100 mii populație revin în medie 13,4 cazuri de virusul imunodeficienței umane.

Infrațiuni. În anul 2012 au fost înregistrate 36,6 mii infrațiuni sau cu 4,3% mai mult față de anul precedent. Cea mai mare rată a infraționalității rămâne a fi înregistrată în mun. Chișinău. Un nivel înalt al infraționalității a fost înregistrat de asemenea și în mun. Bălți, urmat de raionul Criuleni, Ștefan Vodă, Basarabeasca, etc. Cea mai mică rată a infraționalității a fost înregistrată în raionul Fălești și Nisporeni. În structura infrațiunilor înregistrate, aproape fiecare a doua infrațiune este comisă contra patrimoniului (51,2%), după acestea urmează infrațiunile în domeniul transporturilor (13,2%), infrațiunile contra sănătății publice și conviețuirii sociale (4,9%), infrațiunile contra vieții și sănătății persoanei (4,8%).

Capitolul I

PRODUCȚIA

În anul 2012 produsul intern brut a însumat 87 847 mil. lei, prețuri curente de piață, în scădere – în termeni reali – cu 0,8% față de anul 2011 și în creștere cu 74,8% și 24,1% față de anii 2000 și 2005 respectiv. În trimestrul IV 2012 produsul intern brut a însumat 22 445 mil. lei, prețuri curente de piață, înregistrând o reducere de 2,5% în raport cu trimestrul IV 2011.

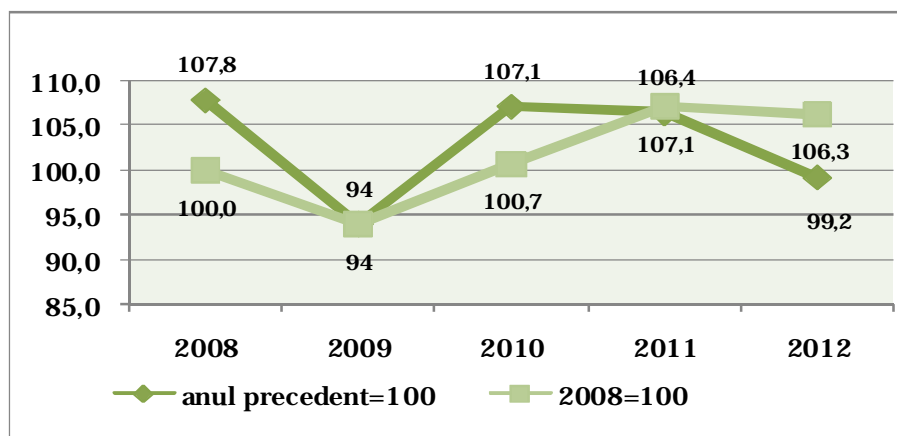

Figura 1.1. Evoluția PIB-ului, pe perioada 2008-2012, %.

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

1.1. Produsul intern brut pe categorii de resurse

În anul 2012 componentele PIB pe categorii de resurse au înregistrat evoluții pozitive cât și negative. Comparativ cu anul precedent valoarea adăugată brută produsă în sectorul de bunuri s-a diminuat cu 10,7% , influențând negativ (-2,8%) indicele volumului fizic al produsului intern brut. Diminuarea a fost determinată de reducerea semnificativă a valorii adăugate brute din agricultură și pescuit, cu 23,3%, care constituie 10,9% din produsul intern brut. În trimestrul IV 2012 valoarea adăugată brută din agricultură s-a situat cu 29,2% sub nivelul trimestrului IV 2011, având o pondere de 13,0% în produsul intern brut. Așa cum agricultura are o contribuție semnificativă la formarea produsului intern brut, reducerea valorii adăugate brute în agricultură a fost decisivă pentru dinamica produsului intern brut pe anul 2012.

Sectorul de bunuri a contribuit la formarea produsului intern brut în proporție de 24,9% față de 26,3% în anul 2011.

Valoarea adăugată brută produsă în sectorul de servicii s-a majorat cu 3,0%, comparativ cu anul precedent influențând pozitiv (+1,8%) indicele volumului fizic al produsului intern brut. Comerțul cu ridicata și cu amănuntul și repararea autovehiculelor au fost activitățile care au înregistrat cea mai mare creștere a valorii adăugate brute (+4,2%), urmată de transporturi și comunicații (+2,8%), alte activități de servicii (+2,6%) și construcții (+1,7%). În anul 2012 sectorul de servicii a contribuit la formarea produsului intern brut în proporție de 60,6% față de 58,9% în anul 2011.

Volumul impozitelor pe produse colectate a depășit cu 0,6%, nivelul anului precedent influențând cu 0,1% indicele volumului fizic al produsului intern brut. Contribuția volumului impozitelor pe produse la formarea produsului intern brut a constituit 17,0% în anul 2012 față de 17,5% în anul 2011.

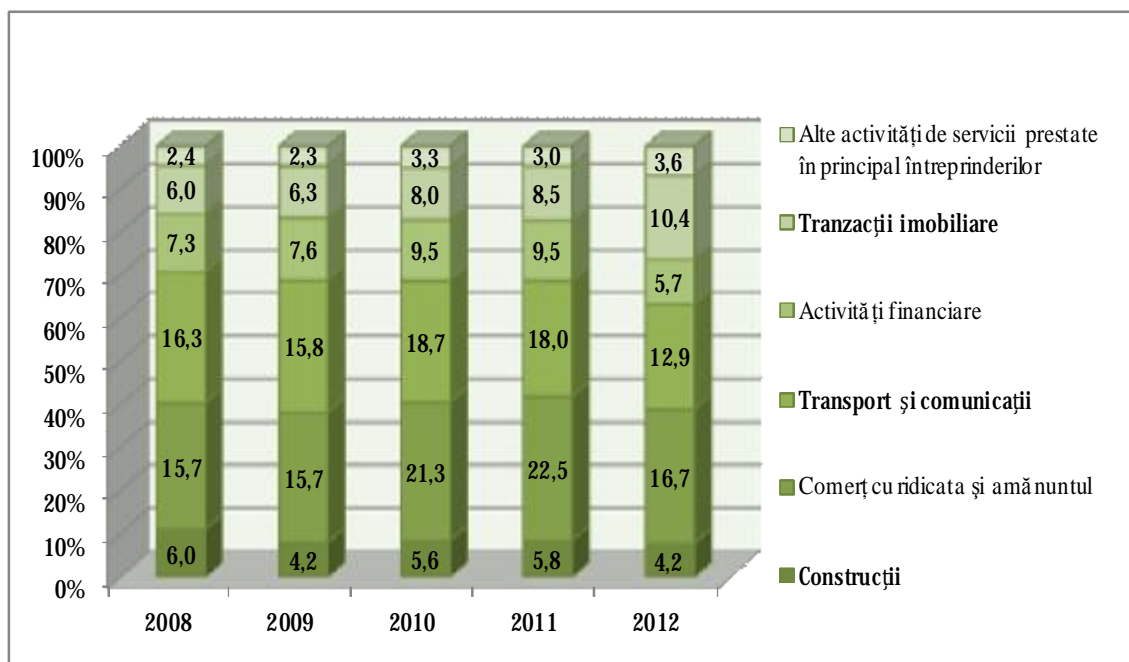

Figura 1.1.1. Structura serviciilor în total VAB, %

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Comparativ cu anul precedent valoarea adăugată brută a scăzut cu 1,2%, iar creșterea impozitelor nete pe produse a fost de 1,3%. Dintre principalele componente care contribuie la formarea VAB remarcăm o tendință de scădere în sectorul de bunuri față de anul precedent cu 10,7%. Această evoluție a fost atinsă datorită agriculturii care a scăzut cu 23,3%. Deci, valoarea adăugată brută obținută în sectorul de bunuri a contribuit la formarea PIB în mărime de 24,9%, mai mare față de anul precedent cu 0,7 p.p. Concomitent, o influență destul de mare la formarea PIB a avut-o și valoarea adăugată brută obținută în sectorul de servicii care s-a majorat față de anul precedent cu 3%. Această creștere a fost atinsă de sporirea valorii adăugate brute din sectoarele: comerț cu ridicata și cu amănuntul cu 4,2%, transport și comunicații cu 2,8%. Ponderea construcțiilor în VAB pe parcursul ultimilor trei ani atestă o relativă stabilitate, la fel ca și cota altor servicii.

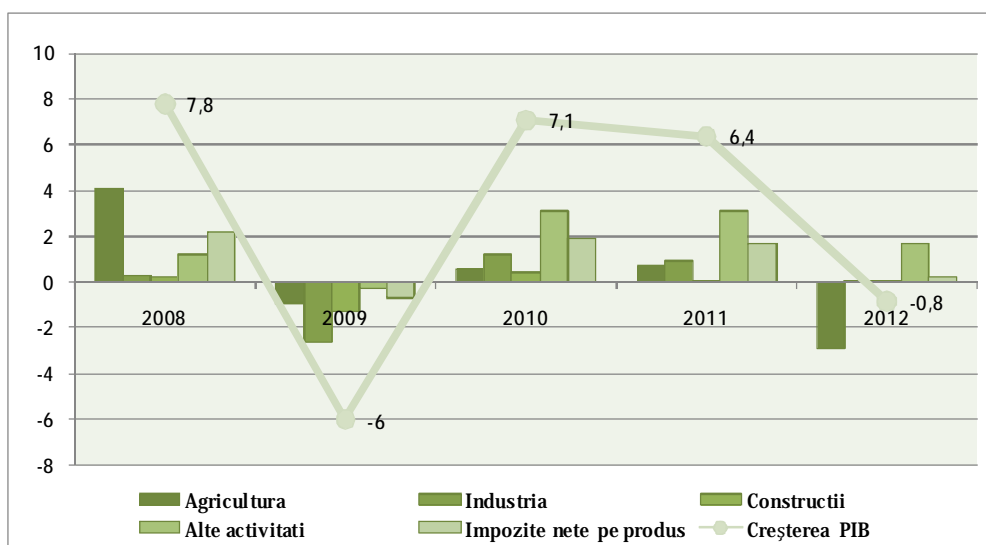

Figura 1.1.2. Gradul de influență a categoriilor de resurse la creșterea PIB, %

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

1.2. Produsul intern brut pe categorii de utilizări

În structura PIB pe categorii de utilizări, consumul final se menține la nivel înalt, care în anul 2012 a depășit cu 17,2 p.p. valoarea PIB, fiind cel mai înalt nivel al consumului înregistrat în RM în ultimii ani. Modificări structurale semnificative s-au produs în ultimii trei ani asupra contribuției formării brute de capital fix. O cotă destul de ridicată a fost înregistrată asupra exportului net în PIB -40,6%.

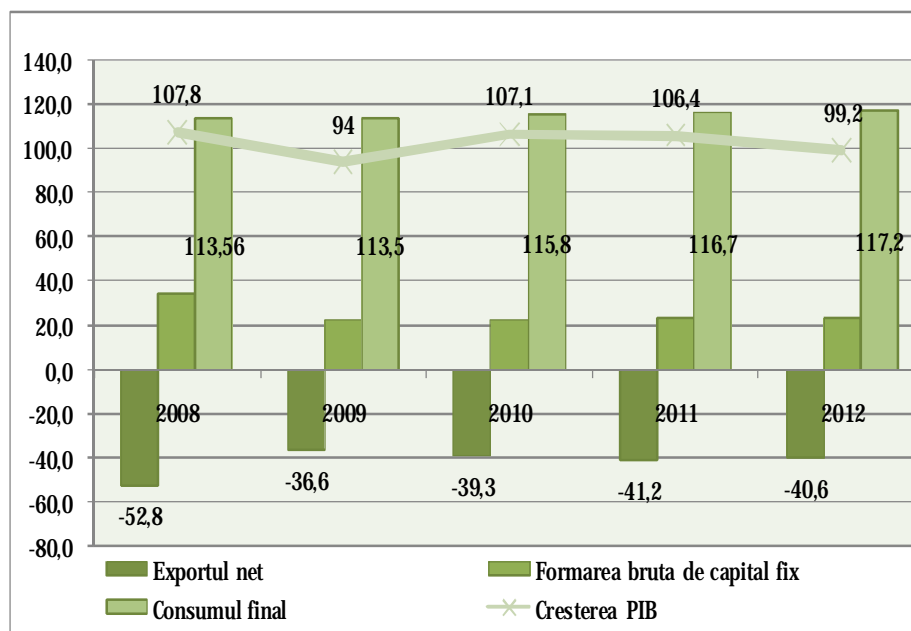

Figura 1.2.1. Evoluția componentelor PIB-ului pe categorii de cheltuieli, % în PIB
Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

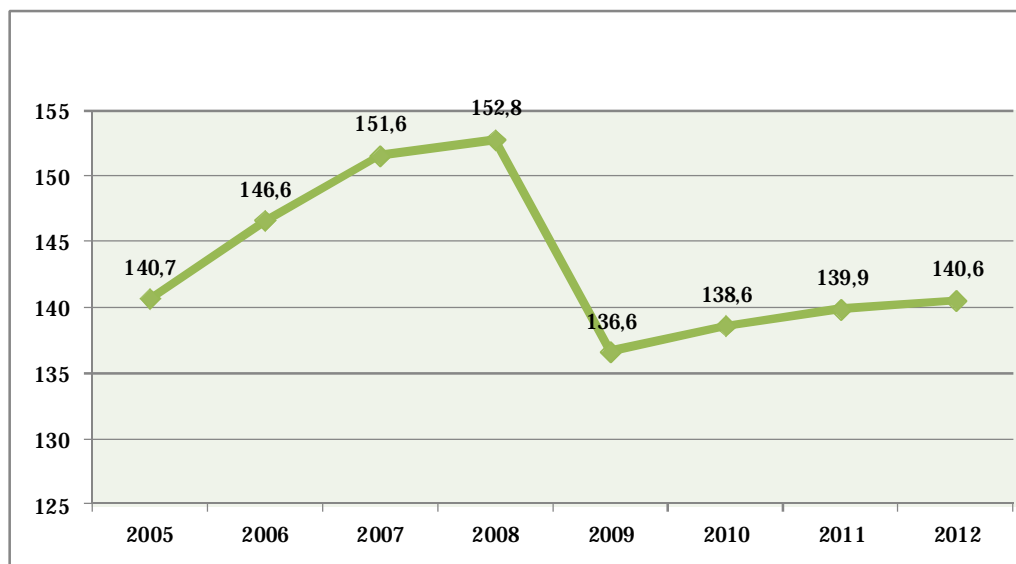

Figura 1.2.2. Ponderea în PIB a cererii interne, % în PIB
Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Cererea internă este o componentă destul de importantă în formarea PIB-ului pe categorii de utilizări care a însumat în anul 2012, 123491 mil. lei prețuri curente. Din punct de vedere al utilizării produsului intern brut, în anul de referință, cererea internă, adică consumul final și formarea brută de capital a crescut cu 0,2%, comparativ cu anul anterior, ca urmare a creșterii

cu 1,0% a consumului final al gospodăriilor populației, comparativ cu anul precedent. Formarea brută de capital fix a crescut cu 0,4% față de anul precedent, contribuind în perioada de referință la formarea produsului intern brut cu 23,4%. Exporturile și importurile de bunuri și servicii s-au majorat respectiv cu 2,3% și 2,5% față de anul anterior.

Ponderea investițiilor în PIB pe parcursul anului 2012 au evoluat pozitiv în comparație cu anul de criză 2009 cu 0,3 p.p. însă nu a fost atins nivelul obținut în anul 2008. Variația stocurilor a constituit -3 mil. lei.

Tabelul 1.2.1. Ponderea structurii investițiilor în PIB, %

Anul	Ponderea FBC în PIB, %	Ponderea Variației Stocurilor, %
2008	39,2	5,2
2009	23,1	0,5
2010	23,5	0,9
2011	24,5	1,3
2012	23,4	-

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Investițiile în active materiale pe termen lung

Pe parcursul anului 2012 în RM au fost efectuate investiții în active materiale de către totalitatea organizațiilor pe diferite forme de proprietate în valoare de 16456,5 mil. lei în prețuri curente sau 95,9 în prețuri comparabile, comparativ cu anul 2011. O pondere destul de înaltă în total investiții este deținută de către investițiile efectuate pentru lucrările de construcție și montaj. În ianuarie-decembrie 2012 investițiile concentrate în lucrările de construcții-montaj au însumat 8482,4 mil. lei, fiind în descreștere cu 1,3% comparativ cu anul precedent. Investițiile în utilaje, mașini și mijloace de transport au însumat 7248,6 mil. lei (reprezentând 44,0% din total), fiind în descreștere cu 1,1% față de anul 2011. În ianuarie-decembrie 2012 se constată creșterea ponderii la lucrările de construcții-montaj cu 3,6 puncte procentuale, cota-parte a investițiilor în utilaje, mașini și mijloace de transport și în alte cheltuieli în totalul investițiilor a scăzut cu 1,3 puncte procentuale, respectiv, 2,3 puncte procentuale. Sectorul privat a valorificat 6604,1 mil. lei investiții, ceea ce constituie 40,1% din volumul total al investițiilor realizate. Comparativ cu anul 2011 acest volum a scăzut cu 16,7% (în prețuri comparabile). Întreprinderilor din sectorul public le-au revenit 37,1% din investițiile utilizate în total pe țară, sau 6110,9 mil. lei, fiind în creștere cu 22,3% față de realizările perioadei respective a anului precedent. Întreprinderilor mixte și celor cu proprietate străină le-au revenit 21,2% din investițiile utilizate în total pe țară, sau cu 1,9 puncte procentuale mai puțin față de realizările anului 2011.

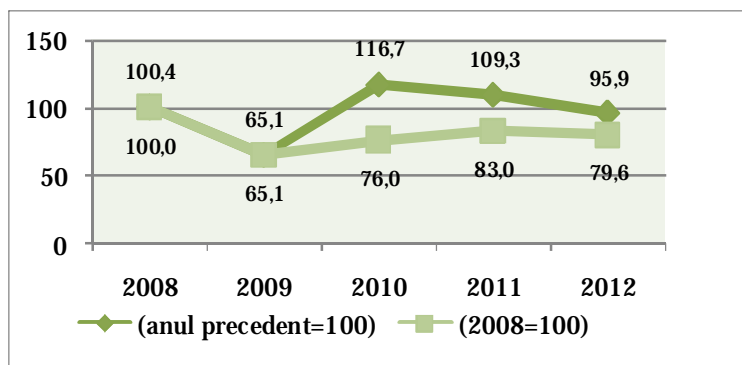

Figura 1.2.3. Evoluția investițiilor în active materiale pe termen lung, 2008-2012%

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2012 principalele surse de finanțare rămân a fi investițiile efectuate de către agenții economici și populație constituind 9645,8 mil, cota parte a carora a constituit 58,6%, înregistrând o descreștere față de anul precedent de 8,7 p.p. Mijloacele alocate din bugetul de stat și al unităților administrativ-teritoriale pe perioada anului 2012 au constituit 1920,6 mil lei sau 11,6% din totalul investițiilor, cu 25,8% mai mult în prețuri comparabile față de perioada similară a anului 2011.

Unele schimbări de micșorare a mijloacele de finanțare au fost observate asupra investițiilor oferite de către investitorii străini, s-a micșorat cu 1,5 puncte procentuale față de realizările din anul 2011, constituind 7,4% în volumul total al investițiilor utilizate.

Procurarea utilajelor, mașinilor și mijloacelor de transport a constituit 44% din investiții. Sumele achitate construcția clădirilor de locuit au constituit 31,7% din volumul total al investițiilor însușite, fiind cu 3 puncte procentuale mai puțin decât anul precedent.

1.3. Producția de bunuri și servicii

Industria

În anul 2012 întreprinderile industriale de toate formele de proprietate au fabricat producție în valoare de 35975,0 mil. lei, în prețuri curente. Indicele volumului producției industriale în raport cu anul 2011 a constituit 96,9%. Din anul 2008 până în prezent sectorul industrial a cunoscut o evoluție instabilă, de-a lungul acestei perioade valoarea indicilor a înregistrat o diminuare de la an la an.

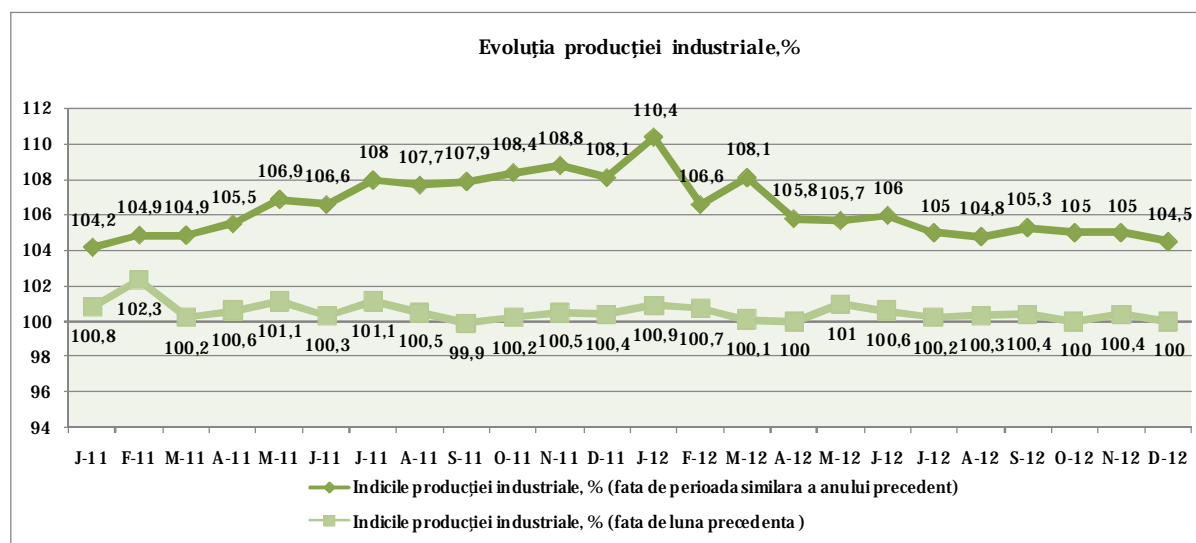

Figura 1.3.1. Evoluția producției industriale, 2011-2012%

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Industria extractivă în 2012 a înregistrat o creștere a volumului producției cu 0,8%, comparativ cu 2011. Totodată, în perioada de referință industria prelucrătoare și sectorul energetic au înregistrat reduceri a volumului producției, respectiv cu 3,0% și 4,4%, față de 2011.

În 2012 industria alimentară și a băuturilor în ansamblu a înregistrat un declin al volumului de producție cu 1,7%. Diminuarea volumului de producție fiind condiționată, în principal, de reducerea acestuia în activitățile: fabricarea produselor de morărit și a amidonului – cu 25,4%; prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor – cu 24,4%; prelucrarea și conservarea peștelui și a produselor din pește – 18,9%; fabricarea pâinii și a produselor de patiserie proaspete – cu 3,4%; fabricarea vinului – cu 1,0%. În același timp s-au înregistrat creșteri la următoarele

activități ale industriei alimentare și a băuturilor: producția, prelucrarea și conservarea cărnii și a produselor din carne – cu 14,7%; fabricarea produselor lactate – cu 7,2%; fabricarea apei minerale și a băuturilor răcoritoare – cu 3,4%; fabricarea uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale – cu 1,8%; fabricarea de cacao, ciocolată și produse zaharoase de cofetărie – cu 0,9%.

În 2012 s-au înregistrat creșteri și la alte activități cum ar fi: producția de mașini și aparate electrice – cu 36,7%; producția de echipamente și aparate radio, televiziune și comunicații – cu 12,4%, fabricarea produselor textile – cu 4,4%; producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice – cu 6,8%; industria chimică – cu 2,6%; producția altor produse din minerale nemetalifere – cu 2,0%. Totodată, în perioada analizată au avut loc reduceri ale volumului de producție față de 2011 la: fabricarea articolelor de îmbrăcăminte – cu 23,9%; fabricarea produselor de tutun – cu 20,4%; fabricarea hârtiei și cartonului – cu 19,3%; edituri, poligrafie și reproducerea materialelor informative – cu 15,4%; industria metalurgică – cu 13,9%; fabricarea produselor finite din metal – cu 13,3%; fabricarea de mașini și echipamente – cu 12,4%; producția de piei, articole din piele și a încălțămintei – cu 11,5%; prelucrarea lemnului și fabricarea articolelor din lemn – cu 9,3%; aprovizionarea cu aburi și apă caldă – cu 5,3%; producția și distribuția energiei electrice – cu 3,7%.

Figura 1.3.2. Structura valorii producției livrate, 2005-2012, %

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Agricultura

Productia agricolă în anul 2012, a însumat în prețuri curente 20263 mil. lei, constituind 77,6% în prețuri comparabile față de anul 2011. Seceta a dus la scăderea recoltei medii la principalele culturi agricole, iar cea mai mare parte a riscurilor, în condițiile țării noastre, este asumată de către exploatațiile agricole. Potrivit datelor, seceta din 2012 a provocat pagube în agricultură de aproape 2,5 miliarde de lei. Anterior, autoritățile au declarat că lipsa precipitațiilor a afectat aproape 90 la sută dintre terenurile agricole. Impactul secetei din anul 2012 conform calculelor, în baza metodei expert, a constituit aproximativ 15-20% din roada așteptată. Totodată, o mare parte din culturile prășitoare, în primul rând – porumbul, floarea soarelui, sfecla de zahăr, legumele și alte culturi agricole, fie și în condițiile relativ favorabile de la mijlocul lunii august, nu se vor recupera, pierderile de roadă fiind la nivel de o treime și mai mult. Alături de seceta din toamna anului 2011, care a provocat micșorarea suprafețelor și, respectiv, roada culturilor cerealiere de prima grupă, seceta anului 2012 a tensionat conjunctura pieței cerealelor, care a reacționat prin creșterea prețurilor de piață a grâului, porumbului și altor culturi cerealiere cu 30-35% în comparație cu anul precedent. Micșorarea producției globale agricole a fost determinată

de scăderea accentuată a producției vegetale cu 32,6%, producția animalieră marcând o descreștere cu 1,1%. Analiza impactului diferitor tipuri de producție asupra descreșterii volumului fizic al producției agricole în anul 2012 față de anul 2011 indică, că influența negativă mai semnificativă a avut-o descreșterea producției de cereale și leguminoase boabe cu 51,1%, cartofi cu 48,1%, legume cu 36,7%, floarea soarelui cu 30,9%, struguri cu 15,3%, rapiță cu 88,9%, care a generat micșorarea producției globale agricole, corespunzător, cu 9,4%, cu 2,8%, cu 2,3%, cu 2,4%, cu 2,2% și cu 0,8%. În anul 2012 ponderea producției vegetale în totalul producției agricole a constituit 59% (în anul 2011 – 68%), din care de cereale și leguminoase boabe 11,6% (în anul 2011 – 18,4%), culturi tehnice 10,3% (în anul 2011 – 12,0%), cartofi, legume și bostănoase – 10,0% (în anul 2011 – 13,6%), fructe, nuci și pomuşoare – 5,0% (în anul 2011 – 4,3%), struguri – 15,8% (în anul 2011 – 14,4%). Producției animale i-au revenit 41% (în anul 2011 – 32%).

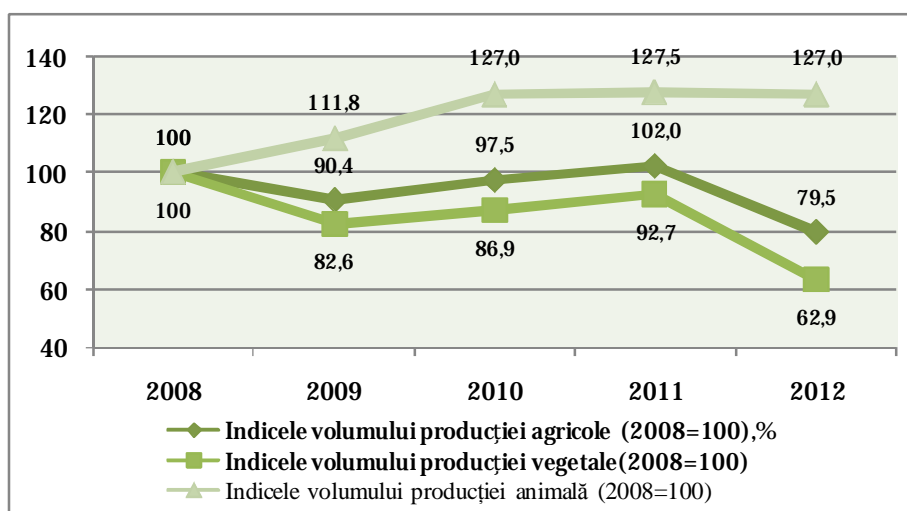

Figura 1.3.3. Evoluția indicilor privind producția agricolă, 2005-2011, %
Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Din graficul de mai sus se observă că recolta anului 2012 se caracterizează prin micșorarea accentuată a producției vegetale, care a fost generată de descreșterea roadei medii a culturilor agricole, ca impact a condițiilor climaterice extrem de nefavorabile (secetei).

Tabelul 1.3.1. Creșterea producției medii la hectar pe principalele tipuri de culturi

Chintale/hectar	2009/2008	2010/2009	2011/2010	2012/2011
Grâu	67,3	108,6	115,4	60
Porumb pentru boabe	82,8	118	95,3	38
Floarea soarelui	77	119,7	102	64
Sfeclă de zahăr	43,7	184,4	75,8	80
Tutun	120,5	94,3	84,9	85
Soia	56,6	169,6	71,6	63
Rapiță	65,1	78,9	134	89
Cartofi	106,7	109	118,8	63
Legume de câmp	90,9	104	116,1	70
Fructe și pomuşoare	89,3	105,7	118,2	98
Struguri	109	72,3	130	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Analiza roadei medii la un hectar a principalelor culturi agricole în întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești (de fermier) în profil teritorial indică, că cea mai înaltă roadă medie față de cea pe țară la majoritatea culturilor a fost înregistrată în gospodăriile regiunii de dezvoltare

Nord și anume: de cereale și leguminoase pentru boabe (cu excepția porumbului) – cu 38% (din care de orz – cu 47%, de grâu – cu 36%), de porumb pentru boabe – cu 44%, de floarea soarelui – cu 28%, de tutun – cu 18%, de culturi bostănoase – cu 47% și de fructe și pomusoare – cu 33%.

Trebuie de menționat faptul că pe parcursul anului 2012, în comparație cu anul precedent, în gospodăriile de toate categoriile producția de creștere a vitelor și păsărilor, conform estimărilor, s-a majorat cu 2,0%. Totodată, producția de lapte de toate tipurile s-a micșorat cu 5,7%, iar de ouă – cu 10,2% în rezultatul micșorării în gospodăriile populației a volumului producției ouălor cu 16% și laptelui cu 6,1%.

Serviciile

Comerț și servicii

Întreprinderile ce au activitatea principală comerțul cu amănuntul în luna decembrie 2012 au obținut o creștere cu 7,1% în prețuri comparabile, față de luna precedentă și o scădere de 12,4% comparativ cu luna decembrie 2011 a volumului cifrei de afaceri, totodată o diminuare cu 0,5% în prețuri comparabile față de anul precedent.

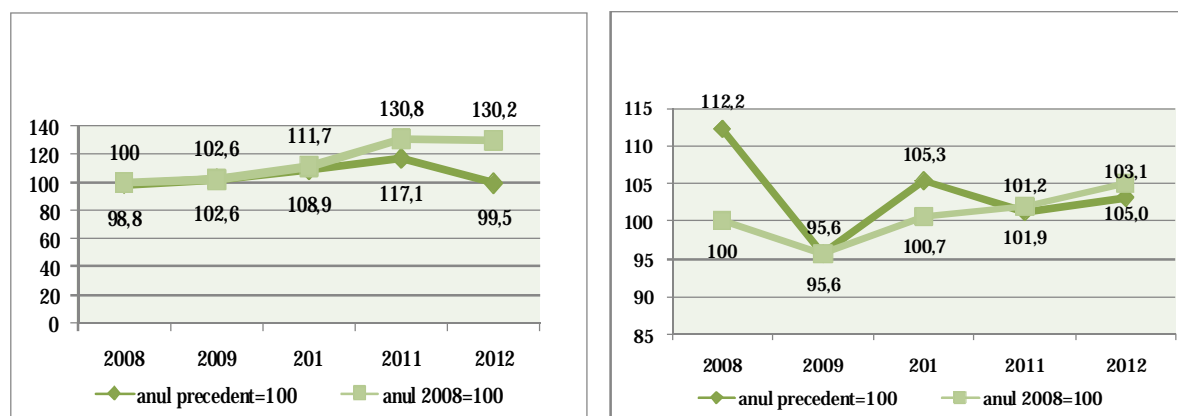

Figura 1.3.4. Evoluția indicilor volumului cifrei de afaceri privind activitatea de comerț cu amănuntul și a serviciilor prestate populației, %

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În luna decembrie 2012 volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației a fost în creștere cu 9,2% în prețuri comparabile, față de luna precedentă și în scădere cu 1,2%, comparativ cu luna decembrie 2011. În anul 2012 valoarea cifrei de afaceri în comerțul cu ridicata s-a micșorat cu 2,5% în prețuri curente, comparativ cu anul 2011.

În anul 2012 valoarea cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate, în special, întreprinderilor s-a diminuat cu 1,3% în prețuri curente, față de anul precedent.

Transportul

Pe parcursul anului 2012 pe teritoriul țării au fost transportate mărfuri în volum de 9768,5 mii tone pe diferite tipuri de transport, micșorându-se față de anul precedent cu 2,9% în prețuri comparabile. Ca structură mărfurile transportate pe tipuri de transport arată că ponderea cea mai mare este ținută de cel auto cu 56,48%, urmată de cel feroviar cu 42,20%. Cele mai puține cote sunt asimilate pentru transportul fluvial și aerian, respectiv cu 1,48% și 0,02%.

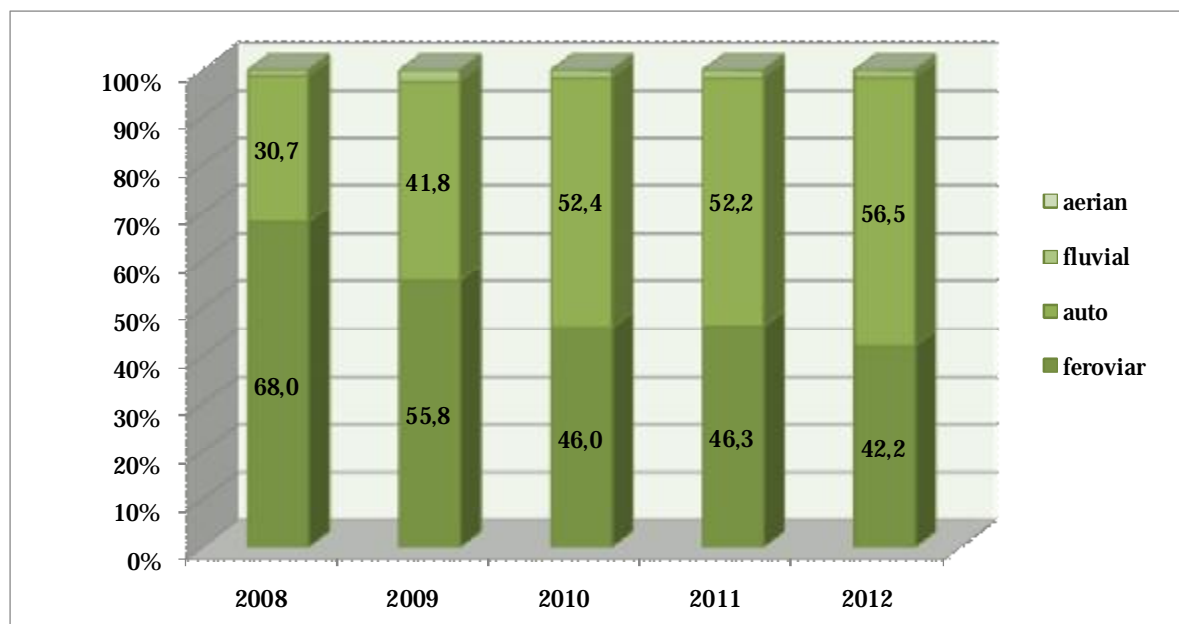

Figura 1.3.5. Structura mărfurilor transportate pe tipuri de transport, %

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2012 întreprinderile de transport auto au transportat 5500,0 mii tone de mărfuri, cu 2,8% mai mult față de anul 2011. Ponderi considerabile în volumul total de mărfuri transportate cu transportul auto revin întreprinderilor din municipiile Chișinău (47,9%) și Bălți (10,3%), raioanele: Orhei (7,5%), Sîngerei (6,7%), Nisporeni (4,4%), Strășeni (4,0%), Anenii Noi (3,4%), Taraclia (2,0%), Soroca (2,0%), Ialoveni (1,7%) și Rezina (1,7%).

Cu mijloacele de transport feroviar în anul 2012 au fost transportate 4122,7 mii tone de mărfuri, volum inferior celui înregistrat în anul 2011 cu 9,5%. În structura mărfurilor încărcate în vagoane la stațiile de cale ferată din țară ponderi mai mari s-au înregistrat la următoarele grupe de mărfuri: metale feroase și fier vechi – 27,0% (în anul 2011 – 22,8%), materiale de construcție și ciment – 22,5% (în anul 2011 – 16,4%), cereale și produse de panificație – 20,2% (în anul 2011 – 36,1%)

În anul 2012 cu autobuze și microbuze au fost transportați 117,1 mil. pasageri, cu 1,5% mai mult comparativ cu anul 2011. Ponderi semnificative în numărul total de pasageri transportați cu autobuze și microbuze dețin agenții transportatori din municipiile Chișinău (63,9%) și Bălți (6,9%), raioanele: Cahul (4,4%), Orhei (4,0%), Ungheni (2,0%), Ialoveni (2,0%), Strășeni (1,5%), Edineț (1,4%), Căușeni (1,3%), UTA Găgăuzia (1,2%) și Anenii Noi (1,2%).

Cu mijloacele de transport feroviar în ianuarie-noiembrie 2012 au fost transportați 4,0 mil pasageri, cu 7,6% mai puțin față de perioada corespunzătoare din anul 2011.

Comunicațiile

În ianuarie-decembrie 2012 comparativ cu perioada similară a anului precedent, tendințe pozitive au fost înregistrate la expedierea corespondenței care s-a majorat față de anul precedent cu 6,5%, urmată de expedierea pensiilor, subvențiilor și indemnizațiilor plătite prin intermediul oficiilor poștale cu 0,3%

Totodată, s-a diminuat numărul de expediții a ziarelor și revistelor cu 5,8%, telegramelor cu 4,7%, mandatelor bănești poștale și telegrafice cu 3,5%, coletelor cu 1,0%. Numărul de convorbiri telefonice, realizate prin rețeaua telefonică fixă, în anul 2012 s-a majorat cu 12,8% față de anul 2011, pe seama creșterii numărului de convorbiri interurbane cu 16,2%.

Turismul

În domeniul turismului atestăm o creștere a numărului total de turiști, cât și a numărului de turiști străini. În anul 2012 structurile de cazare turistică colective au fost frecventate de 268,2 mii de turiști, din care 179,2 mii de turiști moldoveni (66,8% din total) și 89,0 mii de turiști străini (33,2%). Comparativ cu anul 2011, s-a majorat numărul de turiști cazați la structurile de primire turistică colective (+8,0%), pe seama creșterii acestuia la vile turistice, sate de vacanță și alte structuri de odihnă (+53,0%), hoteluri și moteluri (+15,2%), structuri de întremare (+7,4%). Agențiile de turism și turoperatorii au acordat servicii turistice la 194,0 mii de turiști și excursioniști, cu 5,0% mai mult decât în anul 2011.

Prin intermediul agențiilor de turism și turoperatorilor în anul 2012 au plecat în străinătate 146,8 mii de turiști și excursioniști, cu 7,9% mai mult comparativ cu anul 2011. Majoritatea cetățenilor moldoveni au plecat în străinătate în scopuri de odihnă, recreere și agrement (97,4%). Cetățenii Republicii Moldova au preferat să călătorească, în principal, în Bulgaria (35,0% din total plecați în străinătate), Turcia (35,0%), România (8,8%), Ucraina (6,6%), Grecia (3,9%), Egipt (2,3%) și Republica Cehă (1,1%).

Capitolul II

PREȚURI ȘI RATE DE SCHIMB

În 2012, inflația medie anuală a fost de 4,6%, iar evoluția prețurilor pe parcursul anului a fost neuniformă. Perioada între lunile ianuarie și iulie s-a caracterizat printr-o reducere continuă a nivelului inflației de la 6,9% la 3,7%. Între august și septembrie s-a produs o creștere a prețurilor, acestea avansând de la 4% la 4,9%, iar în trimestrul patru nivelul prețurilor a variat în proximitatea valorii de 4%. Principalul factor care a cauzat majorarea prețurilor în 2012 a fost afectarea ofertei agricole, din cauza condițiilor climaterice nefavorabile.

Ritmul anual de creștere al prețurilor pentru 2012, de 4,6%, reprezintă cel mai bun rezultat din perspectivă istorică fiind cel mai mic nivel al inflației pe întreaga perioadă a independenței Republicii Moldova. Creșteri sub 5% se atestă atât pentru prețurile la produsele alimentare, care au crescut cu 3,8%, cât și pentru mărfurile nealimentare ce s-au scumpit cu 4,2%. În același timp, prețurile la servicii s-au majorat cu 6,2%.

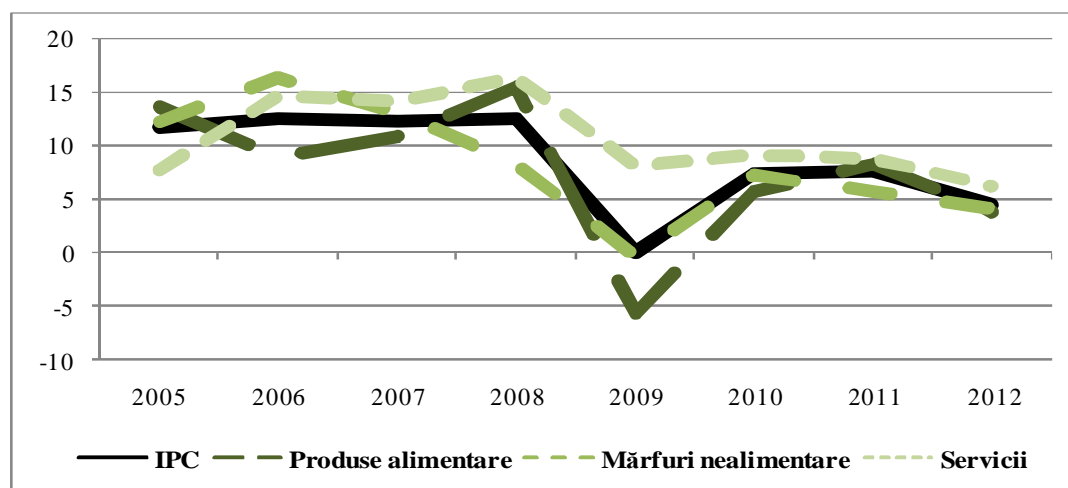

Figura 2.1. Ritmul de creștere al IPC și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

După o scădere continuă, ce a durat din septembrie 2011 până în septembrie 2012, evoluția inflației de bază s-a stabilizat și a fost cuprinsă între 3,7-3,9%. Din trimestrul III al anului 2012, ritmurile de creștere al IPC depășesc inflația de bază. Această devansare a fost cauzată de scumpirea produselor agro-alimentare, ce nu sunt luate în considerație la calcularea inflației de bază și care au determinat majorarea ritmurilor de creștere al IPC. În același timp, stabilizarea inflației de bază, cel mai probabil trebuie asociată cu temperarea cererii interne.

În anul 2012 indicele prețurilor producției industriale a avansat cu 5,7%. Pe parcursul anului 2012 indicele prețurilor producției industriale a avut o evoluție accelerată: în primul trimestru avansarea a fost de 4,7%, (compartiv cu aceeași perioadă a anului 2010), în trimestrul II majorarea a fost de 6,3%, în trimestrul III creșterea a fost de 7,9%, iar trimestrul IV a fost caracterizat printr-o ascesiune de 8,4%. În subsectoarele industriei s-au înregistrat următoarele creșteri:

- ü în energetică prețurile au crescut cu 9,2%;
- ü în industria prelucrătoare indicele prețurilor a avansat cu 5,1%;
- ü în industria extractivă, prețurile au înregistrat o sporire de 3,8%.

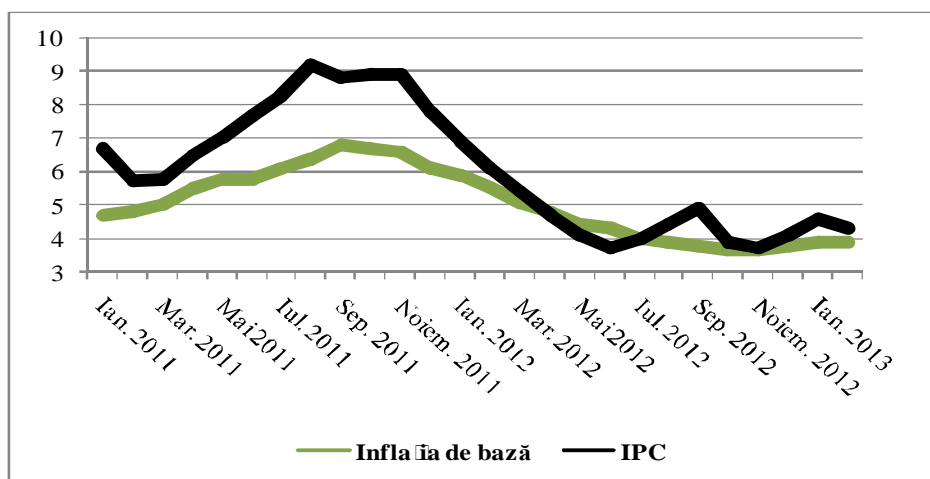

Figura 2.2. Ritmul anual de creștere al inflației de bază și al IPC, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

La fel, ca și în cazul IPC, se observă o reducere a ritmurilor de creștere ale prețurilor producției industriale de după criză, comparativ cu cele de până la criză. Între anii 2006 – 2008 prețurile producției industriale au crescut cu ritmuri mai mari de 10%, după criză, între anii 2010 și 2012, majorările au fost sub 10%. În același timp, în sectoarele industriale s-au înregistrat evoluții distincte:

- în industria extractivă până la criză s-au atestat ritmuri destul de înalte de creștere a prețurilor, însă care au avut o dinamică descendentă, după criză creșterile fiind foarte mici;
- în industria prelucrătoare ritmurile de creștere ale prețurilor de după criză sunt mai mici ca cele înregistrate înainte de aceasta;
- în sectorul energetic prețurile au crescut brusc în 2007, an după care tendința de majorare s-a temperat semnificativ.

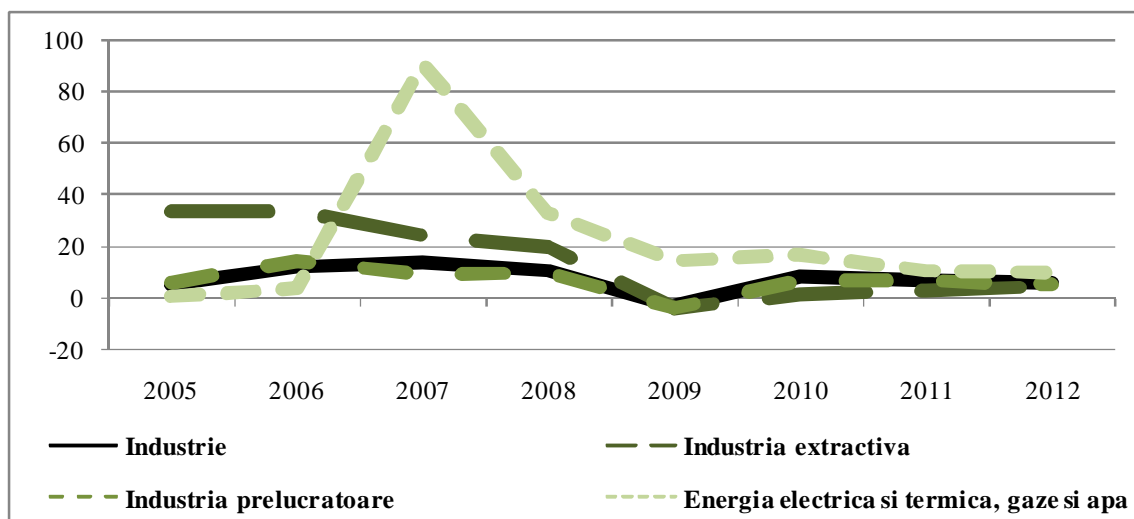

Figura 2.3. Ritmul de creștere al indicelui prețurilor producției industriale și al componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În trimestrul IV, 2012 prețurile în construcții s-au majorat cu 8,3%, comparativ cu perioada similară a anului precedent și își continuă ascensiunea, evoluție ce a demarat în trimestrul II al

anului 2010. În profil sectorial, cele mai mari creșteri de prețuri la construcții au fost înregistrate în telecomunicații – 14,2%, transport – 12% și comerțul și alimentația publică – 11,1%.

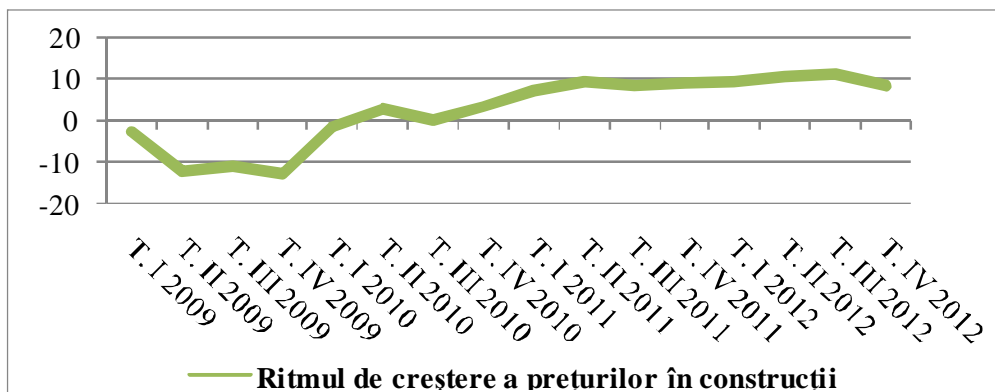

Figura 2.4. Ritmul de creștere al prețurilor în construcții,%
(față de aceeași perioadă a anului precedent)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2012, prețurile la producția agricolă au crescut cu 17,7%. În general, evoluția prețurilor producției agricole este extrem de volatilă, creșterile spectaculoase fiind urmate de majorări modeste sau chiar de scăderi. În 2012, majorarea prețurilor la produsele vegetale a fost de 19,1%, în timp ce prețurile produselor animaliere au crescut cu 13,1%. Pentru produsele vegetale, cea mai mare creștere de prețuri, cu 38,6% s-a înregistrat pentru floarea soarelui, fiind urmată de struguri care s-au scumpit cu 32,1%. La produse de origine animalieră cele mai mari majorări de prețuri s-au înregistrat pentru lână – 28,1% și carne de bovine – 20,2%.

În anul 2012 cursul nominal al monedei naționale a fost de 12,11 lei moldovenești pentru un dolar SUA, ceea ce reprezintă o depreciere a MDL cu 3,5%, comparativ cu 2011. Totodată, față de moneda unică europeană s-a înregistrat o cotație de 15,56 lei moldovenești pentru un Euro – o apreciere de 4,5%. Pe parcursul anilor 2005-2012 evoluția cursului nominal al monedei naționale față de principalele valute de referință a avut o dinamică relativ stabilă: coeficientul de variație pentru cursul MDL/USD a fost de 7,2%, iar pentru raportul MDL/EURO de 3,2%.

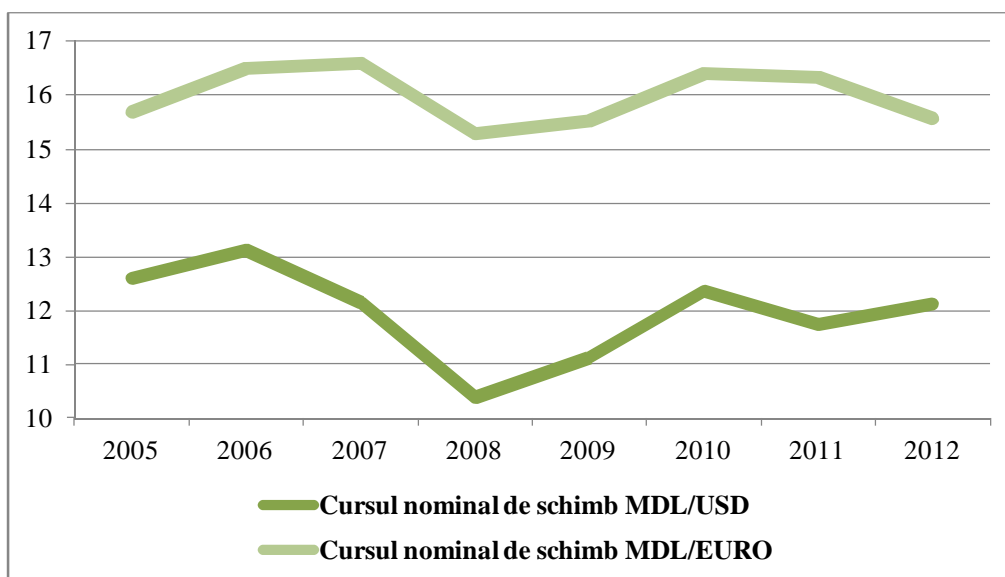

Figura 2.5. Evoluția cursului nominal de schimb al MDL comparativ cu USD și EUR
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În același timp, cursul real al monedei naționale a cunoscut o continuă apreciere, acest fapt se datorează evoluției mai accelerate a prețurilor din Republica Moldova, comparativ cu dinamica inflației din SUA și zona Euro – în perioada 2005-2012 nivelul prețurilor în Republica Moldova s-a majorat de 1,72 ori, în timp ce în SUA de 1,18 ori, iar în zona Euro de 1,14 ori.

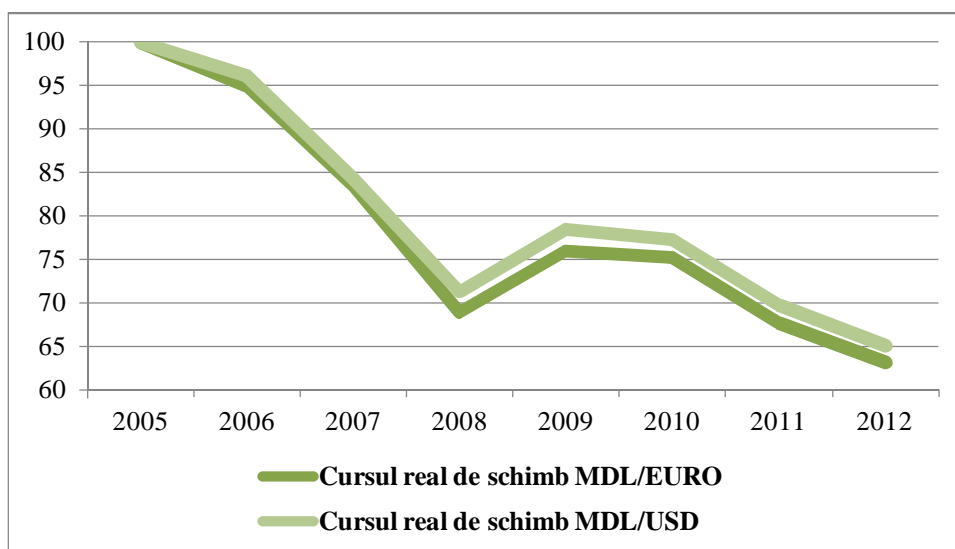

Figura 2.6. Evoluția ratei reale de schimb a MDL comparativ cu USD și EUR (2005 = 100)
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

În regiunea din partea stângă a râului Nistru anul 2012 s-a caracterizat prin niveluri relativ înalte ale inflației. În decembrie 2012, comparativ cu decembrie 2011 IPC a constituit 10,43%. În aceeași lună a anului 2012, comparativ cu luna decembrie 2011 componentele IPC au înregistrat următoarele modificări de prețuri: produse alimentare – 14,08%, produse nealimentare – 5,97%, servicii – 9,99%. Niveluri înalte sunt înregistrate și la alți indici ai prețurilor: în decembrie 2012, comparativ cu decembrie 2011 prețurile producției industriale s-au majorat cu 5,4%, în 2012 comparativ cu 2011 prețurile de vânzare ale producției agricole au crescut cu 26%.

În 2012, cursul mediu al valutei din regiunea din partea stângă a râului Nistru a fost de 11,13 ruble din pentru un dolar SUA, depreciindu-se cu 5,7%, față de anul 2011.

Capitolul III

FINANȚE

3.1. Finanțe publice

Veniturile Bugetului public național

În anul 2011 la BPN au fost acumulate venituri în sumă totală de 33526,1 mil. MDL, sau la un nivel de 98,0% față de sarcinile anuale. Față de anul 2011 încasările au înregistrat o creștere cu 3386,4 mil. MDL.

Analizând evoluția în timp a ponderii veniturilor BPN în PIB, se observă o tendință de diminuare a ponderii în cauză, de la 41% în 2008 la 38% în 2012.

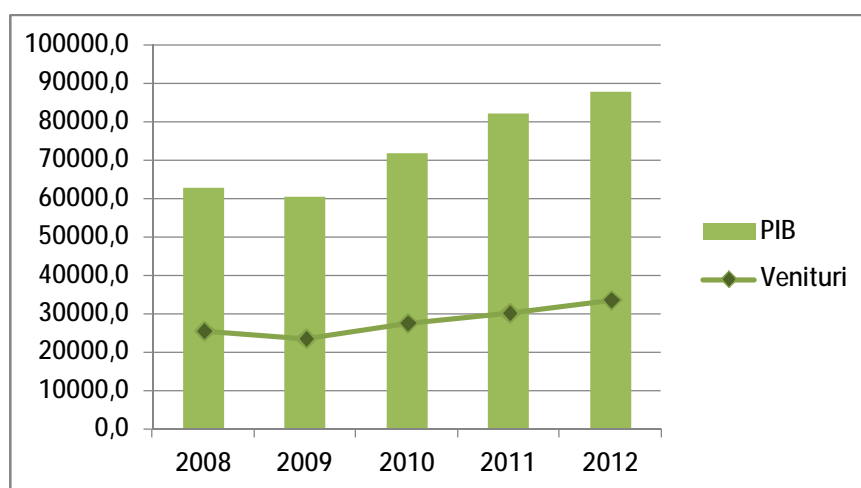

Figura 3.1.1. Evoluția veniturilor acumulate la bugetul public național și a PIB în anii 2008-2012, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor și a Biroului Național de Statistică.

În trimestrul IV al anului 2012, la bugetul public național au fost acumulate venituri în sumă totală de 9585,4 mil. MDL adică cu 671,4 mil. MDL sau cu 7,5% mai mult ca în perioada similară a anului precedent, astfel înregistrând un ritm de creștere de aproximativ 2 puncte procentuale comparativ cu perioada similară a anului precedent (în 2011, creșterea a înregistrat valoarea de 5,8%).

Totodată, în primele 2 luni ale anului 2013, la bugetul public național au fost acumulate venituri în sumă totală de 4529,4 mil. MDL. Față de perioada similară a anului 2012, încasările au înregistrat o creștere de 587,3 mil. MDL.

Din suma totală a veniturilor bugetului public național acumulate pe parcursul anului 2012, veniturile fiscale au constituit 28859,2 mil. MDL (98,7% față de valoarea planificată), iar încasările nefiscale – 1341,4 mil. MDL (101,3% față de valoarea planificată). Comparativ cu perioada similară a anului 2011, veniturile fiscale s-au majorat cu 3279,1 mil. MDL, iar încasările nefiscale cu 162,5 mil. MDL, respectiv. Veniturile din mijloacele speciale ale instituțiilor publice au fost acumulate în sumă de 1320,1 mil. MDL, sau la nivel de 94,5% față de prevederile anuale. Veniturile fondurilor speciale au constituit 368,6 mil. MDL, sau 101,9% față de sarcinile anuale. Pentru susținerea bugetului și pentru finanțarea proiectelor finanțate din surse externe din partea donatorilor externi și investitorilor autohtoni au fost debursate granturi în sumă de 1636,8 mil. MDL.

Ponderea veniturilor fiscale din total venituri în anul 2012 a constituit 86%, comparativ cu 85%, înregistrate în anul 2011.

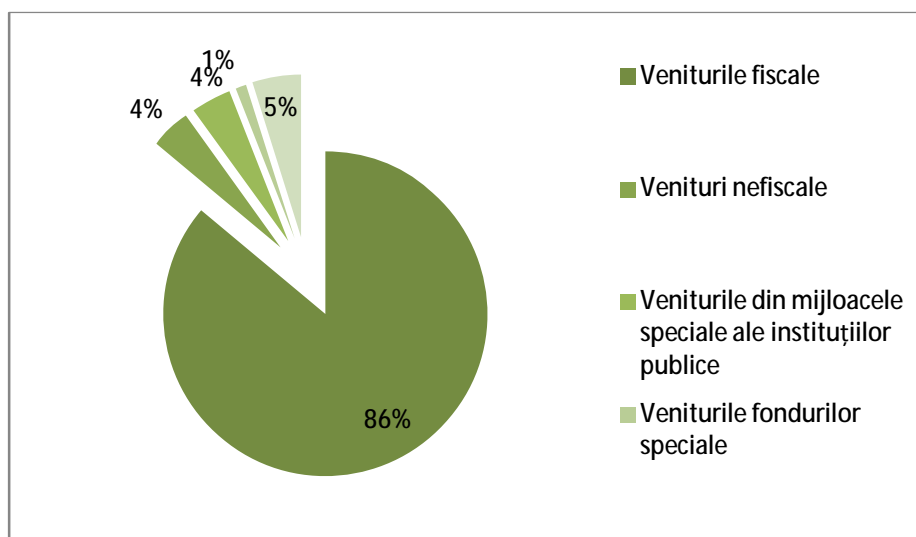

Figura 3.1.2. Structura veniturilor bugetului public național în anul 2012

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Făcând o analiză a evoluției în timp a acestora, se constată că veniturile fiscale au înregistrat o creștere continuă. Totodată, veniturile nefiscale au înregistrat o continuă scădere în perioada analizată, cu o mică deviere de la tendința generală în anul 2010. Veniturile din granturi au înregistrat o creștere vertiginoasă până în anul 2010 (în special, în 2010 comparativ cu 2009), pentru ca în 2011 să se înregistreze o diminuare a veniturilor la capitolul în cauză cu menținerea trendului și în anul 2012. Suplimentar, menționăm că veniturile din fondurile speciale au înregistrat o continuă creștere, iar veniturile din mijloacele speciale – au înregistrat o creștere în 2010 comparativ cu 2009, pentru ca până în 2010 să se înregistreze o diminuare la capitolul dat cu o revenire în anul 2011 și, ulterior, în 2012.

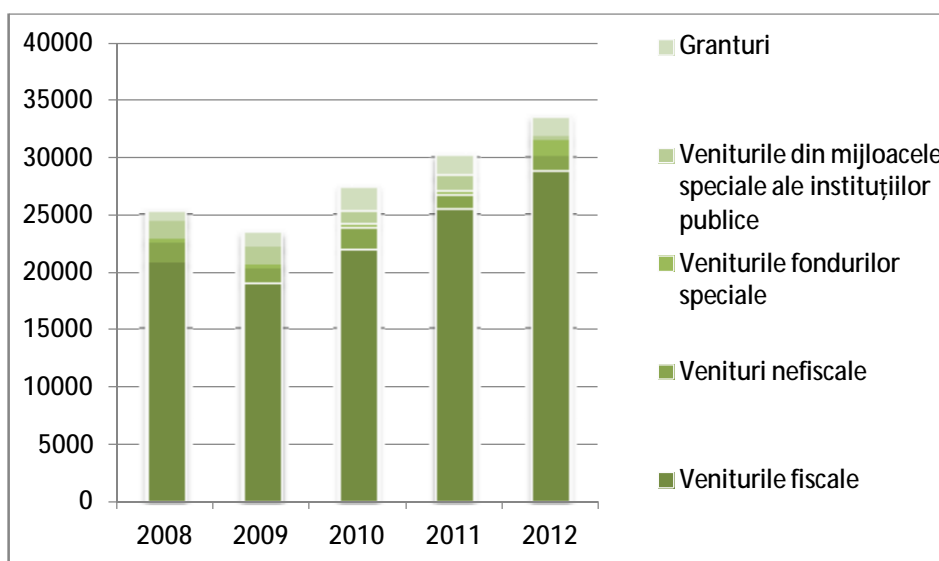

Figura 3.1.3. Structura veniturilor bugetului public național în anii 2008–2012

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

În primele două luni ale anului 2013, tendințele evidențiate în perioadele examinate se mențin, veniturile fiscale au constituit 4062,1 mil. MDL, iar încasările nefiscale – 198,2 mil. MDL. Comparativ cu perioada similară a anului 2012, veniturile fiscale s-au majorat cu 671,2 mil. MDL, iar încasările nefiscale cu 27,8 mil. MDL. Veniturile din mijloacele speciale ale instituțiilor publice au fost acumulate în sumă de 128,9 mil. MDL. Veniturile fondurilor speciale au constituit 48,9 mil. MDL. Pentru susținerea bugetului și pentru finanțarea proiectelor finanțate din surse externe din partea donatorilor externi și investitorilor autohtoni au fost debursate granturi în sumă de 91,3 mil. MDL.

Din veniturile fiscale înregistrate în anul 2012, ponderea cea mai importantă o au veniturile din TVA (37,0%), contribuțiile sociale – 24,8%, impozitul pe venit – 13,8% (cea mai accelerată creștere comparativ cu anul precedent), accizele – 10,0% și primele obligatorii de asistență medicală – 6,2%.

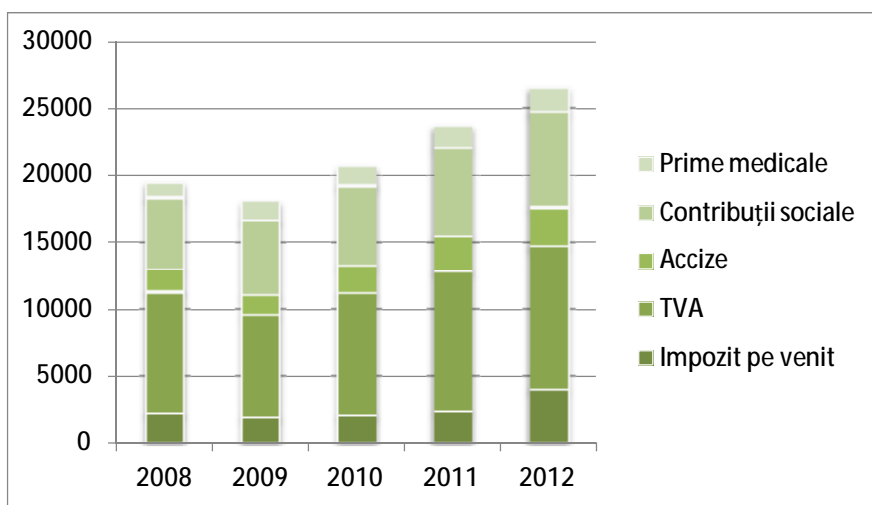

Figura 3.1.4. Structura veniturilor fiscale în anii 2008-2012, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Ponderea componentelor veniturilor fiscale a rămas relativ constantă în anii 2007-2011, cu o creștere mai pronunțată a ponderii accizelor din total încasări în anii 2010 și 2011 și cu o creștere de 70% a veniturilor sub formă de impozit pe venit în anul 2012 comparativ cu anul 2011, din contul reintroducerii impozitului pe venit din activitatea de întreprinzător (12% în loc de 0%). Totodată, se menține tendința prevalării veniturilor indirecte în raport cu cele directe.

Presiunea fiscală în perioada examinată, care se determină raportând veniturile fiscale la PIB a constituit 31,2%, valoarea medie a acesteia, pe parcursul anilor 2008-2012, reprezentând 32,1%. Astfel, se nuanțează o tendință de diminuare a presiunii fiscale începând cu anul 2008 – tendință menținută și pe parcursul anului 2012.

În ceea ce ține de încasările nefiscale, menționăm că în anul 2012 acestea au constituit 1341,4 mil. MDL, ponderea în total venituri fiind de 4,0%, în timp ce în perioada similară a anului 2011 acest indicator a fost de 3,9%. În valori absolute, veniturile nefiscale au crescut cu 162,6 mil. MDL. Creșterea s-a realizat, în mare parte, din contul taxelor și a plăților administrative, ponderea cărora din total încasări nefiscale a crescut de la 41,1%, în anul 2011 la 42,8% în anul 2012. În valori absolute, s-a înregistrat o creștere de 90,3 mii MDL. Concomitent, ponderea amenzilor și sancțiunilor administrative din total încasări nefiscale a crescut de la 13,0%, nivel înregistrat în anul 2011 la 14,8% – cotă atinsă în anul 2012. În valori absolute, în anul 2012 s-a înregistrat o creștere cu 45,1 mii MDL a încasărilor la capitolul dat comparativ cu perioada similară a anului precedent.

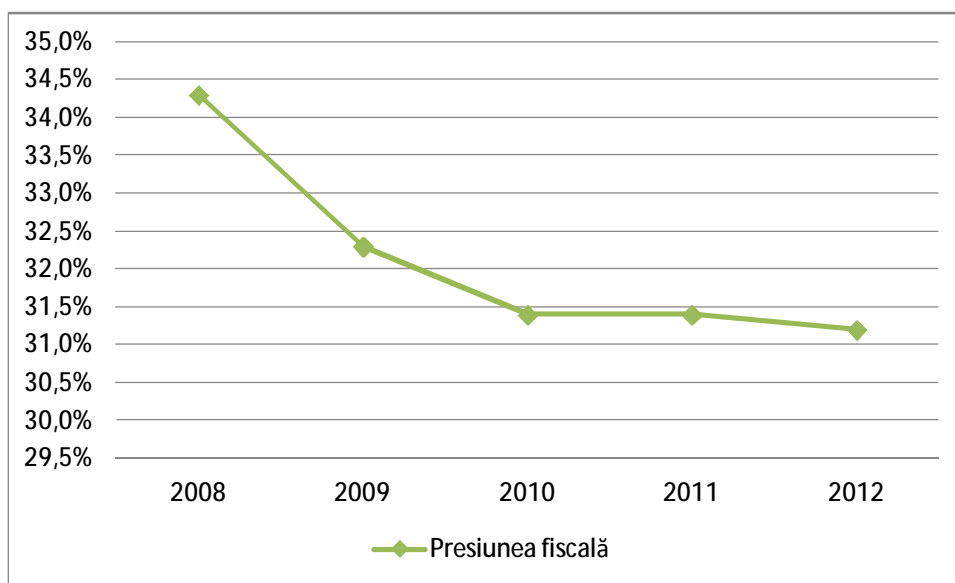

Figura 3.1.5. Nivelul presiunii fiscale în anii 2008-2012, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Cea mai importantă contribuție la formarea veniturilor din granturi, o au granturile externe. Pentru anul 2012, suma totală a veniturilor bugetare sub formă de grant a reprezentat 1636,8 mil. MDL, dintre care 1582,7 mil. MDL – granturi externe și 54,1 mil. MDL – granturi interne. De menționat că comparativ cu anul precedent, veniturile din granturi au scăzut cu 67,5 mii MDL, ponderea acestora din total venituri micșorându-se cu aproximativ 1 punct procentual în perioada examinată a anului 2012, comparativ cu perioada similară a anului 2011.

Cheltuielile Bugetului public național

În anul 2012, partea de cheltuieli a bugetului public național s-a executat în sumă de 35364,0 mil. MDL, ceea ce constituie 96,5% față de prevederile anuale. Comparativ cu perioada similară a anului 2012, cheltuielile bugetului public național sânt în creștere cu 3263,1 mil. MDL sau cu 10,2%.

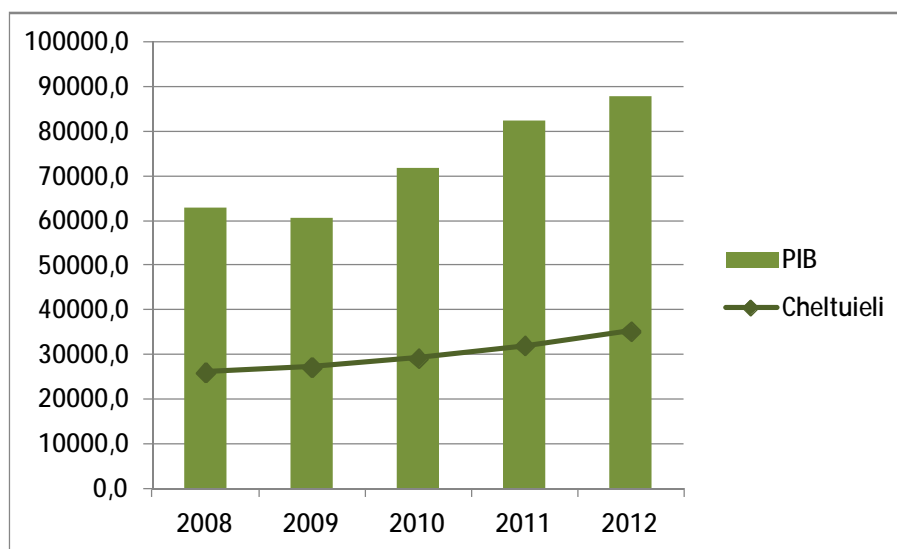

Figura 3.1.6 Evoluția cheltuielilor de la bugetul public național și a PIB în anii 2008-2012 (mil. MDL)

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Analizând evoluția în timp a ponderii cheltuielilor BPN în PIB, se observă o tendință de creștere a ponderii în cauză până în 2009, cu o eventuală diminuare până la 40% în 2012.

În primele două luni ale anului 2013, partea de cheltuieli a bugetului public național s-a executat în sumă de 4788,0 mil. MDL. Comparativ cu perioada similară a anului 2012, cheltuielile bugetului public național sânt în creștere cu 185,7 mil. MDL sau cu 4,0%.

Făcând o analiză a structurii cheltuielilor din BPN în anul 2012 se remarcă faptul că partea predominantă continuă să cuprindă cheltuielile de ordin social (75%), ponderea acestora diminuându-se cu 2 puncte procentuale comparativ cu perioada similară a anului precedent.

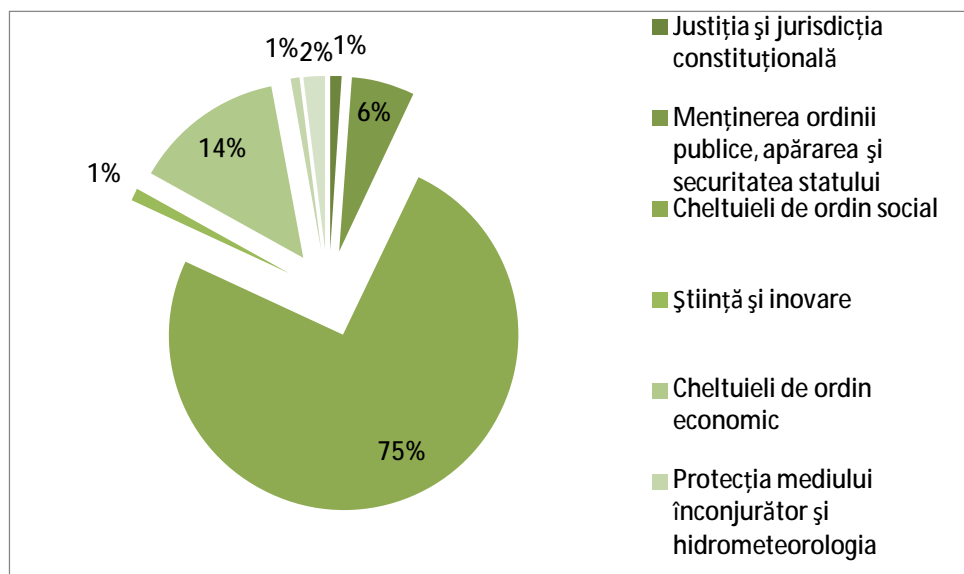

Figura 3.1.7. Structura cheltuielilor de la bugetul public național în anul 2012, mil. MDL
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

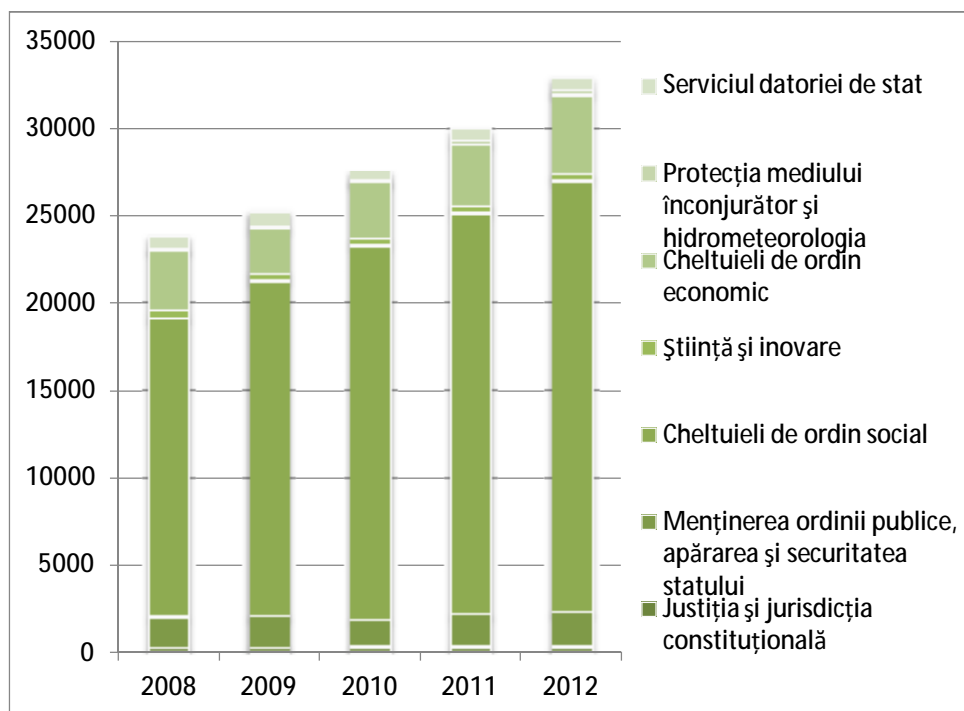

Figura 3.1.8. Structura cheltuielilor de la bugetul public național în anii 2008-2012, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Per ansamblu, pe parcursul anilor 2008-2012, se observă tendința de creștere a volumului de cheltuieli de ordin social și a celor aferente justiției și jurisdicției constituționale cu o diminuare în anul 2012 în comparație cu anul 2011. Cheltuielile pentru știință și inovare înregistrează un trend negativ, iar cheltuielile de ordin economic au înregistrat o diminuare până în anul 2009 cu o creștere, începând cu perioada în cauză.

În anul 2012, din total cheltuieli de ordin social, ponderea cea mai importantă o au cheltuielile privind asigurarea și asistența socială, care arată o creștere (+ 4,9%) comparativ cu anul 2011, aceasta pe fonul creșterii ponderii altor componente ale cheltuielilor de ordin social: ocrotirea sănătății – 11,5% și învățământ – 7,7%. Cheltuielile de ordin social au fost realizate în anul 2012 cu 7,2% sau cu 1657,6 mii MDL mai mult ca în anul 2011.

O altă componentă importantă a cheltuielilor publice o reprezintă cheltuielile de ordin economic, ponderea cărora în anul 2012 a reprezentat 14,4%. Principala componentă a cheltuielilor de ordin economic o reprezintă transporturile, gospodăria drumurilor, comunicații și informatica, care în anul 2012 a reprezentat 57,9% din total cheltuieli cu caracter economic. Ponderea cheltuielilor în cauză a crescut cu 42,6% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Totodată, ponderea cheltuielilor din agricultură, gospodărie silvică, gospodărie piscicolă și gospodăria apelor din total cheltuieli cu caracter economic a crescut cu 11,9 puncte procentuale, comparativ cu anul precedent. De altfel, ponderea componentei ce ține de complexul pentru combustibil și energie a înregistrat, de asemenea, o creștere de 2,7% comparativ cu anul precedent. În valori absolute, cheltuielile de ordin economic realizate anul 2012 au crescut cu 27,4% sau cu 991,7 mii MDL comparativ cu anul 2011.

Rezultatul financiar bugetar

Executarea bugetului public național în anul 2012 s-a soldat cu un deficit în sumă de 1837,9 mil. MDL. Soldurile la conturile bugetului public național la situația din 31 decembrie 2012 s-au majorat, comparativ cu situația din 1 ianuarie 2012, cu 217,1 mil. MDL și au constituit 3163,1 mil. MDL.

Sursele de finanțare a deficitului au fost:

- încasări de la valorile mobiliare de stat (+ 410,1 mil. MDL);
- răscumpărarea valorilor mobiliare de stat emise pentru asigurarea stabilității financiare (-93,1 mil. MDL);
- împrumuturile debursate din surse externe (+1763,2 mil. MDL);
- rambursarea sumei principale (-599,3 mil. MDL);
- mijloacele din vânzarea și privatizarea patrimoniului public (+131,9 mil. MDL);
- modificarea soldurilor (-117,4 mil. MDL);
- alte surse (+84,0 mil. MDL).

Datoria publică

La situația din 31 decembrie 2012, soldul datoriei publice s-a majorat, comparativ cu sfârșitul anului 2011, cu 4 144,0 mil. MDL sau cu 16,7% și a constituit 29 017,7 mil. MDL, fiind format din:

- Datoria de stat – 21 184,7 mil. lei (73%);
- Datoria BNM – 5 637,7 mil. lei (19,4%);
- Datoria întreprinderilor din sectorul public – 1 907,2 mil. lei (6,6%);
- Datoria UAT – 288,1 mil. lei (1,0%).

Conform datelor operative privind PIB-ul pentru anul 2012, ponderea datoriei publice în PIB, la situația din 31 decembrie 2012, a constituit 33,0%, înregistrând o majorare în raport cu perioada similară a anului precedent cu 2,8 puncte procentuale.

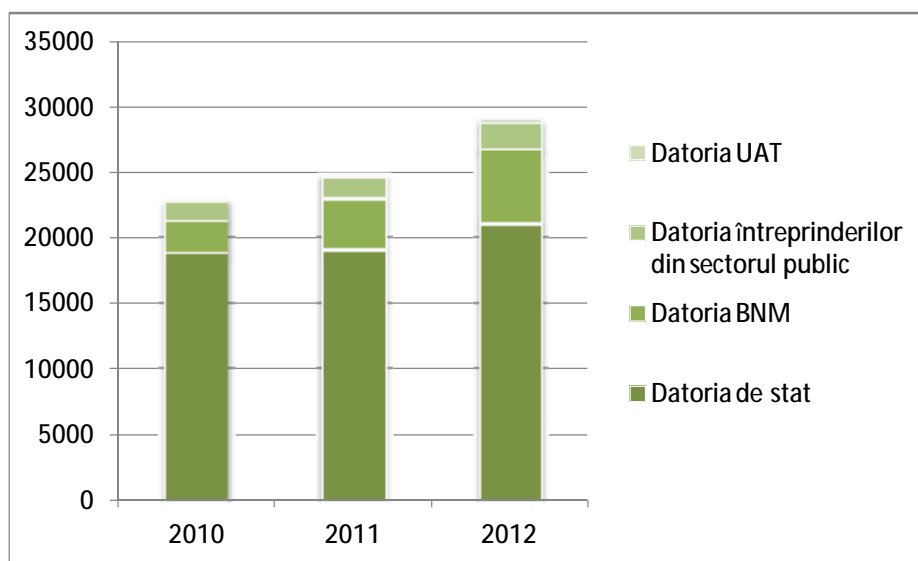

Figura 3.1.9. Structura datoriei publice, pe componente (mil. MDL)

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Modificarea soldului datoriei publice către finele anului 2012 în comparație cu sfârșitul anului 2011 este condiționată de majorarea tuturor componentelor care formează datoria publică. Astfel, în cea mai mare măsură s-a majorat soldul datoriei de stat cu 1 958,2 mil. MDL, după care urmează datoria BNM care s-a majorat cu 1 806,1 mil. MDL, datoria întreprinderilor sectorului public – cu 300,3 mil. MDL și într-o măsură mai mică, datoria UAT – cu 79,3 mil. MDL.

La situația din 31 decembrie 2012, datoria publică externă a constituit 21 262,5 mil. MDL (sau 73,3% din soldul datoriei publice), iar datoria publică internă a constituit 7 755,2 mil. MDL (26,7%). Comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2011, ponderea datoriei publice externe în datoria publică totală s-a majorat cu circa 1,6 puncte procentuale.

În ce privește, arieratele la împrumuturile sectorului public, acestea au înregistrat la 31 decembrie 2012, valoarea de 430,3 mil. MDL, fiind formate în totalitate din arieratele la împrumuturile interne ale întreprinderilor din sectorul public și ale UAT. Comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2011, valoarea arieratelor la împrumuturile interne s-a majorat cu 100,6 mil. MDL, această majorare fiind condiționată, în special, de majorarea arieratelor la împrumuturile întreprinderilor din sectorul public.

Datoria de stat

La situația de la 31 decembrie 2012, soldul datoriei de stat a constituit 21 184,7 mil. MDL, majorându-se cu 1 958,2 mil. MDL sau 10,2% de la începutul anului, ca rezultat al sporirii datoriei de stat externe cu 1 641,2 mil. MDL și, respectiv, a datoriei de stat interne cu 317,0 mil. MDL.

Conform datelor operative privind PIB-ul pentru anul 2012, ponderea datoriei de stat în PIB, la situația din 31 decembrie 2012, a constituit 24,1%, înregistrând o majorare în raport cu perioada similară a anului precedent cu 0,8 puncte procentuale.

În ce privește *structura după tipul datoriei*, datoria de stat, la situația din 31 decembrie 2012, a fost formată din 70,9% – datorie de stat externă și 29,1% – datorie de stat internă. În dinamică se observă că ponderea datoriei de stat externe s-a majorat față de situația similară a anului 2011 cu aproximativ 1,3 puncte procentuale.

Potrivit *structurii pe valute a datoriei de stat*, ponderea majoră îi revine datoriei de stat externe exprimate în coșul valutar DST – 50,6%, urmată de datoria de stat internă în lei moldovenești – 29,1%. Următoarele poziții sunt ocupate de USD – 9,9%, Euro – 8,0%, WPU – 1,3%, JPY – 0,9% ,

GBP – 0,1% și KWD – 0,1%. În structura datoriei de stat pe valute, cu descompunerea coșului valutar DST, poziția dominantă este ocupată de dolarul SUA – 31,6%, urmat de leul moldovenesc – 29,1% și Euro – 26,6%. Suma ponderilor celorlalte valute nu depășește valoarea de 15 la sută din total.

În ce privește *structura pe tipuri de rată a dobânzii*, datoria cu rata dobânzii flotantă a constituit 21,3% din portofoliul datoriei de stat, ceea ce reprezintă o diminuare în comparație cu sfârșitul anului 2011 cu 1,8 puncte procentuale, iar comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2010, cu 4,6 puncte procentuale.

În structura datoriei de stat, pe instrumente, la situația de la 31 decembrie 2012, ponderea majoritară o dețin împrumuturile de stat externe cu circa 60%, majorându-se cu 2,0 puncte procentuale față de sfârșitul anului 2011 și cu 0,4 puncte procentuale în comparație cu aceeași perioadă a anului 2010.

Datoria de stat internă

La situația din 31 decembrie 2012, datoria de stat internă a constituit 6 158,9 mil. MDL, dintre care:

- a) VMS emise pe piața primară – 3 816,1 mil. MDL (62,0%);
- b) VMS emise pentru asigurarea stabilității financiare – 279,4 mil. MDL (4,5%);
- c) VMS convertite – 2 063,4 mil. MDL (33,5%).

De la începutul anului 2012, datoria de stat internă s-a majorat cu 317,0 mil. MDL sau cu 5,4%. Modificarea soldului datoriei de stat interne s-a produs din contul majorării emisiunii VMS pe piața primară cu 560,1 mil. MDL și răscumpărării VMS convertite în sumă de 150,0 mil. MDL și VMS emise pentru asigurarea stabilității financiare în sumă de 93,1 mil. MDL.

Ca pondere în PIB, datoria de stat internă a înregistrat 7,0 la sută micșorându-se comparativ cu sfârșitul anului 2011 cu 0,1 puncte procentuale.

Pe parcursul anului 2012, prin cele 64 licitații, Ministerul Finanțelor a oferit pe piața primară spre vânzare valori mobiliare de stat în sumă de 7 061,0 mil. MDL. Cererea la VMS a constituit 12 625,2 mil. MDL, fiind superioară ofertei cu 5 564,2 mil. MDL sau de 1,8 ori. Ponderea cea mai mare de 97,0% în totalul VMS comercializate pe piața primară a fost deținută de VMS cu maturitatea până la 1 an. Astfel, în rezultatul măsurilor întreprinse întru sporirea maturității valorilor mobiliare de stat, s-a diminuat ponderea bonurilor de trezorerie cu scadența 91 zile în totalul VMS comercializate, de la 36,0% până la 32,6%, concomitent majorându-se ponderea bonurilor de trezorerie cu scadența 364 zile comparativ cu anul 2011 cu 4,0 puncte procentuale, care în anul 2012 a constituit 22,2%.

În anul 2012, a continuat emisiunea valorilor mobiliare de stat cu termen mediu de circulație. Astfel, au fost comercializate Obligațiuni de stat cu dobânda flotantă pe termen de 2 ani în sumă totală de 87,3 mil. MDL. Comparativ cu anul 2011, volumul comercializat al Obligațiunilor de stat s-a majorat de 2,2 ori în legătură cu creșterea cererii la acestea.

Datoria de stat externă

La situația din 31 decembrie 2012, soldul datoriei de stat externe a constituit 15 025,8 mil. MDL (1 245,6 mil. USD), inclusiv 14 957,7 mil. MDL (1 239,9 mil. USD) – datoria de stat externă directă și 68,1 mil. MDL (5,6 mil. USD) – datoria de stat externă garantată asumată.

De la începutul anului 2012, soldul datoriei de stat externe exprimat în lei moldovenești s-a majorat cu 1 641,2 mil. MDL sau cu 12,3%. Aceasta se datorează majorării soldului datoriei de stat externe exprimat în dolari SUA, precum și a fluctuației ratei de schimb a monedei naționale față de dolarul SUA.

În aceeași perioadă, soldul datoriei de stat externe exprimat în dolari SUA s-a majorat cu 103,1 mil. USD sau cu 9,0%. Această creștere poate fi justificată de valoarea pozitivă a finanțării externe nete, care la 31 decembrie 2012 a constituit 95,2 mil. USD, precum și de fluctuația pozitivă a ratei de schimb a dolarului SUA față de alte valute în sumă de 7,9 mil. USD.

Conform datelor operative privind PIB-ul pentru anul 2012, ponderea datoriei de stat externe în PIB, la situația din 31 decembrie 2012, a înregistrat 17,1%, majorându-se comparativ cu situația de la 31 decembrie 2011, cu 0,8 puncte procentuale.

În *structura datoriei de stat externe pe instrumente*, la situația din 31 decembrie 2012, împrumuturile de stat externe au ocupat ponderea majoră de 85,4%, caracterizându-se printr-o tendință ascendentă comparativ cu situația de la sfârșitul anului 2011.

În *structura datoriei de stat externe pe creditori*, creditorii multilaterali continuă să fie principalii creditori ai Guvernului Republicii Moldova. Datoria de stat externă față de creditorii multilaterali, la situația din 31 decembrie 2012, a constituit 1 039,3 mil. USD (83,4%) din soldul total al datoriei de stat externe, fiind cu 119,3 mil. USD mai mare decât la începutul anului 2012.

Cea mai mare pondere în soldul datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali o deține AID cu 48,9%, urmată de FMI – cu 31,5%, BEI – cu 6,0%, BIRD – cu 5,3%, FIDA – cu 5,2%, etc. Datoria de stat externă față de creditorii bilaterali a constituit 200,6 mil. USD (16,1%), diminuându-se cu 14,2 mil. USD comparativ cu începutul anului 2012. Guvernului Rusiei îi revine ponderea majoră – 42,2% din datoria față de creditorii bilaterali. Datoria de stat externă față de creditorii comerciali a însumat 5,6 mil. USD (0,5%), diminuându-se cu 2,0 mil. USD comparativ cu începutul anului 2012, fiind formată integral din datoria față de banca germană AKA Ausfuhrkredit-Ge.

Ca evoluție, se observă tendința ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

În ce privește *structura datoriei de stat externe pe valute*, ponderea majoritară aparține coșului valutar DST, reprezentat de împrumuturile de stat externe de la instituțiile financiare internaționale, cum sunt FMI, Banca Mondială, și FIDA, care ocupă 71,4% din portofoliul datoriei de stat externe, cu circa 1,0 puncte procentuale mai mult decât la sfârșitul anului 2011. A doua poziție este ocupată de dolarul SUA cu 14,0% (cu 3,2 puncte procentuale mai puțin decât la finele anului 2011), urmat de Euro cu 11,3% (cu 4,1 puncte procentuale mai mult decât la finele anului 2011), iar suma ponderilor altor valute cum sunt JPY, GBP, WPU, KWD formează mai puțin de 10% din volumul datoriei de stat externe.

Odată cu descompunerea coșului valutar DST pe valute componente, 44,6% din datoria de stat externă e deținută de dolarul SUA, după care urmează Euro cu 37,6%, yenul japonez cu 7,6%, lira sterlină cu 8,3% și cu o pondere mult mai mică celelalte valute.

Finanțele publice ale Transnistriei

Pe parcursul anului 2012, veniturile bugetului Transnistriei a constituit 3314,75 mil. MDL, ceea ce reprezintă 9,9% din total venituri realizate pe teritoriul controlat al Republicii Moldova (la situația de la finele trimestrului III al anului 2012, acestea constituiau 6,8%), înregistrând o supra realizare a planului de 14%, dintre care:

- 2410,6 mil. MDL plăți fiscale (72,7%), ceea ce reprezintă 121% în raport cu valoarea planificată și cu 780,5 mil. MDL (47,9%) mai mult ca în anul 2011;
- 420,2 mil. MDL plăți nefiscale (12,7%), ceea ce reprezintă 108,4% în raport cu valoarea planificată și cu 212,0 mil. MDL (de aproximativ două ori) mai mult ca în anul 2011;
- 234,8 mil. MDL veniturile fondurilor cu destinație specială (7,1%), ceea ce reprezintă

- 100,3% în raport cu valoarea planificată și cu 32,0 mil. MDL (15,8%) mai mult ca în anul 2011;
- 182,4 mil. MDL veniturile din activitatea de întreprinzător și alte venituri (11,5%) mai mult ca în anul 2011.

Cheltuielile bugetului Transnistriei au reprezentat 1430,4 mil. MDL sau 4,0% din total cheltuieli realizate pe teritoriul controlat al Republicii Moldova, ceea ce constituie 90,1% de la planul de cheltuieli fixat.

Ponderea cea mai importantă în total cheltuieli e deținută de cheltuielile de ordin social, în special, cheltuielile de educație, protecția socială și medicală, salarizare, știință, cultură.

3.2. Sectorul bancar

În ultimii ani, în general, evoluția sistemului bancar al Republica Moldova a înregistrat performanțe pozitive a mării majorități a indicatorilor. Sectorul bancar din Republica Moldova este constituit din 2 niveluri, reprezentat de Banca Națională a Moldovei (BNM) și 14 bănci comerciale licențiate.

În anul 2012, în contextul temperării activității economice și agravării crizei financiare în UE, înrăutățirea calității portofoliilor bancare (calitatea creditelor bancare) pe întregul sistem se face resimțită și în sectorul bancar moldovenesc. În același timp, singura instituție bancară controlată de stat „Banca de Economii” S.A. (BEM) a înregistrat deteriorări la indicatorii activității economice.

Pe parcursul perioadei 2005-2012, se atestă o creștere a sectorului bancar în raport cu PIB, cu o ușoară abatere în anul 2008 și 2011. Activele bancare în raport cu PIB au crescut de la 47,8% în anul 2005 la 66,4% în anul 2012. Evoluții similare au fost înregistrate și pentru depozite și credite în raport cu PIB. Creditele acordate în raport cu PIB au crescut de la 35,7% în anul 2005, pînă la 49,6% în anul 2007, iar în anul 2012 acest indicator a scăzut pînă la 40,9%. Astfel, depozitele în raport cu PIB au scăzut de la 47% în anul 2005 la 39,4% în anul 2009, iar în anul 2012 acest indicator a crescut, atingând un nivel de 41,3% (vezi figura 3.2.1).

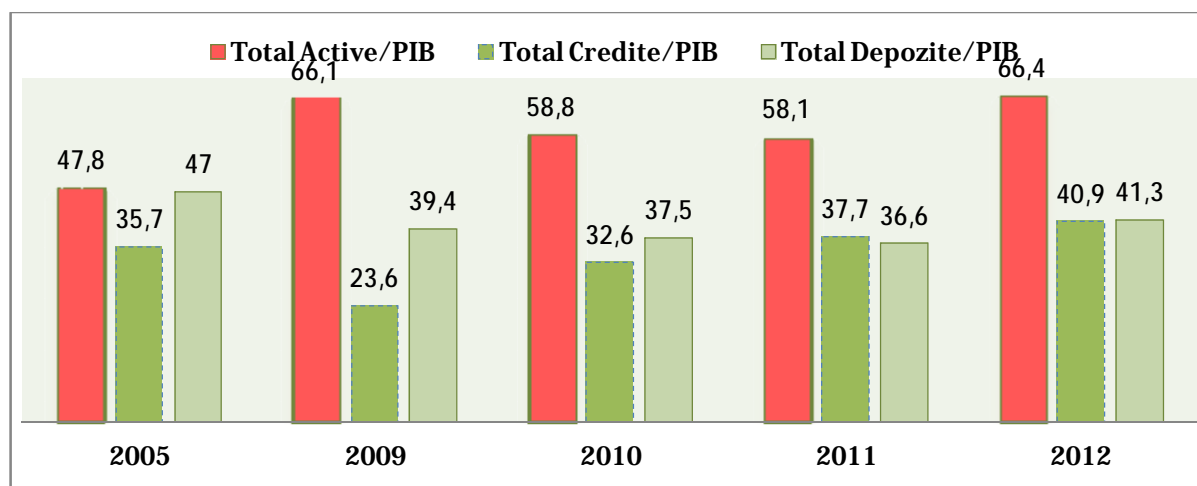

Figura 3.2.1. Gradul de intermediere financiară (%), în perioada 2005-2012
Sursa: Calcule autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei și BNS.

Numărul total de *angajați în sistemul bancar* la data de 31.12.2012 a constituit 11173 de persoane, mai puțin cu 10 de persoane, comparativ cu 02.01.2012. Respectiv, în medie fiecărui angajat din sectorul bancar i-au revenit active în valoare de 5 mil. MDL, mai mult cu 0,8%, comparativ cu 02.01.2012.

În anul 2012, *activele totale ale sistemului bancar* au totalizat 58304,4 mil. MDL, majorându-se cu 17% față de luna ianuarie 2012. În luna ianuarie 2013 *activele totale ale sistemului bancar* au constituit 59960,8 mil. MDL majorându-se cu 20% față de ianuarie 2012. În luna ianuarie 2013 evoluția activelor bancare a fost determinată de creșterea accentuată a activelor generatoare de profit, cea mai mare pondere în totalul activelor a revenit portofoliul de credite 60,4%, majorându-se cu 3 p.p., comparativ cu 31.01.2012.

Tabelul. 3.2.1. Evoluția activelor bancare după volum și structură în anul 2012, %

Denumirea indicatorilor:	31.01.2012	31.12.2012	Dinamica comparativa cu 02.01.2012,%
	% în total activ		
Total Activ, dintre care:	100	100	
1. Numerar și echivalente de numerar	23,2	24,6	24
2. Active financiare deținute pentru tranzacționare	0,3	0,3	6,7
3. Active financiare disponibile pentru vânzare	0,3	0,6	150,6
4. Împrumuturi și creanțe	63,6	62,3	14,5
5. Investiții păstrate până la scadență	5,8	5,8	17,4
6. Imobilizări corporale	3,1	2,9	8,4
7. Imobilizări necorporale și creanțele privind impozitele	0,7	0,6	-3,6
8. Alte active	2,9	2,8	11,64

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Astfel, la data de 31.12.2012, comparativ cu 31.01.2012, s-au înregistrat următoarele modificări:

- creșterea numerarului cu 1,4 p.p. până la 14368,7 mil. MDL;
- scăderea împrumuturilor și creanțelor cu 1,3 p.p. până la 36341,79 mil. MDL;
- creșterea activelor financiare disponibile pentru vânzare cu 0,3 p.p. până la 336 mil. MDL;
- scăderea imobilizărilor corporale cu 0,2 p.p. până la 1695,4 mil. MDL;
- scăderea imobilizărilor necorporale cu 0,1 p.p. până la 135,5 mil. MDL;
- scăderea altor active cu 0,1 p.p. până la 16830,5 mil. MDL.

Soldul creditelor în economie a constituit 35948,27 mil. MDL la data de 31.12.2012 și s-a majorat cu 4568 mil. MDL sau cu 16,1% față de ianuarie 2012. Tendințele de majorare s-au datorat creșterii soldului creditelor acordate în monedă națională cu 20,1% și respectiv, a soldului creditelor în valută străină cu 11,1%. La sfârșitul lunii februarie 2013, soldul creditelor în economie a constituit 36077 mil. MDL, majorându-se cu 128,8 mil. MDL față de finele lunii decembrie 2012.

În anul 2012, majorarea soldului creditelor în MDL s-a produs ca urmare a creșterii soldurilor creditelor acordate tuturor sectoarelor economiei, astfel soldul creditelor acordate sectorului privat a sporit cu 33%, întreprinderilor de stat – cu 40,4% și altor organizații care practică unele operațiuni financiare a scăzut cu 60,4% față de sfârșitul anului 2011.

Soldul creditelor în valută străină (recalculat în MDL) în decembrie 2012, a înregistrat o majorare determinată de sporirea soldurilor creditelor acordate tuturor sectoarelor economiei, astfel soldul creditelor acordate sectorului privat a crescut cu 20,3%, a altor organizații care practică unele operațiuni financiare a scăzut cu 60% și persoanelor fizice a scăzut cu 62,3% față de decembrie 2011.

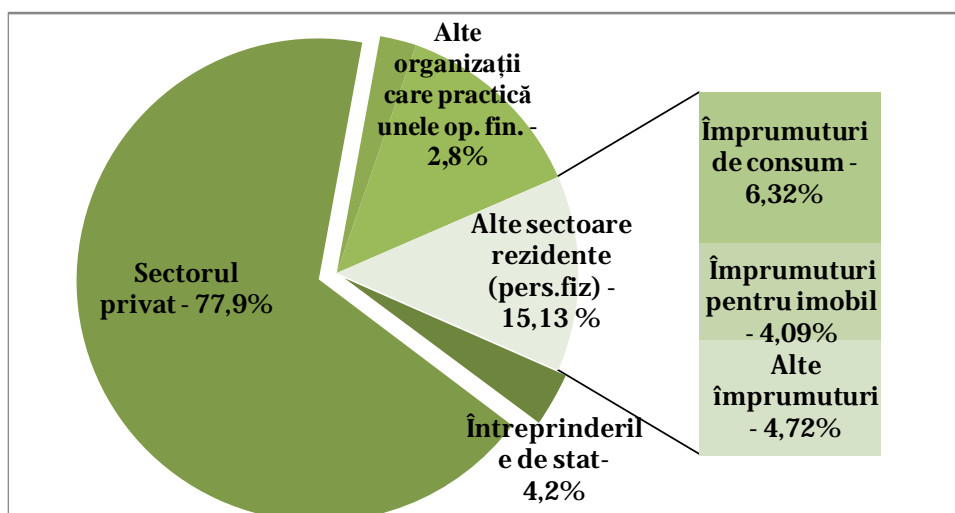

Figura 3.2.2. Ponderea creditelor în economia Republicii Moldova (%), în anul 2012
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În luna februarie 2013, dinamica pozitivă a soldului cererilor față de economie în MDL a fost influențată de majorarea soldului cererilor față de sectorul privat cu 66,7 mil. MDL (0,5%), a soldului cererilor față de persoanele fizice cu 49,5 mil. MDL (1,0%) și celui al cererilor față de întreprinderile de stat cu 6,4 mil. MDL (0,8%). Totodată, soldul cererilor față de alte organizații care practică unele operațiuni financiare s-a micșorat cu 11,5 mil. MDL (3,0%).

La sfârșitul anului 2012, ponderea creditelor neperformante (substandard, compromise și dubioase), în totalul de credite a constituit 14,5% și a crescut cu 1,6 p.p., față de data 02.01.2012. Același volum de credite neperformante, proiectat asupra CNT, constituie 72,3%, la data de 31.12.2012 și s-a majorat cu 19,4 p.p. față de data 02.01.2012. În acest context, au crescut reducerile pentru datoria la credite cu 1,6 p.p. constituind 10,7% la finele anului 2012. Respectiv și în luna februarie 2013, reducerile pentru datoria la credite a constituit 10,8%.

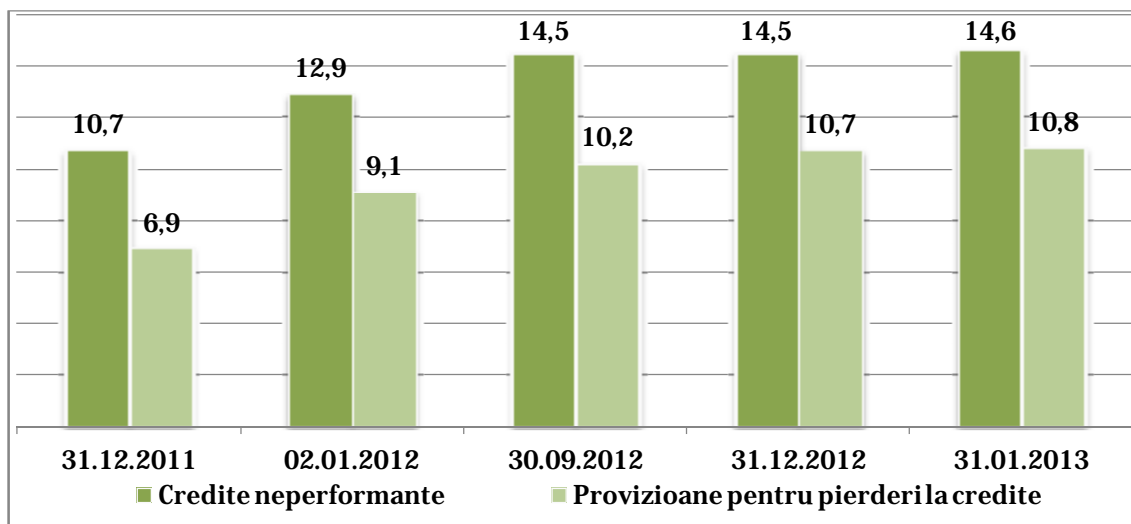

Figura 3.2.3. Evoluția calității creditelor bancare, %
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În luna decembrie 2012 rata medie a *dobânzii la creditele* acordate în monedă națională s-a diminuat cu 3 p.p., atingând nivelul de 11,9%, față de ianuarie 2012. Iar în luna februarie 2013 rata medie a *dobânzii la creditele* acordate în monedă națională a ajuns la nivelul de 13,2%. În decembrie 2012, rata medie a dobânzii la creditele în valută străină, a scăzut cu 0,1 p.p.,

ajungând până la nivelul de 8,3%, comparativ cu ianuarie 2012 și a constituit nivelul de 8,4%. Iar în luna februarie 2013, rata medie a dobânzii la credite în valută străină a ajuns la nivelul de 8,1% puțin în scădere cu 1,7 p.p. față de luna februarie 2012.

În anul 2012 se observă o creștere a *creditelor noi acordate de bănci*, de la 1515,7 mil. MDL ianuarie 2012, la 3120,2 mil. MDL în decembrie 2012, majorându-se cu 1604,5 mil. MDL. Volumul creditelor acordate în MDL în luna februarie 2013a constituit 983,6 mil. MDL, ce a scăzut cu 305 mil. MDL, sau cu 23,7% față de luna februarie 2012.

Astfel, în luna februarie 2013 cea mai mare parte a creditelor noi acordate în moneda națională le-a revenit creditelor acordate persoanelor juridice, care reprezintă 69,5% din totalul creditelor în lei și care au fost acordate cu o rată medie de 12,5%, în timp ce rata medie la creditele acordate persoanelor fizice a constituit 14,8%.

Tabelul. 3.2.2. Evoluția creditelor noi acordate după volum și structură în anul 2012 – februarie 2013

	Ianuarie 2012		Decembrie 2012		Februarie 2013	
	mil. MDL.	Valută străină mil. MDL.	mil. MDL.	Valută străină mil. MDL.	mil. MDL.	Valută străină mil. MDL.
Până la 1 lună	185,83	86,07	58,42	62,28	59,16	0,40
De la 1-3 luni	62,95	5,97	39,35	10,86	21,19	41,03
De la 3-6 luni	5,83	33,83	200,49	67,44	16,52	3,38
De la 6-12 luni	139,80	19,40	351,63	123,29	120,04	95,44
Peste 12 luni	513,30	462,70	1474,02	732,44	766,72	577,19
Total	907,71	607,97	2123,91	996,31	983,63	717,44
Rata medie, %	14,17	8,36	11,98	8,32	13,23	8,13

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În luna februarie 2013 volumul creditelor noi acordate în valută străină (exprimate în MDL) s-a micșorat cu 284,9 mil. MDL, față de perioada similară a anului precedent, alcătuind 1002,3 mil. MDL. Rata medie ponderată a dobânzii la aceste credite în perioada respectivă a constituit 8,14%, reducându-se cu 1,73 p.p.

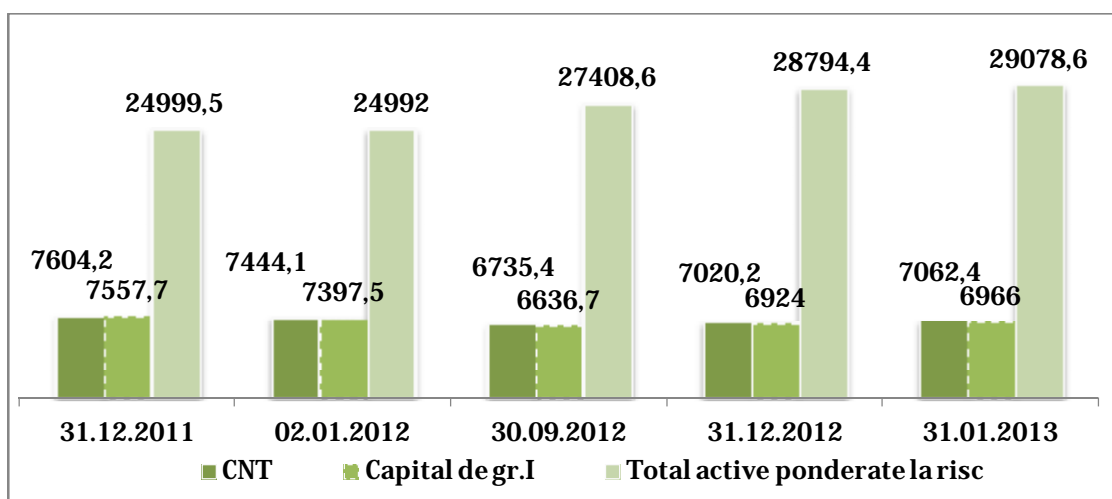

Figura 3.2.4. Evoluția capitalului sistemului bancar, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Analiza *capitalului normativ total*, determinant al solvabilității băncilor, la data de 31.12.2012 a constituit 7020,2 mil. MDL și a scăzut cu 423,9 mil. MDL față de 02.01.2012. Astfel, activele

ponderate la risc au constituit 28794,4 mil. MDL, mai mult cu 38024,4 mil. MDL față de ianuarie 2012. *Capitalul de gradul I*, la 31.12.2012, a scăzut cu 6,4% pînă la 6924,0 mil. MDL față de 02.01.2012. Valoarea pozitivă a acestui indicator confirmă rezistența și siguranța sistemului în cazul șocurilor financiare.

La finele anului 2012, cota investițiilor străine în capitalul social al băncilor a constituit 71,7%, fiind în scădere cu 2,3 p.p., această situație fiind explicată prin faptul majorării investițiilor acționarilor rezidenți.

La data de 31.12.2012, *obligațiunile băncilor* au constituit 48058,4 mil. MDL și s-au majorat cu 20,2% față de 02.01.2012.

În decembrie 2012, comparativ cu ianuarie 2012, au fost înregistrate următoarele modificări în structura obligațiunilor sectorului bancar:

- Scăderea datorii financiare evaluate la cost armonizat cu 0,38 p.p., constituind 47343,7 mil. MDL;
- reducerea provizioanelor cu 0,02 p.p., constituind 75402,2 MDL;
- creșterea datorii privind impozitele cu 0,65 p.p. constituind 35196,1 MDL;
- reducerea altor datorii cu 0,25 p.p., constituind 28758,1 mil. MDL la 31.12.2012.

Tabelul 3.2.3. Evoluția obligațiunilor bancare după volum și structură în anul 2012, %

Denumirea indicatorilor:	31.01.2012	31.12.2012	Dinamica comparativa cu 02.01.2012,%
	% în total obligațiuni		
Total Obligațiuni, dintre care:	100	100	
1.Datorii financiare evaluate la cost armonizat	98,89	98,51	19,82
2.Provizioane	0,18	0,16	3,54
3.Datorii privind impozitele	0,08	0,73	61,56
4.Alte datorii	0,85	0,60	-15,08

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În luna decembrie 2012, *soldul depozitelor* în sistemul bancar a constituit 36272,3 mil. MDL, majorându-se cu 20,5%, față de ianuarie 2012, ca rezultat a creșterii soldului depozitelor în monedă națională cu 24,6% reprezentând o pondere de 59,8% și a depozitelor în valută străină a crescut cu 14,8%, cu o pondere de 40,25% din totalul de depozite. Prin urmare, în luna ianuarie 2013 *soldul depozitelor* în sistemul bancar a constituit 37328,47 mil. MDL, a crescut cu 2,9% față de decembrie 2012.

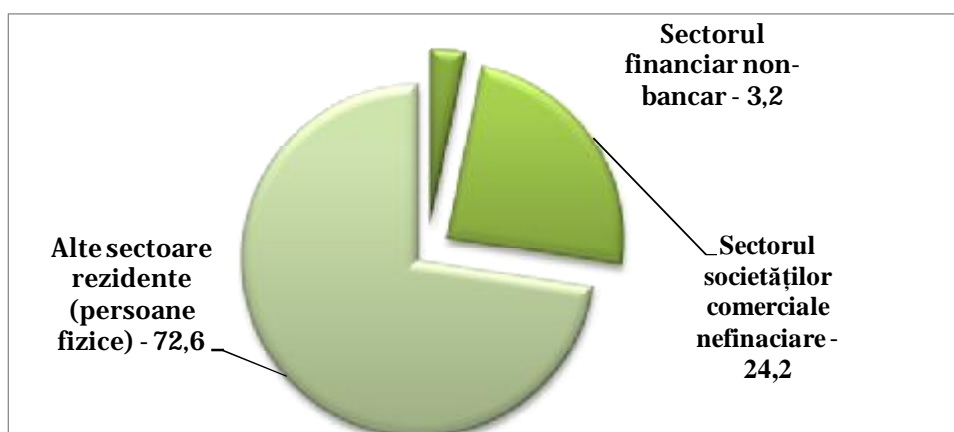

Figura 3.2.5. Ponderea depozitelor în economia Republicii Moldova (%), în anul 2012
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Volumul depozitelor noi atrase de bănci la data de 31.12.2012 a constituit 2795,07 mil. MDL, în scădere cu 44%, față de 02.01.2012.

În luna ianuarie 2013, depozitele noi la termen atrase în monedă națională s-au micșorat cu 443,1 mil. MDL comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent înregistrând 1988 mil. MDL. Comparativ cu luna ianuarie 2013, volumul depozitelor la termen atrase în moneda națională s-a diminuat cu 260.9 mil. MDL (13,1%). Rata medie a dobânzii la depozitele atrase la termen în moneda națională în perioada respectivă practic nu s-a schimbat, alcătuind 8,56%.

Tabelul 3.2.4. Evoluția depozitelor noi atrase după volum și structură în anul 2012 – februarie 2013

	Ianuarie 2012		Decembrie 2012		Februarie 2013	
	mil. MDL.	Valută străină mil. MDL.	mil. MDL.	Valută străină mil. MDL.	mil. MDL.	Valută străină mil. MDL.
Până la 1 lună	485,53	157,54	66,89	61,01	68,35	49,73
De la 1-3 luni	497,60	136,80	48,48	190,56	40,88	42,45
De la 3-6 luni	503,02	496,82	521,07	231,59	370,53	344,04
De la 6-12 luni	542,33	498,01	612,65	354,83	840,94	560,56
Peste 12 luni	402,56	306,11	427,77	280,22	406,38	184,97
Total	2431,04	1595,28	1676,86	1118,21	1727,08	1181,75
Rata medie, %	7,06	4,03	8,44	4,68	8,56	4,41

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În structura depunerilor la termen în valută străină, în luna decembrie 2012, comparativ cu luna ianuarie 2012, s-a consemnat o scădere de 477,07 mil. MDL, constituind 1118,21 mil. MDL. Comparativ cu luna ianuarie 2013, volumul depozitelor la termen atrase în valută străină în februarie 2013 s-a micșorat cu 263,7 mil. MDL (18,2%), iar rata medie a dobânzii la depozitele atrase s-a diminuat cu 0,38 p.p.

Boxa 3.2.1. Tendințele pieței cardurilor bancare din Republica Moldova, în perioada 2011-2012

Pe parcursul anului 2012, indicii activității sistemului de plăți cu cardurile bancare din Republica Moldova a înregistrat o dinamică mai accentuată la toți indicatorii. Astfel, retragerile de numerar continuă să domine piața operațiunilor cu carduri pe teritoriul Republicii Moldova. Principalii indicatori care atestă acest fapt sunt:

- majorarea *numărului de carduri aflate în circulație* de la 911,7 mii. unități la sfârșitul anului 2011 la 1011,7 mii. unități la sfârșitul 2012, în creștere cu 11%.
- creșterea *numărului de carduri eliberate* pe parcursul perioadei analizate a constituit 359,3 mii unități la 31.12.2012, mai mult cu 9,5% față de 31.12.2011.
- reducerea *numărului de carduri retrase din circulație* cu 10,9% față de aceeași perioadă a anului precedent și a constituit 259,3 mii unități.

Tranzacțiile cu carduri emise în Republica Moldova au crescut esențial. Astfel, în anul 2012 s-au efectuat operațiuni cu cardul emise și efectuate în Republica Moldova în sumă de 20038,1 mii. MDL, iar 23969,9 miiMDL reprezintă operațiuni cu carduri emise în străinătate și efectuate în Republica Moldova. Operațiunile cu cardurile bancare emise în Republica Moldova dețin o cotă de 90%.

La 31 decembrie 2012, în Republica Moldova s-a extins rețeaua de dispozitive speciale pentru efectuarea operațiunilor cu carduri până la 10378 de unități, din care terminalele POS constituie 9362 de unități, imprimerele 92 de unități, iar bancomatele 924 de unități. Astfel, numărul de dispozitive speciale a crescut cu 16,2% față de perioada similară a anului precedent. Această creștere s-a datorat în primul rând extinderii numărului de terminale POS cu 17,2% și a numărului de bancomate cu 8,6%, față de anul 2011.

Marja bancară la operațiunile în monedă națională a scăzut de la 5,51% în luna decembrie 2011, la 4,67% în februarie anul 2013. În luna decembrie 2012, marja bancară la operațiunile în monedă națională a înregistrat un nivel de 3,54%, iar în luna septembrie 2012 s-a înregistrat un nivel de 4,64%.

În acest context, observăm că ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă națională au început să crească în luna februarie 2012, constituind 8,04%, iar în luna decembrie 2012 a fost înregistrată cea mai înaltă rată de 8,44%. Respectiv și ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă străină au crescut mai intens de la începutul anului de la 4,03% în luna ianuarie 2012, pînă la 4,68% în decembrie 2012.

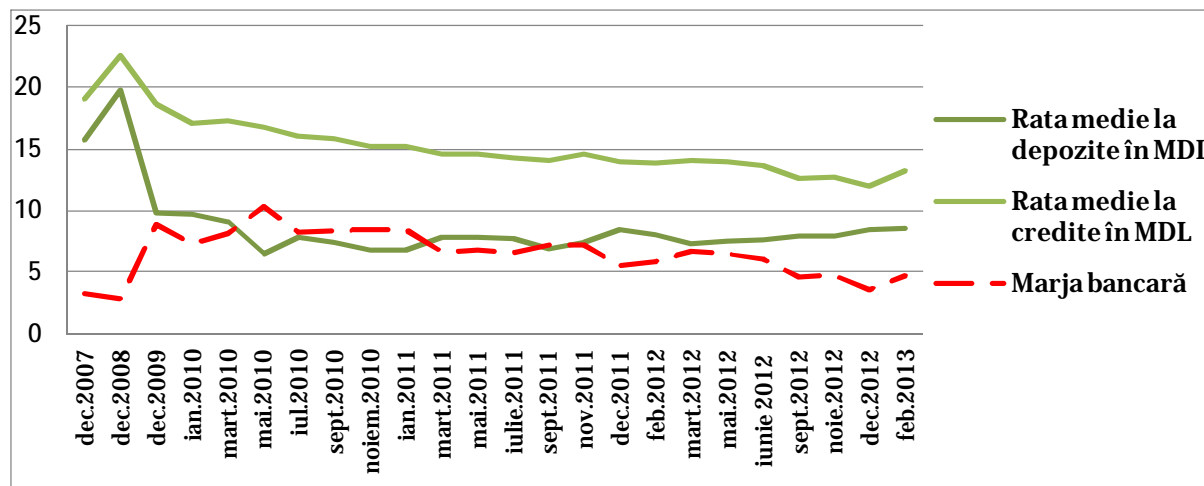

Figura 3.2.6. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii a dobânzii la depozite și la credite în MDL, %

Sursa: Calcule autorilor în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei.

*Nota: Indicatorul Marja bancară a fost calculat ca diferența dintre rata medie la depozite în MDL și rata medie la creditie MDL.

La începutul anului 2013, în luna ianuarie, ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă națională au constitui 8,55%, iar în luna februarie 2013 a fost înregistrată rata de 8,56%. Ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă străină au crescut pînă la 4,79% în luna ianuarie 2013, și în luna februarie 2013 a fost înregistrat nivelul de 4,41%.

În luna decembrie a anului 2012 venitul net raportat la active (ROA) a constituit 1,1%, la data de 31.12.2012, cît și raportat la capitalul acționar (ROE) a înregistrat 5,6%. Odată cu creșterea volumului de capital acționar și de active, majorarea ROE și ROA denotă că ritmul de creștere a profitului net este mult mai rapid, fapt destul de încurajator. Astfel, în luna decembrie al 2012, profitul băncilor pe întregul sistem a constituit 572,5 mil. MDL sau cu 75% mai mult față de ianuarie 2012.

Ponderea activelor, generate de dobândă în totalul activelor, la data de 31.12.2012, a scăzut cu 0,3 p.p. și a constituit 81,3%, comparativ cu data de 02.01.2012, când a constituit 81%. Respectiv, la data de 31.12.2012, se înregistrează nivelul marjei nete din dobânzi de 5,1%. Astfel, băncile în situații mai dificile, compensează veniturile din alte surse și, în special, din comisioanele din transferuri, inclusiv a celor din străinătate și din alte comisioane percepute de către bancă.

Indicele de eficiență, determinat ca raportul dintre veniturile nete aferente dobânzilor plus veniturile neaferente dobânzilor la cheltuieli neaferente dobânzilor, la 31.12.2012 constituie 117,2%, mai puțin cu 53,4 p.p. față de 31.01.2012. Iar în luna ianuarie 2013, indicele de eficiență a constituit 143,6%, mai mult cu 26,4 p.p. față de luna decembrie 2012.

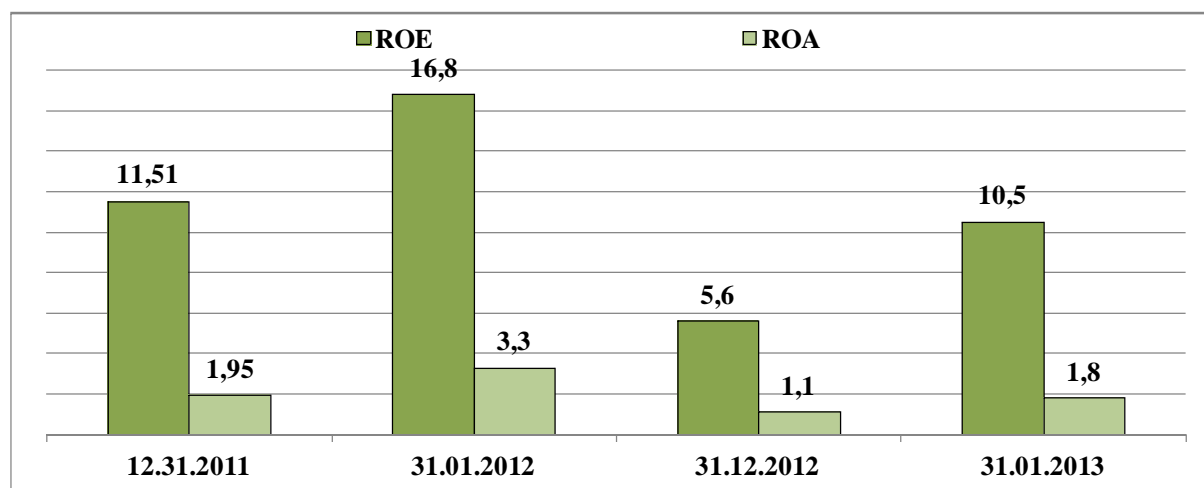

Figura 3.2.7. Evoluția profitabilității bancare,%

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

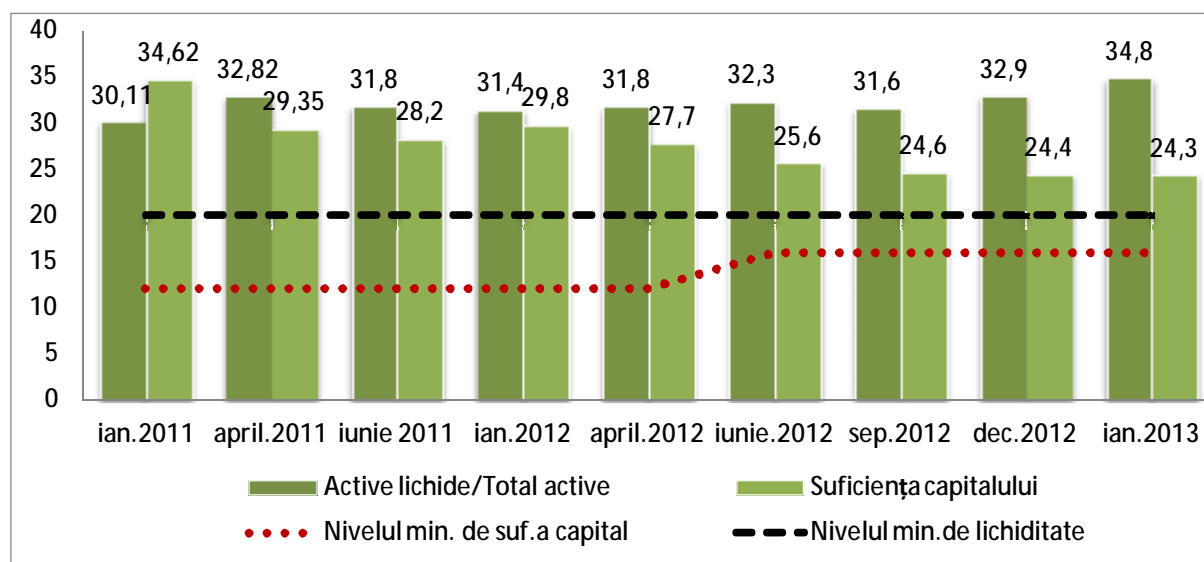

Figura 3.2.8. Indicatori de lichiditate și suficiența capitalului,%

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Gradul de suficiență a capitalului se menține la un nivel înalt, constituind 24,3% la 31.12.2012. Deși, aflat peste nivelul minim necesar de 16%, (pînă în mai al anului 2012 suficiența capitalului ponderat la risc a constituit 12%), se observă o diminuare a acestui indicator de 4,9 p.p. față de 02.01.2012. Considerăm explicabil faptul diminuării gradului de suficiență a capitalului bancar, prin creșterea considerabilă a portofoliului de credite, care fac parte din activele riscante cu o pondere majoră la risc.

Tabelul 3.2.5. Tendințele lichidității bancare,%

Indicatorii	31.01.2012	31.12.2012	31.01.2012
Principiul II al lichidității	32,0	32,9	34,8
Principiul I al lichidității	0,7	0,7	0,7

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Lichiditatea bancară poate fi privită atât prin prisma ponderii activelor lichide în total active, cât și prin prisma obligațiunilor, pe care banca este obligată să le onoreze. Astfel, în luna decembrie

2012, ponderea activelor lichide (principiul II al lichidității) înregistrează 32,9%, și în ianuarie 2013 a înregistrat 34,8%, mai mult cu 1,9 p.p.

Boxa 3.2.2. Analiza situației financiare a Băncii de Economii S.A.

În anul 2012, în contextul temperării activității economice și agravării crizei financiare în UE înrăutățirea calității portofoliilor bancare (calitatea creditelor bancare) pe întreg sistem se face resimțită și în sectorul bancar moldovenesc. În același timp, singura instituție bancară controlată de stat „Banca de Economii” S.A. (BEM) a înregistrat deteriorări la indicatorii activității economice.

„Banca de Economii” S.A. (BEM) a fost constituită la 18 septembrie 1996, fiind succesorul Băncii de Economii a Moldovei, și activează în baza licenței eliberate de către BNM la 26 iunie 2008. În anul 2012, ponderea acțiunilor statului a constituit 56,13% din totalul acțiunilor Băncii, 40,82% sînt acțiunile persoanelor juridice și 2,79 % sunt deținute de persoane fizice. În total sunt înregistrați 2512 de acționari dintre care 1734 dețin acțiuni ordinare și 778 de acțiuni preferențiale.

BEM este una dintre cele mai importante bănci după numărul vast de rețele cu filiale. Astfel, la sfârșitul anului 2012 au fost înregistrate în Republica Moldova 37 de filiale și 534 de agenții, majoritatea dintre ele fiind amplasate în zonele rurale.

La finele anului 2012 activele și resursele gestionate de BEM au constituit 6,632 mil. MDL, volumul acestora majorându-se comparativ cu finele anului 2011 cu 791,5 mil. MDL sau cu 13,5%. Conform bilanțului contabil prezentat la data de 09.01.2013, structura activelor a suportat modificări la unele componente, astfel înregistrându-se creșteri la numerar cu 861,9 mil. MDL sau cu 22,1%, precum și au fost înregistrate scăderi la împrumuturi și creanțe cu 13,5 mil. MDL sau cu 0,05% și la mijloace fixe cu 248,6 mil. MDL sau cu 9,4%.

Pentru a obține venituri, BEM are ca scop de a elibera credite persoanelor fizice și juridice. În ultimul trimestru al anului 2012, portofoliul de credite a constituit 1762,09 mil. MDL ceea ce reprezintă 37,6% din totalul activelor, iar comparativ cu finele anului 2011 (47,7%) a înregistrat o reducere de 10,09 p.p.

În trimestru IV al anului 2012, se observă o reducere drastică la volumul creditelor acordate, înregistrând suma de 1225,80 mil. MDL cu 3356,4 mil. MDL mai puțin față de aceeași perioadă a anului 2011 (4582,2 mil. MDL). Respectiv, în aceeași perioadă a anului 2012, au fost acordate credite în MDL în număr de 413 și 8 credite în valută străină cu mult mai puțin decât sfârșitul trimestrului IV al anului 2011 (350 MDL și 28 valută străină).

Analiza structurii portofoliului de credite pe ramuri ale economiei, la sfârșitul anului 2012 denotă că o parte semnificativă a creditelor este acordată altor credite acordate clienților 36,2% (3741,4 mil. MDL), aceste fiind urmat de credite acordate comerțului 26% (2670,3 mil. MDL), credite acordate băncilor 23% (2374 mil. MDL), etc.

Pe parcursul anului 2012, creditele nefavorabile în totalul activelor s-au majorat cu 4,61 p.p. față de anul 2011 și au însumat 1380,04 mil. MDL. Astfel, la data de 31.12.2012, ponderea creditelor neperformante (substandard, compromise și dubioase), în totalul creditelor a constituit 55,28% și a crescut cu 31,34 p.p., față de data 31.12.2011. În acest context, au crescut reducerile pentru datoria la credite cu 21 p.p. constituind 37,58% la finele anului 2012. La data de 31.01.2013 suma creditelor și avansurilor a fost de 2,183 mil. MDL, mai puțin față de data 31.12.2012 cu 24,3 mil. MDL.

Soldul activelor lichide ale Băncii la 31.01.2013 a înregistrat 3,413 mil. MDL, de peste 2,5 ori mai mult decât nivelul reglementat de către BNM. În ianuarie 2013 soldul activelor lichide a crescut cu 115 mil. MDL, ceea ce reprezintă cu 3,47% mai mult.

În luna februarie a fost înregistrată majorarea CNT și a capitalului acționar. Nivelul de capitalizare față de active a înregistrat 15,0%, ceea ce constituie o mărime comparabilă suficientă față de activele Băncii. Capitalului acționar al BEM a înregistrat 854,3 mil. MDL, majorându-se în ianuarie curent ca urmare a rezultatelor financiare înregistrate. Nivelul de capitalizare a constituit 12,71%, ceea ce este similar lunii ianuarie 2013.

Chiar dacă în ultimele luni ale anului 2013 BEM a înregistrat profit, totuși situația financiară este neschimbată. Banca a ajuns într-o situație dificilă din cauza acordării creditelor dubioase în valoare de aproape 1,4 mld. MDL într-o perioadă mai îndelungată. Pentru a rezolva situația BEM-ului, banca mai are nevoie de încă de 155 mil. MDL din partea acționarilor minoritari.

Lichiditatea pe termen lung sau principiul I al lichidității, pe întreg sistemul bancar a înregistrat 0,7%, la 31.12.2012. Aceste valori ale indicatorilor lichidității relevă existența surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiunilor.

Regiunea Republicii Moldova din partea stîngă a râului Nistru. În anul 2012, evoluția sectorului bancar al Transnistriei a înregistrat tendințe relativ stabile de dezvoltare. Sistemul bancar din stînga râului Nistru este format din nouă bănci, iar declarațiile sunt prezentate de șase instituții bancare. Pînă la sfârșitul lunii septembrie 2012 băncile europene efectuau operațiuni bancare cu regiunea din partea stînga a Nistrului prin intermediul băncilor din Rusia, prin urmare începând cu 1 noiembrie 2012, băncile din Uniunea Europeană au blocat operațiunile cu băncile din Transnistria.

Activele totale ale sistemului bancar transnistrean la data de 01.01.2013 au însumat 2509,5 mil. ruble, (48,5% din PIB), echivalentul a 2850,08 mil. MDL. Comparativ cu data de 01.01.2012, activele au crescut cu 69 mil. ruble, constituind 5140,5 mil. ruble (48,1% din PIB), echivalentul a 5838,16 mil. MDL (la data de 01.01.2013, o rublă transnistreană echivala cu 0,8805 MDL iar la data de 01.01.2012, o rublă transnistreană echivala cu 0,8300 MDL).

La data de 01.01.2013, capitalul propriu al băncilor a atins valoarea de 1207,6 mil. ruble, mai mult cu 75,8 mil. ruble față de 01.01.2012 (1131,8 mil.ruble). Capitalul acționar al băncilor din Transnistria a constituit la data de 01.01.2013 suma de 987,6 mil. ruble. Obligațiunile sectorului bancar totale a constituit suma de 3938,4 mil. ruble la data de 01.01.2013 și a scăzut cu 11 mil.ruble, echivalentul a 4472,91 mil. MDL față de 01.01.2012.

Soldul creditelor acordate sectorului economic a atins la data de 01.01.2013 suma de 2711,1 mil. ruble, mai puțin cu 110,9 mil. ruble față de 01.01.2012. Acest lucru se datorează faptului că creditele persoanelor fizice (630,2 mil ruble) în această perioadă au scăzut cu 36,1 mil. ruble și creditele acordate persoanelor juridice (2080,9 mil. ruble) au scăzut cu 74,8 mil. ruble față de 01.01.2012.

3.3. Politică monetară

La sfârșitul anului 2012 indicatorii monetari au înregistrat următoarele valori:

- Û agregatul monetar M0 a constituit 13,24 mild. MDL;
- Û agregatul monetar M1 a fost de 20,6 mild. MDL;
- Û agregatul monetar M2 a atins un nivel de 34,9 mild. MDL;
- Û agregatul monetar M3 s-a cifrat la 49,5 mild. MDL;
- Û baza monetară a însumat 17,6 mild. MDL.

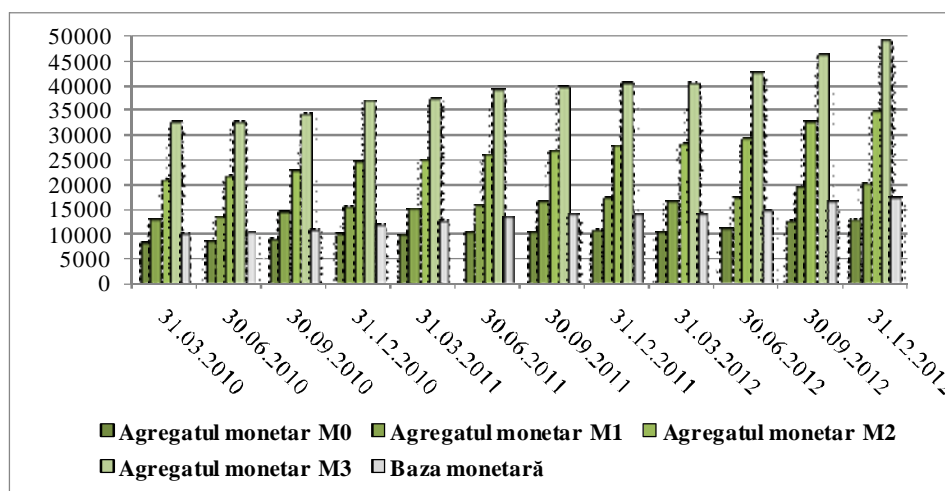

Figura 3.3.1. Evoluția agregatelor monetare și a bazei monetare, mil. MDL
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul anului 2012 indicatorii monetari au cunoscut o evoluție ascendentă și au fost mai mari în comparație cu valorile din 2011.

La sfârșitul anului componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 26,7%; depozite la vedere – 14,9%; instrumentele pieții monetare reprezintă o pondere infimă apropiată de 0%; depozite la termen – 28,9% și depozite în valută – 29,5%. Pe parcursul perioadei 2010-primele două luni ale anului 2013 s-a produs o ușoară reducere a ponderii depozitelor în valută, în timp ce cota depozitelor la termen a crescut și din februarie 2013 au devenit prima componentă a masei monetare (la data de 28.02.2013 depozitelor la termen constituiau 30,1%, iar depozitelor în valută – 29,9%), celelalte componente ale masei monetare își păstrează o distribuție relativ constantă.

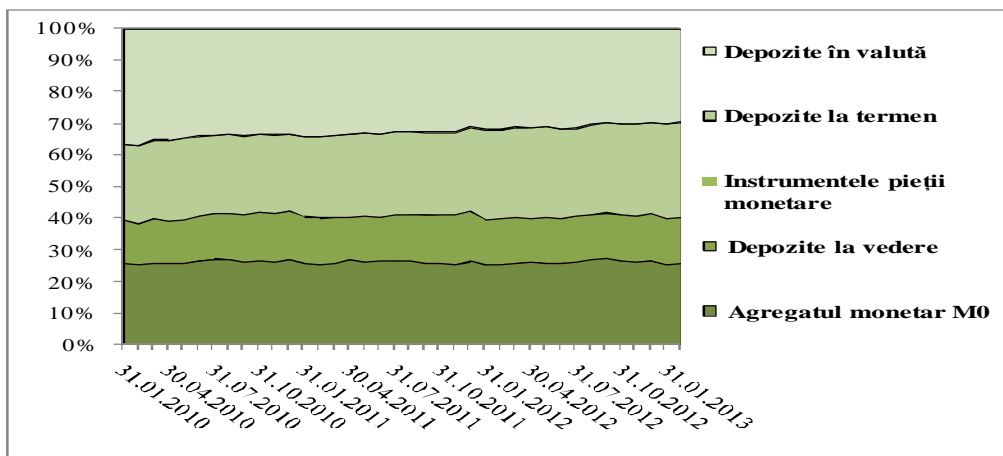

Figura 3.3.2. Structura masei monetare

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Anticiparea temperării ritmurilor de creștere a prețurilor, precum și a evoluțiilor palide ale economiei naționale în anul 2012 a condiționat relaxarea politicii monetare. Ratele instrumentelor politicii monetare au fost diminuate pe parcursul primului trimestru 2012, începând cu aprilie 2012 nivelul acestora a rămas constant.

Tabelul 3.3.1. Evoluția ratelor de dobândă la instrumentele de politică monetară ale Băncii Naționale a Moldovei

	Rata de bază,%	Rata dobânzii la credite overnight,%	Rata dobânzii la depozite overnight,%
Ianuarie 2012	9,5/8,5	12,5/11,5	6,5/5,5
Februarie	8,5/6,5	11,5/9,5	5,5/3,5
Martie 2012	6,5/4,5	9,5/7,5	3,5/1,5
Aprilie 2012	4,5	7,5	1,5
Mai 2012	4,5	7,5	1,5
Iunie 2012	4,5	7,5	1,5
Iulie 2012	4,5	7,5	1,5
August 2012	4,5	7,5	1,5
Septembrie	4,5	7,5	1,5
Octombrie	4,5	7,5	1,5
Noiembrie	4,5	7,5	1,5
Septembrie	4,5	7,5	1,5
Ianuarie 2013	4,5	7,5	1,5
Februarie	4,5	7,5	1,5
Martie 2013	4,5	7,5	1,5

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În decursul anului 2012 evoluția operațiunilor de sterilizare a lichidităților s-a caracterizat printr-un trend crescător, tendință ce a continuat și în primele luni ale anului 2013 (în februarie 2013 soldul mediu zilnic a vânzărilor de CBN-uri a fost 4,48 mld MDL). În decursul intervalului de timp cuprins între ianuarie 2012 și martie 2013 solicitarea de depozite "overnight" a cunoscut a avut o dinamică volatilă, soldul mediu zilnic variind între 118,5 mil. MDL (aprilie 2012) și 363,8 mil. MDL (ianuarie 2012). În aceeași perioadă băncile comerciale nu au solicitat de la BNM oferirea facilităților de credite "overnight".

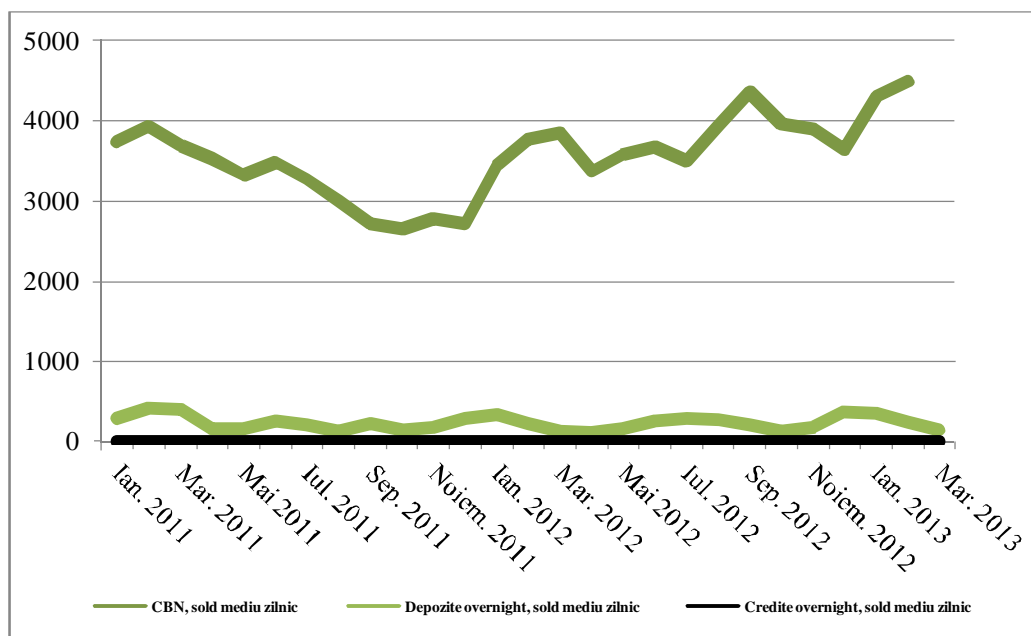

Figura 3.3.3. Instrumentele politicii monetare, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În decursul anului 2012 BNM nu a recurs la modificarea ratei rezervelor obligatorii, nivelul acesteia păstrându-se la 14%, aceeași situație s-a păstrat și la începutul anului 2013.

Începând cu luna mai 2012 BNM, a intervenit pe piața valutară. Pentru a deprecia leul moldovenesc în raport cu valutele de referință (în felul acesta ieftinind produsele exportate și stimulând competitivitatea mărfurilor autohtone) BNM a recurs la procurări de valută. Volumul maxim al procurărilor de valută s-a realizat în luna august, de pe piață fiind cumpărate 115,9 mil. USD. Ulterior BNM și-a diminuat volumul procurărilor pe piața valutară (o orecare abatere de la această tendință s-a produs în decembrie 2012 și s-a caracterizat prin creșterea procurărilor de valută).

Tabelul 3.3.2. Procurările de valută efectuate de BNM pe piața interbancară în perioada mai 2012 - februarie 2013

Luna	Volumul Procurărilor, mil. USD
Mai 2012	1
Iunie 2012	20,3
Iulie 2012	31,5
August 2012	115,92
Septembrie 2012	73,53
Octombrie 2012	19,42
Noiembrie 2012	13,86
Decembrie 2012	47,26
Ianuarie 2012	1,59
Februarie 2012	12,25

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

Pe 01.01.2013, masa monetară în regiunea din stânga Nistrului constituia 4900,5 mil. ruble. Caracteristic pentru regiunea din stânga Nistrului este gradul înalt de dolarizare – pe 01.01.2013 acest indicator era de 59,7%. Pe parcursul perioadei ianuarie – decembrie 2012 se atestă o reducere a ponderii valutei străine în masa monetară de la 64,5 la 59,7%.

Pe parcursul anului 2012, rata rezervelor obligatorii a fost schimbată de 3 ori: pe 01.01.2012 majorată de la de la 11 la 13%, pe 01.02.2012 mărită de la 13 la 14% și pe 01.10.2012 redusă de la 14 la 12%.

Capitolul IV

SECTORUL EXTERN

Balanța de plăți

Situația balanței de plăți în anul 2012 indică asupra unei reduceri considerabile a deficitului contului curent pe de o parte, și, corespunzător, a proficitului contului financiar.

Tabelul 4.1. Balanța de plăți – Contul curent în anul 2012
(prezentare sintetică)

Capitol/Subcapitol	Valoarea nominală, mil. USD			Ritmul de creștere, %	
	2010	2011	2012	2011 / 2010	2012 / 2011
Contul curent	-449,0	-790,4	-510,9	76,0	-35,4
Bunuri	-2219,5	-2869,4	-2924,2	29,3	1,9
Export	1590,4	2277,1	2228,0	43,2	-2,2
Import	3810,0	5146,5	5152,2	35,1	0,1
Servicii	-63,5	-2,6	-21,1	-95,9	710,8
Export	700,3	881,5	936,3	25,9	6,2
Import	763,8	884,1	957,4	15,7	8,3
Venituri	507,1	565,9	829,3	11,6	46,5
Încasări	767,2	927,5	1044,3	20,9	12,6
Plăți	260,0	361,6	215,0	39,1	-40,5
Transferuri curente	1326,9	1515,8	1605,1	14,2	5,9
Încasări	1416,3	1616,0	1710,4	14,1	5,8
Plăți	89,4	100,2	105,3	12,1	5,1

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În anul precedent, deficitul contului curent a constituit 510,9 mil. USD, fiind în descreștere cu 35,4% față de anul 2011. Ponderea acestuia în PIB a fost de 7%, reducându-se cu 4 p.p., comparativ cu anul 2011. Totodată, consolidarea ușoară a contului curent al balanței de plăți nu a fost determinat de îmbunătățirea soldului comercial cu bunuri și servicii, ceea ce ar însemna o creștere a potențialului de export, ci s-a produs ca urmare creșterii intrărilor din subconturile de venituri și transferuri curente. Prin urmare, situația contului curent poate fi caracterizată prin următoarele evoluții:

- Creșterea deficitului balanței comerciale cu bunuri cu 1,9%, care a fost determinată în mare parte de contractarea cererii externe a partenerilor comerciali din vest și reducerea ofertei de export de bunuri agroalimentare, ca urmare condițiilor climaterice nefavorabile din anul precedent;
- Sporirea deficitului balanței cu servicii, de aproximativ 8 ori, comparativ cu anul 2011, constituind 21,1 mil. USD. Tendința a fost determinată cu precădere de înrăutățirea soldului balanței comerțului cu servicii de călătorii de afaceri și de evoluțiile comerțului cu servicii de transport, construcție, asigurări, financiare ș.a. Sub aspect al structurii pe grupe de servicii, transporturile și călătoriile au reprezentat la sfârșitul anului 2012, 61,5% din export și, respectiv, 74,4% din import.
- Sporirea veniturilor nete cu 46,5%, preponderent din contul veniturilor obținute din compensarea muncii rezidenților Republicii Moldova cu 11,9%.
- Creșterea soldului pozitiv al subcontului de transferuri curente cu 5,9%, în speca din contul sporirii transferurilor personale din străinătate cu 10,2%, acestea deținând în jur de 44% din valoarea transferurilor curente efectuate din străinătate.

Tabelul 4.2. Evoluția comerțului extern cu servicii în anul 2012

	Valoarea nominală, mil. USD			Structura, %		Ritmul de creștere, 2012/2011, %	
	Export	Import	Balanța comercială	Export	Import	Export	Import
Total	936,3	957,4	-21,1	100	100	6,2	8,3
Transport	363,1	381,5	-18,4	38,8	39,8	5,9	4,5
Călătorii	212,5	331,5	-119,0	22,7	34,6	9,0	10,6
<i>Călătorii de afaceri</i>	57,2	163,6	-106,4	6,1	17,1	11,4	10,0
<i>Călătorii personale</i>	155,3	167,9	-12,6	16,6	17,5	8,2	11,2
Servicii de comunicații	140,0	40,2	99,9	15,0	4,2	3,8	-5,4
Servicii de construcții	23,6	29,2	-5,7	2,5	3,1	36,6	61,0
Servicii de asigurări	0,9	4,7	-3,9	0,1	0,5	-41,7	-64,3
Servicii financiare	3,7	7,2	-3,5	0,4	0,7	-20,7	9,8
Servicii de informatică și informaționale	55,8	37,1	18,7	6,0	3,9	16,7	61,5
Servicii royalty și onorarii pentru licențe	4,6	18,7	-14,1	0,5	2,0	-14,1	12,7
Alte servicii de afaceri	91,6	69,5	22,1	9,8	7,3	2,2	18,0
Servicii personale, culturale și de recreare	1,3	1,5	-0,2	0,1	0,2	291,2	19,4
Servicii guvernamentale neincluse în altă parte	39,2	36,3	2,9	4,2	3,8	-6,8	-7,3

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Contul financiar a consemnat în anul 2012 un excedent în valoare de 461,8 mil. USD, în scădere cu 37,1%, comparativ cu anul 2011. Evoluția surplusului contului financiar în sensul descreșterii a fost determinată, în special de scăderea influxului net de investițiilor străine efectuate în economia națională cu 43,3%, pe de o parte și sporirea activelor de rezervă cu 78,9%, față de anul 2011, pe de altă parte.

Activele externe (creanțele externe) nete au constituit, în perioada analizată, 357,3 mil. USD, iar pasivele (angajamentele externe) – 819,1 mil. USD, ceea ce reprezintă o creștere cu 71,8%, comparativ cu anul 2011 și, corespunzător, o reducere cu 13%.

Tabelul 4.3. Balanța de plăți – Contul de capital și financiar în anul 2012 (prezentare sintetică)

Capitol/Subcapitol	Valoarea nominală, mil. USD			Ritmul de creștere, %	
	2010	2011	2012	2011/2010	2012/2011
A	1	2	3	4	5
Contul de capital și financiar	420,8	704,1	427,0	67,3	-39,3
Contul de capital	-28,4	-29,7	-34,8	4,8	17,0
<i>Intrări</i>	13,4	19,3	10,8	43,8	-43,7
<i>Ieșiri</i>	41,8	49,0	45,6	17,3	-6,8
Contul financiar	449,1	733,8	461,8	63,4	-37,1
<i>ISD</i>	193,9	260,5	139,4	34,3	-46,5
<i>Investiții de portofoliu</i>	5,6	4,7	16,5	-16,0	248,3
<i>Derivate financiare</i>	-0,6	0,2	-0,2	-130,2	-226,3
<i>Alte investiții</i>	544,6	746,5	803,7	37,1	7,7

Tabelul 4.3. – continuare

A	1	2	3	4	5
<i>Active de rezervă</i>	-294,4	-278,1	-497,6	-5,5	78,9
<i>Active</i>	-223,3	-208,0	-357,3	-6,8	71,8
<i>ISD</i>	-3,5	-20,6	-19,8	486,0	-3,8
<i>Investiții de portofoliu</i>	-0,2	-0,4	4,0	95,0	-1120,5
<i>Derivate financiare</i>	-0,6	0,0	-0,2	-98,4	2300,0
<i>Alte investiții</i>	75,5	91,1	156,4	20,7	71,7
<i>Active de rezervă</i>	-294,4	-278,1	-497,6	-5,5	78,9
<i>Pasive</i>	672,4	941,8	819,1	40,1	-13,0
<i>ISD</i>	197,4	281,0	159,2	42,4	-43,3
<i>Investiții de portofoliu</i>	5,8	5,1	12,5	-12,2	144,2
<i>Derivate financiare</i>	0,0	0,2	0,0	0,0	-100,0
<i>Alte investiții</i>	469,1	655,4	647,4	39,7	-1,2

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Investițiile străine directe

În anul 2012, deși criza în care am intrat treptat pare să nu luat amploarea recesiunii din anul 2009, influxurile de investiții străine directe nete în economia națională au cunoscut un declin sesizabil, cu 43,3% comparativ cu anul precedent. Valoarea acestora a constituit 159,2 mil. USD, ceea ce a reprezentat 22,4% din valoarea investițiilor străine nete înregistrate în anul 2008, fiind apropiată celei marcate în anul 2004. Per ansamblu, la finele anului 2012, stocul investițiilor străine directe acumulate în economia națională a constituit 3338,79 mil. USD, ceea ce a reprezentat 46,8%.

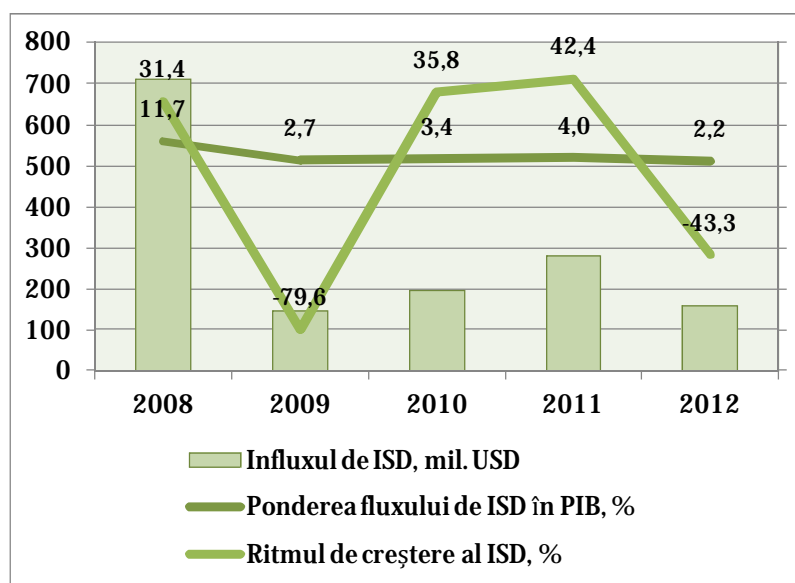

Figura 4.1. Evoluția influxurilor nete de ISD în 2012

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Evoluțiile negative ale influxurilor de investiții a fost determinată, după cum s-a atestat deja în a doua jumătate a anului precedent, de tendințele negative ale veniturilor reinvestite, precum și a creditelor intracompanii. Unica componentă care a cunoscut o dinamică pozitivă față de anul 2011, au fost investițiile efectuate în capital social, constituind 91,5% din totalul investițiilor nete efectuate în economia națională. Investițiile directe în alt capital, fiind vorba, cu precădere, de creditele intracompanii, deși au fost înregistrate intrări nete de 23,4 mil. USD, acestea au fost în scădere cu 45,2%, comparativ cu anul 2011. Totodată, cea mai rea situație s-a atestat la

capitolul venituri reinvestite, care au înregistrat o valoare netă de (-) 9,8 mil. USD, ceea ce denotă retragerea profiturilor investitorilor străini.

Tabelul 4.4. Evoluția influxurilor nete de ISD pe forme de capital

	Valoarea, mil. USD		Ritmul de creștere, %		Gradul de influență, %	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
ISD nete	281,0	159,2	42,4	-43,3	42,4	-43,3
<i>Capital social</i>	143,9	145,6	-8,3	1,2	-6,6	0,6
<i>Venit reinvestit</i>	94,4	-9,8	548,9	-110,4	40,5	-37,1
<i>Alt capital</i>	42,7	23,4	65,0	-45,2	8,5	-9,8

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Remiterile în Republica Moldova

În anul precedent, deși cu un ritm mai temperat, evoluția remiterilor a fost una ascendentă, dovedind încă o dată caracterul lor contraciclic. Astfel, la finele anului 2012, valoarea remiterilor a constituit 1786 mil. USD, în creștere cu 10% comparativ cu anul 2011. Pe fondul recesiunii din anul precedent, ponderea remiterilor în PIB a sporit cu 2 p.p., comparativ cu valoarea înregistrată în 2011.

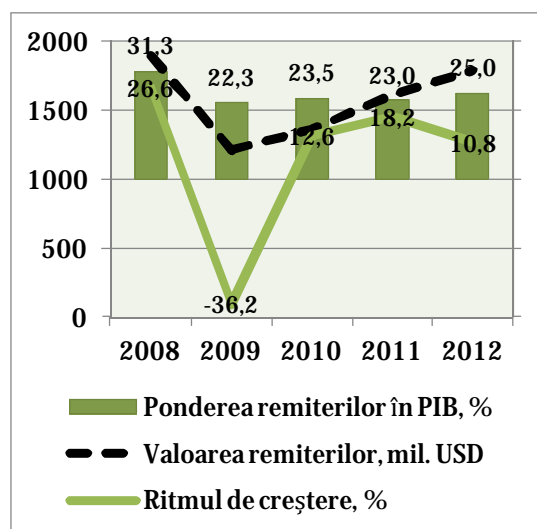

Figura 4.2. Evoluția influxului de remiteri în Republica Moldova

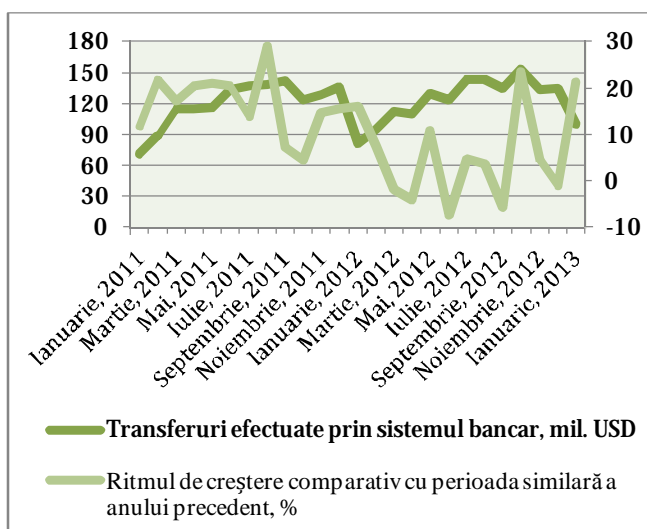

Figura 4.3. Dinamica transferurilor din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Continuând tendința, cel puțin din ultimii 5 ani, în anul 2012 s-au produs modificări în structura remiterilor pe surse de formare și țara de proveniență. Astfel, ca urmare creșterii mai accelerate a transferurilor de mijloace bănești provenite din compensarea pentru muncă a rezidenților Republicii Moldova de către rezidenții altor state, ponderea acestora în volumul total al remiterilor a sporit cu 0,5 p.p., constituind 56,3%. Cât privește proveniența geografică a acestor fluxuri financiare, a continuat sporirea cotei Federației Ruse în volumul total al remiterilor cu 3,7 p.p., astfel nivelul acesteia constituind 62,1% în 2012.

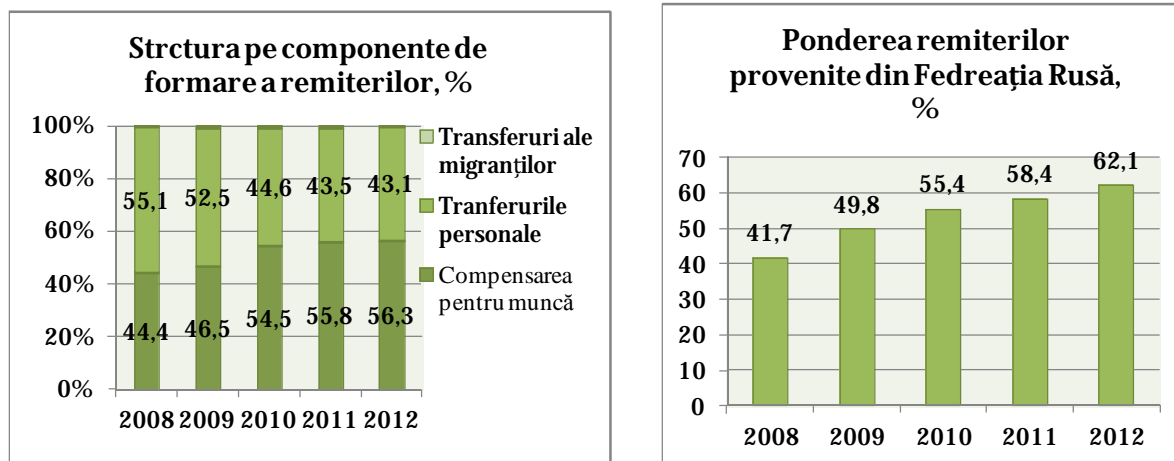

Figura 4.4. Structura remiterilor pe componente de formare și proveniența geografică, %
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Regiunea din partea stângă a Nistrului. Deficitul contului curent al regiunii din partea stângă a Nistrului a fost de 676,4 mil. USD în primele trei trimestre ale anului 2012, marcând o deteriorare cu 8%, comparativ cu perioada similară a anului 2011. Tendința a fost determinată de sporirea deficitului balanței comerciale cu bunuri și servicii cu 7,6% și, corespunzător, 14,6%, precum și de creșterea plăților efectuate nerezidenților din subcontul venituri. De menționat că în perioada menționată, contrar tendinței de creștere a comerțului cu bunuri cu 3,8%, tranzacțiile comerciale externe cu servicii s-au contractat cu 6,4%. Totodată, efectele negative ale componentelor contului curent menționate mai sus au fost compensate parțial de sporirea transferurilor curente nete, ca urmare creșterii, cu precădere, a transferurilor efectuate de persoanele fizice. Transferurile curente către regiunea din parte stângă a Nistrului în ianuarie-septembrie 2012 au constituit 216,3 mil. USD, în creștere cu 14,7%, față de perioada corespunzătoare a anului 2011.

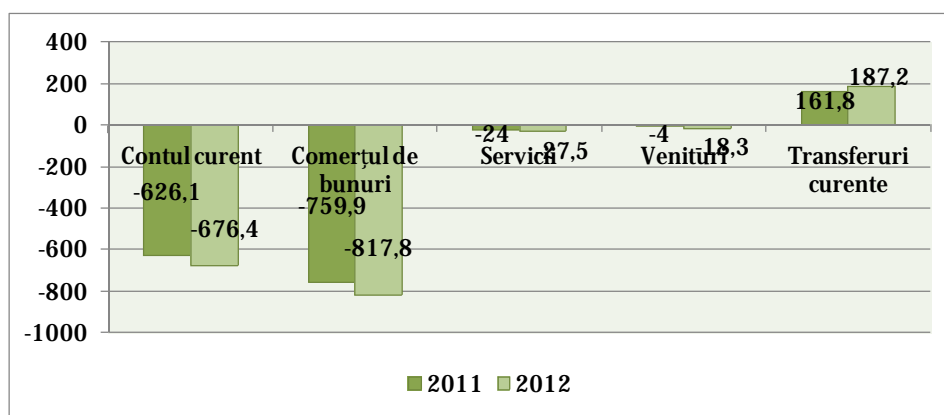

Figura 4.5. Contul curent al balanței de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului în ianuarie-septembrie 2012, mil. USD

Sursa: Conform datelor Băncii Republicane Transnistrene
(http://www.cbpmr.net/resource/PB_9month_2011_2013.pdf)

Contul financiar. În perioada ianuarie-septembrie, 2012, contul financiar a consemnat un sold pozitiv de 588,7 mil. USD, în creștere cu 10,7%, comparativ cu anul 2011. Activele nete au înregistrat un sold negativ, constituind -22 mil. USD. Totodată, preponderent, drept rezultat al sporirii datoriei pentru importul natural de gaz cu 29%, pasivele externe din contul financiar în această perioadă au sporit cu 20,4%.

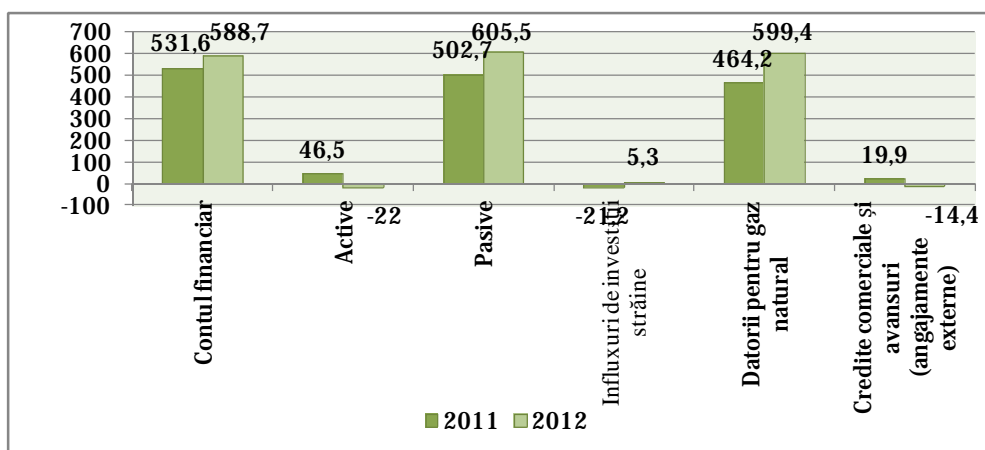

Figura 4.6. Contul financiar al balanței de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului în ianuarie-septembrie 2012, mil. USD

Sursa: Conform datelor Băncii Republicane Transnistrene (http://www.cbpmr.net/resource/PB_9month_2011_2013.pdf)

Comerțul extern

După o relansare progresivă a comerțului exterior cu bunuri în perioada post criză, în anul 2012 tendința a fost întreruptă, acesta marcând un ușor regres. Astfel la finele anului, valoarea acestuia a fost de 7,4 mld. USD, înregistrând o reducere cu 0,4%, comparativ cu anul 2011. Exporturile au constituit 29% din valoarea comerțului exterior.

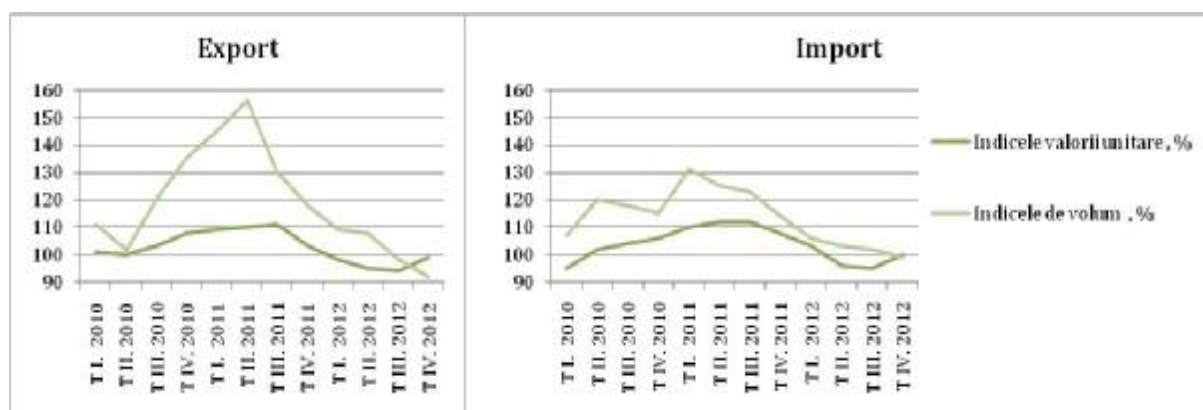

Figura 4.7. Indicii valorii unitare și de volum ai comerțului exterior în anii 2010- 2012
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În 2012 exporturile au constituit 2,2 mld. USD, fiind în scădere cu 2,5% față de valoarea înregistrată în anul 2011. În același timp importurile au fost în creștere cu 0,4%, însumând 5,2 mld. USD. În condițiile incertitudinii instaurate pe principalele piețe externe, evoluția exporturilor a fost determinată de reducerea valorii unitare a acestora, comparativ cu anul precedent, iar începând cu a doua jumătate a anului a volumului livrat. Totodată, indicii valorii unitare ai importurilor au avut o dinamică mai rigidă.

Gradul de dependență al economiei s-a redus cu 3,9 p.p., față de anul 2011, constituind 101,7%. Dezagregat, exporturile au reprezentat 29,8% din PIB, iar importurile 71,9%, în scădere cu 1,9 p.p. și, corespunzător, 2,3 p.p. Ca urmare creșterii moderate a importurilor, precum și sub influența reducerii exporturilor s-a produs și o creștere foarte lentă a deficitului comercial (+2,6%), cifrând, aproximativ, 3,1 mld. USD.

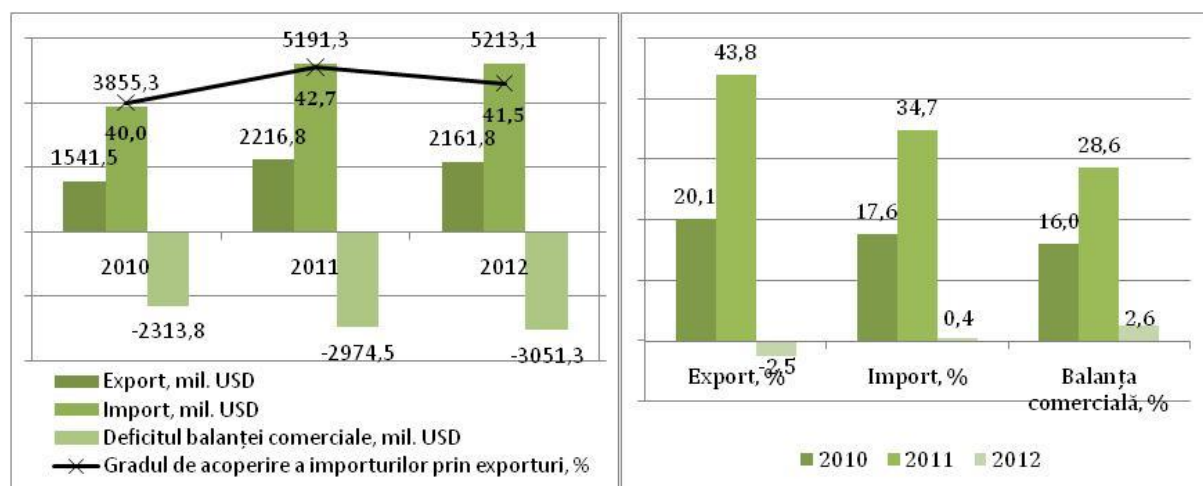

Figura 4.8. Evoluția comerțului exterior în anii 2010- 2012

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Tabelul 4.5. Comerțul exterior în anul 2012

	2012	2012/2011
Valoarea nominală a exporturilor, mil. USD	2161,8	-2,5 p.p.
Valoarea nominală a reexporturilor, mil. USD	772,2	-22,9 p.p.
Valoarea nominală a importurilor, mil. USD	5213,1	+0,4 p.p.
Balanța comercială, mil. USD	-3051,3	+2,6 p.p.
Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, %	41,5%	+1,2 p.p.
Performanța exporturilor		
Export per capita, USD	607,3	-2,5%
Export/PIB, %	29,8	-1,9p.p.
Export RM/Export mondial, %	0,01	+0,0 p.p.

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, baza de date statistice a OMC.

Exporturile. Deși în 2012 am putut asista la o reducere a exporturilor cu 2,5%, determinată de criza economică din țară și a principalilor parteneri economici, nu ar trebui de neglijat baza de comparație înaltă din anul precedent. Cât privește structura exporturilor moldovenești, deși lent, aceasta a continuat tendința de modificare, reducându-se ponderea produselor agroalimentare, în favoarea produselor manufacturate, altele decât alimentare.

Produsele de origine agricolă au constituit 875,3 mil. USD, deținând 40,5% din total exporturi în 2012, în scădere cu 0,7 p.p. și 6,8 p.p., comparativ cu anii 2011 și 2010 – tendință cauzată, cu precădere, de reducerea livrărilor de produse agricole neprelucrate, în timp ce produsele agricole prelucrate au marcat o tendință crescătoare. Primele, au constituit 18,4% din export (45,5% din exportul produselor agroalimentare), fiind reprezentate în mare parte de exporturile de produse vegetale (90,5%), în special, fructe și legume, semințe oleaginoase și cereale. Corespunzător, produselor agricole prelucrate le-a revinit 22,2% din total export dintre care, băuturilor – 9,9%, uleiuri și grăsimi – 4,2%, preparatelor din fructe și legume - 2,8%, zahăr – 1,6% etc.

Principala piață externă de desfacere pentru produsele agroalimentare o reprezintă partenerii estici – CSI, revenindu-le 46,2% din livrări. Spre această destinație sunt orientate 99,5% din produsele din carne exportate, 51% din fructe și legume, 75% din băuturi, 25% din semințele oleaginoase.

Alte 38,7% din exporturile acestei grupe de produse au ca piață de desfacere țările UE. Pe această piață sunt livrate 96,4% din totalul exportului de grăsimi și uleiuri, 83,4% din exportul

de zahăr și preparate din acesta, 37,6% de fucte și legume, 53,6% de cereale și preparate din acestea.

Către alte destinații sunt orientate 15,1% din produsele agroalimentare, în special, animale vii (99,9%), pește, crustacee și moluște (95,7%), produse lactate și ouă de păsări (51,2%), cereale și preparate din acestea (31,4%), semințe și fructe oleaginoase (24%).

Fiind menționat și anterior, reducerea exporturilor de produse agroalimentare cu 4,2% s-a produs, în special, ca urmare reducerii livrărilor unor culturi cerealiere și oleaginoase (preponderent: grâu, orz, porumb, boabe de soia și semințe de floarea soarelui), de legume (-31,7%); din contra o contribuție pozitivă având astfel de produse manufacturate cum ar fi băuturile, zahărul, uleiurile și grăsimile, fructele.

Tabelul 4.6 Dinamica și structura exporturilor în anul 2012

	Valoarea nominală, mil. USD	Structura, %	Structura, media 2010-2012, %	Ritmul de creștere, 2012/2011, %	Ritmul mediu anual de creștere, 2010-2012, %
Total	2161,8	100,0	100,0	-2,5	20,5
Produse agroalimentare	875,3	40,5	43,0	-4,2	14,0
<i>Produse agricole</i>	<i>398,3</i>	<i>18,4</i>	<i>21,7</i>	<i>-21,8</i>	<i>17,1</i>
<i>Fructe</i>	<i>202,3</i>	<i>9,4</i>	<i>9,6</i>	<i>8,2</i>	<i>17,8</i>
<i>Semințe</i>	<i>99,9</i>	<i>4,6</i>	<i>6,2</i>	<i>-45,0</i>	<i>31,2</i>
<i>Cereale</i>	<i>36,5</i>	<i>1,7</i>	<i>3,2</i>	<i>-49,3</i>	<i>-13,7</i>
<i>Produse agricole prelucrate</i>	<i>480,6</i>	<i>22,2</i>	<i>21,4</i>	<i>17,8</i>	<i>13,2</i>
<i>Băuturi</i>	<i>215,0</i>	<i>9,9</i>	<i>9,9</i>	<i>18,6</i>	<i>10,7</i>
<i>Uleiuri și grăsimi vegetale</i>	<i>89,8</i>	<i>4,2</i>	<i>3,6</i>	<i>15,6</i>	<i>24,0</i>
<i>Zahăr</i>	<i>37,3</i>	<i>1,7</i>	<i>1,5</i>	<i>136,2</i>	<i>24,7</i>
Materii brute necomestibile (exclusiv combustibili)	67,3	3,1	3,8	-36,0	66,7
Combustibili	15,5	0,7	0,8	-35,5	72,4
Produse manufacturate	1203,7	55,7	52,4	2,5	24,7
<i>Mașini și echipamente de transport</i>	<i>338,8</i>	<i>15,7</i>	<i>14,3</i>	<i>3,3</i>	<i>32,8</i>
<i>Mașini și aparate electrice și părți ale acestora</i>	<i>193,0</i>	<i>8,9</i>	<i>7,7</i>	<i>17,4</i>	<i>25,2</i>
<i>Produse chimice</i>	<i>156,6</i>	<i>7,2</i>	<i>6,0</i>	<i>26,0</i>	<i>36,0</i>
<i>Alte produse manufacturate</i>	<i>708,2</i>	<i>32,8</i>	<i>32,1</i>	<i>-1,9</i>	<i>19,7</i>
<i>Îmbrăcăminte</i>	<i>254,4</i>	<i>11,8</i>	<i>13,2</i>	<i>-9,0</i>	<i>4,5</i>
<i>Mobilă</i>	<i>91,6</i>	<i>4,2</i>	<i>3,5</i>	<i>10,0</i>	<i>58,5</i>
<i>Încălțăminte</i>	<i>39,7</i>	<i>1,8</i>	<i>2,0</i>	<i>-19,7</i>	<i>19,9</i>

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Biroului Național de Statistică.

Materiile brute necomestibile, exclusiv semințele oleaginoase au deținut 3,8% din exporturile moldovenești, dintre care 0,7% combustibili și 3,1% – alte materii brute. Deși ponderea combustibililor în exporturile moldovenești au avut un nivel relativ înalt în anii 2011 (1,1%) și 2012 (0,7%), acestea au sporit din contul reexporturilor efectuate în țările UE. Astfel, principalele categorii de produse exportate din această subgrupă sunt minereurile metalifere și deșeurile de metale (1,4%), exportate, preponderent, în UE (64,8%) și alte țări, decât UE și CSI (33,8%) și îngrășăminte naturale și minerale (0,8%). Reducerea cu 36% a livrărilor de materii brute în 2012, comparativ cu 2011 s-a produs, în mare parte, ca urmare scăderii exporturilor de minereuri și deșeurii metalifere cu 55,4% sub influența reducerii importurilor UE a acestei categorii de produse, dar și a declinului în industria metalurgică națională.

Produsele manufacturate, exceptând industria alimentară au deținut în 2012 – 55,7% din exportul moldovenesc, avansând cu 3 p.p. în structura acestora. Totodată, în cea mai mare parte, exporturile din această categorie de bunuri sunt asigurate de produse care presupun crearea și reținerea unei valori adăugate joase în țară:

- Produse ale industriei ușoare care sunt de cele mai deseori intensive în forță de muncă și necesită investiții capitale reduse: îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte (11,8%), fire, țesături și articole textile (4,3%), mobilă și părțile ei (4,2%), încălțăminte (1,8%). Mai mult ca atât, în cazul Republicii Moldova, în mare parte, bunurile din aceste ramuri exportate sunt produse în regim de perfecționare activă, ceea ce implică doar activități limitate din lanțul valoric ;
- Produse ale industriei grele: mașini și aparate electrice și părți ale acestora (8,9%), produse medicinale și farmaceutice (4,4%), mașini și aparate industriale și părți ale acestora (2,1%), vehicule rutiere (2%), care fie, de asemenea, sunt supuse sistemului de procesare în lohn, fie constituie reexport clasic destinat partenerilor estici.

În 2012, creșterea exporturilor de produse manufacturate a temperat semnificativ, comparativ cu anul 2011, sporind cu doar, 2,5%. S-au redus considerabil exporturile de îmbrăcăminte, încălțăminte, articole de voiaj, care sunt exportate, preponderent în UE; mașini și aparate industriale cu aplicații generale, mașini și aparate specializate pentru industrii specifice, articole prelucrate din metal, orientate, în special, în țările CSI. Din contra, o contribuție pozitivă asupra exporturilor de produse manufacturate l-au avut exporturile de mobilă, care în proporție de 86,8% sunt reexporturi, iar piața principală de desfacere pentru aceste produse este UE (68,5%) și CSI, preponderent, Federația Rusă (31,3%); exporturile de cabluri, produse rezultate în urma procesării materialelor străine și exportate, în cea mai mare parte în România; produse medicinale și farmaceutice și uleiuri esențiale exportate în proporție de 94,8% și, corespunzător, 92,5% în CSI.

BOXA 4.1

Reexporturile reprezintă un fenomen caracteristic comerțului exterior al Republicii Moldova. Conform statisticii internaționale unele fluxuri de reexport au început să fie înregistrate încă în a doua jumătate a anilor '90 a secolului XX, accelerând din anul 2005. În 2011 exporturile moldovenești au avut cea mai mare rată de creștere istorică, dar conform datelor statistice s-a atestat și cea mai înaltă pondere a reexporturilor - 45,3% din total exporturi. Principalele produse care formează acest flux comercial sunt: diverse mașini și echipamente de transport, care formează, în mare parte reexportul tipic și diferite produse ale industriei ușoare, care sunt clasificate ca reexporturi după procesare. Dinamica mare a reexporturilor și nivelul înregistrat în anul precedent, au determinat o analiză mai meticuloasă a acestora, inclusiv a metodologiei de evidență a acestora, fluxuri care au avut drept rezultat operarea unor modificări în legislația vamală, care au permis clasificarea bunurilor compensatoare ce părăsesc regimul vamal de perfecționare activă și au primit originea Republicii Moldova în categoria de export și nu cea de reexport. Aici, în mare parte, este cazul produselor industriei ușoare și a exporturilor de cabluri.

De notat că după o creștere cu 65,3% în anul 2011, în 2012 valoarea reexporturilor s-a redus cu 22,9%, comparativ cu anul precedent. Valoarea acestora a constituit 772,2 mil. USD, ceea ce reprezintă 35,7% din total exporturi. De asemenea, pe grupe de produse, se poate constata o reducere a reexporturilor în favoarea exporturilor de produse autohtone a principalelor categorii de produse reexportate: articole de îmbrăcăminte croșetate și necroșetate, încălțăminte, părți ale diverselor mașini și echipamente electrice.

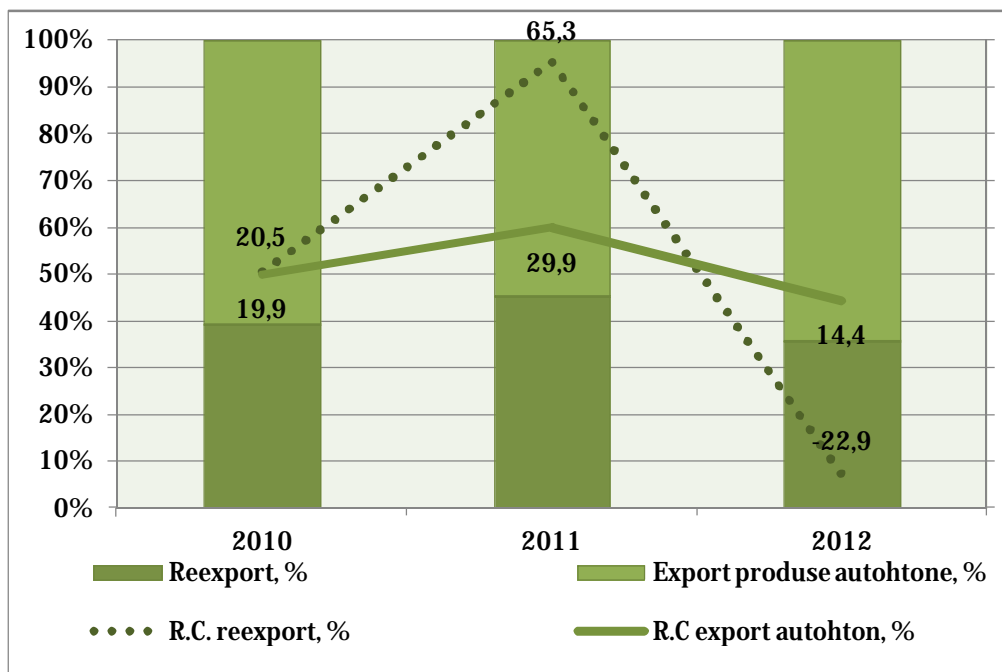

Figura 4.9. Evoluția reexporturilor în anii 2010-2012

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Tabelul 4.7. Dinamica și structura reexporturilor în anul 2012

COD, SA	Denumire produs	Valoarea, 2012, mil. USD		Structura reexporturilor, %		Ponderea reexportului în total export, %		Ritmul de creștere, 2012/2011, %	
		Export	Reexport	2011	2012	2011	2012	Reexport	Export produse autohtone
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
94	Mobilă	95,1	81,7	7,3	10,6	83,5	85,8	11,5	-6,7
30	Produse farmaceutice	94,0	79,1	6,5	10,2	84,8	84,1	21,0	27,3
62	Articole de îmbrăcăminte necroșetată	145,8	73,9	14,1	9,6	89,8	50,7	-47,7	347,3
61	Articole de îmbrăcăminte croșetată	103,8	62,8	10,0	8,1	86,9	60,5	-37,4	170,6
8	Fructe comestibile	202,3	44,7	4,3	5,8	22,9	22,1	4,5	9,3
84	Reactoare nucleare, cazane, mașini, aparate și dispozitive mecanice	77,1	43,9	6,8	5,7	65,5	56,9	-35,5	-7,2
87	Vehicule terestre	46,0	39,3	3,4	5,1	88,1	85,5	17,1	47,2
85	Mașini, aparate și echipamente electrice și părți ale acestora	201,5	38,3	16,7	5,0	93,0	19,0	-77,1	1205,9
33	Uleiuri eterice rezenoide	32,0	29,7	1,1	3,8	70,5	92,7	161,2	-51,1
57	Covoare și alte acoperitoare de podea din materiale textile	31,8	28,0	2,5	3,6	88,5	88,2	10,2	13,5

Tabelul 4.7 – continuare

A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
64	Încălțăminte, ghetre și articole similare	39,7	26,7	4,4	3,5	88,8	67,2	-39,2	134,5
40	Cauciuc și articole din cauciuc	25,3	25,2	2,5	3,3	98,9	99,5	1,5	-52,3
60	Materiale textile tricotate sau croșetate	20,5	20,5	1,6	2,7	99,8	99,7	30,9	105,8
39	Materiale plastice și articole din acestea	35,2	18,1	1,7	2,3	46,4	51,3	3,6	-15,0
63	Alte articole textile confecționate; seturi; îmbrăcăminte și articole textile purtate sau uzate; zdrențe	16,1	15,0	1,3	1,9	86,3	92,9	19,5	-42,0
34	Săpun, agenți de suprafață organici	14,8	14,7	1,3	1,9	99,8	99,3	16,7	293,1
7	Legume	17,0	13,8	1,5	1,8	61,1	81,3	-9,2	-67,2
73	Articole din fontă, fier sau oțel	20,1	11,6	1,6	1,5	61,6	57,6	-26,1	-12,9
27	Combustibili minerali	15,5	11,2	1,6	1,4	65,4	72,2	-28,8	-48,2
48	Hârtie, carton	15,4	10,0	1,4	1,3	68,8	64,9	-27,0	-12,6

Sursa: Conform datelor UN COMTRADE database.

În 2012 pe regiuni geografice, exporturile moldovenești au fost repartizate după cum urmează: UE - 46,9%, CSI - 42,9%, alte țări - 10,2%. De menționat, că în perioada ce a urmat criza din 2009, poziția țărilor UE a avut o tendință generală de reducere, în timp ce cea a țărilor CSI a continuat să se consolideze. Cea mai mare influență asupra reducerii exporturilor au avut-o, declinul livrărilor în țările UE, ceea ce a produs o scădere a ponderii acestui grup de țări în total exporturi cu 2 p.p., sporind în schimb cota CSI cu 1,4 p.p. și a altor țări cu 0,5%.

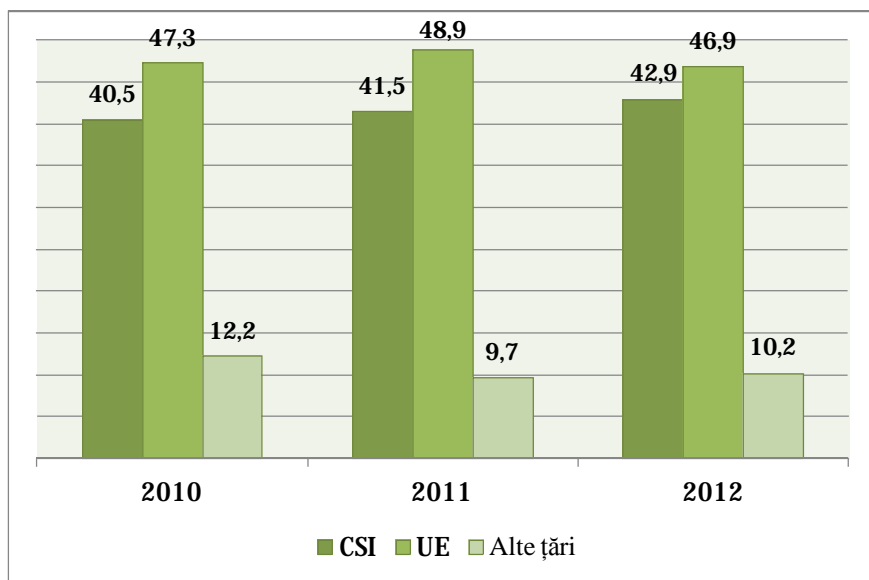

Figura 4.10. Structura grafică a exporturilor în anii 2010-2012

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Exporturile în țările UE au constituit, în jur de 1 miliard USD în 2012, în scădere cu 6,4%, comparativ cu anul 2011. În această perioadă s-a înregistrat o scădere a livrărilor pe principalele piețe de desfacere în această regiune - România (-0,9%), Italia (-0,6%), Marea Britanie (-0,8%), Germania (-0,5%), Polonia (-1,6%). În pofida faptului că au sporit exporturile în alte economii

europene cum ar fi Franța (25,6%), Ungaria (23,3%), Cehia (49,9%), Spania (de 7,8 ori), efectul lor asupra creșterii volumului total al exporturilor a fost unul minim, dat fiind valoarea de bază mică.

Totodată, declinul exporturilor în țările UE a fost compensat, parțial, de sporirea livrărilor pe unele piețe din spațiul CSI și din alte țări: Federația Rusă (+4,7%), Kazahstan (+10,7%), SUA (+20,4%), Noua Zeelandă (de 5 ori), Irak (de 2,4 ori), China (de 2 ori) ș.a.

Observând evoluția Indicelui de concentrare HHI pentru perioada, începând cu anul 2009, se poate atesta o preocupare majoră privind orientarea geografică a comerțului exterior. În perioada dată, gradul de concentrare al exporturilor moldovenești a cunoscut o tendință de sporire, care s-a datorat, în special, creșterii exporturilor în Federația Rusă. Totodată, exporturile în UE, deși relativ concentrate pe 5 piețe principale – România, Italia, Germania, Polonia, Marea Britanie, rămân a se menține aproximativ la același nivel.

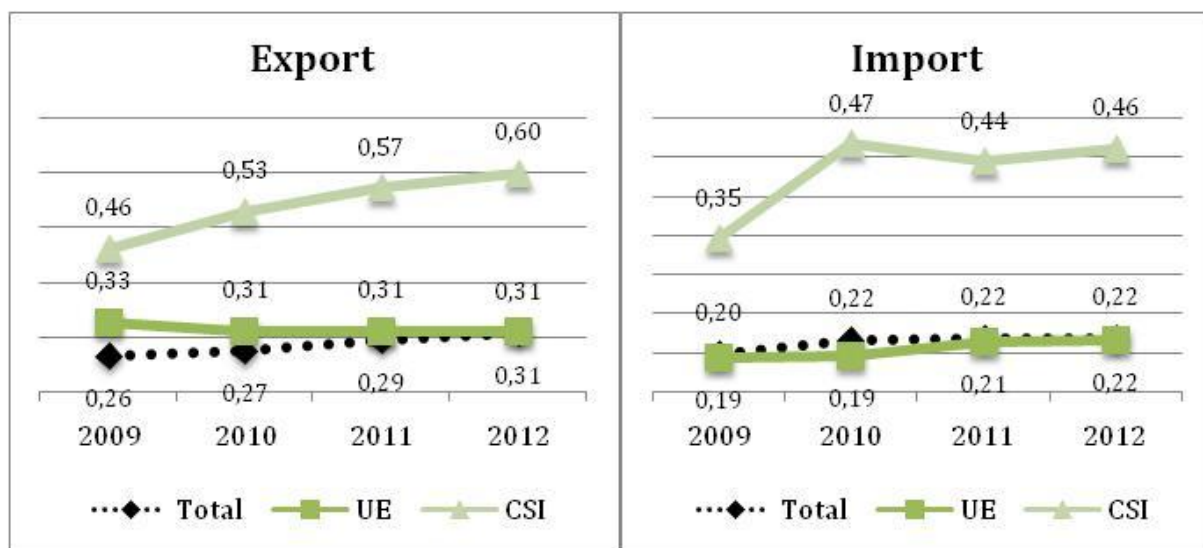

Figura 4.11. Gradul de concentrare geografică HHI al comerțului exterior

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Importurile. Importurile în anul 2012 au menținut un trend crescător, dar foarte lent, susținut, cu precădere, de achizițiile din străinătate de gaz și produse industriale obținute din gaz; uleiuri eterice; băuturi; carne și preparate din carne; zahăr ș.a. Totodată, trebuie de notat că pentru majoritatea pozițiilor tarifare s-a înregistrat fie o încetinire a ritmului de creștere, fie un declin, semnaland asupra unei atenuări a cererii interne.

Structura importurilor nu a înregistrat modificări semnificative în anul 2012. Mai mult de jumătate din importuri, o constituie *produsele manufacturate*, care dețin o pondere de 61,5% din total. Cea mai mare cotă, de 20,8%, o dețin mașinile și echipamentele de transport, care sunt, preponderent importate din UE (56,2%) și din grupul altor țări (32,8%), cu precădere, China și Turcia. De asemenea, o pondere însemnată o au importurile de produse chimice, dintre care se evidențiază medicamentele (4,3%) și uleiurile eterice (2,7%) care, de asemenea, provin, preponderent, din țările Europei de Vest sau din alte țări; fire, țesături, articole textile (5,4%), fier și oțel și articole prelucrate din metal (4,8%) ș.a.

Aproximativ un sfert din importurile moldovenești (23%), sunt reprezentate de achizițiile de *combustibili*, dintre care – 11,9%, petrol și produse petroliere și 9,5%, gaz. De notat, că în ultimii 5 ani importurile de petrol, ca pondere în total, s-au menținut la un nivel, relativ constant, care a oscilat între 11,1% și 12,3%. Cât privește importurile de gaz, ponderea acestora a sporit de la 6,8% la 9,5%.

Produsele agroalimentare, au constituit în anul 2012, 13,8% din import, dintre care – 7,3%, produse alimentare, băuturi și tutun; 3,9%, produse ale regnului vegetal; 2,5%, animale vii și produse ale regnului animal și 0,5%, grăsimi și uleiuri de origine animală sau vegetală. Mai mult de trei sferturi din importul produselor agroalimentare au fost destinate consumului final, iar livrările au fost efectuate în mărime de 43,5% din țările CSI, 33,3% din UE și 23,2% din alte țări.

Materiile brute, cu excepția combustibililor, nu au constituit decât 89,9 mil. USD sau 1,7% din importuri, fiind formate preponderent din livrările de lemn, îngrășăminte naturale și minerale naturale, fire textile și alte materii brute de origine animală, provenite, în special, din țările CSI și UE.

Tabelul 4.8. Dinamica și structura importurilor în anul 2012

	Valoarea nominală, mil. USD	Structura, %	Structura, media 2010-2012, %	Ritmul de creștere, 2012/2011, %	Ritmul mediu anual de creștere, 2010-2012, %
Total	5213,1	100,0	100,0	0,4	17,6
Produse agroalimentare	719,1	13,8	13,8	8,1	13,0
Materii brute necomestibile (exclusiv combustibili)	89,9	1,7	1,8	-6,0	19,6
Combustibili	1198,0	23,0	22,0	2,8	20,9
Produse manufacturate	3206,0	61,5	62,4	-1,8	17,6
<i>Produse chimice</i>	705,8	13,5	13,3	4,8	15,6
<i>Mașini și echipamente de transport</i>	1083,6	20,8	21,3	-6,4	22,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Conform destinației finale a importurilor efectuate în anul 2012, trebuie să constatăm că aproximativ, jumătate din importuri sunt formate din bunuri intermediare, destinate, cu precădere, uzului industrial. Bunurile capitale, care se presupune că ar contribui la sporirea bazei tehnologice a sectorului de producere moldovenesc, au reprezentat 12,3% din import, în scădere față de anul precedent cu 0,5 p.p. În același timp, importul destinat consumului final a fost în creștere cu 1,8 p.p., constituind – 31,2%.

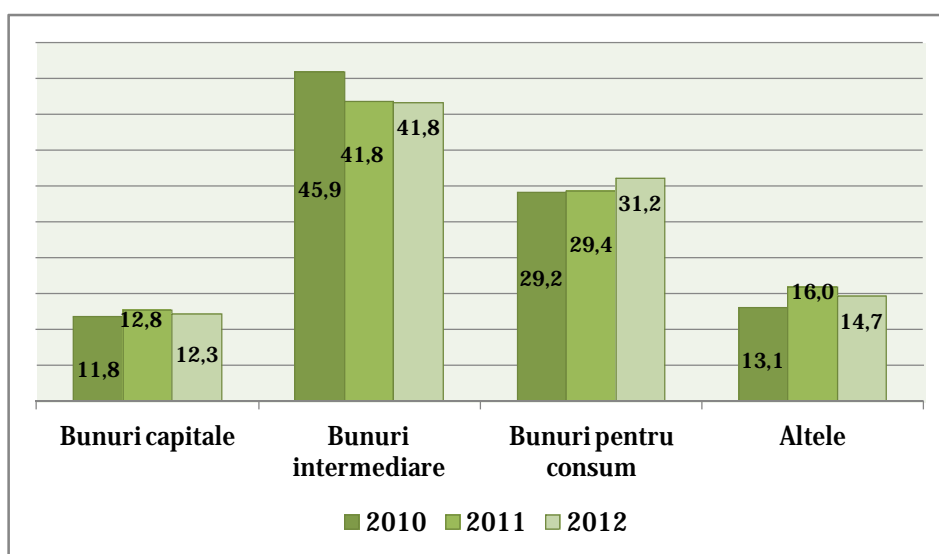

Figura 4.12. Structura importurilor conform destinației finale a produselor

Sursa: Conform datelor disponibile pe WITS.

Contrar tendinței înregistrate la export, în 2012, temperarea importurilor a fost determinată, cu precădere, de reducerea achizițiilor din țările CSI cu 5,2%, ceea ce a determinat, o scădere a ponderii acestora în structura importurilor de la 33% în 2011 la 31,1% în 2012. Reducerea importurilor din CSI, a fost parțial compensată de creșterea acestora din țările UE și alte țări cu 2,8% și, corespunzător, 4%.

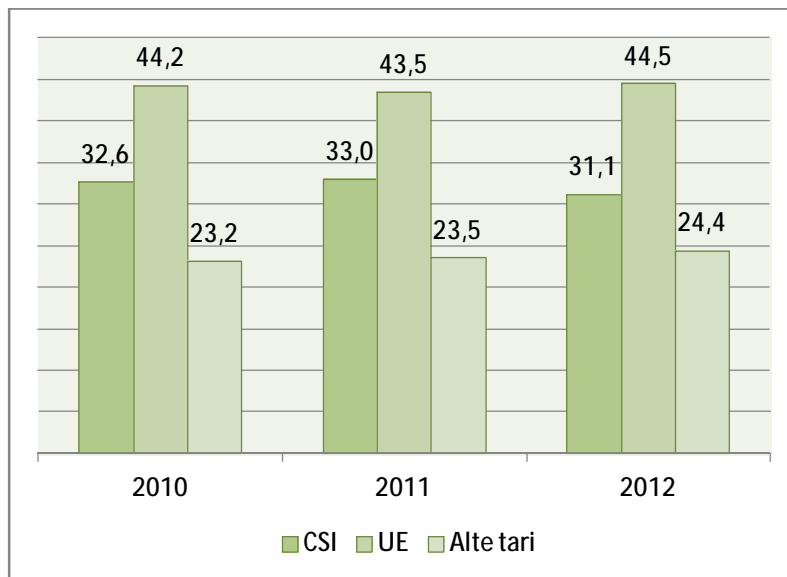

Figura 4.13. Structura geografică a importurilor în anii 2010-2012

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Ca urmare reducerii importurilor din principalii parteneri estici, în 2012 s-a produs și o modificare în top 3 mari importatori. Deși au scăzut livrările din Federația Rusă, aceasta a menținut poziția de lider, cu o pondere de 15,7% din total import (-0,2 p.p. față de anul precedent). Totodată, înregistrându-se o reducere a importurilor din Ucraina cu 7,3%, aceasta s-a plasat pe locul 3, cedând a doua poziție în top României, a cărei cotă a sporit de la 11,1% la 11,9% din total import. Locurile 4 și 5 în lista primelor 5 importatori au fost împărțite de China și Turcia, de unde livrările au sporit cu 4% și, corespunzător, 5,8%.

Evoluția comerțului exterior al regiunii din partea stângă a Nistrului în anul 2012

În anul 2012, valoarea tranzacțiilor comerciale externe ale Regiunii din partea stângă a Nistrului, a constituit 2498 mil. USD, în creștere cu 2,9% față de valoarea înregistrată în anul 2011.

Exporturile au constituit în această perioadă 698 mil. USD, iar importurile – 1,8 mild. USD, fiind în creștere cu 0,9% și, corespunzător, 3,7%, față de anul 2011. Astfel, rata de acoperire a importurilor prin exporturi a fost de 39%, soldul balanței comerciale constituind 1102 mil. USD.

Datele pentru anul 2012 indică asupra faptului că structura geografică a comerțului exterior al regiunii din partea stângă a Nistrului s-a modificat ușor în favoarea țărilor din spațiul CSI.

În anul precedent, exporturile în țările CSI au sporit cu 4%, în timp ce pe alte destinații acestea au avut, mai cu seamă, o tendință de contractare -5%.

Principalele piețe de export pentru produsele din regiunea stângă a Nistrului au fost Republica Moldova – 35,8% (+4,8 p.p.), Rusia – 22,2% (-1,4 p.p.), Ucraina – 7,6% (-2,6 p.p.), România – 14,8% (+4,1 p.p.), Italia – 6,7% (-1,8 p.p.), Germania – 3,9% (-0,9 p.p.) și Polonia – 1,8% (-0,2 p.p.), astfel în aceste țări concentrându-se 92,8% din total exporturi, cu 1,8% mai mult, comparativ cu anul precedent.

Structura exporturilor pe grupe de produse a fost predominantă de livrările de metale fieroase, cu o pondere de 32,7%, în creștere cu 2,1 p.p. față de anul precedent, combustibili – 27,8% (+2,6 p.p.), produse agroalimentare – 9% ș.a.

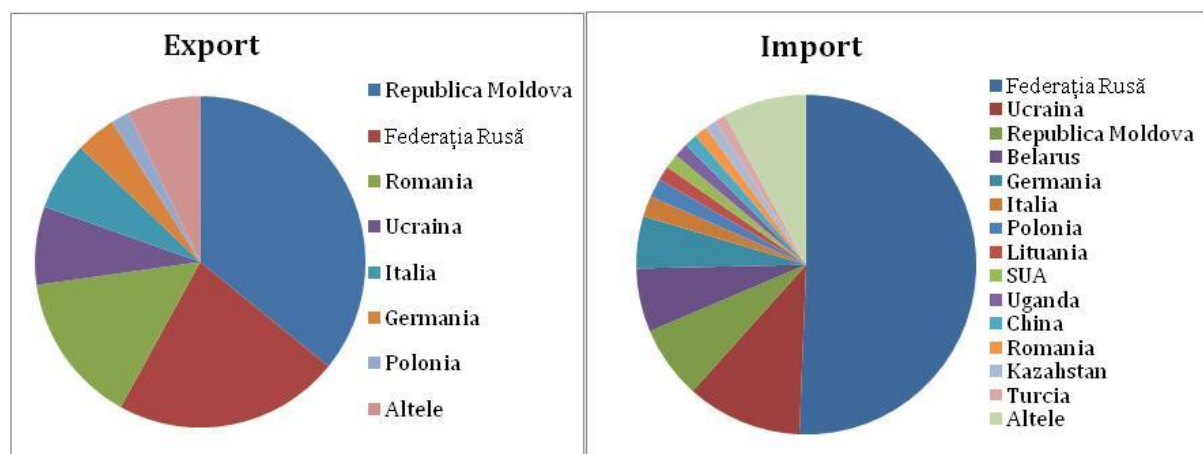

Figura 4.14. Structura geografică a comerțului exterior al regiunii din partea stângă a Nistrului în 2012

Sursa: Conform datelor Comitetului vamal de stat al regiunii din partea stângă a Nistrului.

Ca și în cazul exporturilor, majoritatea importurilor, aproximativ 77%, au provenit din țările CSI, acestea fiind în creștere cu 8%, față de anul precedent, în timp ce importurile din alte țări s-au redus cu 10%. Importurile sunt relativ concentrate pe 4 țări de origine principale – Federația Rusă, Ucraina, Republica Moldova și Belarus, acestora revenindu-le 50,7%, 11%, 6,9% și, corespunzător, 6%.

Structura importurilor pe grupe de produse este dominată, preponderent, de resursele energetice cu o cotă de 50,3%, care au fost în creștere față de anul precedent, produsele agroalimentare – 10,5%, metale și produse din acestea – 10,3%, și produse ale industriei constructoare de mașini – 10,2%¹.

Tendințe și politici în principalele țări-parteneri economici ai Republicii Moldova

În pofida așteptărilor unei recuperări a economiei mondiale, aceasta pare să întârzie, iar prognozele FMI pentru a. 2013 sunt modeste. În anul 2012, creșterea economiei mondiale s-a temperat cu 0,7 p.p., comparativ cu anul precedent, fiind de 3,2%. În anul precedent, în condițiile avansării

Tabelul 4.9. Tendințe de dezvoltare a principalilor parteneri economici ai Republicii Moldova (% față de aceeași perioadă a anului precedent)

Țara/Indicatorul	PIB		IPC		Export		Import		Rata șomajului	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
SUA	1,8	2,2	103,2	102,9	15,8	4,5	15,1	3,1	9,0	7,8
UE	1,5	-0,3	103,1	102,6	20,7	-0,1	18,2	-3,9	9,7	10,5
România	2,2	0,3	105,8	103,3	27,4	-8,2	23,3	-8,3	7,4	7,0
Federația Rusă	4,3	3,4	108,4	106,6	30,3	1,4	3,2	3,6	6,6	5,3
Ucraina	5,2	0,2	108,0	101,0	33	0,1	35,6	2,5	8,6	8,1

Sursa: Statisticile naționale ale SUA, României, CSI, Federației Ruse, Ucrainei și UE.

Notă: Rata șomajului în SUA este indicată pentru decembrie, 2012

¹ ГТК ПМР. Статистика ВЭД–2012: отмечены тенденции роста. Валютный вестник. 22.01.2013

crizei datoriei suverane, multe țări dezvoltate au înregistrat recesiune, însoțită de sporirea ratei șomajului, contractarea cererii interne drept rezultat al promovării politicilor fiscale austere, sporirea datoriei externe și a fragilității sectorului financiar. În dependență de gradul de integrare în sistemul economic mondial, efectele nefavorabile din spațiul UE s-au făcut simțite și în economiile extraeuropene, în condițiile unei vulnerabilități încă sesizabile a acestora.

Statele Unite ale Americii

În anul 2012, economia Statelor Unite a evoluat favorabil. Deși în T.IV creșterea s-a temperat, atât comparativ cu trimestrele precedente și cât și cu perioada similară a anului 2011, rezultatul agregat pentru anul 2012 a constituit o creștere de 2,2%. Per ansamblu se atestă o dinamizare a activității economice, caracterizată prin creșterea investițiilor efectuate în capital fix cu 9,8% și sporirea cheltuielilor de consum cu 1,9%.

Situația relativ bună din economia americană, se reflectă și în reducerea ratei șomajului, ce s-a micșorat de la 9,0% în decembrie 2011, la 7,8% în decembrie 2012.

În același timp, s-a atestat moderarea comerțului extern cu bunuri și servicii. Importurile și exporturile, deși au fost în creștere în 2012, și-au temperat ritmurile de creștere comparativ cu anul 2011, de la 4,8% la 2,4% (-2,4 p.p.) și, corespunzător, de la 6,7% la 3,4% (-3,3 p.p.). Principalele cauze ale acestor evoluții au fost recesiunea din Europa și încetinirea ritmului de creștere al economiei chineze.

Uniunea Europeană

În anul 2012, economiile europene au fost încă destul de vulnerabile, estimându-se totuși că acestea vor începe să se redreseze treptat în 2013. Se estimează că în 2013, PIB-ul va crește cu 0,4% în UE și cu 0,1% în zona Euro, deși vor continua să existe variații semnificative de la o țară la alta. Cumulate cu reformele structurale, aceste tendințe vor pregăti terenul pentru o dezvoltare economică mai puternică și mai uniform distribuită în 2014, când se estimează că PIB-ul va crește cu 1,6% în UE și cu 1,4% în zona euro.

Conform datelor Comisiei Europene, în 2012, PIB-ul real s-a contractat cu 0,3% în UE și cu 0,4% în zona euro, recesiunea sporind progresiv de la trimestru la trimestru. Potrivit datelor disponibile, țările care se confruntă cu cea mai critică situație au fost: Grecia, Portugalia, Cipru, Ungaria și Italia, deși mai multe state au înregistrat un declin economic. În special, în a doua jumătate a anului 2012 s-a contractat puternic volumul investițiilor efectuate în capital fix și a cheltuielilor guvernamentale, care au influențat reducerea cheltuielilor de consum ale gospodăriilor.

Degradarea mediului economic, a influențat negativ evoluțiile pe piața forței de muncă. Rata șomajului în anul 2012 a atins un nivel de 10,5% în UE, fiind în creștere cu 0,8 p.p., comparativ cu anul precedent. Se preconizează că acest indicator în 2013 va atinge un nivel de 10,9% în UE și 11,8% în zona Euro, urmând să se amelioreze în 2014.

Încetinirea activității economice a cauzat o creștere foarte modestă a exporturilor de bunuri și servicii, iar reducerea cererii interne a determinat scăderea importurilor - evoluție care a fost mai pronunțată, în special, în zona Euro. Totodată, în cazul comerțului extern cu bunuri, au fost în scădere atât importurile cât și exporturile.

România

În pofida instabilității politice din țară și a economiilor din zona Euro, economia României, în 2012, a reușit să avanseze.

Potrivit datelor statistice, în 2012 ritmul de creștere al PIB-ului s-a temperat la 0,3%, după o creștere de 2,2% în anul 2011.

În anul 2012 creșterea medie a prețurilor, determinată în baza IPC a fost de 3,3%, iar cea calculată în baza indicelui armonizat al prețurilor de consum (IAPC) a fost de 3,4%. Cel mai important impact asupra inflației l-au avut prețurile la produsele agro-alimentare, ce s-au majorat semnificativ din cauza secetei. Pentru a. 2013, estimarea oficială a inflației de către BNR este de 3,5%.

Exportul României, în a. 2012 a înregistrat o reducere de 8,2%, iar importurile au scăzut cu 8,4%. De menționat că această scădere în comerțul exterior vine după un progres bun înregistrat în 2011, când exportul a crescut cu 27,43%, iar importul cu 23,33%. Problemele economice din partea statelor membre ale UE au determinat reducerea cererii pentru produsele românești, fapt ce s-a transpus în scăderea exporturilor.

În 2012 rata șomajului din România a constituit 7%, în scădere cu 0,4 față de indicatorul înregistrat în 2011 și a fost una dintre cele mai mici din statele membre ale Uniunii Europene. În 2012 nivelul șomajului a atins cote similare cu cele înregistrate în 2009, după izbucnirea crizei.

Federația Rusă

Fenomenele de criza în economia mondială afectează Rusia, provocând frânarea creșterii PIB-ului. Factorii anteriori de creștere (susținerea statului și cererea de consum) au pierdut din puterea lor de acțiune. Mai mult, pentru anul 2013 se anticipează o evoluție modestă a consumului, dinamică ce nu va stimula avansul economic.

În 2012 consumul, impulsionat de scăderea ratei șomajului, sporirea veniturilor salariale și a accesului mai bun la credite a fost principalul factor al creșterii economice, care a constituit 3,4%. O contribuție importantă la creșterea economică a avut-o agricultura ce a crescut cu 2,2%. Producția de resurse naturale a sporit în 2012 cu 0,9%, față de 2,9% în 2011, iar sectorul construcțiilor a înregistrat un avans de 2%, față de 4,5% în 2011.

IPC în a. 2012 a fost de 106,6% în comparație cu 108,4% în a. 2011. Exportul a crescut cu 1,63%, în comparație cu 30,3% în a. 2011; iar importul în a.2012 s-a majorat cu 2,97%, față de 30,2% din a. 2011.

Rata șomajului în Rusia a scăzut de la 8% în a. 2010 la 5,3% în a. 2012.

Ministerul Dezvoltării Economice al Federației Ruse a prognozat o creștere economică în anul 2013 de 3,6%, spre deosebire de nivelul de 3,5% prognozat pentru anul 2012.

Ucraina

Dacă în a.2011, economia Ucrainei a avut o tendință pozitivă, atunci în a.2012 creșterea s-a diminuat. Pe fondul încetinirii creșterii globale și a tensiunilor politice din 2012, dinamica generală din țară a fost una redusă, în ciuda așteptărilor pozitive în perioada octombrie-decembrie 2012. Totuși, în a.2012 s-a atestat un curs de schimb relativ stabil și o inflație scăzută, ce a stimulat creșterea consumului din țară, care, la fel a fost influențat benefic de pregătirile pentru Campionatul de Fotbal "EURO 2012". PIB-ul în Ucraina în a.2012 a crescut cu 0,2%, în comparație cu 5,2% în a.2011.

Conform prognozelor experților, creșterea economică în a.2013 va fi în intervalul de 1,3-3,7%.

În ianuarie-decembrie 2012, IPC a fost de 101% în comparație cu inflația de 8% din perioada ianuarie-decembrie 2011. Cauzele principale ale inflației scăzute au fost consumul redus, randamentul înalt al producției, administrarea bună a prețurilor și absența unor fluctuații valutare semnificative.

Rata șomajului în Ucraina, în 2012 a constituit 8,1%, marcând o ușoară descreștere comparativ cu anul 2011.

Comerțul exterior al Ucrainei, deși a marcat un trend crescător în anul precedent, evoluția acestuia a temperat semnificativ. După o creștere a exporturilor și importurilor cu 33% și 35,6% în anul 2011, în anul precedent acestea au sporit cu doar 0,1% și, respectiv, 2,5%.

Pe parcursul primelor trei trimestre a.2012 fluxulul net de investiții străine directe în Ucraina a înregistrat o valoare de 2599,6 mil. USD, mai puțin cu 29.4% în comparație cu valoarea înregistrată în ianuarie-septembrie 2011.

Capitolul V

MEDIUL DE AFACERI

Activitatea businessului. Numărul întreprinderilor înregistrate: clasificarea potrivit genurilor de activitate. Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la 01.12.2012 Registrul de stat conținea informații despre 163 630 persoane juridice și întreprinzători individuali. La 01.12.2012 în comparație cu 01.12.2011, numărul întreprinderilor în Registru a crescut cu 3235 sau cu 2%.

În perioada 2011-2012, nu există schimbări esențiale în ponderea întreprinderilor înregistrate în Registru după genurile de activitate declarate la momentul înregistrării. În această perioadă se atestă o creștere nesemnificativă la întreprinderile înregistrate cu genul de activitate construcții (cu 2 p.p.), industria prelucrătoare (cu 2 p.p.). O scădere în ponderea întreprinderilor înregistrate în Registru s-a consemnat la întreprinderi cu genul de activitate comerțul cu amănuntul (cu 5 p.p.), hoteluri și restaurante (cu 2 p.p.).

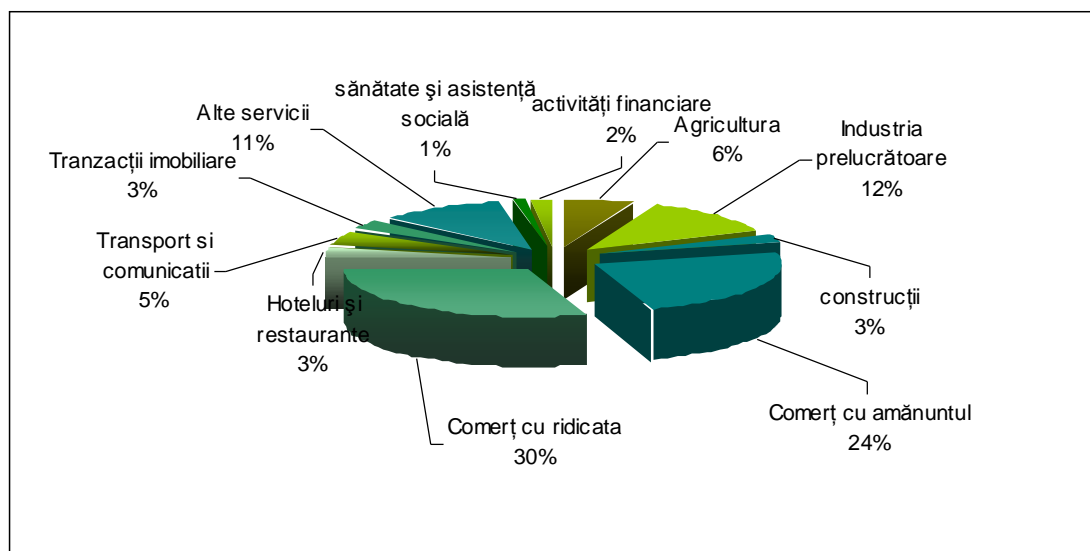

Figura 5.1. Întreprinderile înregistrate după genuri de activitate declarate la momentul înregistrării până la data de 01.12.2012

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat.

Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în anul 2012 și al IV-lea trimestru 2011-2012

Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat a crescut nesemnificativ în trimestrul al IV-lea 2012 comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, indicele constituind 100,1%. Numărul întreprinderilor înregistrate în trimestrul IV, 2012 s-a majorat cu 18,9% față de trimestrul III al aceluiași an. Astfel, potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, în Registrul de stat au fost trecute în trimestrul al IV-lea al anului 1639 de întreprinderi noi. Per total, numărul întreprinderilor înregistrate în anul 2012 s-a diminuat cu 7% față de anul 2011.

Numărul întreprinderilor radiate în trimestrul al IV-lea 2012 a constituit 761 de unități sau cu 5,8% mai puțin decât în aceeași perioadă a anului precedent și cu 10% în descreștere față de trimestrul III al anului 2012. Per total, numărul întreprinderilor radiate în anul 2012 s-a diminuat cu 6,2% față de anul 2011.

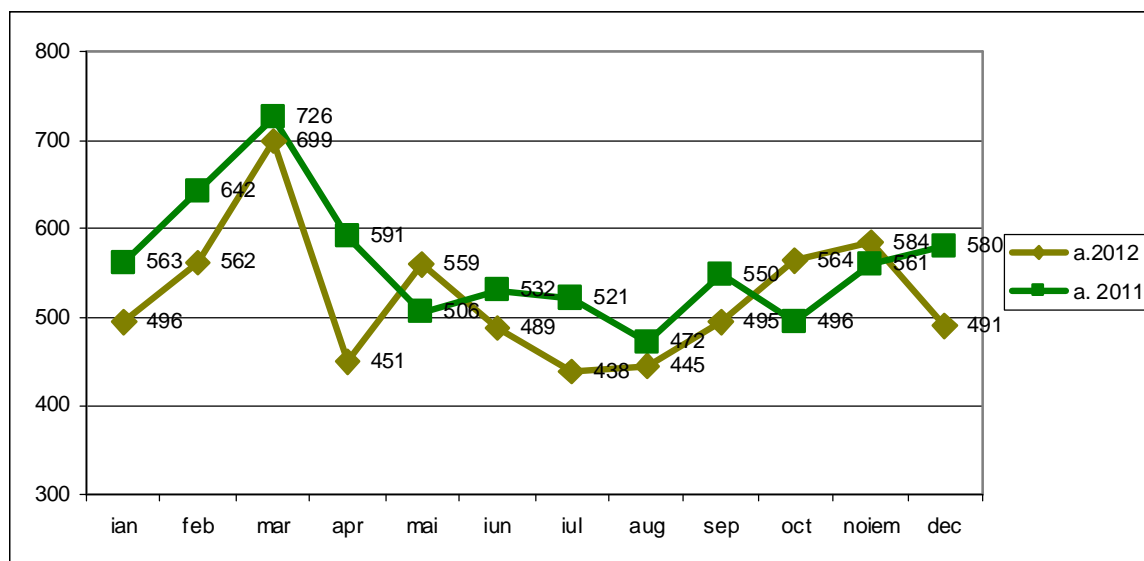

Figura 5.2. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate în a. 2011 – 2012
 Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>.

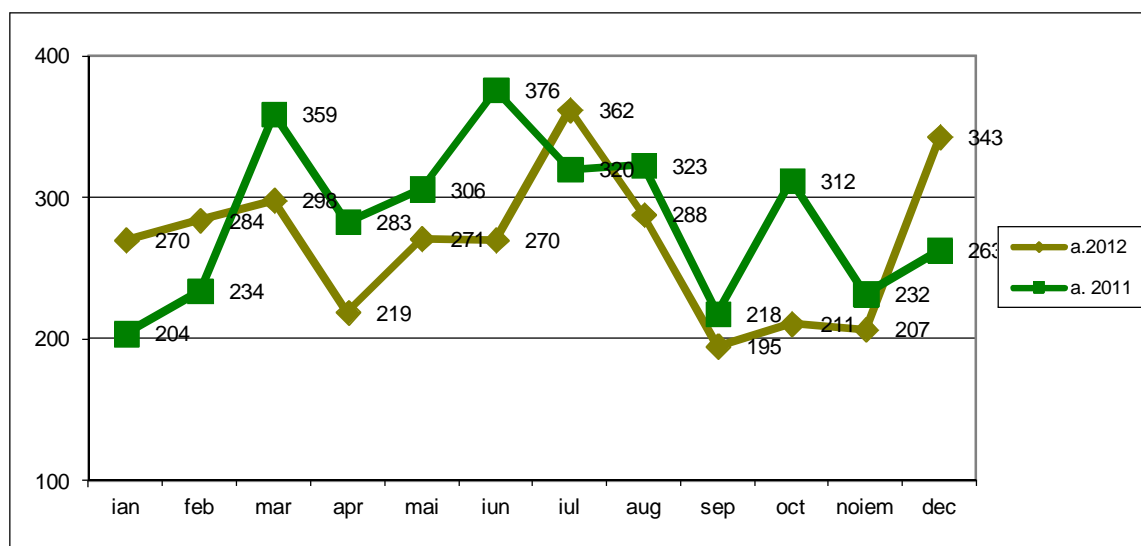

Figura 5.3. Evoluția numărului de întreprinderi radiate în a. 2011 - 2012
 Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>.

În anul 2012, au fost înregistrate 3816 întreprinderi noi în oficiul teritorial Chișinău, ce constituie 60,8% din total întreprinderi înregistrate în anul 2012. În perioada 2011-2012, în oficiul teritorial Chișinău și în oficiile teritoriale s-a înregistrat o diminuare a numărului de întreprinderi înregistrate (cu 2,5%, respectiv 12,9%).

72,4% din numărul de întreprinderi radiate în anul 2012 sunt din afara Chișinăului. Pe parcursul a. 2011-2012, se observă o tendință de micșorare a numărului de întreprinderi radiate în oficiul teritorial Chișinău (cu 24,6%).

Indicatorul calculat, care caracterizează creșterea netă/micșorarea numărului întreprinderilor (înregistrate, minus radiate), arată că în trimestrul al IV-lea 2011-2012 a avut loc o creștere netă a numărului de întreprinderi, constituind 105,8%.

Tabelul 5.1. Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în trimestrul IV 2011-2012

Anii/luna	Creșterea netă/ micșorarea	
	Numărul, unit. (Întreprinderi înregistrate - întreprinderi radiate)	Indice, %
2011	3310	
2012	3055	92,3
T.IV 2011	830	
T.IV 2012, inclusiv:	878	105,8
Octombrie	353	191,8
Noiembrie	377	114,6
Decembrie	148	46,7

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Camerei Înregistrării de Stat.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică în a. 2012 s-a înregistrat o creștere nesemnificativă de 0,4% (în prețuri comparabile) a venitului din vânzări la întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul¹ față de anul 2011.

În a. 2012, doar în mun. Chișinău a fost înregistrată o creștere a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul (o majorare cu 2,1%). În celelalte regiuni de dezvoltare, a fost înregistrată o diminuare a venitului din vânzări a întreprinderilor genul principal de activitate comerțul cu amănuntul.

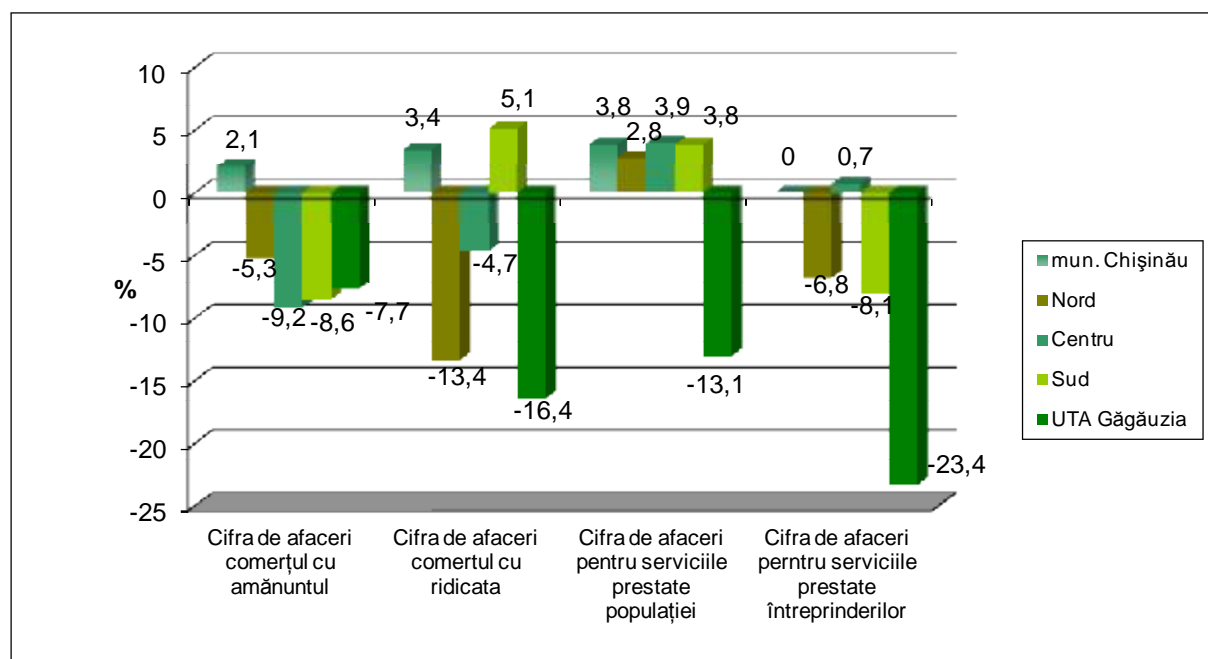

Figura 5.4. Evoluția cifrei de afaceri pentru comerț și servicii în a. 2012 în % față de anul 2011 pe regiuni de dezvoltare

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Și în cazul întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata², în a. 2012 s-a înregistrat o creștere nesemnificativă a cifrei de afaceri cu 0,7% (în prețuri curente) față de anul

¹ Întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu amănuntul, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS)

² Întreprinderile cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS)

2011. Întreprinderile din mun. Chișinău și regiunea Sud s-au remarcat printr-o creștere a cifrei de afaceri (o creștere cu 3,4% în mun. Chișinău și cu 5,1% în regiunea Sud).

În a. 2012, în regiunea Nord doar 3 raioane au înregistrat o creștere a cifrei de afaceri a întreprinderilor cu genul principal de activitate comerțul cu ridicata față de perioada precedentă, și anume: r. Briceni (o majorare cu 14%), r. Ocnița (cu 3,6%) și r. Soroca (cu 8,1%).

În a. 2012, s-a înregistrat o majorare a cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației³ (cu 3,2%) (în prețuri comparabile) față de anul 2011. În această perioadă, întreprinderile din regiunile de Nord, Centru, Sud și mun. Chișinău au înregistrat o creștere a cifrei de afaceri comparativ cu anul 2011. Doar întreprinderile din UTA Găgăuzia au înregistrat o diminuare a cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață, prestate populației cu 13,1% față de a. 2011.

Cât privește indicele valoric al cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate în special întreprinderilor⁴, în a. 2012 acesta a înregistrat o diminuare cu 0,9% (în prețuri curente) față de anul 2011. O micșorare a cifrei de afaceri s-a înregistrat la întreprinderile din regiunea Nord (cu 6,8%), Sud (cu 8,1%) și UTA Găgăuzia (cu 23,4%).

Boxa 5.1. Moldova în clasamentul Indicelui de libertate economică ("The 2013 Index of Economic Freedom")

În clasamentul libertății economice, Republica Moldova este clasată în anul 2013 pe locul 115. Indicele libertății economice al Moldovei constituie 55,5 cu 1,1 puncte în creștere față de anul precedent.

În corespundere cu clasificarea acestui rating, economia Republicii Moldova este încă „în mare parte neliberă”. La nivel regional, Republica Moldova ocupă locul al 39-lea din 43 de țări, situându-se sub media globală și regională.

La 3 din 10 indicatori de libertate economică (Libertatea fiscală, Cheltuieli Guvernamentale și Libertatea comerțului) situația s-a ameliorat, indicatorii au înregistrat o ușoară creștere (cu 0,7, 11,4 și respectiv 1,0 puncte).

La capitolul Libertatea businessului, Libertatea monetară, Libertatea forței de muncă s-a înregistrat un regres (cu -0,3, -1,0, respectiv -0,8 puncte).

Un punctaj mai mare, țara noastră l-a primit pentru „libertatea fiscală” (87,2), „libertatea comerțului” (80,0), „libertatea monetară” (73,4). La fel ca și în clasamentul anului precedent, un punctaj mai mic Moldova l-a obținut la pozițiile: „libertatea de corupție” (29,0), „libertatea investițiilor” (35,0).

Clasamentul Indicelui de libertate economică este alcătuit anual de către Fundația Heritage și Wall Street Journal. În a. 2013 la studiu au participat 177 țări. Libertatea economică este evaluată în baza a 10 indicatori, numiți și 10 libertăți economice: 1) Libertatea business-ului; 2) Libertatea comerțului; 3) Libertatea fiscală; 4) Cheltuieli guvernamentale; 5) Libertatea monetară; 6) Libertatea investițiilor; 7) Libertatea financiară; 8) Drepturile de proprietate; 9) Libertatea de corupție; 10) Libertatea muncii.

Indicatorii de dezvoltare a businessului în regiunea din partea stângă a Nistrului

În perioada ianuarie-septembrie 2012, în regiunea din partea stângă a Nistrului, 61,3% din organizații și întreprinderi au obținut profit net și, respectiv, 37,8% au înregistrat pierderi (cu excepția întreprinderilor mici, băncilor, organizațiilor bugetare și de asigurări). Dintre organizațiile care au înregistrat profit net în această perioadă ponderea cea mai mare le revine organizațiilor din comerț și alimentația publică (33,2%). În aspect valoric, la fel ca și în anul

³ Întreprinderile cu genul principal de activitate de servicii de piață prestate populației, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS)

⁴ Întreprinderile cu genul principal de activitate de servicii de piață prestate întreprinderilor, cu un număr de salariați de 20 și mai multe persoane, cuprinse în cercetarea statistică lunară privind indicatorii pe termen scurt (SERV TS)

precedent, întreprinderile din industrie au înregistrat o pierdere netă mai mare (84% din total pierdere netă).

Tabelul 5.2. Date privind profitul (pierderea) net a organizațiilor din partea stângă a Nistrului pe genuri de activitate, în perioada ianuarie-septembrie 2012

	Numărul organizațiilor care au primit profit net	În % de la numărul total	Numărul organizațiilor cu pierdere netă	În% de la numărul total	Profit net, mii RUB.	Pierdere netă, mii RUB.
Total	193	61,3	119	37,8	1192488	641236
inclusiv:						
Industria	47	56	37	44	511377	538661
Agricultura	23	76,7	7	23,3	90362	29212
Transport	13	48,1	14	51,9	11990	12767
Comunicații	2	22,2	7	77,8	48696	137
Construcții	16	69,6	7	30,4	10822	5213
Comerț și alimentație publică	64	71,1	25	27,8	492619	11433
Gospodărie de locuințe și deservire comunală	12	54,5	10	45,5	7731	6232
Alte ramuri	16	53,3	12	40	18891	37581

Sursa: Социально-Экономическое Развитие Приднестровской Молдавской Республики, 2012 (предварительные данные).

Capitolul VI

SECTORUL SOCIAL

Situația demografică. Numărul populației stabile al Republicii Moldova potrivit situației din 1 ianuarie 2013 a constituit 3559,5 mii pers., fiind în scădere față de anul 2011 cu 0,9 mii. pers. Populația pe medii: populația urbană – 1492,2 mii pers., populația rurală – 2067,3 mii pers.; populația pe sexe: bărbați – 1711,4 mii pers., femei – 1848,1 mii pers.

Tabelul 6.1. Numărul populației stabile al Republicii Moldova la 1 ianuarie 2013, pe regiuni, mii pers.

	Total populație	inclusiv:		Numărul mediu anual al populației pentru a.2012
		urbană	rurală	
Total	3559,5	1492,2	2067,3	3559,50
<i>Municipiul Chișinău</i>	800,6	728,7	71,9	797,70
<i>Nord</i>	999,2	356,7	642,5	1000,90
<i>Centru</i>	1060,8	205,6	855,2	1061,40
<i>Sud</i>	537,2	135,9	401,3	538,05
<i>U.T.A. Găgăuzia</i>	161,7	65,3	96,4	161,45

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2012, numărul *născuților-vii* total pe țară a constituit 39439 pers., fiind în creștere cu 0,7% față de anul 2011. Rata natalității constituind 11,1 născuți-vii la 1000 locuitori. Numărul celor *decedați* a constituit 39559 pers. Mortalitatea generală a crescut comparativ cu anul trecut cu 0,8%. Rata mortalității constituind 11,1 decedați la 1000 locuitori. Numărul *copiilor decedați în vârstă sub 1 an* a fost de 385 față de 430 în 2011, rata mortalității infantile micșorându-se de la 11,0 până la 9,8 decedați în vârstă sub un an la 1000 născuți-vii.

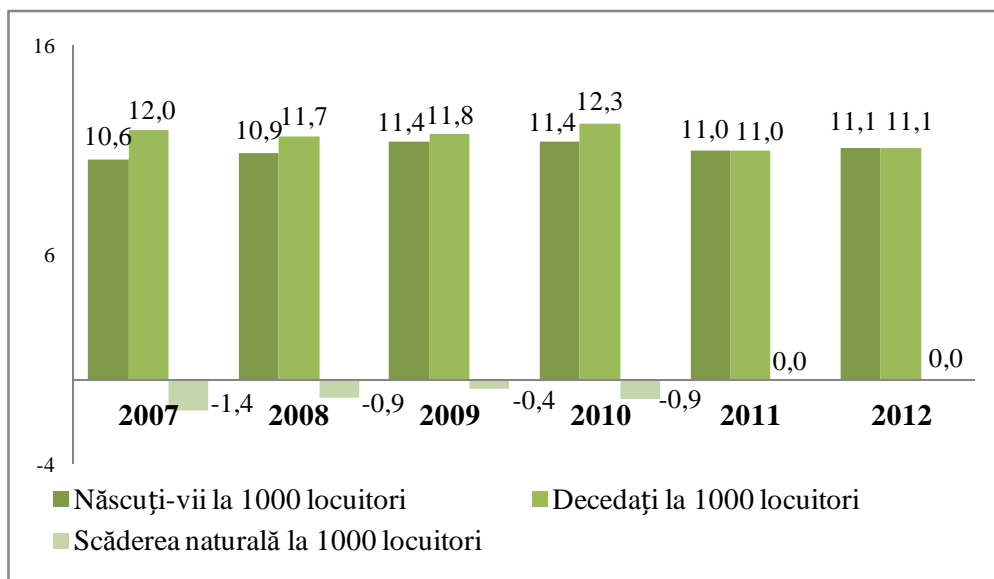

Figura 6.1. Ratele natalității, mortalității și sporul natural al populației în anii 2007-2012, promile

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Structura mortalității pe clase ale cauzelor de deces relevă că, cele mai multe decese (57,6%) au drept cauză bolile aparatului circulator, tumorile maligne constituie 14,7%, bolile aparatului

digestiv – 9,3%, accidentele, intoxicațiile și traumele – 7,8%, bolile aparatului respirator – 4,4%, alte clase – 6,2%.

În anul 2012, numărul *căsătoriilor* total pe republică a constituit 24260, fiind în scădere cu 6,3% comparativ cu anul precedent. Rata nupțialității a constituit 6,8 căsătorii la 1000 locuitori.

Numărul *divorțurilor* total pe țară constituie 10637, fiind în scădere cu 4,5% comparativ cu anul precedent. Rata divorțialității a constituit 3,0 divorțuri la 1000 locuitori.

Migrarea populației. În anul 2012, potrivit Ministerului Afacerilor Interne, permis de ședere (permanentă și temporară) au primit 3093 de cetățeni străini și 378 repatriați. În structura imigranților după scopul sosirii au dominat cei imigrați de familie – 34,1%, la muncă – 30,9%, cetățeni imigrați la studii – 19,8%, din alte cauze – 15,2%.

După țara de emigrare, cetățenii străini sunt imigranți din: România – 445 pers., Israel – 407 pers., Ucraina – 403 pers., Turcia – 337 pers., Federația Rusă – 305 pers., Statele Unite ale Americii – 173 pers., Italia – 129 pers., Germania – 68 pers., Franța – 41 pers., Azerbaidjan – 30 pers., Polonia – 30 pers., alte țări – 725 pers.

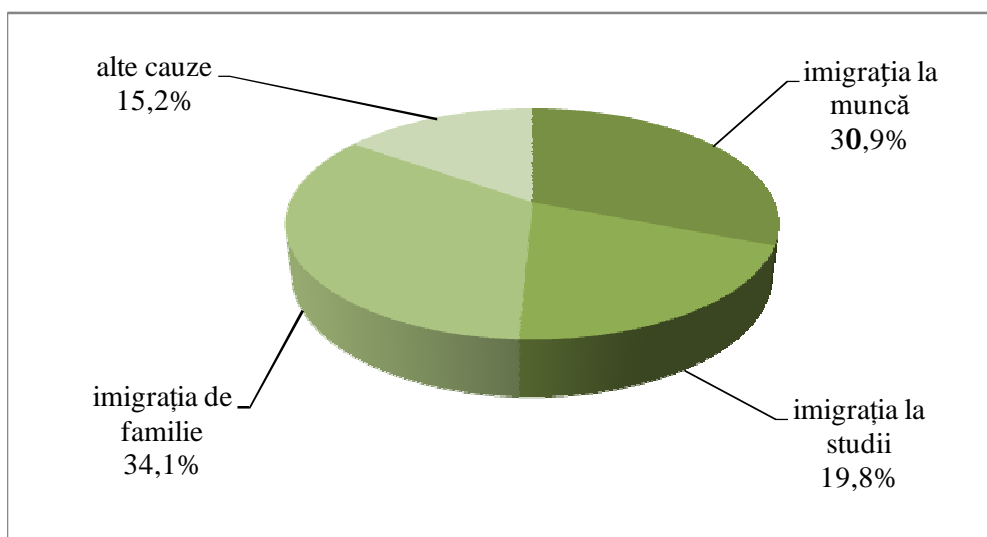

Figura 6.2. Distribuția cetățenilor străini după scopul sosirii în RM în anul 2012,%
Sursa: Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne.

Pe parcursul anului trecut din țară au plecat pentru a se stabili cu domiciliul permanent în străinătate 3062 pers., conform datelor Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor. Cele mai active legături migraționale se mențin cu Ucraina și Rusia – corespunzător 1360 și 772 emigranți. Numărul cetățenilor Republicii Moldova, ce și-au ales noul domiciliu S.U.A. a constituit 245 pers., Germania – 218, Israel – 198. Majoritatea emigranților, atât femei, cât și bărbați, fac parte din grupele de vârstă 20-29 de ani și 30-39 de ani.

Migrația internă. Pe parcursul anului 2012, și-au schimbat locul de trai în interiorul țării 36,7 mii pers. Intensitatea migrației interne poate fi măsurată după numărul de sosiri și plecări la 1000 de locuitori. Indicele de mobilitate al populației, în anul 2012, a înregistrat o valoare de 10,3 pers. la 1000 de locuitori comparativ cu 12,6 în anul 2011.

Intensitatea de plecări este mai mare în 16 raioane față de media pe țară. Cel mai mare număr relativ de plecări s-a constatat în raioanele: Telenești, Călărași, Cantemir, Rezina, Șoldănești, Florești, Leova, Fălești (12-14 plecați la 1000 locuitori), iar 21 – în raionul Dubăsari. Ca și în anul precedent un număr mai mic de plecări au fost în mun. Bălți, raionul Taraclia și UTA Găgăuzia (mai puțin de 7 plecați la 1000 locuitori).

Intensitatea de sosiri a fost mai mare în mun. Chișinău (16) și raionul Călărași (13 sosiți la 1000 locuitori). În termeni absoluți, cele mai multe sosiri au fost înregistrate în mun. Chișinău (aproape 13 mii pers.), mun. Bălți (1,3 mii pers.), raioanele Orhei și Cahul (câte 1,1 mii pers.). Soldul pozitiv al migrației interne este întâlnit numai în capitală și în raioanele Hâncești și Criuleni. În mare parte, migranții interni (mai mult de 90%) sunt persoanele în vârstă aptă de muncă, cu o predominanță a grupei de vârstă 20-49 ani. Fluxul de sosiri/plecări, privit prin prisma de gen, a constituit 57% femei și respectiv 43% bărbați. Aproximativ 2/3 din numărul total al populației care și-a schimbat locul de trai în anul 2012 provine din mediul rural.

Piața forței de muncă. În anul 2012 populația economic activă a Republicii Moldova a constituit 1214,5 mii persoane, fiind în descreștere cu 3,4% (-43,0 mii) față de anul 2011. Structura populației active s-a modificat după cum urmează: ponderea populației ocupate a crescut de la 93,3% la 94,4%, iar ponderea șomerilor s-a micșorat de la 6,7% la 5,6%. Disparități importante pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților (50,9%) a depășit puțin ponderea femeilor (49,1%), iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural a fost mai mare față de cea a populației active din mediul urban: respectiv 50,8% și 49,2%.

În T.IV 2012 populația economic activă a constituit 1200,7 mii pers., fiind în descreștere cu 1,3% (-15,8 mii) față de T.IV 2011. Structura populației active s-a modificat după cum urmează: ponderea populației ocupate a crescut de la 94,7% la 95,2%, iar ponderea șomerilor s-a micșorat de la 5,3% la 4,8%. Disparități importante pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților (51,5%) a depășit puțin ponderea femeilor (48,5%), iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural a fost mai mică față de cea a populației active din mediul urban: respectiv 47,7% și 52,3%.

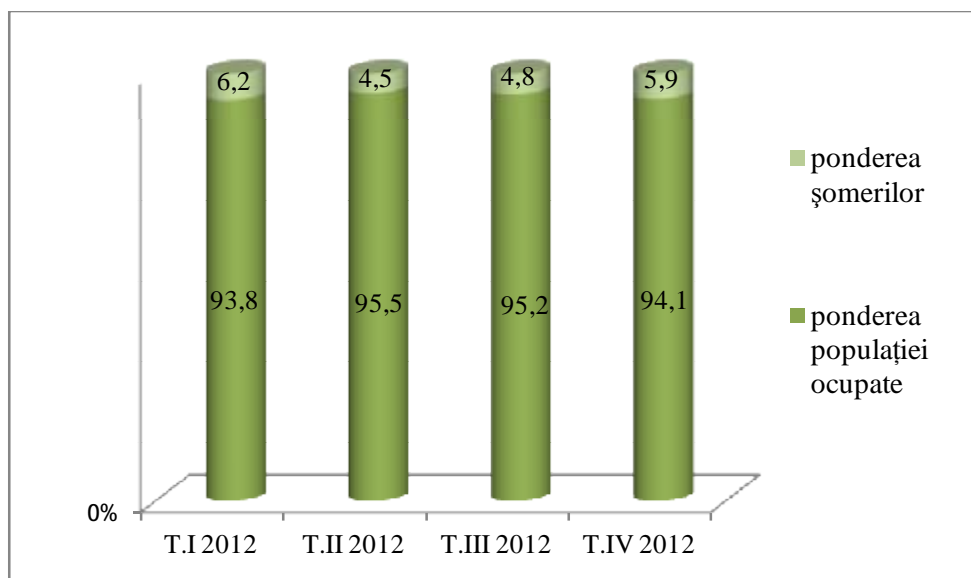

Figura 6.3. Structura populației active pe trimestre în anul 2012,%

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Rata de activitate a populației de 15 ani și peste în anul 2012 a constituit 40,7%, fiind în descreștere față de valoarea anului precedent (42,3%). Acest indicator a atins valori mai înalte în rândul populației masculine – 43,5%, în comparație cu rata pentru femei – 38,2%. Ratele de activitate pe medii au înregistrat următoarele valori: 47,0% în mediul urban și 36,0% în mediul rural. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 29,6%, iar în categoria 15-64 ani (vârstă de muncă în țările Uniunii Europene conform metodologiei Eurostat) – 45,3%, micșorându-se cu 1,7 p.p. față de 2011. Rata de activitate a populației în vârstă de muncă (16-56 ani pentru femei și 16-61ani pentru bărbați) a fost de 47,9%.

Rata de activitate a populației de 15 ani și peste în T.IV 2012 a constituit 40,3%, fiind în descreștere față de valoarea trimestrului respectiv al anului precedent – 40,9%. Acest indicator a atins valori mai înalte în rândul populației masculine – 43,6%, în comparație cu rata pentru femei – 37,2%. Ratele de activitate pe medii au înregistrat următoarele valori: 49,6% în mediul urban și 33,3% în mediul rural. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 30,8%, iar în categoria 15-64 ani (vârstă de muncă în țările Uniunii Europene conform metodologiei Eurostat) – 44,9%, micșorându-se cu 0,6 p.p. față de nivelul T.IV 2011. Rata de activitate a populației în vârstă de muncă (16-56 ani pentru femei și 16-61 ani pentru bărbați – Conform legislației naționale) a fost de 47,8%.

Populația ocupată în anul 2012 a constituit 1146,8 mii persoane, micșorându-se cu 2,3% față de 2011. Nu au fost înregistrate disparități pe sexe și pe medii: 49,8% femei și 50,2% bărbați; 48,3% mediul urban și 51,7% mediul rural.

Populația ocupată în T.IV 2012 a constituit 1129,3 mii persoane, micșorându-se cu 1,0% față de T.IV 2011. Nu au fost înregistrate disparități pe sexe și pe medii: 49,1% femei și 50,9% bărbați; 51,7% mediul urban și 48,3% mediul rural.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste în anul 2012 a fost de 38,4%, înregistrând o scădere de 1,0 p.p. în comparație cu 2011, la bărbați fiind mai înaltă (40,6%) în comparație cu femeile – 36,5%. În distribuția pe medii de reședință rata de ocupare a avut valoarea 43,6% în mediul urban și 34,6% în mediul rural. Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (16-56/61 ani) a fost de 45,0%, a populației în vârstă de 15-64 ani – 42,7% și în categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea de 26,7%. În distribuția după *activitățile din economia națională* se constată că în *sectorul agricol* au activat 303,3 mii persoane (26,5% din totalul persoanelor ocupate). Față de 2011 numărul populației ocupate în agricultură a scăzut cu 19,7 mii, sau cu 6,1%. În *activitățile non-agricole* numărul persoanelor ocupate a fost de 843,4 mii, în scădere cu 7,0 mii sau cu 0,8% față de 2011. Ponderea persoanelor ocupate în *industrie* a constituit 13,2% (13,1% în 2011) și în *construcții*, respectiv, 6,1% (5,7% în 2011). Numărul persoanelor ocupate în industrie a scăzut cu 1,5%, iar în construcții, a crescut cu 5,0% față de nivelul anului precedent. În *sectorul servicii* au activat 54,3% din totalul persoanelor ocupate, această pondere fiind la nivelul anului precedent. Totodată, numărul absolut al persoanelor ocupate în sectorul serviciilor a scăzut cu -8,1 mii. Conform repartizării după *forme de proprietate* 72,0% din populație a fost ocupată în unități cu forma de proprietate privată, iar 28,0% – cu cea publică. Structura populației ocupate după *statutul profesional* relevă că, ponderea salariaților a constituit 70,8% din total. În *sectorul informal* au lucrat 13,3% din totalul persoanelor ocupate în economie, iar 29,7% au avut un *loc de muncă informal*. Din numărul persoanelor ocupate informal salariații au alcătuit 22,9%, totodată 9,6% din totalul salariaților aveau un loc de muncă informal. Numărul *persoanelor sub-ocupate* a fost de 83,0 mii, ceea ce reprezintă 7,2% din totalul persoanelor ocupate. Numărul persoanelor din această categorie a scăzut cu 8,2% în comparație cu 2011.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste în T.IV 2012 a fost de 37,9%, înregistrând o scădere de 0,5 p.p. în comparație cu T.IV 2011. La bărbați ea a fost mai înaltă – 40,6% în comparație cu femeile – 35,4%. În distribuția pe medii de reședință rata de ocupare a avut valoarea 46,2% în mediul urban și 31,8% în mediul rural. Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (16-56/61 ani) a fost de 44,8%, a populației în vârstă de 15-64 ani – 42,2% și în categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 27,7%. În distribuția după *activitățile din economia națională* se constată că în *sectorul agricol* au activat 239,9 mii persoane, 21,2% din totalul persoanelor ocupate. Față de T.IV 2011 numărul populației ocupate în agricultură a scăzut cu 47,6 mii, sau cu 16,6%. În *activitățile non-agricole* numărul persoanelor ocupate a fost de 889,4 mii, în creștere cu 35,8 mii sau cu 4,2% față de T.IV 2011. Ponderea persoanelor ocupate în *industrie* a constituit 12,8% (13,1% în 2011) și în *construcții*, respectiv, 7,2% (5,8% în 2011). În *sectorul servicii* au activat 58,8% din totalul persoanelor ocupate, această pondere crescând cu 2,9 p.p. față de T.IV 2011, în timp ce numărul absolut al persoanelor ocupate în sectorul serviciilor a crescut cu 26,6

mii. Conform repartizării după *forme de proprietate* 28,7% din populație a fost ocupată în unități cu forma de proprietate publică, iar restul (71,3%) în unități cu forme de proprietate privată. Structura populației ocupate după *statutul profesional* relevă, că numărul salariaților a constituit 74,4% din total. În *sectorul informal* au lucrat 13,4% din totalul persoanelor ocupate în economie, iar 28,1% au avut un *loc de muncă informal*. Din numărul persoanelor ocupate informal salariații au alcătuit 24,7%, totodată 9,4% din totalul salariaților aveau un loc de muncă informal. Numărul *persoanelor sub-ocupate* a fost de 83,4 mii, ceea ce reprezintă 7,4% din totalul persoanelor ocupate. Numărul persoanelor din această categorie a crescut cu 0,8% în comparație cu T.IV 2011.

Numărul șomerilor în anul 2012, estimat conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii a fost de 67,7 mii, fiind cu 16,3 mii mai mic față de 2011. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații – 62,3% din total numărul de șomeri, la fel și persoanele din mediul urban – 64,3%. *Rata șomajului în anul 2012* la nivel de țară a înregistrat valoarea de 5,6%, fiind mai mică față de 2011 (6,7%). Rata șomajului la bărbați și la femei a înregistrat următoarele valori: 6,8% și 4,3%. Disparități semnificative s-au înregistrat între rata șomajului în mediul urban – 7,3%, față de mediul rural – 3,9%. În rândurile tinerilor (15-24 ani) rata șomajului a constituit 13,1%. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 9,9%.

Numărul șomerilor în T.IV 2012, estimat conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii a fost de 71,4 mii, fiind cu 4,0 mii mai mic față de T.IV 2011. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații – 60,2% din total numărul de șomeri, la fel și persoanele din mediul urban – 61,6%. *Rata șomajului în T.IV 2012* la nivel de țară a înregistrat valoarea de 5,9%, fiind mai mică față de T.IV 2011 (6,2%). Rata șomajului la bărbați și la femei a înregistrat următoarele valori: 7,0% și 4,9%. Disparități semnificative s-au înregistrat între rata șomajului în mediul urban – 7,0%, față de mediul rural – 4,8%. În rândurile tinerilor (15-24 ani) rata șomajului a constituit 11,8%. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 9,9%.

Populația inactivă de 15 ani și peste în anul 2012 a reprezentat 59,3% din totalul populației de aceeași categorie de vârstă, fiind mai mare decât în anul 2011 cu 1,5 p.p., sau cu 50,5 mii persoane. Din punct de vedere al relației cu piața muncii, în cadrul populației inactive distingem două categorii importante: *persoane descurajate* și *persoane care au fost declarate* de către gospodării *plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru*. Persoanele descurajate în a-și găsi un loc de lucru dorit au constituit circa 27,4 mii – fata de 25,7 mii în 2011. Numărul persoanelor declarate de către gospodării *plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru* a fost conform estimărilor de circa 328,3 mii persoane – fata de 316,9 mii în 2011. Din numărul celor declarați plecați, bărbați au fost 66,6%. Ponderea persoanelor *plecate* din localitățile rurale a fost de circa 72,5%.

Populația inactivă de 15 ani și peste în T.IV 2012 a reprezentat 59,7% din totalul populației de aceeași categorie de vârstă, fiind mai mare decât nivelul trimestrului respectiv al anului 2011 cu 0,6 p.p., sau cu 23,6 mii persoane. Din punct de vedere al relației cu piața muncii, în cadrul populației inactive distingem două categorii importante: *persoane descurajate* și *persoane care au fost declarate* de către gospodării *plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru*. Persoanele descurajate în a-și găsi un loc de lucru dorit au constituit circa 29,9 mii – față de 22,4 mii în 2011. Numărul persoanelor declarate de către gospodării *plecate în alte țări la lucru sau în căutare de lucru* a fost conform estimărilor de circa 274,6 mii persoane – fata de 326,5 mii în 2011. Din numărul celor declarați plecați, bărbați au fost 65,2%. Ponderea persoanelor *plecate* din localitățile rurale a fost de circa 74,1%.

Veniturile disponibile ale populației. În T.IV 2012 *veniturile disponibile* ale populației au constituit în medie pe o persoană pe lună 1572,5 MDL, fiind în creștere cu 3,4% față de T. IV al anului precedent. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) *veniturile* populației au înregistrat o descreștere de 0,4%.

Plățile salariale reprezintă cea mai importantă sursă de venit, 41,7% din *veniturile totale disponibile*, contribuția acestora fiind în descreștere față de T.IV 2011 cu 2,1 p.p. Prestațiile

sociale au contribuit la formarea veniturilor gospodăriilor în proporție de 18,8% sau cu 0,5 p.p. mai mult față de aceeași perioadă a anului precedent. Veniturile obținute din activitatea individuală agricolă constituie 9,3% din total venituri disponibile sau cu 0,7 p.p. mai puțin față de T.IV 2011, iar cele din activitatea individuală non-agricolă – 8,0%, fiind în creștere cu 0,8 p.p. Transferurile bănești din afara țării rămân a fi o sursă importantă pentru bugetul gospodăriilor. În medie, acestea reprezintă 17,1% din total venituri, iar contribuția acestora este cu 1,3 p.p. mai mare față de aceeași perioadă a anului precedent.

În funcție de mediul de reședință, se constată că veniturile populației din mediul urban au fost în medie cu 629,6 MDL sau de 1,5 ori mai mari comparativ cu mediul rural. În mediul urban, principala sursă de formare a veniturilor este activitatea salarială, care a asigurat veniturile populației în proporție de 54,5% și prestațiile sociale – 15,5%. În mediul rural, cea mai importantă sursă de venit la fel este activitatea salarială (27,5%), dar contribuția acesteia este mai mică practic de 2 ori decât în mediul urban. Totodată, veniturile obținute din activitatea individuală agricolă au asigurat 18,0% din totalul veniturilor disponibile. Populația rurală în comparație cu cea urbană este dependentă într-o proporție mai mare de transferurile din afara țării, ponderea acestora în venituri fiind de 22,9% față de 11,7% în cazul populației din mediul urban. În afară de aceasta, pentru populația rurală este caracteristică și o pondere mai mare pentru prestații sociale, contribuția acestora fiind 22,4%, comparativ cu 15,5% în mediul urban.

În structura veniturilor disponibile ale populației predominante sunt *veniturile bănești* – 89,3%, celor în natură le revine respectiv 10,7%. În termeni absoluți, valoarea veniturilor bănești a însumat 1403,6 MDL lunar în medie pentru persoană, iar cele în natură – 168,9 MDL. Veniturile bănești reprezintă 95,9% în cazul veniturilor populației urbane, iar în cazul celei din mediul rural contribuția acestora este de 81,9%.

Cheltuielile de consum ale populației. *Cheltuielile medii lunare de consum* ale populației în T.IV 2012 au constituit în medie pentru persoană 1624,4 MDL, fiind în creștere față de aceeași perioadă a anului precedent cu 3,9%. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) cheltuielile populației au rămas la nivelul T.IV al anului precedent.

Cea mai mare parte a cheltuielilor, tradițional rămâne a fi destinate necesarului de consum alimentar – 43,3%. Pentru întreținerea locuinței o persoană în medie a alocat 18,3% din cheltuielile totale de consum (+ 0,9 p.p), iar pentru îmbrăcăminte și încălțăminte – 10,2% (- 0,9 p.p). Celelalte cheltuieli au fost direcționate pentru sănătate, în proporție de 5,0% (nivelul anului precedent), transport (4,4% față de 4,5%), comunicații (4,2% față de 4,6%), dotarea locuinței (3,7% față de 3,4%), învățământ (1,0% față de 1,2%), etc.

Cheltuielile lunare de consum ale populației din mediul urban au constituit 2011,3 MDL în medie pentru persoană, respectiv cu 675,2 lei sau de 1,5 ori mai mult comparativ cu mediul rural. În mediul urban, pentru asigurarea consumului de produse alimentare, populația a alocat 40,6% din cheltuielile lunare de consum (39,7% în T. IV 2011), iar în rural – 46,3% (45,8%). Populația urbană cheltuie mai mult pentru întreținerea locuinței, 19,0% față de 17,6% în mediul rural, pentru transport (5,5% față de 3,2%), servicii de comunicații (4,5% față de 3,9%), servicii de agrement (1,6% față de 1,2%) și pentru hoteluri, cafenele și restaurante (3,0% față de 0,4%).

În structura cheltuielilor totale de consum ale populației, predomină *cheltuielile bănești* – 89,7%, celor în natură le revine respectiv 10,3%. În cazul populației urbane cheltuielile în natură constituie 3,9% și de regulă reprezintă consumul produselor alimentare primite gratis din afara gospodăriei: rude, ajutor social, etc. Pentru populația din mediul rural cheltuielile în natură sunt mai semnificative (17,5%), dat fiind posibilității acoperirii necesarului de consum alimentar din contul produselor obținute din activitatea agricolă pe cont propriu.

Remunerarea muncii. În anul 2012 câștigul salarial nominal mediu brut din economia națională, potrivit BNS al RM, a constituit 3477,7 MDL și s-a mărit față de anul 2011 în valoare nominală cu 8,9%, salariul real (ajustat la indicele prețurilor de consum) crescând cu 4,1%.

În luna decembrie 2012, câștigul salarial mediu a fost de 3888,8 MDL, înregistrând o creștere cu 4,9% față de luna decembrie 2011 și cu 10,2% față de luna precedentă (noiembrie 2012). Indicele câștigului salarial real pentru luna decembrie 2012 față de luna decembrie 2011 a fost de 100,8%.

Tabelul 6.2. Salariul mediu lunar în anul 2012

	ianuarie	februarie	martie	aprilie	mai	iunie	iulie	august	septembrie	octombrie	noiembrie	decembrie
MDL	3139,0	3166,0	3273,5	3350,3	3489,8	3913,5	3574,9	3503,6	3421,5	3482,3	3527,8	3888,8
USD	265,8	266,5	276,3	283,8	294,2	323,8	289,2	280,4	275,7	284,2	286,1	318,9
EUR	206,0	201,9	209,6	215,6	229,1	258,4	234,8	226,4	215,1	219,1	222,9	243,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În sfera bugetară câștigul salarial mediu a constituit în luna decembrie a anului trecut 3269,5 MDL (+11,3% față de decembrie 2011), în sectorul economic (real) – 4184,8 MDL (+2,8% față de decembrie 2011).

Tabelul 6.3. Salariul mediu lunar în anul 2012 pe activități economice, MDL

Activități economice	Anul 2012
Total economie	3477,7
Agricultura, economia vânatului și silvicultura	2164,8
Piscicultura	1686,9
Industrie - total:	3803,1
industria extractivă	3606,7
industria prelucrătoare	3481,5
energia electrică și termică, gaze și apă	5333,0
Construcții	3650,9
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	2945,1
Hoteluri și restaurante	2555,1
Transporturi și comunicații	4146,9
Activități financiare	6859,3
Tranzacții imobiliare	4267,8
Administrație publică	4095,8
Învățământ	3024,9
Sănătate și asistență socială	3346,5
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	2870,2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Minimul de existență. Mărimea minimului de existență în T. IV 2012 în medie pentru persoană a constituit 1511,9 MDL, fiind în creștere față de T. IV 2011 cu 6,9%. Majorarea minimului de existență este determinată preponderent de creșterea prețurilor, în special la produse alimentare.

Pentru populația din mediul urban minimul de existență a constituit în medie 1630,6 MDL, sau cu 14,3% mai mult comparativ cu mediul rural – 1426,8 MDL. Pe categorii de populație, valoarea

maximă a minimumului de existență revine populației în vârstă aptă de muncă – 1591,3 MDL, și în special bărbaților – 1676,8 MDL.

Pentru pensionari minimumul de existență a constituit 1303,2 MDL și reprezintă 86,2% din valoarea medie pentru total populație. Valoarea medie a pensiei lunare stabilite la 1 ianuarie 2013 a constituit 957,6 MDL, sau cu 9,6% mai mult comparativ cu anul precedent, ce respectiv face posibilă acoperirea minimumului de existență pentru această categorie de populație la nivel de 73,5%, față de 71,6% în T.IV 2011.

Minimumul de existență pentru copii constituie în medie 1413,7 MDL lunar, cu o diferențiere a acestui indicator în dependență de vârsta copilului, de la 602,0 MDL pentru un copil în vârstă de până la 1 an până la 1578,0 MDL pentru un copil în vârstă de 7-16 ani.

Salariul mediu lunar pe economie al unui angajat în T.IV 2012 a constituit 3631,3 MDL, sau cu 7,9% mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, fiind astfel posibilă acoperirea minimumului de existență pentru populația aptă de muncă de 2,3 ori. Co-raportul dintre salariul mediu lunar și valoarea medie a minimumului de existență pentru populația în vârstă aptă de muncă diferă în funcție de activitățile economiei naționale. Nivelul maxim de acoperire al minimumului de existență pentru populația aptă de muncă a fost atins de salariații din sectorul financiar – de 4,5 ori, iar cel minim fiind în cazul salariaților din piscicultură, al căror salarii acoperă minimumul de existență în proporție de 131,4%.

Veniturile disponibile lunare ale populației în T. IV 2012 au constituit în medie pentru persoană 1572,5 MDL și au depășit mărimea medie a minimumului de existență cu 4%.

Protecția socială a populației. Conform datelor preliminare ale Casei Naționale de Asigurări Sociale numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 ianuarie 2013 a constituit 649,9 mii pers. sau cu 11,3 mii pers. mai mult comparativ cu 1 ianuarie 2012.

Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 ianuarie 2013 a constituit 957,6 MDL, fiind în creștere cu 9,6% față de 1 ianuarie 2012.

Ocrotirea sănătății. Conform informației preliminare a Ministerului Sănătății, morbiditatea populației pe unele boli infecțioase în anul 2012 comparativ cu anul 2011 se caracterizează prin majorarea cazurilor de dizenterie bacteriană și a cazurilor de hepatita C. De asemenea, pe parcursul anului 2012 au fost înregistrate mai multe cazuri de infecții intestinale acute (18,6 mii cazuri).

În structura bolilor infecțioase cele mai răspândite rămân a fi infecțiile respiratorii acute. În anul 2012 la 100 mii populație revin în medie 5,6 mii cazuri de morbiditate prin infecții respiratorii acute, cel mai mare nivel al incidenței fiind înregistrat în municipiile Bălți și Chișinău, respectiv 15,8 mii cazuri și 9,8 mii cazuri la 100 mii populație. În aspect teritorial, se evidențiază raioanele: Criuleni – 7,2 mii cazuri la 100 mii populație, Anenii Noi – 7,0 mii, Telenești – 6,4 mii, Ialoveni – 6,3 mii, Sîngerei – 6,3 mii, Strășeni – 5,6 mii, Hîncești – 4,1 mii cazuri etc.

În anul 2012 la 100 mii populație revin în medie 523 cazuri de infecții intestinale acute, 89 cazuri de tuberculoză a organelor respiratorii, 5 cazuri de hepatite virale și 267 cazuri de boli „social determinate”. Pe parcursul ultimilor cinci ani s-a înregistrat o scădere semnificativă a cazurilor de dizenterie bacteriană de la 744 cazuri în anul 2008 (21 cazuri la 100 mii populație) până la 467 cazuri în anul 2012 (13 cazuri la 100 mii populație), iar cazurile de hepatite virale s-au redus până la 165 cazuri în anul 2012 (circa 5 cazuri la 100 mii populație). La fel s-a micșorat numărul cazurilor de tuberculoză a organelor respiratorii de la 3,4 mii cazuri în anul 2008 (95 cazuri la 100 mii populație) până la 3,1 mii cazuri în anul 2012 (89 cazuri la 100 mii populație). Vaccinarea și măsurile corespunzătoare de profilaxie au contribuit la diminuarea esențială a morbidității de parotidită epidemică; dacă în anul 2008 la 100 mii populație reveneau 823 cazuri de parotidită epidemică, atunci în anul 2012 au fost înregistrate doar 3,4 cazuri la 100 mii

populație. Se remarcă o diminuare și a cazurilor morbidității de boli „social determinate” și în special a cazurilor de pediculoză. În anul 2012 la 100 mii populație revin în medie 85 cazuri de pediculoză, 32 cazuri de infecție gonococică, comparativ cu 140 și 46 cazuri, respectiv în anul 2008.

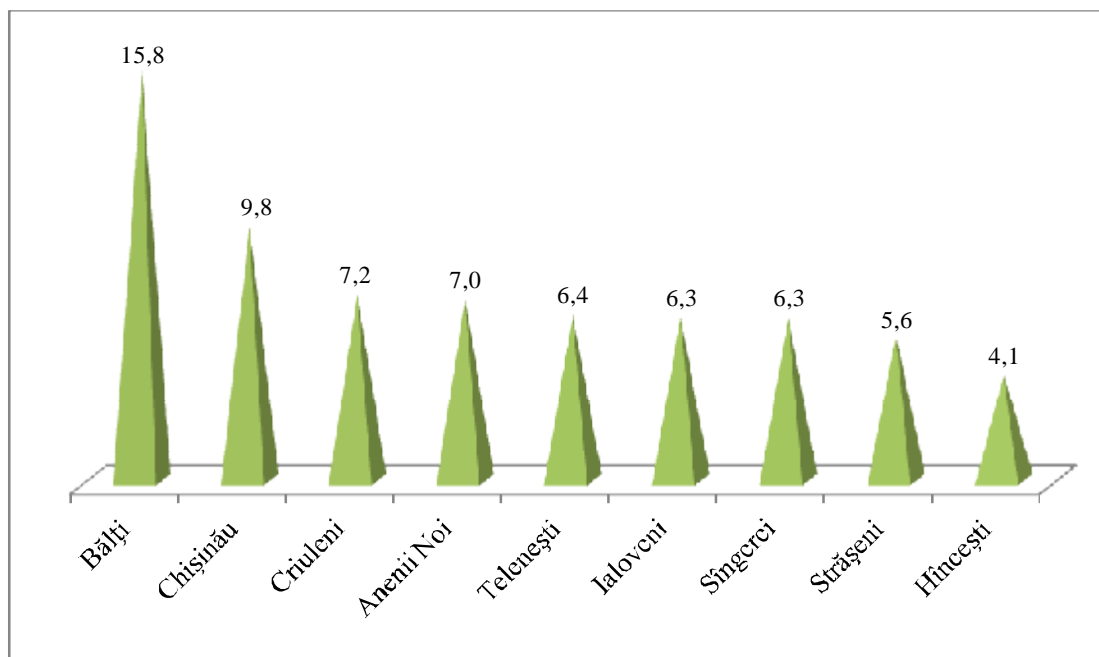

Figura 6.4. Cazurile morbidității prin infecții respiratorii acute în anul 2012, mii cazuri la 100 mii populație

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Numărul purtătorilor virusului imunodeficienței umane (VIH) în anul 2012 a constituit 478 persoane sau cu 16 cazuri mai puțin comparativ cu anul 2011. Totodată, au fost înregistrate 152 cazuri de boală al Sindromului Imunodeficienței Dobândite (SIDA), iar la 100 mii populație revin în medie 13,4 cazuri de VIH.

Infracțiuni. Conform datelor Ministerul Afacerilor Interne, în anul 2012 au fost înregistrate 36,6 mii infracțiuni sau cu 4,3% mai mult față de anul precedent. Cea mai mare rată a infracționalității rămâne a fi înregistrată în mun. Chișinău – 167 infracțiuni la 10 mii locuitori, ceea ce depășește nivelul mediu pe țară de 1,6 ori. Un nivel înalt al infracționalității a fost înregistrat de asemenea și în mun. Bălți – circa 133 infracțiuni la 10 mii locuitori, urmat de raionul Criuleni (109 infracțiuni la 10 mii locuitori), Ștefan Vodă (100 infracțiuni la 10 mii locuitori), Basarabeasca (96 infracțiuni la 10 mii locuitori), etc. Cea mai mică rată a infracționalității a fost înregistrată în raionul Fălești – 45 infracțiuni la 10 mii locuitori și Nisporeni – 49 infracțiuni la 10 mii locuitori.

Din total infracțiuni înregistrate circa 23% (8345 cazuri) sunt din categoria celor excepțional de grave, deosebit de grave și grave, inclusiv 3,3% (1204 cazuri) revin infracțiunilor excepțional de grave și deosebit de grave, iar 19,5% (7,1 mii cazuri) revin celor grave. La 10 mii populație, revin în medie 23,4 infracțiuni grave, excepțional și deosebit de grave. Distribuția geografică relevă concentrarea infracțiunilor grave în regiunea Centru. Astfel, 3,3 mii cazuri au fost înregistrate în mun. Chișinău, cele mai multe în sectorul Centru, de asemenea în raioanele Ialoveni, Criuleni, Hîncești și Orhei. În regiunea de Nord se evidențiază mun. Bălți (447 cazuri), iar în regiunea de Sud cele mai multe infracțiuni grave s-au înregistrat la Căușeni și Cahul.

Fiecare a zecea infracțiune a fost săvârșită în locuri publice, iar cu aplicarea armelor de foc, explozivelor și grenadelor pe parcursul anului 2012 au fost săvârșite 68 de infracțiuni, inclusiv câte 20 cazuri de huliganism și vătămări intenționate, 12 cazuri de omor și 5 cazuri de tâlhării.

Din numărul total de infracțiuni înregistrate, 29,3% sunt săvârșite de persoane în vârstă aptă de muncă, dar fără ocupație, menționăm că aceasta este o tendință în ascensiune (+12,7%). În anul 2012 de către minori sau cu participarea acestora au fost comise 1,5 mii infracțiuni sau 4,0% din total infracțiuni înregistrate. Dacă ne referim la situația din 2007 constatăm o scădere a infracționalității juvenile.

Minorii cel mai frecvent sunt implicați în săvârșirea furturilor, cu o pondere de 70%, după care urmează jafurile – 6,7% și huliganismul – 2,7%. În anul 2012, la 100 mii locuitori în vârstă de până la 18 ani revin circa 202 infracțiuni comise de minori, comparativ cu 174 în anul 2011. Circa 66 băieți și 12 fete au vârsta de până la 14 ani. Circa 6% din numărul total al minorilor au antecedente penale.

În anul 2012 s-a remarcat o tendință de creștere a numărului de infracțiuni contra familiei și minorilor (de 1,6 ori), fiind înregistrate 953 cazuri. De asemenea a crescut numărul infracțiunilor economice de 1,4 ori, precum fabricarea banilor falși și evaziunea fiscală, numărul de infracțiuni privind viața sexuală (de 1,3 ori), fiind înregistrate mai multe violuri (360 cazuri față de 291 cazuri în 2011). În profil teritorial, cele mai multe violuri au fost înregistrate în raionul Criuleni și Sîngerei, iar cele mai multe omoruri în raioanele Ialoveni și Hîncești.

În structura infracțiunilor înregistrate, aproape fiecare a doua infracțiune este comisă contra patrimoniului (51,2%), după acestea urmează infracțiunile din domeniul transporturilor (13,2%), infracțiunile contra sănătății publice și conviețuirii sociale (4,9%), infracțiunile contra vieții și sănătății persoanei (4,8%).

În anul 2012 contra persoanelor au fost înregistrate 6,7 mii infracțiuni, din care fiecare a doua infracțiune a fost săvârșită în mediul urban. Circa 7% din totalul infracțiunilor împotriva persoanelor au fost îndreptate contra copiilor și tinerilor. Vulnerabilitatea copiilor denotă importanța protecției acestora îndeosebi în localitățile rurale, unde frecvența infracțiunilor împotriva lor este mai mare aproape de două ori comparativ cu localitățile urbane. Pentru mediul urban este caracteristică o pondere mai mare a infracțiunilor legate de narcomanie – 75% din această categorie de infracțiuni.

În urma infracțiunilor săvârșite pe parcursul anului 2012 au decedat 646 pers. sau cu 47 pers. mai mult comparativ cu anul 2011. Principalele cauze de deces fiind accidente rutiere (49,2%), omorurile (26,0%) și vătămarile intenționate (10,7%). Aproape în fiecare zi o persoană își pierde viața în urma infracțiunilor grave, iar în rezultatul celor deosebit de grave și excepțional de grave au decedat 250 pers.

Regiunea din partea stângă a Nistrului

Conform datelor Serviciu Statistic al Transnistriei:

Situația demografică. Numărul calculat al populației la 01.01.2013 a fost de 509,4 mii pers. În același timp, numărul populației în localitățile urbane a constituit 351,9 mii pers. (69,1% populației), iar numărul populației rurale – 157,5 mii pers. (30,9%). *Scăderea naturală a populației* în anul 2012 a fost de 2107 pers., comparativ cu anul 2011 a scăzut cu 0,8%. S-au înregistrat 5173 nașcuți-vii, dar numărul decedaților a atins 7280 pers. *Mortalitatea infantilă* a copiilor sub un an, în anul 2012 a constituit 51 pers., comparativ cu anul 2011 a scăzut cu 16,4%. Cauzele principale ale mortalității infantile sunt: starea, care a apărut în perioada perinatală (19 cazuri), anomalii congenitale (19 cazuri) și intoxicațiile, traume (6 cazuri).

Scăderea migrațională a populației în anul 2012 (luând în considerație migrațiunea internă și externă) a fost de 1856 pers., comparativ cu anul precedent, s-a micșorat cu 18,3%. În anul 2012, în regiune au sosit 7616 de pers., ceea ce constituie 104,9% din numărul celor sosiți în anul 2011, dintre acestea copii cu vârsta sub 16 ani – 1394 sau 18, % din numărul total de sosiri. Au plecat 9472 de pers. sau 99,4% din numărul celor plecați în anul 2011, inclusiv copiii cu vârsta

sub 16 ani – 1401 pers. sau 14,8% din numărul total de plecări. Din numărul total de sosiți în regiune 46,7% sunt bărbați (3560 pers.), din numărul celor plecați bărbații constituie – 47,7% (4519 pers.). În anul 2012, în localitățile urbane au venit 5306 de pers., au plecat 6935 de pers. sau față de anul 2011 – 107,6% și 98,1% respectiv. În localitățile rurale au venit 2310 și au plecat 2537 de pers., comparativ cu anul precedent – 99,3% și 103,1% respectiv.

Numărul *căsătoriilor* înregistrate a fost de 3468 și comparativ cu anul 2011, s-a micșorat cu 12,0%. Numărul de *divorțuri* a atins cifra de 2057, comparativ cu anul 2011, s-a majorat cu 1,8%.

Piata forței de muncă. La 01.10.2013 *populația ocupată* a constituit 104,0 mii pers., micșorându-se cu 994 pers. sau cu 1,0% față de anul 2011. În anul 2012, numărul cetățenilor înregistrați la agențiile de ocupare a forței de muncă, care nu sunt angajați în nici o activitate, a constituit 4945 pers. și comparativ cu anul 2011, s-a micșorat cu 11,5%. Din numărul total cetățenilor înregistrați – 3035 pers. sau 61,4% sunt femei. În total, în anul 2012, prin intermediul Agenției Transnistrene pentru Ocuparea Forței de Muncă au fost angajați 2603 pers. În anul 2012 au fost efectuate consultări profesionale cu studenții: consultații în grup – 209, care au însumat 3613 pers., și consultații individuale – 969, care au cuprins 956 pers., cu populația adultă: consultații individuale – 6714, care au cuprins 6400 pers. Pentru formarea profesională s-au cheltuit 608,7 mii de ruble, inclusiv pentru achitarea burselor – 324,1 mii de ruble. Pentru prestațiile de șomaj s-au cheltuit 20653,0 mii de ruble. Mărimea medie a *ajutorului de șomaj* în anul 2012 a constituit 394,5 ruble.

Remunerarea muncii. În anul 2012, *salariul nominal mediu lunar* calculat la un lucrător, cu excepția subiecților antreprenoriatului mic, a constituit 3414 ruble sau 114,9% față de anul 2011 (la cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului – 307 dolari SUA sau 107,0% față de anul 2011).

În perioada analizată, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător a fost mai mare decât salariul mediu pe regiune în următoarele ramuri economice: „Industria” (4569 ruble sau 411 dolari SUA), „Transport” (3483 ruble sau 313 dolari SUA), „Electro- și radio- comunicații” (7872 ruble sau 707 dolari SUA), „Construcții” (3917 ruble sau 352 dolari SUA), „Comerț și alimentarea publică” (4061 ruble sau 365 dolari SUA), „Activitatea comercială generală” (4696 ruble sau 422 dolari SUA), „Cultura fizică, agrement și turism” (3711 ruble sau 333 dolari SUA), „Bănci și credite” (7272 ruble sau 653 dolari SUA), „Asigurări” (5596 ruble sau 503 dolari SUA).

Totodată, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător a fost mai mic decât salariul mediu pe regiune în următoarele ramuri economice: „Geologie și meteorologie” (1487 ruble sau 134 dolari SUA), „Asistență socială” (1654 ruble sau 149 dolari SUA), „Silvicultura” (1756 ruble sau 158 dolari SUA), „Învățământ” (2167 ruble sau 195 dolari SUA), „Comunicații poștale” (2051 ruble sau 184 dolari SUA), „Cultura și artă” (2010 ruble sau 181 dolari SUA), „Organele de administrare” (2099 ruble sau 189 dolari SUA), „Sănătate” (2158 ruble sau 194 dolari SUA), „Agricultură” (2643 ruble sau 237 dolari SUA), „Știință” (2279 ruble sau 205 dolari SUA).

În industrie, cel mai mare salariu mediu nominal lunar în anul 2012 a fost înregistrat pentru lucrătorii următoarelor subramuri: energia electrică – 479 dolari SUA, ceea ce este mai mult decât salariul mediu pe regiune cu 56,1%, siderurgia – 512 dolari SUA sau 166,9% din salariul mediu pe economie, industria alimentară – 390 dolari SUA sau cu 27,2% mai mult decât salariul mediu pe economie. Cel mai mic salariu nominal mediu lunar, calculat pentru anul 2012, l-au avut lucrătorii următoarelor subramuri ale industriei: alte ramuri industriale – 193 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe regiune cu 63,0%; industria de prelucrare a lemnului – 231 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu cu 24,8%; industria poligrafică – 296 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe regiune – 3,6%; industria chimică – 306 dolari SUA sau cu 0,4% mai mult decât salariul mediu pe economie.

Protecția socială a populației. Numărul mediu al pensionarilor pentru perioada octombrie-decembrie 2012 îl constituie 138570 pers., dintre care pensie de muncă primesc – 134185 pers. și pensie socială – 4385 pers. Mărimea medie a pensiilor stabilite a fost de 1187,77 ruble (pensia de muncă – 1208,22 ruble, socială – 561,87 ruble), ceea ce este mai mult cu 13,2% comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Numărul mediu al pensionarilor la sfârșitul anului 2012 îl constituie 139174 pers., ceea ce este cu 0,7% mai mult comparativ cu perioada similară a anului precedent. Mărimea medie a pensiilor stabilite a fost de 1221,29 ruble. Din numărul total al pensionarilor – 37437 pers. sunt ocupați pe piața forței de muncă.

Minimul de existență. În anul 2012, mărimea minimului de existență a constituit în medie pentru o persoană 1161,57 ruble pe lună. Pe categorii de populație, valoarea minimului de existență revine populației aptă de muncă: bărbaților – 1258,01 ruble pe lună, femeilor – 1187,76 ruble pe lună. Minimul de existență al pensionarilor a constituit 938,28 ruble pe lună, copii cu vârsta sub 6 ani – 1040,35 ruble pe lună, copii de la 7 până la 15 ani – 1278,1 ruble pe lună.

Tabelul 6.4. Minimul de existență ale Regiunii din partea stângă a Nistrului în anul 2012 (medie pe o persoană, ruble pe lună)

	Total populație	Inclusiv:				
		Aptă de muncă		Pensionari	Copii	
		Bărbați	Femei		cu vârsta sub 6 ani	de la 7 până la 15 ani
<i>Januarie</i>	1139,55	1237,97	1162,94	916,96	1015,07	1258,96
<i>Februarie</i>	1151,94	1246,25	1176,94	930,78	1033,93	1272,31
<i>Martie</i>	1151,04	1245,24	1175,79	923,68	1033,70	1272,35
<i>Aprilie</i>	1148,68	1243,34	1173,74	927,71	1030,16	1267,87
<i>Mai</i>	1145,50	1240,23	1172,27	925,28	1023,37	1260,13
<i>Iunie</i>	1169,15	1262,96	1194,77	945,28	1052,38	1293,18
<i>Iulie</i>	1169,75	1266,61	1196,09	945,17	1048,19	1287,23
<i>August</i>	1158,37	1255,87	1186,65	936,26	1031,38	1266,84
<i>Septembrie</i>	1167,59	1265,73	1195,25	943,76	1043,91	1277,48
<i>Octombrie</i>	1169,17	1267,08	1197,54	945,35	1044,69	1278,08
<i>Noiembrie</i>	1176,14	1273,90	1203,18	950,21	1055,80	1290,90
<i>Decembrie</i>	1191,96	1290,97	1217,96	962,88	1071,56	1311,80
Anul 2012	1161,57	1258,01	1187,76	938,28	1040,35	1278,10

Sursa: Conform datelor Serviciului Statistic al Transnistriei.

Infracțiuni. În anul 2012, organele de ocrotire a ordinii publice au înregistrat 10540 cereri și rapoarte cu privire la crime sau cu 10,2% mai puțin decât în anul 2011. Au fost înregistrate 5417 de crime, cu 21,0% mai puțin față de anul precedent. Din acestea au fost înregistrate: 43 – omoruri, 64 – vătămări intenționate grave, 283 de crime ce țin de traficul ilegal de arme, 191 de crime comise cu utilizarea armelor, munițiilor și explozivului, 579 – infracțiuni contra ordinii publice, 512 – infracțiuni legate de droguri, 141 – escrocherii, 1107 – furturi, 190 – jafuri, alte crime – 1704, etc. În rezultatul infracțiunilor efectuate au suferit 3078 pers., dintre care au decedat 100 pers. (3,2%), li s-au pricinuit grave vătămări ale sănătății 199 pers. (6,5%).

Capitolul VII

PROGNOZA PENTRU ANUL 2013

Validarea prognozei

Prognozele prezentate sunt realizate în baza modelului econometric al IEFS și sunt calibrate cu părerile experților. În linii generale, prognozelor efectuate la sfârșitul trimestrului II 2012 au o precizie înaltă. Erorile prognozelor sunt mici și nu depășesc pragul admisibil. În mare parte, erorile au fost cauzate de evoluțiile incerte din economia UE, ce au determinat reducerea cererii externe, în acest mod afectând prognoza exportului și a ritmului de creștere al producției industriale, precum și declinul drastic din agricultură.

Tabel 7.1. Validarea prognozelor

Indicatorii	Unitatea de măsură	2012	2012	Eroare procentuală
		efectiv	prognoză	
PIB nominal	mild. MDL	87,8	87,2	0,68
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	99,2	100,2	1,01
Indicele prețului de consum mediu anual	%	104,6	105,2	0,57
Export de bunuri	mil. USD	2161,8	2314	7,04
Față de anul precedent	%	97,5	104,2	6,87
Import de bunuri	mil. USD	5213,1	5345	2,53
Față de anul precedent	%	100,4	103	2,59
Soldul balanței comerciale	mil. USD	-3051,3	-3031	0,67
Producția industrială în prețuri curente	mild. MDL	36	36,3	0,83
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	96,9	104,3	7,64
Producția agricolă în prețuri curente	mild. MDL	20,3	19,7	2,96
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	77,6	81,6	5,15
Salariul nominal mediu lunar	MDL	3478	3457	0,6
Forța de muncă	mii persoane	1200,7	1242	3,44

Sursa: Elaborat de autori.

Ipotezele prognozei

Evoluțiile externe și structura economiei naționale condiționează creșterea economică a Republicii Moldova. În contextul stabilizării economice la principalii parteneri din UE, precum și anticiparea unui an agricol bun a determinat o viziune optimistă privind evoluția economiei pentru anul 2013.

Prognoza pentru anul 2013 se bazează pe următoarele ipoteze:

- Menținerea relativ constantă a cursului de schimb a monedei naționale caracterizat doar printr-o depreciere infimă a leului moldovenesc în raport cu dolarul SUA (cursul mediu anual MDL/USD se va deprecia cu 0,7%). O asemenea evoluție este cel mai probabil să se producă în condițiile menținerii incertitudinii pe piețele internaționale, când evoluțiile economice în principalele regiuni donatoare de valută pentru Republica Moldova ar putea fi variate, influențând atât în direcția deprecierei cât și a aprecierii monedei naționale.

- Continuarea reducerii ratei dobânzii (presupunem că rata medie anuală a dobânzii la creditele acordate în 2013 va fi 12% fiind cu 1,33 p.p. mai mică ca în 2012). Tendința generală, înregistrată în ultimii în ultimii ani, de reducere a ritmurilor de creștere ale prețurilor va alimenta temperarea anticipărilor inflaționiste, fapt care se va transpune în rate mai mici ale dobânzilor. Pe de altă parte incertitudinile privind evoluțiile din economia națională, probabil va determina BNM să menționeze rate joase ale instrumentelor monetare, fapt care nu va influența majorarea ratelor dobânzilor.
- Factorii externi, per ansamblu, vor avea o influență pozitivă asupra economiei naționale. Ușoara revigorare a economiei mondiale, prefigurată într-o mică sporire a ritmurilor de creștere (în 2013 se prognozează o creștere de 3,6%, un ritm mai mare comparativ cu cel de 3,3% din 2012). Sporirea ritmului de creștere pare să fie susținut și de stabilizarea economică în UE. În același timp, economia Rusiei va avea o creștere bună, de 3,4%. Pe acest fundal, remiterile vor consemna o mică majorare – volumul transferurilor în 2013 va crește cu 3,75% comparativ cu 2012. Creșterea nesemnificativă a prețului la gaz (se prognozează că prețul mondial la gaz va crește cu 1,9% în 2013 comparativ cu 2012) și ieftinirea produselor minerale (se anticipează o reducere de 2% a prețului mondial pentru produsele minerale), la fel, vor avea un impact pozitiv asupra dinamicii economiei naționale.

Prognoza pentru 2013

Conjunctura relativ favorabilă din economia mondială, precum și condițiile climaterice neostile ce vor permite avansarea agriculturii, se vor transpune într-o creștere pozitivă a economiei naționale în 2013. Diferite metode aplicate pentru prognozare indică că în anul 2013 ritmul de creștere economică va varia între 2 și 5%.

Tabel 7.2. Previziuni privind creșterea economică din Republica Moldova pentru anul 2013

Metoda de prognozare	Particularitățile metodelor de prognozare	Valoarea prognozei, %
Model Autoregresiv de Medie Mobilă cu Sezonalitate SARMA _{(0,1,0)-(0,4,0)}	Prognozare realizată în baza datelor trimestriale privind evoluția PIB pentru perioada trim. I 2003- trim. II 2012. În calitate de deflator a fost utilizat indicele prețurilor producției industriale (trim. I 2003 = 100).	2
Ajustare sezonieră prin metoda Holt-Winters	Prognozare realizată în baza datelor trimestriale privind evoluția PIB pentru perioada trim. I 2003- trim. II 2012. În calitate de deflator a fost utilizat indicele prețurilor producției industriale (trim. I 2003 = 100).	4,1
Model macro-econometric	Observări anuale pentru perioada 1994-2012. Model cu 80 de regresii și relații de identitate.	4,9

Sursa: Elaborat de autori.

Consumul privat. Datorită creșterii remiterilor, precum și a majorării salariilor vom asista la o restabilire a consumului. În 2013 consumul gospodăriilor ar putea avansa cu 7%.

Investițiile. Reducerea ratelor dobânzii va fi facilitată activitatea investițională. Pentru 2013 prognozăm o creștere a investițiilor de 7,1%.

Comerțul extern cu bunuri. Datorită redresării economice în statele UE, precum și a evoluției stabile în zona CSI exportul va fi impulsionat și în 2013 ar putea crește cu 9,5%. În același timp, sporirea consumului intern va determina creșterea importului.

Agricultura. Condițiile climaterice favorabile din 2013 vor avea un impact pozitiv asupra roadei, gârție acestui fapt sectorul agricol va înregistra o creștere importantă. La fel, rezultatul din 2013

va fi influențat pozitiv și de baza de comparație joasă (nivelul producției agricole micșorându-se semnificativ în 2012). Anticipăm că în anul 2013 volumul producției agricole va crește cu 23,3%.

Industria. Industria va resimți o creștere bună de 5,7%. Factorii care vor stimula sectorul în 2013 vor fi creșterea investițiilor și sporirea cererii externe pentru produsele fabricate în industria alimentară (acest segment reprezintă circa jumătate din ramura industrială). Totodată, rezultatele pozitive din 2013 nu vor permite atingerea nivelului înregistrat în 2008.

Serviciile. Acest sector va cunoaște o creștere bună în 2013. Dorită sporirii consumului intern comerțul se va majora cu 4,2%. Intensificarea relațiilor comerciale externe va impulsiona activitatea transportatorilor, iar acest subsector va spori cu 3,9%.

Piața muncii. Anticipata redresare economică va stimula piața muncii, astfel încât rata șomajului va constitui 5,5% fiind în scădere cu 0,5 p.p. față de rezultatul înregistrat în 2012. În același context, salariul va cunoaște o creștere atât în termeni nominali (11%) cât și reali (7%).

Tabel 7.3. Evoluția principalelor indicatori macroeconomici pentru anii 2010-2013 (în baza modelului macro-econometric al IEFS)

	Unitatea de măsură	2010	2011	2012	2013 prognoză
PIB nominal	mild. MDL	71,9	82,3	87,8	96,7
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	107,1	106,8	99,2	104,9
Indicele prețului de consum mediu anual	%	107,4	107,6	104,6	104,3
Cursul mediu de schimb al leului	MDL/USD	12,36	11,73	12,11	12,19
Export de bunuri	mil. USD	1541,5	2216,8	2161,8	2367
Față de anul precedent	%	120,1	143,8	97,5	109,5
Import de bunuri	mil. USD	3855,3	5191,3	5213,1	5763
Față de anul precedent	%	117,6	134,7	100,4	110,5
Soldul balanței comerciale	mil. USD	-2313,8	-2974,5	-3051,3	-3396
Producția industrială în prețuri curente	mild. MDL	28,1	34,2	36	40,1
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	109,3	109,5	96,9	105,7
Producția agricolă în prețuri curente	mild. MDL	20,0	22,6	20,3	26,9
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	107,9	105	77,6	123,3
Investiții în active materiale pe termen lung	mild. MDL	13,8	16,3	16,5	18,4
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	122,6	111,8	95,9	107,1
Salariul nominal mediu lunar	MDL	2972	3194	3478	3865
Față de anul precedent					
nominal	%	108,2	111,6	108,9	111
real	%	100,7	103,7	104,1	107
Fondul de remunerare a muncii	mild. MDL	31,4	34,9	36,7	41,6
Rata șomajului	%	7,4	6,7	6,0	5,5

Sursa: Elaborat de autori.

SUPPORTUL BUGETAR UE: DE CE EL ESTE IMPORTANT PENTRU MOLDOVA?

Gnel Sedrakyan, Economist
Yiannis Hadziyiannakis, Economist
26 martie 2012

Prefață

Scopul acestei lucrări este de a privi la importanța suportului bugetar al UE în Republica Moldova. Suportul bugetar, sectorial sau general, presupune implicații de management fiscal și economice și de aceea se cere o analiză atentă pentru a vedea modul în care suportul bugetar influențează obiectivul global al guvernului în asigurarea stabilității fiscale și creșterii economice.

Suportul bugetar trebuie să fie previzibil, deoarece are implicații serioase în capacitatea guvernului de implementare a bugetului în conformitate cu planul stabilit. Suportul bugetar în Moldova nu a fost previzibil în ultimii ani. Această lucrare, prin urmare, explorează care poate fi impactul de ne-debursare a suportului bugetar asupra gestionării fiscale efectuate de către Guvernul Republicii Moldova

Lucrarea este divizată în următoarele secțiuni:

- Prima secțiune discută suportul bugetar UE pentru Moldova în cadrul general macroeconomic și fiscal și demonstrează importanța sa pentru echilibrul de plăți și pentru Bugetul Republicii Moldova.
- A doua secțiune compară suportul bugetar în contextul politicii fiscale din două țări similare Moldovei - Armenia și Kârgâzstan.
- A treia secțiune discută importanța de previzibilitate a suportului bugetar și a consecințelor macroeconomice și fiscale ale întârzierii și/sau ne-debursării acestuia. Această secțiune analizează, de asemenea, problemele de utilizare a instrumentului de suport bugetar al UE în Republica Moldova.
- Ultima secțiune oferă un set de concluzii.

Suportul bugetar UE pentru Republica Moldova în cadrul general macroeconomic și fiscal

Este important să vedem modul în care suportul bugetar este absorbit și utilizat de către Republica Moldova. În general, suportul bugetar poate servi diferitor obiective cum ar fi creșterea rezervelor internaționale, stabilizarea pieții valutare interne, reducerea costurilor de împrumut ale Guvernului și majorarea spațiului fiscal care să permită, spre exemplu, valorificarea unui capital mai mare sau a cheltuielilor curente ale actualului guvern.

Multe țări care primesc ajutor extern, inclusiv suport bugetar al UE, depind de acest ajutor pentru ași menține echilibrul de plăți și a pozițiilor fiscale. Pentru alții impactul suportului bugetar nu este atât de crucial. Prin urmare, suportul bugetar pentru Republica Moldova trebuie să fie examinat cu atenție pentru a înțelege impactul său financiar și relevanța pentru țară.

Suportul bugetar UE, suportul bugetar sectorial sau suportul bugetar general, sunt de obicei planificate în condiții de constrângere bugetară/fiscală a țării recipiente. Importanța suportului bugetar are două caracteristici: în termeni de resurse suplimentare puse la dispoziție sub formă de aflus de valută străină sprijinind echilibrul de plăți, și din punct de vedere a fondurilor contra-valorice în monedă națională acumulate la buget.

Tabelul 1 de mai jos reflectă impactul financiar al suportului bugetar asupra echilibrului de plăți a Republicii Moldova pentru perioada 2010-2012.

Tabelul 1. Echilibrul de plăți (mil USD)

	2010	2011	2012
Soldul contului curent	-592	-829	-829
Transferurile bugetare	137	138	207
% în soldul contului curent	2	17	25
Transferuri bugetare de la UE *	41	50	83
% în soldul contului curent	7	6	10
Soldul contului de capital și financiar	386	845	804
Împrumuturi guvernamentale generale, net	4	18	27
Erori și omisiuni	63	0	0
Echilibru general	-143	16	24
Finanțare	143	-16	24
Modificări în rezervele internaționale brute ("-" creștere)	-294	-294	-276
Soldul contului curent, fără transferuri bugetare	-729	-967	-1036

Sursa: Raportul pe Țară FMI, nr 12/38 februarie 2012.

* Date de la Ministerul Finanțelor, Direcția finanțare externă și datorii

Tabelul 1 ilustrează faptul că suportul bugetar deține o valoare semnificativă în soldul contului curent. În 2010, suportul bugetar constituia 23% din soldul contului curent (7% din contul UE), iar în 2011 acesta a fost de 17% (6% din contul UE). În 2012, suportul bugetar anticipează o cifră de cca 25% (10% din contul UE) a soldului de cont curent al Moldovei.

Importanța suportului bugetar UE pentru echilibrul global de plăți este evidentă. În 2010, transferurile bugetare UE (41 mil USD), au format cca o treime din suma totală de finanțare a cheltuielilor. Importanța acestei contribuții ar putea fi mai conturată în ceea ce s-ar fi întâmplat dacă acest suport al UE nu ar fi avut loc. În absența suportului bugetar al UE în 2010, țara ar fi trebuit să caute alte surse de finanțare prin intermediul AOD¹ în formă de împrumuturi de la alți donatori, majorarea asistenței FMI, speranțe pentru ISD² (extrem de imprevizibile și dificil de controlat), sau altele, și astfel Republica Moldova nu ar fi putut să finanțeze importurile sale și plata datorilor de finanțare fără diminuarea rezervelor.

În decursul celor trei ani indicați în Tabelul 1, Guvernul Moldovei a majorat rezervele internaționale brute. Raportul de transferuri bugetare la creșterea anuală a rezervelor internaționale brute este de 47% în 2010 (doar granturile UE fiind de 14%), 47% în 2011 (doar granturile UE fiind de 17%) și 75% în 2012 (doar granturile UE fiind de 30%). Prin urmare, valuta primită prin intermediul suportului bugetar al UE a contribuit și la crearea rezervelor internaționale pe parcursul acestor trei ani. În 2010, rezervele internaționale brute au fost suficiente pentru a acoperi 3,4 luni de import de bunuri și servicii, în timp ce în 2011 aceasta a crescut la 3,8 luni.

Tabelul 2 de mai jos reprezintă impactul financiar al suportului bugetar în raport cu bugetul de stat al Republicii Moldova pentru perioada 2010-2012.

Tabelul 2 reflectă că, în decursul celor trei ani, deficitul fiscal general este în scădere, deși în același timp, cheltuielile capitale sunt în creștere.

Cheltuielile capitale în 2011 au crescut cu 19% față de 2010 (cheltuielile curente au crescut doar cu 9%) și în 2012 se preconizează să crească cu 25% față de 2011 (cheltuielile curente vor crește doar cu 8%).

¹ Asistență Oficială de Dezvoltare

² Investiții Străine Directe

Tabelul 2. Bugetul de stat (mil. lei)

	2010	2011	2012
Total venituri și granturi	27540	30603	34662
Total venituri interne (fiscale și nefiscale)	25540	28589	32264
Granturi	2000	2014	2398
* Suportul bugetar UE	492	600	996
Total cheltuieli	29326	32199	35499
Cheltuieli curente	25968	28181	30467
Cheltuieli capitale	3431	4091	5129
Deficitul fiscal global	-1786	-1596	-837
Cheltuieli grant / capitale (%)	58	49	47
Suportul bugetar UE / cheltuieli capitale (%)	14	15	19
Deficitul fiscal global, fără granturi	-3786	-3610	-3235
Deficitul fiscal global, fără suportul bugetar UE	-2278	-2196	-1833

Sursa: Raportul pe Țară FMI, nr 12/38 februarie 2012.

* Date de la Ministerul Finanțelor, Direcția pentru finanțare externă și datorii

Raportul de granturi¹ față de cheltuielile capitale a fost de 58% în 2010 (doar suportul bugetar al UE a fost de 14%), 49% în 2011 (suportul bugetar al UE fiind de 15 la suta), și este planificat să fie 47% în 2012 (suportul bugetar al UE fiind de 19%).

Importanța suportului bugetar se reflectă și în faptul că deficitul fiscal, fără granturile acordate, ar fi fost aproape de două ori mai mare în 2010 și 2011. În 2012, ne-acordarea granturilor planificate va tripla deficitul fiscal, cu excepția cazului desigur, dacă Guvernul va opta pentru reducerea cheltuielilor planificate. În mod similar, fără suportul bugetar UE, deficitul real ar putea crește cu 27% în 2010, cu 37% în 2011 și cu 118% în planul de buget 2012.

Soldul bugetar curent (diferența dintre veniturile interne, cu excepția granturilor, și cheltuielile curente), în 2010 a constituit un deficit de 0,6% din PIB, în timp ce în bugetele din 2011 și 2012 Moldova a înregistrat un surplus bugetar curent². În 2010, suportul bugetar a contribuit la finanțarea a unei părți din pachetul cheltuielilor curente, în timp ce în 2011 și 2012 a contribuit la bugetul capital și programul de investiții publice.

Tabelul 3 reprezintă o privire mai largă la soldul bugetului curent, începând cu 2004.

Tabelul 3. Soldul bugetar curent în 2004-2013 (mil. lei)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Total venituri interne (fiscale și nefiscale)	10162	12823	16044	19798	24449	22218	25540	28589	32264	35917
Cheltuieli curente	9537	11641	14312	18467	21693	24367	25986	28181	30467	32818
Soldul bugetar curent	625	1182	1732	1331	2756	-2149	-446	408	1797	3099
PIB	32100	37700	44800	53400	62900	60000	71900	82900	93100	102100
Soldul bugetar curent / PIB (%)	19	31	39	25	44	-36	-06	05	19	30

Sursa: Raportul pe Țară FMI, nr 12/38 februarie 2012; Raportul pe Țară FMI, 08/320, septembrie 2008.

¹ Sursele principale de granturi sunt UE, WB, SIDA, IFAD, guvernul Statelor Unite, KfW

² Cheltuielile curente sunt finanțate în totalitate din venituri interne

Începând cu 2004, Guvernul Republicii Moldova a urmat o politică fiscală strictă în scopul menținerii unui buget curent echilibrat sau excedent. Aceasta reprezintă o politică fiscală de înaltă prudență și risc extrem de mic. Granturile de suport bugetar, inclusiv suportul bugetar UE, prin urmare, au fost importante pentru programul Guvernului de investiții publice, fie prin creșterea cheltuielilor capitale și/sau prin reducerea costului total al împrumuturilor necesare pentru finanțarea acestor investiții.

Suplimentar, prudența fiscală a Moldovei se manifestă prin faptul că cheltuielile capitale au crescut mai repede decât cheltuielile curente în condițiile unui deficit fiscal în scădere. Cheltuielile guvernamentale suplimentare sunt axate mai mult pe creștere și dezvoltare decât pe consumul aferent al Guvernului. Criza și anii de post-criză din 2009 și 2010 au fost o excepție din cauza șocului extern masiv provocat de criza economică globală.

Compararea a celor trei țări similare

Ar fi util de dat o privire la problemele discutate mai sus, luând în considerație și perspectivele celor două țări cu caracteristici economice și biografii similare (fosta Uniune Sovietică) care beneficiază, de asemenea, de suportul bugetar al UE.

Tabelul 4 oferă o imagine de ansamblu a datelor globale din țările respective, care denotă anumite similități cu Republica Moldova.

Tabelul 5, prin urmare, prezintă o analiză de bază a datelor bugetare generale ale celor trei țări.

Tabelul 4. Prezentare globală pe țară

	Moldova	Armenia	Kârgâzstan
Populație (mil)	3,5	3,2	5,4
PIB (mld dolari)	7,9	10,5	6,1
PIB pe cap de locuitor (USD)	2,300	3,300	1,100
(%) sărăciei	27	34	34

Tabelul 5. Proiecții bugetare generale 2012 (mil USD)

	Moldova	Armenia	Kârgâzstan
Total venituri și granturi	2907,2	2309,8	2036,6
Total venituri interne (fiscale și nefiscale)	2706,0	2268,5	1853,5
Granturi	201,1	41,3	182,9
Total cheltuieli	2977,7	2651,7	2484,6
Cheltuieli curente	2555,3	2275,5	2033,5
Cheltuieli capitale	430,2	376,2,4	451,0
Soldul total	-70,5	-341,9	-448,0
Soldul curent (<i>diferența dintre veniturile interne și cheltuielile curente</i>)	150,7	-7,0	-179,9
PIB	7900,0	10500,0	6100,0
Soldul total / PIB (%)	-0,9	-3,3	-7,4
Soldul bugetar curent / PIB (%)	1,9	-0,1	-3,0
Granturi / PIB (%)	2,6	0,4	3,0
Granturi / Total cheltuieli (%)	6,8	1,6	7,4
Ponderea cheltuielilor curente finanțate din granturi (%)	0,0	0,3	8,8

Sursa: Raportul pe Țară FMI. nr 12/38 februarie 2012; Armenia – Raportul pe Țară FMI. 11/366, decembrie 2011; Kârgâzstan - Raportul pe Țară FMI. 11/354, decembrie 2011.

Analiza datelor în tabelul 5 arată că suportul bugetar constituie 6,8% din totalul cheltuielilor din Republica Moldova, care este aproape la același nivel de 7,4% din Kârgâzstan. Cu toate acestea, în ceea ce privește soldurile bugetare curente ale celor trei țări, numai Republica Moldova și-a planificat sold pozitiv pentru bugetul curent fiind de 1,9% din PIB în 2012. Kârgâzstan a planificat un deficit considerabil la bugetul curent de 3%, în timp ce în cazul Armeniei este aproape echilibrat. Aceasta ar însemna că doar în Moldova politica fiscală a fost echilibrată, în timp ce Armenia și Kârgâzstan par să fi fost mult mai afectate de criza economică globală, în special Kârgâzstan, care este la marginea dependenței de ajutorul extern. În prezent, 8,8% din cheltuielile curente ale Kârgâzstan sunt finanțate din surse externe.

Din cele descrise mai sus reiese că, incertitudinea previzibilității debursărilor planificate a suportului bugetar (în special granturi) în volumul veniturilor bugetare afectează țările într-un mod diferit, în funcție de circumstanțele predominante. Ne-allocarea suportului bugetar ar putea să nu afecteze funcționarea de rutină (salarii, contribuții sociale, bunuri și servicii, etc.) a Guvernului Republicii Moldova în aceeași măsură cum ar fi în Kârgâzstan, dar ar avea cu siguranță un impact negativ asupra implementării programului de investiții publice.

Importanța previzibilității suportului bugetar

Lipsa previzibilității suportului bugetar se alătură la incertitudinile monetare și fiscale cu care se confruntă țările beneficiare, inclusiv în cazul Moldovei. Acest lucru presupune:

- Întârzieri pe durata anului fiscal în care suportul bugetar este planificat;
- Debursări parțiale în anul fiscal în care suportul bugetar este planificat;
- Întârzieri ale debursărilor până în anul fiscal următor, i.e. ne-debursări în anul fiscal în care suportul bugetar este planificat;
- Ne-debursare la general.

Debursări mari de valută într-o economie mică și bazată pe bani ca în Republica Moldova la finele anului fiscal poate face dificilă gestionarea lichidităților și politiciii monetare și poate avea un impact negativ asupra cursului de schimb valutar și a prețurilor.

În 2010 și 2011, 21% și respectiv 31% din granturile UE, (inclusiv AMF¹ de €53 mil în 2010) au fost acordate la sfârșitul anului fiscal în decembrie². La debursare, valuta nu a fost imediat convertită în monedă națională. Fondurile au fost depozitate în Trezoreria Centrală la Banca Națională a Moldovei în calitate de rezerve valutare. O conversie imediată a €53 mil euro și utilizarea acestora în buget la sfârșitul anului fiscal ar putea fi destabilizat ratele de schimb și politica monetară în ansamblu. Motivul este că, deoarece conversia valutei și utilizarea monedei euro în contravaloarea monedei locale în buget, ar fi pus o presiune abruptă ascendentă asupra Leu-lui și o creștere rapidă a stocului de bani (ofertei de bani) la finele anului și s-ar fi creat presiuni inflaționiste³.

Din punct de vedere fiscal, debursarea întârziată poate afecta gestionarea fluxului de numerar și perturba cheltuielile în ansamblu pe an. În cazul în care suportul bugetar nu este debursat în anul fiscal pentru care este planificat, acest fapt se echivalează cu un deficit de venituri pentru anul fiscal. Confrunțați cu o astfel de problema, un guvern va putea reacționa în trei modalități, în funcție de poziția sa fiscală și capacitatea de a gestiona finanțele publice:

- Suspendarea cheltuielilor și perturbarea prestării de servicii și investițiilor planificate.

¹ Asistența Macro-Financiară UE

² Sursa: Ministerul de Finanțe, Direcția de finanțare externă și datorii

³ Guvernul poate steriliza intrările monetare locale de contravaloare, și reduce lichiditatea în sistemul monetar prin intermediul operațiunilor pe piața monetară (emiterea de cambii/bonuri de trezorerie) în scopul de a absorbi creșterea stocului local de bani. Dat fiind faptul că piața hârtiilor de valoare din Republica Moldova nu este încă suficient de dezvoltată pentru acest tip de acțiuni rapide.

- Permitearea cheltuielilor pentru a continua conform planului și suportarea arieratelor/restanțelor, i.e. neachitarea facturilor și a altor obligațiuni contractuale și / sau juridice. În țările înalt îndatorate cu management fiscal redus, arieratele au luat formă de întârzieri în achitarea obligațiilor legale, cum ar fi salariile funcționarilor publici, titlurilor de drept, etc.
- Împrumut mai mare decât se prevăzuse în piața internă și / sau externă și extinderea deficitului fiscal, pentru a nu perturba furnizarea de servicii și investițiile planificate. Acest tip de împrumut este de obicei ad-hoc și pe termen scurt, de aceea este evident mai scump decât împrumuturile planificate pe termen lung. Astfel, acordarea neuniformă sau imprevizibilă a unui grant poate majora drastic costurile de deservire a datoriei (un grant devine un împrumut scump).

În 2011, deficitul de finanțare a veniturilor planificate în buget au însumat 330 milioane lei (€ 22 mil), care constituie 2% din veniturile bugetare totale. Acest neajuns a fost compensat de suspendarea proporțională a cheltuielilor recurente în valoare de 202 milioane lei și cheltuieli de capital în valoare de 158 milioane lei¹. Ne-debursarea granturilor planificate în bugetul 2011, prin urmare, a dus la reducerea nediscreționară a cheltuielilor curente, în special în sectoarele agricultură (-45 milioane de euro), educație (-53 milioane de euro) și a utilităților comunale (-32 milioane euro), constituind o cifră adăugătoare la cele 4% reduse din investițiilor publice planificate.

În general, Moldova a reușit să soluționeze problema imprevizibilității suportului bugetar prin intermediul bugetului general echilibrat și gestionare fiscală prudentă. Menținerea unui echilibru bugetar curent a permis Guvernului să asigure finanțarea costurilor de rutină prin resurse proprii și ajutoare directe externe pentru cheltuieli capitale și proiecte de investiții, care pot fi amânate sau reduse în cazul în care suportul bugetar planificat nu ar fi fost alocat pe deplin.

Tabelul 6 de mai jos prezintă granturile planificate și alocate de suport bugetar în perioada 2008-2010 de la recenta evaluare CPRF 2011

Tabelul 6. Suport Bugetar 2008-2010 (mil lei)

Suport bugetar	2008			2009			2010		
	Plan.	Alocat	+/- (%)	Plan.	Alocat	+/- (%)	Plan.	Alocat	+/- (%)
Uniunea Europeană ²	267,2	182,7	-32%	487,1	537,1	+10%	799,1	499,6	-38%
Guvernul Olandei	63,4	54,8	-14%	40		-100%	62,2	45,7	-27%
DFID	26,8	18,2	-32%	31	5,4	-83%	17,9	119,4	+567%
Alte granturi ³		40,5							
Total granturi	357,4	296,2	-17%	558,1	542,5	-3%	879,2	664,7	-24%

Sursa: CPRF Moldova 2011¹⁰

Tabelul 6 denotă un deficit (diferența între fonduri bugetare și plăți), între 3% și 24% în anii evaluați⁴. Acest lucru indică faptul că există probleme semnificative în previzibilitatea suportului bugetar pentru Moldova, cu toate repercusiunile discutate mai sus.

¹ Informația operativă privind executarea bugetului de stat – sinteză pe toate componentele, în luna ianuarie-decembrie 2011 și Raportul pe Țară FMI, nr 12/38, februarie 2012

² Fără Programul de Asistență Macro-Financiară UE

³ Ajutor umanitar pentru rezolvarea consecințelor inundațiilor din 2008 și seceta din vara anului 2007

⁴ Indicatorul D-1 al cadrului de performanță CPRF măsoară previzibilitatea suportului bugetar direct. Liniile directoare CPRF afirma că "suportul bugetar direct constituie o sursă importantă de venituri pentru guvernul central în multe țări. Previzibilitatea scăzută a fluxurilor de suport bugetar afectează gestionarea fiscală a guvernului la fel de mult ca și impactul șocurilor externe cu privire la colectarea veniturilor interne. Atât deficiențele din valoarea totală a suportului bugetar cât și întârzierea distribuției alocațiilor în anul planificat, pot avea implicații serioase în abilitatea

Imprevizibilitatea suportului bugetar UE poate fi atribuită, de asemenea și modului în care programele sunt planificate și proiectate pentru Republica Moldova. Principalele probleme care condiționează această imprevizibilitate sunt, după cum urmează:

- Programele de Suport Bugetar Sectorial (SBS) sunt agreate de la caz la caz, fără consultarea adecvată și neapărată cu autoritatea fiscală centrală - Ministerul Finanțelor.
- SBS, de fiecare dată, este acordat sub forme de acorduri de finanțare separate, cu calendare diferite și condiționalități adesea inconsistente (în special în materie de MFP), creând majorări a costurilor de tranzacție atât pentru CE, cât și pentru Guvern, făcând managementul acestora inutil de complicat. De exemplu, în SBS ESRA¹ există o condiție pentru 2012 "aprobarea și intrarea în vigoare a metodologiei de management și control financiar", în timp ce în SBS al sectorului de apă a existat o condiție pentru 2011 "implementarea sistemului de management și control financiar". Confuzia este evidentă că același "rezultat", este solicitat de două programe SBS separate, doar la diferite intervale de timp. În esență, autoritatea fiscală centrală ar trebui să fie responsabilă de gestionarea și controlul finanțelor publice și "metodologia" pentru a face acest lucru este o chestiune de competență națională și nu sectorială.
- Sunt prea multe condiții specifice pentru SBS: De exemplu, există 10 componente (domenii de reformă) în SBS al ESRA divizate în 93 de criterii pentru efectuarea debursărilor², care sunt tratate ca și condiții separate pentru determinarea plăților.
- În unele cazuri, condițiile și activitățile sunt de relevanță discutabilă: De exemplu, în SBS al ESRA este de așteptat ca SIMF va fi proiectat, instalat și făcut pe deplin operațional în termen de doi ani. Experiența altor țări și în special literatura de specialitate privind MFP relevă că proiectarea și operaționalizarea deplină a sistemelor informatice sofisticate (inclusiv formarea personalului guvernului în cauză), necesită o perioadă mult mai îndelungată. Realismul a astfel de condiții este discutabil și astfel crește riscul de ne-debursare (sau reducerea fondurilor a unei tranșe *variabile* ³) și reduce previzibilitatea.
- În plus, procedurile administrative greoaie pentru lansarea revizuirilor externe și pentru a efectua debursările la fiecare SBS, de asemenea provoacă întârzieri inutile și reduce previzibilitatea plăților de suport bugetar.

Tabelul 7 de mai jos prezintă programele UE de suport bugetar sectorial planificate pentru bugetul 2012.

Tabelul 7. Suport bugetar UE pentru Moldova în 2012 (mil USD)

Programe UE de suport bugetar	Planificate în bugetul de venituri 2012
PSPS în ocrotirea sănătății	4,4
PSPS în agricultură și aprovizionare cu apă	19,8
PSPS în dezvoltarea rurală	18,4
PSPS în Energie	18,4
PSPS în Justiție	22,5
Total	83,5

Sursa: Ministerul de Finanțe, Direcția de finanțare externă și datorii.

Există cinci programe ale UE de suport bugetar sectorial care funcționează în prezent în Republica Moldova de la care sunt prevăzute debursări ca parte a veniturilor bugetare în 2012. Au fost deja efectuate plăți în cadrul a trei dintre SBS (Sănătate, Agricultură și Aprovizionare cu

guvernului de implementare a bugetului său conform celor planificate." Indicatorul D-1 a marcat cele mai joase scoruri în evaluările CPRF, atât în 2008 cât și 2011 pentru Moldova.

¹ Proiectul ESRA – Programul UE de Dezvoltare a Politicilor Sectoriale privind Stimularea Economică în Zonele Rurale

² Acordul Financiar PSPS privind ESRA, ENPI/2010/021782

³ Tranșele variabile au o valoare maximă, specificate în prealabil în programul de suport bugetar. Acestea pot fi debursate în totalitate sau parțial, în funcție de nivelul de îndeplinire a condițiilor aferente tranșei respective din program.

Apă și Dezvoltare Rurală), în timp ce implementarea SBS în Energie și Justiție va începe în 2012. La general, cele cinci programe de SBS în 2012 reprezintă un important suport financiar al UE pentru Republica Moldova. Cu toate acestea, implementarea și gestionarea a cinci programe simultan, în mod inevitabil, trezește și provocări majore, care ar putea include următoarele:

- Cele cinci programe separate necesită cinci procese de pregătire (și *acorduri de finanțare*), precum și de gestionare și de monitorizare. Aceste cerințe majorează volumul de muncă administrativă atât pentru Guvern cât și pentru CE și poartă un cost de oportunitate ridicat pentru resursele limitate umane;
- Programele separate necesită misiuni separate de revizuire pentru evaluarea implementării conform condițiilor de debursare, care include și o sarcină administrativă suplimentară prin contractarea și mobilizarea mai multor misiuni de consultanță;
- Programele separate sunt obligate să includă condițiile generale¹ care trebuie să fie evaluate de misiuni de revizuire anterior de determinarea următoarei tranșe pentru fiecare program. Acest lucru poate provoca confuzii considerabile deoarece oficialii guvernamentali vor fi în mod inutil supuși unui proces repetitiv fără un scop major. De asemenea ar putea fi și incoerențe a concluziilor separate față de obiectul de evaluare, de către diferiți experți în diferite misiuni de revizuire, care pot fi de asemenea, cu potențial și caracter perturbator;
- Programele separate necesită și Consilii de Coordonare separate care urmează să fie stabilite pentru toate programele și care ar fi în mod oficial responsabile pentru gestionarea implementării SBS respectiv. Acest subiect a fost deja pus în discuție de către Guvern ca fiind un proces de management inutil și greoi. Spre exemplu, nu a avut loc nici o reuniune a Consiliului de Coordonare pentru SBS al ESRA, deși două tranșe au fost deja debursate;
- Programele separate în Moldova au avut și un efect de omitere a Ministerului Finanțelor. Ministerul Finanțelor este autoritatea fiscală centrală și în cele din urmă responsabil de venituri și de planificare a cheltuielilor. Acesta trebuie să fie direct implicat în proiectarea și gestionarea SBS, deoarece eșecul în realizarea condițiilor de finanțare va avea consecințe pentru veniturile și cheltuielile bugetare, precum a fost deja discutat mai sus.

Proiectarea și implementarea a unui suport bugetar multisectorial de natură rulantă (i.e. se pot adăuga sau elimina teme/sectoare în conformitate cu dialogul actual și *programul de acțiune anual UE-Moldova*) ar putea reduce, probabil, excesul de administrare și costurile de tranzacții menționate mai sus. Un program de suport bugetar ar putea avea și un rol clar în funcție de mecanism de suport fiscal al UE și platformă strategică pentru dialog între CE și Guvernul Republicii Moldova.

La general, avantajele unui program multisectorial de suport bugetar ar putea include:

- Un set de proceduri administrative și de implementare care ar reduce costurile de tranzacție;
- O considerare mai eficientă a aspectelor fiscale și macroeconomice de suport bugetar și consecințele de întârziere sau de ne-debursare (previzibilitate redusă);
- Eliminarea inconsistenței între condițiile similare (condiționalități transversale) ale mai multor SBS, mai ales între cele ce țin MFP;
- Un cadru mai consolidat și strategic pentru cooperare UE-Moldova care ar oferi o oportunitate de dialog politic sistematic și cuprinzător cu privire la obiectivele naționale și sectoriale.

Concluzii

Suportul bugetar UE este important pentru Republica Moldova, atât în termeni de un aflux valutar în susținerea echilibrului de plăți, cât și din punct de vedere a contra-valorii fondurilor în moneda națională obținute la buget:

¹ Condiții generale (sau criteriile de eligibilitate pentru acordarea suportului bugetar) se aplică pentru debursările tuturor tranșelor.

- Suportul bugetar acordat de UE constituie de la 6% la 10% din soldul contului curent în fiecare an, și;
- Suportul bugetar acordat de UE constituie de la 14% la 19% din cheltuielile capitale a guvernului, și contribuie la reducerea costurilor de împrumut necesar pentru a finanța investițiile publice.

Începând cu anul 2004, Guvernul Republicii Moldova a urmat o politică fiscală strictă focusată pe un echilibru bugetar curent sau excedent, cu excepția anului de criză 2009, și post-criză 2010.

Politica fiscală din Moldova a fost mai echilibrată în comparație cu cele două țări similare, Armenia și Kârgâzstan, care de asemenea beneficiază de suportul bugetar UE. Politica fiscală echilibrată a ajutat Republica Moldova să fie mai puțin afectată de previzibilitatea redusă a suportului bugetar, comparativ cu Armenia, și, în special Kârgâzstan unde 8,8% de finanțare a cheltuielilor curente depind de ajutorul extern.

Suportul bugetar UE, ca orice ajutor extern¹, este imprevizibil. Cu toate acestea, Moldova a reușit să abordeze problema imprevizibilității suportului bugetar prin intermediul administrării fiscale prudente, i.e. politici de echilibru bugetar curent care a permis Guvernului să finanțeze costurile sale de rutină din resursele proprii (spre deosebire de Kârgâzstan) și să direcționeze ajutoarele directe externe spre cheltuieli capitale și proiecte de investiții întru realizarea obiectivelor de creștere și dezvoltare.

Motivele de imprevizibilitate a suportului bugetar al UE sunt:

- Fragmentarea asistenței de suport bugetar prin implementarea programelor separate de SBS;
- Probleme specifice de proiectări în programele SBS, și anume, condiționalități transversale inconsistente (în special în materie de MFP) și un număr neobișnuit de mare de condiții specifice aferente debursărilor, de multe ori cu relevanță discutabilă. Această practică majorează riscul de eșec al programelor și reduce previzibilitatea.

Suportul bugetar UE acordat are o importanță nu doar financiară, dar și de imagine pentru Republica Moldova, având în vedere aspirațiile Republicii Moldova de asociere cu UE și posibila aderare în viitor.

Programul Național Indicativ actual al UE 2011-2013 pentru Moldova definește suportul bugetar ca fiind opțiunea preferată pentru acordarea asistenței UE pentru Republica Moldova. De asemenea, UE și Moldova au început negocierile privind Acordul de Asociere la începutul anului 2010. În funcție de etapă următoare de programare, Delegația UE și Guvernul RM au posibilitatea de a considera avantajele unui program consolidat de suport bugetar (multisectorial).

Un astfel de program ar avea, probabil, un nivel înalt de succes și va contribui la dialogul politic general între UE și Moldova, precum și va spori previzibilitatea și extinde valoarea macroeconomică și fiscală a suportului bugetar al UE.

¹ Acest lucru este confirmat de scorurile foarte scăzute din indicatorul relevant D-1 în evaluările CPRF din țările în curs de dezvoltare și țările în tranziție.

IMPORTANȚA FACILITĂRII COMERȚULUI PENTRU CREȘTEREA ECONOMICĂ

Andrea Lorenzo Capussela
Georgeta Mincu

1. FACILITAREA COMERȚULUI

După cum negocierile privind Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ALSAC) se apropie de final, și guvernul Republicii Moldova urmărește o schimbare în paradigma de creștere economică – de la una bazată pe consum la alta susținută de investiții și exporturi – prezenta notă de politici încearcă să sublinieze importanța măsurilor de facilitare a comerțului pentru extinderea schimburilor comerciale și realizarea de acces mai mare la piețele UE promisi de către ALSAC.

ALSAC, în mod special, nu va aduce toate efectele sale potențial pozitive pentru Moldova, dacă comerțul și exporturile nu vor fi activ facilitate prin intermediul reformelor corespunzătoare. Într-adevăr, facilitarea comerțului este o componentă importantă ale eforturilor depuse pentru sporirea competitivității economiei Republicii Moldova, eforturi care sunt cruciale pentru valorificarea oportunităților oferite de ALSAC și provocările la care vor fi expuse pentru a concura cu producătorii sau comercianții europeni.

Facilitarea comerțului este la fel de importantă pentru exporturi ca și pentru importuri, care pot majora în mod direct intensitatea concurenței pe piața internă și, în mod indirect, crea stimulente pentru restructurarea economiei interne. Facilitarea importului bunurilor intermediare poate ulterior ameliora competitivitatea exporturilor. Legătura dintre performanța exporturilor și facilitarea comerțului este complexă, nu numai prin faptul că fluxurile comerciale ale Moldovei pot fi schimbate prin prisma reformelor sale și a reformelor partenerilor săi comerciali, dar și din cauza dimensiunii multilaterale ale facilitării comerțului.

Prin facilitarea comerțului în general se înțelege implicarea reducerii costurilor de tranzacție asociate cu punerea în aplicare, reglementarea și administrarea politicilor comerciale și a politicilor aferente comerțului. Reformele din acest domeniu au drept scop reducerea costurilor implicate în circulația transfrontalieră a bunurilor și serviciilor.

Într-un *sens restrâns*, definiția măsurilor de reformă aferente "facilitării comerțului" cuprinde:

- logistica circulației mărfurilor prin punctele și porturile de frontieră utilizate de către Republica Moldova (Giurgiulești, Constanța, Odessa), și
- documentația asociată cu comerțul transfrontalier.

Într-un *sens mai larg*, definiția include mediul în care comerțul și tranzacțiile sale au loc, inclusiv transparența și eficiența mediului de reglementare, și armonizarea standardelor cu reglementările internaționale sau regionale.

Reducerea barierei tarifare din rundele succesive ale negocierilor comerciale internaționale (OMC, UE la nivel regional și alte Acorduri de Liber Schimb bilaterale), extinderea continuă a comerțului mondial și avansarea în domeniul practicilor de gestionare a lanțului de aprovizionare la nivel global au rezultat într-un interes sporit față de impactul costurilor de tranzacție la frontieră și în interiorul frontierei pentru comerțul transfrontalier. Estimările efectului costurilor directe aferente tranzacțiilor comerciale variază de la 2 la 15 la sută din comerțul total¹.

¹ Evaluarea Impactului Durabilității Comerțului (SIA) a Acordului de Asociere în proces de negociere între Comunitatea Europeană și MERCOSUR – Studiu de Caz privind Facilitarea Comerțului, Pagina 14.

Capacitatea Republicii Moldova de a face legătură cu piețele globale și regionale (UE și CSI) este tot mai mult afectată de costurile ridicate pe care le suportă sectorul privat în tranzacțiile comerciale. Una din consecințe este diversificarea geografică limitată: mărfurile exportate tind să fie îndreptate în aceleași țări. Produsele moldovenești de fapt nu penetrează pe alte piețe externe, modelele de export par a fi influențate de obiceiurile și relațiile vechi ale producătorilor naționali (vezi figura de mai jos).

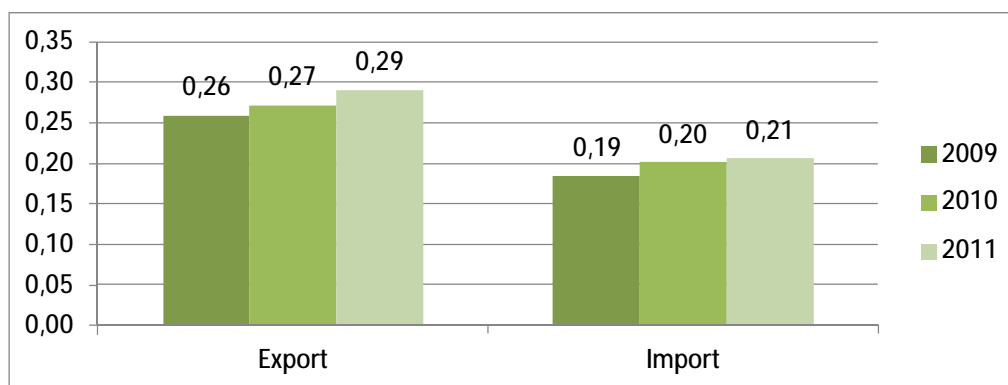

Figura 1. Indicii de concentrare geografică

Sursa: Calculele autorilor bazate pe datele BNS.

Mai multe studii¹ au confirmat că un mediu mai bun de facilitare a comerțului majorează volumurile de import și de export. Propria experiență a Republicii Moldova ar părea să confirme acest lucru, din motiv că creșterea considerabilă în volumele comerțului înregistrată în anii 2003 – 2008, foarte probabil este corelată cu programul de reforme vamale implementate în această perioadă (Proiectul BM “Facilitarea Comerțului și Transportului în Europa de Sud-Est” (TTFSE) și alte proiecte ale UE); la fel, se pare că încetinirea creșterii volumului comerțului este corelată cu întreruperea acelor programe de reformă. Informația comparativă privind mediul de facilitare a comerțului din Republica Moldova și din țările UE poate fi găsită în rapoartele Băncii Mondiale „Doing Business”, care evaluează performanța în fiecare din următoarele domenii: (i) numărul de documente solicitate la exportul/importul mărfurilor; (ii) timpul necesar pentru conformarea cu procedurile necesare pentru exportul/importul mărfurilor; (iii) costurile asociate cu procedurile necesare pentru exportul/importul mărfurilor².

Indicatorii Doing Business (capitolul Comercializarea peste frontiere (Trading Across Borders) pentru Republica Moldova evaluați în perioada 2006-2013 sunt prezentați în Tabelul 1, împreună cu poziția Republicii Moldova în ordinea clasamentului global. Poate fi menționat că toate reformele realizate începând cu anul 2006 până în prezent au realizat un impact nesemnificativ asupra indicatorilor, iar Republica Moldova încă se află pe locuri foarte joase atât privind operațiunile de import cât și cele de export. Indicatorii mediului de afaceri – Doing

¹ Wilson ș.a. (2004) a estimat impactul facilitării comerțului față de caracteristicile fluxurilor comerciale, folosind o metodologie de model de gravitate; Djankov ș.a. au constatat că în medie, fiecare zi suplimentară de întârziere a unui produs înainte de a fi expedit reduce comerțului cu cel puțin 1%. Precum și efectul asupra volumelor comerțului a dovedit faptul că o reducere a timpului vămii poate avea o influență semnificativă asupra atragerii investițiilor străine. Nordas ș.a. analizează relația dintre timpul necesar pentru exporturi și importuri, serviciile de logistică și comerțul internațional și au constatat faptul că timpul întârzierii a dus la diminuarea volumelor comerciale și reducerea probabilității că firmele vor introduce produsele sensibile din punct de vedere al timpului pe piețele de export. Clarke a studiat factorii care afectează performanța exporturilor întreprinderilor de producere, folosind un sondaj de producere transfrontalieră și a constatat faptul că este puțin probabil ca întreprinderile de producere să exporte în țări cu o administrație vamală ineficientă și cu reglementări comerciale și vamale restrictive. Țările fără ieșire la mare se confruntă cu probleme speciale aferente regimurilor de tranzit internațional, și au propus amendamente la regulile OMC care ar contribui la soluționarea dificultăților sale.

² Evaluarea mediului de afaceri – Doing Business are limitări desigur, însă este un indicator pe care tind să se bazeze investitorii și comercianții

Business pentru Moldova, țările UE și OECD, țările din regiune (Europa de Est și Asia Centrală) și alți parteneri comerciali principali sunt indicați în Tabelul 1.

Tabelul 1. Indicatorii “Comercializarea peste frontiere” (CPF), anii 2006-2013

Anul	Clasamentul Doing Business	Clasament, CPF	Documente pentru export (număr)	Timpul necesar pentru export (zile)	Costul de export (\$ SUA pe container)	Documente pentru import (număr)	Timpul necesar pentru import (zile)	Costul de import (\$ SUA pe container)
Moldova								
DB2006	6	32	1415	7	35	1610
DB2007	6	32	1415	7	35	1610
DB2008	6	32	1415	7	35	1610
DB2009	6	32	1765	7	35	1960
DB2010	6	32	1765	7	35	1960
DB2011			6	32	1765	7	35	1960
DB2012	86	141	6	32	1545	7	35	1740
DB2013	83	142	7	32	1545	7	35	1870
OECD			4	10	1028	5	10	1080
EE&CA			7	26	2134	8	29	2349
Ukraine		145	6	30	1865	8	33	2155
Russia		163	8	21	2820	11	36	2920

Sursa: <http://www.doingbusiness.org/rankings>.

Performanța globală a UE ca un tot întreg, măsurată prin acești indicatori este semnificativ mai bună decât pentru Republica Moldova, chiar și cu variații mari pentru țările individuale. Performanța țărilor UE individuale variază în mare măsură, cu Danemarca fiind plasată pe locul cinci în clasamentul mondial, și Grecia numai pe locul 78. Republica Moldova solicită semnificativ mai multe documente de export decât multe țări UE/OECD (tabelul de mai jos nu cuprinde toate documentele "interne"), însă, de asemenea, mai multe documente de import decât este media în UE. Costurile directe aferente importului în Republica Moldova sunt mai mari decât în oricare dintre țările UE. Exportul din Slovacia și Bulgaria costă practic la fel ca și exportul din Republica Moldova; însă în comparație cu toate celelalte țări, costurile de export din Republica Moldova sunt considerabil mai mari, limitând competitivitatea acestor exporturi pe piața UE.

Un set mai cuprinzător de indicatori pentru evaluarea Facilității Comerțului elaborat de către Banca Mondială poate fi găsit în Indicele de Performanță Logistică – Logistics Performance Index (LPI), care măsoară calitatea anumitor sub-componente din cadrul lanțului de aprovizionare. Acesta utilizează șapte indicatori de performanță:

1. vama: eficiența procesului de vămuire de către vamă și alte agenții de frontieră;
2. infrastructura: calitatea transportării și infrastructura tehnologiei informaționale pentru logistică;
3. expedierea: ușurința și accesibilitatea aranjării expedierilor internaționale;
4. competența: ale industriei locale de logistică;
5. urmărirea: abilitatea de a urmări și trasabilitatea expedierilor internaționale;
6. costurile: aferente logisticii interne;
7. actualitatea: livrărilor la destinație comparativ cu timpul planificat pentru livrare.

Raportul privind Logistica Comercială În Economia Globală din 2012 (Connecting to Compete Report) plasează Republica Moldova pe locul 132 din 155 de țări. Tabelul 2 prezintă punctajele pentru fiecare dintre acești indicatori pentru Republica Moldova și țările UE, clasificate în funcție de calitatea performanței lor (un număr mai mare reflectă o performanță mai bună). Primele coloane ale tabelului indică clasamentul și performanța generală a fiecărei țări măsurate prin intermediul Indicelui agregat al Performanței de Logistică (LPI) 2012, apoi valoarea pentru fiecare dintre cei 7 indicatori de performanță.

Tabelul 2. Indicatorii LPI pentru Moldova și UE, anul 2012

Țara	Clasamentul	LPI	Vama	Infra-structura	Livrările internaționale	Compe-tența de logistică	Urmărire și trasabi-litate	Actuali-tatea
Moldova	132	2,57	2,11	2,05	2,83	2,17	3,00	3,17
Țările UE								
Germania	1	4,11	4,00	4,34	3,66	4,14	4,18	4,48
Marea Britanie	8	3,95	3,74	3,95	3,66	3,92	4,13	4,37
Belgia	9	3,94	3,83	4,01	3,31	4,13	4,22	4,29
Norvegia	10	3,93	3,86	4,22	3,35	3,85	4,10	4,35
Irlanda	11	3,89	3,60	3,76	3,70	3,82	4,02	4,47
Finlanda	12	3,89	3,86	4,08	3,41	3,92	4,09	4,08
Danemarca	16	3,85	3,58	3,99	3,46	3,83	3,94	4,38
Franța	17	3,84	3,63	4,00	3,30	3,87	4,01	4,37
Austria	19	3,76	3,49	3,68	3,78	3,70	3,83	4,08
Italia	22	3,64	3,38	3,72	3,21	3,74	3,83	4,08
Spania	25	3,63	3,47	3,58	3,11	3,62	3,96	4,12
Republica Cehă	26	3,51	3,31	3,25	3,42	3,27	3,60	4,16
Polonia	30	3,44	3,12	2,98	3,22	3,26	3,45	4,52
Portugalia	34	3,34	3,31	3,17	3,02	3,31	3,38	3,84
Letonia	37	3,25	2,94	2,88	3,38	2,96	3,55	3,72
Republica Slovacia	38	3,24	2,79	3,00	3,05	3,15	3,54	3,92
Estonia	43	3,16	3,14	2,75	3,17	3,17	2,95	3,68
Lituania	45	3,13	2,79	2,72	3,19	2,85	3,27	3,92
Ungaria	52	2,99	2,83	3,08	2,78	2,87	2,87	3,52
Grecia	54	2,96	2,48	2,94	2,85	2,69	3,31	3,49
Slovenia	57	2,87	2,59	2,65	2,84	2,90	3,16	3,10
România	59	2,84	2,36	2,25	3,24	2,68	2,90	3,45
Media UE	28							
Federația Rusă	94	2,61	2,15	2,38	2,72	2,51	2,60	3,23
Ucraina	102	2,57	2,02	2,44	2,79	2,59	2,49	3,06

Sursa: Banca Mondială.

Clasamentul scăzut al Republicii Moldova în cadrul Indicatorilor Performanței de Logistică și indicatorilor Doing Business (Comercializare peste frontiere) sugerează că țara ar beneficia foarte mult în urma reducerii acestor poveri. Prin urmare, importanța reformelor facilitării comerțului și acțiunile sunt vădite.

Partea rămasă a prezentei note va aborda anumite domenii – printre multitudinea celor posibile – unde reformele par a fi posibile și benefice pentru ameliorarea competitivității exporturilor din Republica Moldova, precum și volumul acestora¹. Majoritatea acestor reforme posibil vor fi

¹ Republica Moldova deja întreprinde importante reforme în clasificarea tarifară și în problemele referitoare la mărfurile în tranzit (Discipline privind restricțiile la libertatea de tranzit, Non-discriminarea consolidată,

incluse în ALSAC și de aceea în scurt timp acestea vor deveni obiective ale angajamentelor reciproce ale Republicii Moldova și UE în cadrul acestui acord.

2. SUGESTII PRIVIND REFORMELE PENTRU FACILITAREA COMERTULUI

2.1. Publicarea regulamentelor comerciale și prevederilor privind penalitățile

Instituțiile guvernamentale ar trebui să considere publicarea promptă a tuturor legilor, regulamentărilor, deciziilor judiciare și hotărârilor administrative de aplicare generală referitoare la/sau care afectează comerțul cu mărfuri, astfel încât să permită agenților economici să se familiarizeze cu ele. Aceste măsuri sunt prevăzute și în ALSAC, și în mod special trebuie să fie aplicate în următoarele domenii: (i) procedurile de import, export sau tranzit (inclusiv cele aferente portului, aeroportului, și alte proceduri la punctele de intrare, formulare și documente solicitate); (ii) rata taxelor și impozitelor aplicate sau aferente importului, exportului sau tranzitului (inclusiv taxele vamale aplicate); (iii) regulile generale pentru clasificarea mărfurilor în scopuri vamale, precum și exemple ale acestor clasificări; (iv) cerințele, restricțiile sau interdicțiile la import, export sau tranzit; (v) taxele și comisiunile percepute la sau în legătură cu procedurile de import, export sau tranzit; (vi) prevederile privind penalitățile pentru încălcarea regulilor de import, export sau tranzit; (vii) procedurile de recurs; (viii) acorduri sau părți ale acestora cu orice țară sau țări privind importul, exportul sau tranzitul.

Amendamentele la aceste legi, regulamente, ordine, dispoziții și măsuri trebuie făcute publice în același mod ca și cele originale. Publicarea întregii legislații, procedurilor și documentelor aferente comerțului ar trebui să fie plasate pe o pagină internet oficială de nivel național. Ar trebui creat un punct național de informație cu responsabilitatea de furnizare, sau de facilitare a accesului părților interesate la informațiile și documentele aferente comerțului.

2.2. Publicarea și consultarea prealabilă

Legislația Republicii Moldova ar trebui să stabilească termeni și proceduri clare pentru publicarea unor norme noi și a celor modificate înainte de intrarea acestora în vigoare. Guvernul ar trebui să organizeze consultări regulate, oficiale la nivel național cu sectorul public și privat cu privire la noile aranjamente legislative și administrative preconizate sau cele spre modificare care afectează comerțul exterior (procedurile existente privind Analiza impactului regulator în prezent nu cuprind astfel de regulamente). Aceste mecanisme de consultare prealabilă ar trebui să includă: proceduri pentru obținerea comentariilor din partea persoanelor interesate și pentru discutarea acestora; proceduri pentru furnizarea feedback-ului public privind comentariile primite; și intervale de timp rezonabile acordate pentru comentarii și aviz. În UE și practica OMC, acești termeni sunt de minimum 60 zile.

2.3. Procedurile de recurs

Republica Moldova ar trebui să aplice legislația națională care să ofere dreptul persoanei afectate de a primi, în baza cererii în formă scrisă, o explicație privind motivele deciziilor aferente comerțului, precum și dreptul de recurs la o autoritate competentă, care poate fi agenția în cauză (Serviciul Vamal sau Instituția de frontieră emitentă a documentației aferente comerțului), o altă autoritate administrativă, curtea de arbitraj sau a unei curți speciale, și, în ultima instanță, dreptul de a contesta aceste decizii de recurs în fața unei autorități judiciare. Procedurile de recurs trebuie să fie clar stabilite de legislația națională, iar cerințele juridice și procedurile pentru depunerea unei contestații ar trebui să fie ușor accesibile pentru comunitatea oamenilor de afaceri și publicul larg, și să abordeze toate elementele aferente, inclusiv: (i) cerințele pentru un recurs depus în scris, precizând motivele în baza cărora se face recursul; (ii) ter-

reducerea/limitarea/simplificarea/Ajustarea; Regim de transport la depozitul vamal și garanții/sistemul de garantare vamală internațională, regională sau națională, precum și acorduri regionale de tranzit sau aranjamentele care sunt aplicate). Aceste subiecte nu sunt, prin urmare, discutate în această notă.

menele în care trebuie să fie înaintat un recurs; și (iii) cerințele pentru decizia privind recursul care urmează să fie comunicată solicitantului în scris, împreună cu motivele care justifică această decizie și consiliere cu privire la drepturile ulterioare de recurs ale reclamantului și termenele corespunzătoare. Legislația Republicii Moldova ar trebui să menționeze tipurile specifice de decizii care pot fi supuse unui recurs, cum ar fi deciziile privind clasificarea tarifară, evaluarea valorii, originea mărfurilor, licențierea, autorizațiile de import sau de export, restituirile, etc.

2.4. Decizii preliminare (advance ruling)

Ar trebui să existe legislație națională sau aranjamente administrative care stabilesc proceduri transparente și previzibile privind deciziile preliminare privind aspectele aferente comerțului, și anume următoarele: (i) proceduri și formalități care trebuie respectate, inclusiv procedurilor de revizuire, recurs și evocare; (ii) formatul în care este comunicată decizia, care va include motivele luării deciziei; (iii) circumstanțele în care o hotărâre/decizie încetează să aibă efect. După emitere, toate aceste decizii preliminare urmează să fie respectate de către autoritatea emitentă în legătură cu mărfurile vizate ale solicitantului la orice punct de frontieră și pentru perioada specificată, respectând condiția precum că faptele și circumstanțele pe care se bazează decizia rămân neschimbate din punct de vedere material. Deciziile preliminare sunt valabile, de asemenea, ca precedente: acestea trebuie să fie colectate, printr-un sistem comprehensiv, și trebuie să fie cu ușurință accesate de către agenții economici.

2.5. Măsurile de consolidare a imparțialității, nediscriminării și transparenței

Procedurile de notificare a importatorilor și/sau agenților acestora în mod prompt în situațiile în care mărfurile sunt reținute ar trebui să fie clar stabilite în legislația națională. În cazul în care mostrele de mărfuri sunt testate de către autoritățile competente pentru garantarea aplicării corespunzătoare a legislației naționale, Guvernul ar trebui să ofere importatorilor, exportatorilor sau reprezentanților autorizați ai acestora dreptul de a solicita un al doilea test de confirmare (dacă testul inițial rezultă în constatări adverse). În acest scop, legislația națională sau aranjamentele administrative ar trebui să prevadă în mod clar procedurile pentru testarea de confirmare, inclusiv să prevadă o metodă validată de testare și o listă a laboratoarelor acreditate (care urmează să fie publicată), unde testele de confirmare pot fi realizate.

Republica Moldova, de asemenea, trebuie să-și concentreze eforturile asupra majorării posibilităților de transmitere a datelor electronice, care rezultă într-un sistem mai transparent și imparțial.

2.6. Tarife și taxe aferente importului și exportului (altele decât taxele vamale la import)

După cum este deja stabilit de către normele OMC, impozitele și taxele impuse de către instituțiile publice ar trebui să reflecte costul aproximativ al serviciilor prestate de instituția respectivă. Astfel, legislația sau actele normative ar trebui să includă următoarele aspecte: (i) măsuri legislative și administrative care interzic în mod explicit colectarea oricărui impozit, taxe sau alte comisioane care nu au fost notificate în mod public; (ii) normele și mecanismele pentru evaluarea sau estimarea costurilor relevante; (iii) interzicerea tarifelor și taxelor *ad valorem*; și (iv) consolidarea comisioanelor, tarifelor și taxelor, atunci când este posibil.

2.7. Liberul de vamă și vămuirea mărfurilor

Reguli privind procesarea preliminară sosirii, ar trebui să fie adoptate prin legislație națională sau acte normative, care în mod explicit va permite comercianților: (i) prezentarea datelor de vămuire pentru procesare înainte de sosirea mărfurilor; și (ii) preluarea livrării mărfurilor sale imediat după sosire, în situații în care toate cerințele de reglementare sunt îndeplinite și nici-o verificare sau control suplimentar nu este considerat necesar, în conformitate cu standardele și practicile internaționale.

Regulile privind acordarea Liber de vamă mărfurilor ar trebui să fie separate de *Determinarea finală și plata* drepturilor de plată. Aceste aranjamente legislative trebuie să abordeze: (i) circumstanțele în care mărfurile pot fi scutite de control vamal înaintea plății taxelor și a comisioanelor; și (ii) sistemul conex de garantare, inclusiv forme acceptabile de garanție, suma acestei garanții, și condițiile de rambursare a garanțiilor.

Republica Moldova, de asemenea, ar putea lua în considerare (i) revizuirea reglementărilor care solicită expedierea probelor numeroase pentru înregistrarea produsului și a procedurilor de etichetare, care pot genera în mod efectiv restricții comerciale; și (ii) utilizarea unui document administrativ unic pentru toate regimurile de import și export (în mod special, este important să folosească un regim special de import în scopuri de re-export).

2.8. Abordarea bazată pe riscuri

Un element de bază al facilitării comerțului constituie *aplicarea principiilor de gestionare a riscului*, care trebuie susținută de legislația națională și/sau aranjamentele administrative ce impun aplicarea principiilor și practicilor de gestionare a riscurilor, bazate pe standardele internaționale relevante (vezi, Capitolul 6, Anexa Generală, Convenția revizuită a OMV de la Kyoto, alte ghiduri relevante). Acesta ar trebui să includă: (i) elaborarea, utilizarea și revizuirea regulată a planurilor oficiale de gestionare a riscurilor; (ii) utilizarea metodologiilor oficiale de analiză a riscului pentru determinarea persoanelor, încărcăturilor și mijloacelor de transport care ar trebui examinate și măsura acestei examinări; (iii) utilizarea mecanismelor și înregistrărilor asociate care furnizează capacitatea de determinare a faptului de ce anumite încărcături au fost, sau vor fi selectate, pentru intervenții specifice; și (iv) funcționarii publici desemnați responsabili de actualizarea periodică în vederea menținerii profilurilor de risc la zi. Aceste măsuri se referă la utilizarea eficientă a sistemelor de comunicare și informații, care permit unui număr mai mare de agenți economici cu un risc redus să traverseze frontierele cu intervenții minime.

După punerea în aplicare a unui management reușit al riscurilor, acesta va trebui în continuu dezvoltat, inclusiv prin utilizarea auditului post-vămuire ca un element acceptat de managementul conformității. Această practică ar trebui să includă: (i) utilizarea auditului la nivel de companie, precum și verificările bazate pe tranzacții; (ii) selectarea personalului competent în audit; (iii) legislația care afirmă în mod clar împuternicirile care pot fi exercitate de personalul de audit; (iv) crearea unei baze de date de conformitate pentru facilitarea identificării zonelor cu risc potențial, în care rezultatele auditului sunt înregistrate și analizate; (v) evidența cerințelor aplicabile agenților economici; și (vi) instrumentele flexibile de plată a taxelor (plăți sau aranjamente în avans, măsuri privind restituirile, etc).

Adoptarea *formalităților simplificate* de import, export și de tranzit pentru comercianții (cunoscuți ca "agenți autorizați" sau *agent de încredere*) care demonstrează un nivel înalt de respectare a legislației și regulamentelor aferente comerțului este o măsură importantă de facilitare a comerțului. Deși Republica Moldova a adoptat un atare sistem, acesta încă nu pare să funcționeze în mod corespunzător¹. Motivul, probabil, se referă la faptul ca criteriile specifice stabilite de regulamentele aplicate nu se bazează pe cele mai bune practici internaționale și procedurile nu sunt complete. În conformitate cu practicile EU, aceste criterii trebuie să includă următoarele aspecte: (1) o înregistrare corespunzătoare a conformării cu cerințele vamale; (2) un sistem de gestionare și ținere a evidenței care va permite efectuarea controalelor necesare; (3) solvabilitatea financiară (inclusiv, după caz, furnizarea garanțiilor/asigurărilor suficiente); și/sau (4) un sistem adecvat al standardelor de securitate și de siguranță. Măsurile suplimentare de facilitare pentru acești agenți autorizați ar putea include: (i) posibilitatea efectuării declarațiilor și a plății taxelor în mod periodic; (ii) limitarea inspecțiilor fizice la circumstanțe excepționale; (iii) reducerea cerințelor privind documentele și datele, precum și dreptul de a prezenta un

¹ Vezi Regulamentul cu privire la statutul de agent economic de încredere (AEÎ) aprobat prin Ordinul SV Nr.268-0 din 09.07.2010.

document unic care acoperă toate mărfurile conținute într-un mijloc de transport; (iv) liber de vamă mai rapid; (v) vămuirea pe loc; și (vi) depunerea documentelor de la distanță.

2.9. Coordonarea între diferite agenții de frontieră

Moldova ar trebui să adopte prevederi în legislație sau acte normative care solicită instituțiilor implicate în comerțul transfrontalier să: (i) utilizeze date și documentare standardizate la cerințele pentru import, export și tranzit; (ii) ofere importatorilor și exportatorilor un singur punct de vămuire, fie electronică sau manuală; (iii) stabilească prevederi coordonate de control a încărcăturilor selectate pentru inspecții, pentru a elimina suprapuneri și a asigura faptului că inspecțiile sunt efectuate în același timp, dacă este posibil. Aceste măsuri trebuie să reglementeze, de asemenea, funcționarea controalelor coordonate la frontieră, și ar trebui să reglementeze în mod special: (i) ajustarea și coordonarea procedurilor și formalităților; (ii) corelarea programului de lucru și a competențelor birourilor respective; (iii) crearea și funcționarea facilităților comune; (iv) un sistem de management care să sublinieze rolul și responsabilitățile fiecărei autorități; (v) acordurile și procedurile pentru schimbul de informații; și (vi) armonizarea datelor și profilelor de analiză a riscurilor, în cazurile posibile.

2.10. Formalități aferente importului și exportului

Aceasta este o componentă mare a unei strategii comprehensive de facilitare a comerțului, greu de rezumat în limitele acestei note. Cu toate acestea, complexitatea inutilă ascunsă în formalități și alte cerințe oficiale creează constrângeri considerabile pentru tranzacțiile de export și import, care de multe ori pot fi eliminate prin utilizarea practicilor și tehnologiilor noi și ușor accesibile sau a standardelor internaționale în vigoare; prin evitarea suprapunerii sau armonizării cerințelor; prin implementarea ghișeului unic și a procedurilor privind depunerea documentelor o singură dată. Astfel de formalități, mai mult decât atât, ar trebui să fie revizuite periodic, pentru a se verifica dacă simplificarea în continuare este posibilă. Printre astfel de îmbunătățiri, este totuși important să subliniem problema a brokerilor vamali.

Eliminarea cerinței obligatorii de utilizare a brokerilor vamali este recomandată de instanțele internaționale, deoarece comercianții nu ar trebui să fie obligați să utilizeze brokerii vamali în caz dacă aceștia doresc să interacționeze direct cu Vama. În Republica Moldova, utilizarea brokerului vamal este răspândită pe larg și o mulțime de investiții au fost realizate în acest sector. Cu toate acestea, în scopul facilitării comerțului este important ca utilizarea serviciilor brokerilor vamali să fie reglementată după următoarele principii: (i) utilizarea acestor servicii trebuie să fie discreționară; (ii) comercianții nu trebuie să fie discriminați pe baza alegerii acestora de a recurge la serviciile unui broker vamal sau să se ocupe direct de operațiunile cu autoritățile în cauză; (iii) orice normă de licențiere ar trebui să fie transparentă, nediscriminatorie și proporțională.

PROGNOZAREA MACRO-FISCALĂ ȘI COMERCIALĂ ÎN MOLDOVA: O ANALIZĂ INSTITUȚIONALĂ CU UNELE RECOMANDĂRI

Apostolos Papaphilippou

„Dennis Healey [care a deținut funcția de Chancellor of the Exchequer (și anume Ministrul Finanțelor al Marii Britanii) în perioada martie 1974 – mai 1979] afirma că dorea să reprezinte pentru experții în prognozare ceea ce a reprezentat strangulatorul din Boston pentru agenții de vânzări la domiciliu. I-am împărtășit pe deplin sentimentele, dar niciunul dintre noi nu a reușit să acționeze conform acestora”¹.

Nigel Lawson [Ministru de Finanțe, iunie 1983-octombrie 1989].

1. INTRODUCERE ȘI PREZENTARE GENERALĂ

Practica prognozării macroeconomice este cel mai probabil una dintre cele mai vechi profesii cunoscute omului. Din nefericire, aceasta nu este exercitată de persoane care se bucură de cea mai bună reputație, nici chiar în perioade în care economia evoluează pe o cale stabilă de dezvoltare.

Pentru a înrăutăți situația, este binecunoscut faptul că prognozarea agregatelor macroeconomice reprezintă o provocare specială în perioade de schimbări structurale abrupte ale economiei și/sau în condiții de criză. În consecință, nu este surprinzător că palmaresul experților pe probleme de prognoză macro, în economiile în tranziție, a fost în general dezamăgitor și a dat naștere unei dezbateri privind modalitățile de perfecționare a procesului de prognozare macroeconomică, astfel încât să genereze prognoze macroeconomice mai eficiente în timp.

În cazul Republicii Moldova a existat o discuție neîntreruptă privind:

- Rolul instituțiilor implicate în furnizarea de informații pentru prognoza macroeconomică care stau la baza bugetului anual al Republicii Moldova și Cadrului Cheltuielilor pe Termen Mediu (CCTM) în general; și privind
- Menținerea Ministerului Economiei (ME) ca instituție care deține rolul final cheie de strângere a contribuțiilor celorlalți contribuabili principali la prognoza macroeconomică, în special.

Într-adevăr, unul din motivele care se află la baza realizării prezentei lucrări a constat în persistența dezbaterii în timp în Moldova: aspectele mai sus menționate au fost discutate de mai multe ori pe durata primei mele misiuni pe termen lung la Chișinău (între 1995 și 1997) și au revenit la anumite intervale de timp, inclusiv cu ocazia ultimei mele misiuni pe termen scurt, în calitate de consultant în materie de politici în Moldova (care a avut loc în septembrie 2012).

Obiectivul acestei lucrări este dublu, și anume:

1. Să furnizeze o analiză a rolului instituțiilor implicate în centralizarea proiecției macroeconomice care stă la baza bugetului anual și CCTM ale Republicii Moldova, în vederea abordării problemei recurente referitoare la rolul optim al acestora în proces; împreună cu
2. Recomandări concrete și practice de perfecționare a:
 - Eficienței proiecției macroeconomice și proiectării politicii fiscale în Moldova; și

¹ Lawson, N (1992), *The View from No. 11: Memoirs of a Tory Radical*, Editura Bantam, Londra, pag. 50-51.

- Analizei periodice a evenimentelor economice actuale și riscurilor apărute care impun un răspuns politic.

Restul lucrării este organizat după cum urmează: Secțiunea 2 analizează rolul instituțiilor implicate în centralizarea proiecției macroeconomice în Moldova și susține organizarea actuală ca fiind adecvată pentru eficiența procesului de stabilire a bugetului precum și pentru instituțiile individuale implicate separat de ME, și anume Ministerul de Finanțe (MF) și Banca Națională a Republicii Moldova (BNM). Secțiunea 3 dezbate pe scurt rolul altor entități cheie, incluzând furnizorii de date, institutele de cercetare, academia și Organizațiile Neguvernamentale și comisiile de experți implicate în analiza economică a economiei Republicii Moldova. Secțiunea 4 propune câteva schimbări minore privind programarea și conținutul consultărilor prevăzute în calendarul bugetar actual, în vederea sporirii consecvenței și eficienței prognozei macroeconomice. Secțiunea 5 dezbate externalitățile pozitive ale consultărilor propuse privind managementul macroeconomic în general și descrie conținutul unei prognoze macroeconomice pe scurt și declarația de ipoteze care ar putea fi diseminată pentru rezumarea rezultatelor, ipotezelor și riscurilor prognozei macroeconomice. Secțiunea 6 conchide.

2. PRIVIND ROLUL MINISTERULUI ECONOMIEI, MINISTERULUI DE FINANȚE ȘI BĂNCII NAȚIONALE A MOLDOVEI

În prezent ME deține un rol central în compilarea proiecției macroeconomice care stă la baza bugetului anual și CCTM ale Republicii Moldova, în principal cu privire la proiecția PIB și componentelor acestuia. Un rol important în întregul proces este de asemenea jucat de BNM (cu o contribuție privind inflația, cursul de schimb, evenimentele din sectorul monetar și extern), precum și de MF (având contribuții în aspectele fiscale). Ministerul Muncii și Protecției Sociale furnizează de asemenea informații (cu privire la condițiile pieței muncii și evoluția ocupării forței de muncă și șomajului).

O problemă recurentă în Republica Moldova se referă la rolul optim al instituțiilor implicate în principal în centralizarea proiecției macroeconomice în Moldova. Se susține uneori că rolul cheie în centralizarea prognozei macroeconomice ar trebui jucat fie de BNM (după cum se pretinde, datorită capacității tehnice globale a instituției privind modelarea macroeconomică și expertizei acesteia în domenii cheie, incluzând prognozarea inflației, cursului de schimb și evenimentelor sectorului extern) sau de MF (deoarece schimbările condițiilor macroeconomice au toate șansele să prezinte un efect semnificativ asupra agregatelor fiscale globale și astfel asupra deficitului și sustenabilității fiscale și a datoriei).

Dimpotrivă, eu susțin mai jos că, datorită specificității Moldovei, o examinare atentă a rolurilor celor trei instituții ar susține opinia conform căreia organizarea actuală este adecvată atât pentru procesul bugetar, cât și pentru instituțiile individuale în sine. Mai exact:

ME deține un mandat extrem de larg care include aspecte de reglementare, formulare a politicii comerciale și aspecte cheie legate de competitivitatea reală a economiei și de programul de reformă structurală la nivel macro, sectorial și micro.

- Pentru ME, ca instituție, este logic să rețină (și, într-adevăr, să dezvolte în continuare) capacitatea internă a instituției de analizare și prognozare a evenimentelor macroeconomice, în vederea (i) informării deciziilor de politici și proiectării programului de reformă la nivelul întregii sale ordini de zi extrem de vaste privind intervenția asupra politicilor; și (ii) stabilirii și evaluării intervențiilor sectoriale într-un cadru macroeconomic.
- Cu privire la proiecția macroeconomică ce stă la baza bugetului și CCTM, un argument cheie în favoarea reținerii rolului central al ME în proces constă în vastul mandat politic al ME, dublat de faptul că proiecția macroeconomică trebuie să reflecte impactul tuturor schimbărilor anticipate ale economiei pe durata orizontului de prognozare.

- Domeniile care necesită măsuri suplimentare în vederea sporirii contribuției ME la prognoza macro pot include: (i) evaluarea periodică a schimbărilor mediului macroeconomic (care reprezintă o provocare specială în Moldova deoarece indicatorii de sentimente bazați pe studii sunt inexistenți sau în curs de dezvoltare); și (ii) o agendă de cercetare pentru a facilita evaluarea evoluției volumului și prețurilor componentelor PIB al Republicii Moldova, incluzând evoluția comerțului; acest din urmă aspect impune, separat de încorporarea schimbărilor de politică comercială (care în Moldova sunt formulate de ME), monitorizarea evenimentelor și prognozelor economice la o serie de parteneri comerciali cheie ai Republicii Moldova.

Cu privire la MF, acesta joacă în prezent un rol cheie în furnizarea de informații privind politica fiscală. Deși argumentul conform căruia schimbările condițiilor macroeconomice au toate șansele să prezinte un efect semnificativ asupra agregatelor fiscale globale și balanței fiscale globale este valabil, acest fapt nu implică în mod automat necesitatea extinderii rolului MF:

- În primul rând, în numeroase țări politica fiscală este formulată avându-se în vedere o proiecție macroeconomică ce a fost finalizată de o instituție din exteriorul MF. Astfel, luând Marea Britanie ca exemplu, Trezoreria (și anume Ministerul de Finanțe al Marii Britanii) stabilește politica fiscală preluând ca atare proiecția macroeconomică realizată de așa-numitul Buget pentru Responsabilitate Fiscală. Aceasta a fost o schimbare relativ recentă determinată de realizarea faptului că, în trecut, este posibil ca prognoza macroeconomică de referință să fi fost realizată cu un ochi privind la balanța fiscală globală rezultantă. Pe scurt, cauza realizării proiecției macroeconomice în exteriorul MF subliniază: (i) întărirea credibilității globale a unui buget realizat în baza unei evaluări independente a condițiilor macroeconomice probabile; dublate de (ii) faptul că MF este lăsat să se concentreze pe domenii direct legate de proiectarea politicii fiscale și monitorizarea și evaluarea acestora în timp.
- Cu privire la Moldova, argumentul privind necesitatea reflectării impactului în prognoza macroeconomică a tuturor schimbărilor probabile de politică din economie, pe parcursul orizontului de prognoză, este un argument valabil împotriva extinderii rolului MF în stabilirea proiecției macroeconomice.
- Mai mult decât atât, organizarea actuală îi permite MF să se concentreze pe activitatea sa centrală de proiectare și monitorizare a politicii fiscale. Cu privire la MF al Republicii Moldova, o arie firească ce necesită acțiuni suplimentare este legată de perfecționarea (i) capacității MF de a furniza estimări de venit și prognoze eficiente, drept contribuție la prognoza macro; și (ii) monitorizării rezultatelor fiscale. În același timp, MF ar trebui să dezvolte o anumită capacitate de evaluare a schimbărilor din mediul macro pe parcursul întregului an și posibilei evoluții a variabilelor macro cheie utilizate ca informații în modelele macroeconomice anuale ale MF.

Trecând la BNM, instituția deține o expertiză tehnică semnificativă în modelarea economică, în general, și în domeniile în care contribuie la proiecția macroeconomică, în special. În același timp, BNM joacă un rol extrem de specific în stabilirea politicii monetare într-un cadru care vizează inflația: în conformitate cu regimul de țintă a inflației, Banca Centrală este o instituție autonomă care, cu toate acestea, este obligată să se lupte în vederea respectării obiectivului de inflație definit la nivel extern (care, în cazul Moldovei, necesită adaptarea politicii monetare în vederea atingerii unei rate a inflației în limitele intervalului stabilit, care în prezent este de (plus/minus) 1,5 procente față de obiectivul de inflație de 5 procente). Argumentele economiei politice privind rolul specific al BNM în procesul definirii politicii ar opera împotriva extinderii rolului său curent, în sensul includerii finalizării prognozei macroeconomice.

În sfârșit, într-o țară mică precum Moldova, cu resurse și capacitate limitate, ar fi de neînțeles înființarea unei noi instituții sau agenții în vederea realizării prognozei macro pentru procesele privind bugetul și CCTM.

3. NOTĂ PRIVIND ROLUL CELORLALTE ENTITĂȚI CHEIE

Ca să recapitulăm, organizarea instituțională actuală din Moldova pare adecvată atât pentru procesul de formulare a bugetului, cât și pentru cele trei instituții, având în vedere rolurile acestora în procesul de definire a politicilor Republicii Moldova. Întrebările care se ridică în mod natural se referă la:

- Rolul instituțiilor externe în consolidarea prognozei, și
- Schimbările survenite în procesul de compilare a prognozei, care ar putea spori consecvența și viabilitatea prognozei.

Rolul instituțiilor externe este dezbătut pe scurt în prezenta secțiune, în timp ce recomandările de sporire a consecvenței și viabilității prognozei sunt prezentate în secțiunea 4 de mai jos.

Cu privire la Biroul Național de Statistică (BNS), instituția deține un rol specific în procesul de analiză și prognoză macroeconomică, fiind un furnizor principal de date. Spre deosebire de ME, MF și BNM, BNS – în mod just – nu este implicat în evaluări privind viitorul și nici în lucrări de prognozare.

Cu toate acestea, BNS joacă un rol critic în proces prin:

- Furnizarea de date actuale și sigure; odată cu
- Explicații metodologice clare privind acoperirea indicatorilor statistici și metodologia de compilare, adresate utilizatorilor de date. Acest fapt asigură faptul că intervalele de timp utilizate de analiști și experți în prognoză sunt, în măsura posibilă, consecvente și comparabile în timp pentru lucrările empirice, inclusiv econometrice.

O analiză detaliată a rolului institutelor de cercetare, academiei și Organizațiilor Neguvernamentale și comisiilor de experți din Moldova în perfecționarea analizei macroeconomice în general și a proiecției macroeconomice pentru bugetul anual și CCTM în special nu intră în sfera prezentei lucrări. Este suficient să menționăm aici faptul că entitățile cheie din Moldova includ:

- Institutul de Economie, Finanțe și Statistică, care funcționează sub auspiciile comune ale Academiei de Științe a Republicii Moldova și ME, și care furnizează o analiză periodică a schimbărilor din economia Moldovei, precum și prognoze pe termen scurt și mediu;
- Instituții academice, incluzând Academia de Studii Economice;
- Organizații Neguvernamentale și comisii de experți, precum Adept, Centrul de Studii și Reforme Strategice, Expert-Grup, și IDIS Viitorul; și
- O serie de instituții internaționale și proiecte de asistență tehnică.

În consecință, trebuie avute în vedere:

1. Modalitatea de organizare de consultații eficiente și schimburi de informații cu aceste entități cheie externe; și
2. Luarea în considerație a analizei realizate de aceste instituții și a rezultatelor consultărilor mai sus menționate, în vederea informării analizei macroeconomice și de prognoză realizate de ME, MF și BNM.

4. UN CALENDAR BUGETAR REVIZUIT

Este larg acceptat faptul că mai este loc de îmbunătățiri în proiecția macroeconomică care stă la baza bugetului anual și CCTM în Moldova. Principalele domenii de perfecționare includ necesitatea de a:

- Întări consecvența cadrului macroeconomic; și
- Ajusta calendarul de prognozare, care în prezent nu este coordonat cu emiterea statisticilor privind conturile naționale de către BNS și procesul de stabilire a bugetului.

În prezent, lucrările privind prognoza macroeconomică au loc de două ori pe parcursul calendarului bugetar. Prima are loc în februarie, și anume anterior emiterii datelor preliminare privind estimarea PIB aferent anului anterior (care, cu toate acestea, vor conține în mod natural informații privind cele mai recente tendințe și vor schimba de asemenea baza prognozei). A doua actualizare are loc în iunie. Aceasta implică faptul că: (i) bugetul înaintat parlamentului în octombrie/noiembrie este, la acea dată, depășit; și de asemenea (ii) că orice politici adoptate ulterior lunii iunie nu vor fi reflectate în prognoza macroeconomică utilizată pentru proiectul de buget. Pentru remedierea punctelor slabe mai sus menționate, asistența tehnică furnizată de FMI a propus trei actualizări pe parcursul anului.

Schimbările propuse ale calendarului, analizate pe scurt mai jos, susțin această propunere și includ o consultare suplimentară la începutul procesului, pentru asigurarea consecvenței ipotezelor utilizate de cele trei instituții în munca de prognozare a acestora.

Mai detaliat:

- Prima consultare dintre oficialitățile ME, MF și BNM ar trebui să aibă loc la sfârșitul lunii februarie sau la începutul lunii martie, în scopul stabilirii unui set comun de ipoteze privind mediul extern și riscurile aferente prognozei macroeconomice. Ar trebui luată în considerație analiza de viitor a instituțiilor internaționale, precum FMI și Directoratul General pentru Afaceri Financiare și Economice al Comisiei Europene, cu privire la mediul extern în general și entitățile externe cheie ale Republicii Moldova în special.
- A doua consultare ar trebui să aibă loc ulterior emiterii estimărilor preliminare PIB privind anul anterior, la mijlocul sau sfârșitul lunii martie. Scopul constă în realizarea unei proiecții privind anul în curs și trei ani ulteriori, în baza unui scenariu de lipsă a schimbărilor de politică, în scopul obținerii nivelului de referință al cheltuielilor.
- A treia etapă ar trebui să se desfășoare în iulie/august și ar trebui să includă cele mai recente date și o propunere comprehensivă privind politica (incluzând politicile existente și noi). Din nou, orizontul de prognozare va acoperi anul în curs și cei trei ani ulteriori. Scopul constă în obținerea unei evaluări macroeconomice drept bază a întocmirii bugetului detaliat.
- În cele din urmă, a patra etapă ar trebui să se deruleze în septembrie/octombrie și să actualizeze proiecția anterioară prin încorporarea celor mai recente date macroeconomice și a tuturor politicilor propuse în proiectul de buget, sporind astfel consecvența globală dintre prognoza macroeconomică și politicile propuse în proiectul de buget.

În toate cele patru procese de consultare, un element comun ar consta într-o scurtă evaluare a evenimentelor economice recente din economia Moldovei, a schimbărilor din mediul extern și a riscurilor apărute.

5. EXTERNALITĂȚILE POZITIVE ALE UNEI EVALUĂRI PERIODICE A EVENIMENTELOR ECONOMICE RECENTE ȘI PERSPECTIVELOR ECONOMIEI

Este binecunoscut faptul că economia Republicii Moldova este dependentă în mod critic de sectorul său agricol și de influxurile de remiteri. Fiind o economie deschisă mică, Moldova este de asemenea vulnerabilă la evenimentele externe adverse, precum șocurile asupra partenerilor comerciali cheie sau asupra țărilor gazdă ale migranților moldoveni, care afectează influxurile de remiteri. Rezultă existența unei nevoi de a baza managementul macroeconomic pe o evaluare prudentă a mediului economic și monitorizarea periodică a evenimentelor economice, în vederea identificării riscurilor apărute cu privire la sustenabilitatea macro-fiscală, care pot impune un răspuns politic.

Separat de sporirea eficienței și consecvenței proiecției macroeconomice în sine, consultările propuse la secțiunea anterioară pot perfecționa monitorizarea evenimentelor economice recente și identificarea timpurie a factorilor interni și externi de risc care pot impune o ajustare

a mixului de politică economică. În acest sens, un raport extrem de scurt rezumând rezultatul acestor consultări va avea externalități pozitive cu privire la:

- Informarea entităților implicate în definirea politicilor privind schimbările din mediul economic (și posibil a altor entități cheie din procesul de stabilire a bugetului); și
- Acționarea ca semnal de alarmă privind situațiile de urgență care pot necesita un răspuns politic coordonat.

Prognoza macroeconomică și declarația ipotezelor

În timp se poate lua de asemenea în considerație redactarea unei declarații scrise a politicii, destinate unei largi diseminări, într-un anumit moment al ciclului bugetar, în vederea:

1. Informării entităților care stabilesc politicile și altor entități cheie din procesul de stabilire a bugetului privind procesul și metodologia utilizată în evaluarea evenimentelor economice și în prognozarea variabilelor macroeconomice și fiscale; precum și
2. Identificării potențialelor riscuri aferente proiecțiilor.

O posibilitate poate consta într-o "Prognoză macroeconomică și declarație a ipotezelor" extrem de scurtă, de 3 pagini, care să însoțească prognoza emisă ulterior actualizării anuale din luna august. Această declarație ar rezuma prognoza și ar furniza de asemenea:

- O scurtă prezentare generală a condițiilor economice interne și internaționale;
- O scurtă descriere non-tehnică a ipotezelor care stau la baza prognozelor (și posibil a metodologiei utilizate); și
- O scurtă evaluare a potențialelor riscuri aferente prognozelor generate, atât la nivel intern cât și extern.

6. OBSERVAȚII DE ÎNCHEIERE

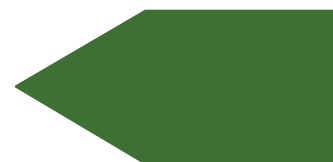
Obiectivul prezentului articol a constat în prezentarea de procese pentru:

- Perfecționarea evaluării comune a ipotezelor și riscurilor care stau la baza proiecției macroeconomice utilizate pentru bugetul anual și CCTM, precum și informarea periodică a entităților care stabilesc politicile (și posibil a altor entități cheie) privind schimbările din mediul economic;
- Întărirea metodologiei și consecvenței interne a prognozei macroeconomice; și de asemenea;
- Alinierea coordonării elaborării prognozei macroeconomice cu disponibilitatea datelor (și în special a emiterii estimărilor preliminare ale conturilor naționale de către Biroul Național de Statistică).

Prezentul articol a prezentat argumente împotriva rearanjării rolurilor instituționale ale principalelor instituții de politică implicate în analiza și prognozarea macroeconomică din Moldova. În același timp, prezentul articol a favorizat introducerea de procese bine structurate care ar putea (i) genera un angajament periodic eficient cu și printre entitățile cheie; și, în cele din urmă (ii) spori capacitatea instituțiilor și funcționarilor acestora de a derula lucrări analitice și de prognozare.

În concluzie, este important de subliniat faptul că analiza și prognozarea macroeconomică reprezintă un proces cu învățare prin practică, ce necesită un efort susținut de perfecționare a proceselor, tehnicilor și, în ultimă instanță, a rezultatelor. În consecință, este de importanță crucială pentru instituțiile de definire a politicii încurajarea oficialilor acestora care servesc ca analiști macroeconomici și experți pe probleme de prognoză să se angajeze în consultări interne și externe eficiente și, de asemenea, să își perfecționeze capacitățile și procesele de lucru. La rândul său, un efort susținut în acest sens generează o prognoză mai eficientă și mai consecventă la nivel intern cu privire la setul de indicatori aflat în aria lor de competență.

ANEXE STATISTICE

PIB(utilizări)	PIB (nominal)		Consum final		Formarea bruta de capital fix		Variatia stocurilor		Export net	
	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.	mil.lei	% fata de an preced.
	preț. curente		preț. curente		preț. curente		preț. curente		preț. curente	
2006	44754,4	104,8	50972,5	121,3	12691,5	1964,6	76,3	-20874,2	119,1	
2007	53429,6	103,0	60618,1	125,5	18221,7	2138,1	99,4	-27548,3	118,5	
2008	62921,5	107,8	71451,4	102,2	21391,4	3291,6	146,2	-33212,8	102,4	
2009	60429,8	94,0	68574,0	69,1	13655,0	329,7	9,5	-22128,8	67,6	
2010	71885,5	107,1	83240,3	117,2	16262,6	648,1	157,9	-28265,5	114,8	
2011	82174,1	106,4	95911,0	110,70	19030,5	1094,4	157,8	-33861,6	110,0	
2012	87847,0	-99,2	102954,0	100,4	20540,0	-3,0	-	-35644,0	-	
Trimestrul I 2009	13125,7	93,1	16537,8	63,6	1992,3	-479,1	-103,3	-4925,2	61,0	
Trimestrul II 2009	14991,5	91,4	17427,7	63,1	3048,6	-581,5	-53,9	-4903,3	60,7	
Trimestrul III 2009	16537,0	92,5	18819,2	55,6	2598,9	441,7	68,8	-5322,7	74,5	
Trimestrul IV 2009	15775,5	99,2	15789,4	82,3	6015,1	948,6	105,5	-6977,6	74,0	
Trimestrul I 2010	14549,4	104,7	18420,7	79,7	1608,7	269,5	-39,4	-5749,5	98,1	
Trimestrul II 2010	17325,0	106,4	20731,4	113,7	3541,9	710,0	-130,7	-7658,3	135,6	
Trimestrul III 2010	20454,8	108,0	23198,6	137,0	3686,7	728,9	142,4	-7159,4	116,3	
Trimestrul IV 2010	19556,3	108,8	20889,6	122,7	7425,3	-1060,4	-111,4	-7698,2	110,9	
Trimestrul I 2011	16784,3	108,4	21476,2	124,9	2078,1	497,3	177,8	-7267,3	120,4	
Trimestrul II 2011	19843,3	106,8	23967,4	127,1	4736,9	-398,8	-59,1	-8462,2	105,8	
Trimestrul III 2011	23869,0	105,3	27872,4	94,8	3753,8	677,8	86,4	-8435,0	106,7	
Trimestrul IV 2011	21677,5	105,7	22595,0	107,7	8461,7	318,1	-31,4	-58026,1	109,5	
Trimestrul I 2012	18095,8	101,0	23464,8	101,0	2439,0	272,2	105,3	-8080,2	-	
Trimestrul II 2012	21199,4	100,6	24687,8	99,1	5000,97	74,34	-	-8563,7	-	
Trimestrul III 2012	26106,8	98,3	30085,8	100,8	4538,7	503,95	-	-9021,599	-	
Trimestrul IV 2012	22445,3	97,5	27514,7	100,5	5493,2	-196,4	-	-10366,1	-	

PIB (resurse)	PIB (nominal)		VAB		Agricultura		Industria		Construcții		Alte activități		Impozite nete pe produs	
	mil. lei preț. curent	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent	% pondere in PIB	mil. lei preț. curent	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent	% fata de an preced.	mil. lei preț. curent	% fata de an preced.
2006	44754,4	104,8	37338,7	83,4	6488,8	97,2	6580,8	97,7	1776,5	132,4	22492,7	105,9	7415,6	111,0
2007	53429,6	103,0	44412,9	83,1	5333,9	65,0	7615,9	99,2	2585,9	121,2	28877,2	112,4	9016,7	106,7
2008	62921,5	107,8	51773,6	82,3	5544,0	141,1	8737,2	101,8	3115,0	100,3	34377,3	102,3	11148,0	113,1
2009	60429,8	94,0	50809,2	84,1	5134,5	90,1	8030,8	80,1	2108,7	73,2	35535,2	99,5	9620,6	95,8
2010	71885,5	107,1	59920,7	83,4	8657,4	107,4	9534,8	108,9	2437,5	112,7	39291,0	105,1	11964,8	111,7
2011	82174,1	106,4	68225,0	83,0	10071,0	105,5	11296	107,1	2801,0	104,7	44057,0	101,3	13949,0	110,4
2012	87847,0	-99,2	73319,0	83,5	9586,0	76,7	12308,0	100,5	3071,0	101,7	28370,0	102,6	14528,0	101,3
Trimestrul I 2009	13125,7	93,1	11132,4	84,8	640,5	103,0	1773,9	75,9	457,7	68,7	8260,2	99,9	1993,3	92,0
Trimestrul II 2009	14991,5	91,4	12714,2	84,8	1337,8	101,8	1834,8	75,3	696,9	76,5	8844,7	97,5	2277,4	85,4
Trimestrul III 2009	16537,0	92,5	13993,2	84,6	1281,9	76,3	2387,6	78,6	801,7	63,8	9522,0	99,1	2543,8	106,5
Trimestrul IV 2009	15775,5	99,2	12969,4	82,2	1874,3	91,2	2034,5	93,2	152,4	99,2	8908,2	101,5	2806,1	97,8
Trimestrul I 2010	14549,4	104,7	12233,2	84,1	659,0	103,5	2137,4	105,6	358,9	76,8	9077,9	102,3	2316,2	120,6
Trimestrul II 2010	17325,0	106,4	14427,4	83,3	1707,8	107,8	2119,4	108,2	720,3	105,4	9879,9	104,1	2897,6	113,5
Trimestrul III 2010	20454,8	108,0	17158,1	83,9	2449,1	106,9	2686,3	105,6	934,1	118,1	11088,6	106,0	3296,6	114,8
Trimestrul IV 2010	19556,3	108,8	16102,0	82,3	3841,5	108,8	2591,8	116,4	424,2	225,4	9244,5	107,6	3454,3	100,9
Trimestrul I 2011	16784,3	108,4	13916,5	82,9	684,0	106,4	2493,6	108,8	399,5	104,0	10339,3	106,2	2867,8	117,9
Trimestrul II 2011	19843,3	106,8	16694,3	84,1	2108,9	102,1	2492,2	109,8	987,3	124,9	11105,9	106,1	3149,0	105,2
Trimestrul III 2011	23869,0	105,3	20189,8	84,6	3873,2	102,4	3218,7	111,9	962,4	94,6	12135,5	105,3	3679,2	105,2
Trimestrul IV 2011	21677,5	105,7	17424,4	80,4	3404,8	108,9	3091,4	98,5	451,8	93,2	10476,4	86,5	4253,0	114,6
Trimestru I 2012	18095,8	101	15268	84,4	821	101,6	2771	97,9	395	109,8	11281	102,3	2828	98,4
Trimestrul II 2012	21199,4	100,6	17821,6	84,1	1929,6	92,5	2914,5	104,3	1104,98	100,9	12277,67	88,7	3377,79	101,3
Trimestrul III 2012	26106,8	98,3	22026,6	84,4	3923,3	69,2	3389,6	102,3	1059,2	100	725,7	104,7	4080,18	103,4
Trimestrul IV 2012	22445,3	97,5	18203,5	81,1	2911,3	70,8	3233	96,5	511,4	101,1	712,1	127,7	4241,8	101,4

	Consum intermediar		Volumul productiei		Productia agricola		Productia industriala	
	mil. lei preț. curente	% fata de an preced.	mil. lei preț. curente	% fata de an preced.	% fata de an preced.	% fata de an preced.	% fata de an preced.	% fata de an preced.
2009	76857,2	84,2	127666,4	87,6	90,4		97,0	
2010	89937,9	108,8	149858,7	107,8	107,9		107,9	
2011	102416,3	105,8	170641,4	105,7	104,6		107,4	
2012	101695,2		175015,0		77,6		96,9	

	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2006	12,7	9,1	16,4	14,7
2007	12,3	11	13,1	14,3
2008	12,7	15,6	8,3	16,5
2009	0	-5,6	-0,3	8,2
2010	7,4	5,7	7,3	9,1
2011	7,6	8,4	5,8	8,8
2012	4,6	3,8	4,2	6,2
Trimestrul I 2011	6,1	5,4	5,6	7,4
Trimestrul II 2011	7,1	7,8	5,1	8,6
Trimestrul III 2011	8,8	12,1	6,2	7,8
Trimestrul IV 2011	8,5	8,6	6,1	11,5
Trimestrul I 2012	6,2	4,7	5	9,2
Trimestrul II 2012	4,2	1,9	4,5	6,3
Trimestrul III 2012	4,4	3,6	3,7	6,4
Trimestrul IV 2012	3,9	4,9	3,6	3,1
Trimestrul I 2013	4,4	5,9	4	3,1

	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2011	6,7	6,3	6,6	7,1
Februarie 2011	5,7	5	5,4	6,6
Martie 2011	5,8	4,8	4,8	8,4
Aprilie 2011	6,5	6	5	9,1
Mai 2011	7	7,1	5,1	9,1
Iunie 2011	7,7	10,3	5,1	7,7
Iulie 2011	8,3	11,4	5,6	7,6
August 2011	9,2	13,6	6,2	7,7
Septembrie 2011	8,8	11,4	6,8	8
Octombrie 2011	8,9	9,3	6,7	11
Noiembrie 2011	8,9	9,2	6,5	11,8
Decembrie 2011	7,8	7,4	5,2	11,6
Ianuarie 2012	6,9	5	5	11,8
Februarie 2012	6,1	5	4,9	8,9
Martie 2012	5,4	4,1	5,3	7,1
Mai 2012	4,7	2,9	4,9	6,3
Aprilie 2012	4,1	2	4,5	6,1
Iunie 2012	3,7	0,9	4,1	6,4
Iulie 2012	4	2,1	3,8	6,4
August 2012	4,4	3,5	3,7	6,4
Septembrie 2012	4,9	5,1	3,5	6,3
Octombrie 2012	3,9	4,8	3,6	3,3
Noiembrie 2012	3,7	4,5	3,6	2,9
Decembrie 2012	4,1	5,4	3,6	3
Ianuarie 2013	4,7	6,8	4	3,1
Februarie 2013	4,4	5,5	4,2	3,1
Martie 2013	4,2	5,5	3,8	3,2

	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2006	12,2	33	14	3,6	20,1	2,9
2007	13,4	23,9	9	91,2	20,4	39,2
2008	10,4	19,2	9,3	33	20	-14,2
2009	-3	-4,5	-3,9	14	-11,9	-18,5
2010	7,9	0,7	6,2	16,1	2,3	42,9
2011	6,8	2,6	6,3	10,5	9	10
2012	5,7	3,8	5,1	9,2	-	17,7
Trimestrul I 2011	4,7	3,6	3,8	9,2	4,3	17,3
Trimestrul II 2011	6,3	3,6	5,7	10,1	5,3	21,1
Trimestrul III 2011	7,9	3,4	7,6	9,6	8,1	20,3
Trimestrul IV 2011	8,4	0	7,8	13,1	9,3	1,9
Trimestrul I 2012	7,1	-0,5	6,4	11,8	9,4	-0,4
Trimestrul II 2012	5,8	1,3	5,3	9,0	10,6	-6,9
Trimestrul III 2012	5	5,1	4,1	9,9	11,3	22,3
Trimestrul IV 2012	4,8	9,5	4,4	6,5	8,7	22,7

	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2011	4,2	2,8	2,7	12,2
Februarie 2011	4,9	2,8	4,4	8
Martie 2011	4,9	5,2	4,4	7,4
Aprilie 2011	5,5	4,5	4,6	10,5
Mai 2011	6,9	4,9	6,3	10,7
Iunie 2011	6,6	1,3	6,2	9,2
Iulie 2011	8	3,4	7,8	9,6
August 2011	7,7	3,4	7,4	9,6
Septembrie 2011	7,9	3,4	7,7	9,6
Octombrie 2011	8,4	-0,5	8,4	9,7
Noiembrie 2011	8,8	1,4	8	14,8
Decembrie 2011	8,1	-1	7,1	14,8
Ianuarie 2012	10,4	-1,6	9,8	14,8
Februarie 2012	6,6	1,1	6	10,4
Martie 2012	6,5	-1,1	5,9	10,4
Mai 2012	5,8	-1,1	5,7	7,3
Aprilie 2012	5,7	-0,1	5	9,9
Iunie 2012	6,0	5,2	5,3	9,9
Iulie 2012	5,0	4,3	4,1	9,9
August 2012	4,8	5,4	3,9	9,9
Septembrie 2012	5,3	5,7	4,4	9,9
Octombrie 2012	5	10	4,1	9,7
Noiembrie 2012	5	7,8	4,9	4,9
Decembrie 2012	4,5	10,6	4,3	4,9
Ianuarie 2013	1,6	6,2	1,5	1,9
Februarie 2013	2,8	3,5	2,9	2

	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere al cursului nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
2006	13,1	16,5	4,2	5	-4,6	-4,8
2007	12,1	16,6	-7,5	0,7	-15,4	-8,4
2008	10,4	15,3	-14,4	-7,9	-21,2	-15,9
2009	11,1	15,5	6,9	1,4	6,6	1,8
2010	12,4	16,4	11,3	5,8	5,3	0,2
2011	11,7	16,3	-5,1	-0,4	-9,1	-4,9
2012	12,1	15,6	3,5	-4,5	0,7	-6,6
Trimestrul I 2011	12,1	16,5	-4	-5,3	-7,7	-8,6
Trimestrul II 2011	11,6	16,7	-8,3	3,5	-11,6	-0,7
Trimestrul III 2011	11,5	16,3	-6,7	2,5	-11	-3,3
Trimestrul IV 2011	11,8	15,9	-1,1	-1,9	-5,9	-7
Trimestrul I 2012	11,8	15,5	-1,7	-5,8	-4,9	-8,9
Trimestrul II 2012	11,9	15,3	2,5	-8,6	0,4	-10
Trimestrul III 2012	11,9	15,3	2,5	-8,6	5,3	-6,1
Trimestrul IV 2012	12,4	15,5	8	-4,5	2,2	-1,2
Trimestrul I 2013	12,2	16,1	3,2	3,8		1,4

	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere al cursului nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursului real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
Ianuarie 2011	12,2	16,3	-1,2	-7,5	-6,1	-11,4
Februarie 2011	12	16,4	-5,8	-6	-9,1	-9
Martie 2011	11,9	16,7	-5,1	-2,3	-7,9	-5,3
Aprilie 2011	11,7	16,9	-6,3	0,7	-9,4	-2,9
Mai 2011	11,6	16,7	-8,5	4,3	-11,6	0
Iunie 2011	11,6	16,7	-10,2	5,7	-13,7	0,7
Iulie 2011	11,5	16,5	-8,4	2,8	-12,4	-2,7
August. 2011	11,4	16,3	-6,2	4,2	-10,9	-2,3
Septembrie 2011	11,6	16	-5,3	0,5	-9,6	-4,9
Octombrie 2011	11,8	16,1	0,2	-1,1	-4,6	-6,4
Noiembrie 2011	11,7	15,9	-0,7	-1,6	-5,7	-7
Decembrie 2011	11,8	15,6	-3	-3,1	-7,3	-7,6
Ianuarie 2012	11,8	15,2	-3,3	-6,7	-7	-10,4
Februarie 2012	11,8	15,7	-1,1	-4,4	-4,1	-7,4
Martie 2012	11,9	15,6	-0,8	-6,5	-3,5	-9
Mai 2012	11,8	15,5	0,9	-8,1	-1,3	-9,7
Aprilie 2012	11,9	15,2	2,7	-8,7	0,1	-10,1
Iunie 2012	12,1	15,1	4,4	-9,3	2,4	-10,2
Iulie 2012	12,4	15,2	7,4	-7,8	4,7	-8,8
August. 2012	12,5	15,5	9,9	-5,1	7,1	-6,6
Septembrie 2012	12,4	15,9	7	-0,7	4,2	-2,7
Octombrie 2012	12,3	15,9	3,9	-1,6	2,2	-2,8
Noiembrie 2012	12,3	15,8	5,2	-0,6	3,3	-2
Decembrie 2012	12,2	16	3,4	2,8	1,1	1,2
Ianuarie 2013	12,1	16,1	2,8	5,9	-0,2	3
Februarie 2013	12,1	16,2	2,5	3,1	-0,5	1
Martie 2013	12,3	16	3,5	2,4		0

Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Datoria publică, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Presiunea fiscală, %
2006	17827,2	23%	17973,9	29%	13058,6	146,7	33%
2007	22292	25%	22415,6	25%	12393,1	123,6	34%
2008	25516,9	14%	26146,9	17%	11604,36	630	34%
2009	23517,7	-8%	27354,3	5%	14622,6	3836,6	32%
2010	27550,9	17%	29328,9	7%	18870,8	1778	31%
2011	30150,5	9%	32117	10%	24005,4	1958,5	31%
2012	33526,1	11%	35364	10%	29017,7	1837,9	31%
Trimestrul I 2009	4974,8	-9%	6057,3	17%		1082,5	
Trimestrul II 2009	5858,2	-7%	6853,5	5%	12936,4	2077,8	
Trimestrul III 2009	5823,7	-9%	6496,1	2%	13805,3	2750,2	
Trimestrul IV 2009	6861	-6%	7947,4	-1%	14622,6	3836,6	
Trimestrul I 2010	5582,4	12%	6451,2	7%	17458,1	868,8	
Trimestrul II 2010	6817,4	16%	7253,9	6%	18005,1	1305,3	
Trimestrul III 2010	6711,9	15%	6903	6%	18564,7	1496,4	
Trimestrul IV 2010	8439,2	23%	8720,8	10%	18870,8	1778	
Trimestrul I 2011	6122	10%	6640,5	3%	18768	518,5	
Trimestrul II 2011	7524,5	10%	8368,6	15%	18991,7	1362,6	
Trimestrul III 2011	7598	13%	7643,3	11%	19875,2	1407,9	
Trimestrul IV 2011	8906	6%	9464,6	9%	24005,4	1407,9	
Trimestrul I 2012	6582,7	8%	7363,5	11%	26034,2	780,8	
Trimestrul II 2012	8744,5	16%	8898,9	6%	26474,5	935,2	
Trimestrul III 2012	8613,5	13%	8486	11%	27429,2	807,7	
Trimestrul IV 2012	9585,4	8%	10615,6	12%	29017,7	1837,9	
Ianuarie 2010	1520,5	6%	1802,4	14%	14512,7	281,9	
Februarie 2010	1785,5	-5%	2147,6	-1%	17177,3	644	
Martie 2010	2276,4	37%	2501,2	8%	17458,1	868,8	
Aprilie 2010	2343,6	15%	2328,9	-1%	17589,2	854,1	
Mai 2010	2111,3	16%	2242	9%	17861	984,4	
Iunie 2010	2362,5	18%	2683	10%	18005,1	1305,3	

Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Cresterea veniturilor la BPN, % (compartiv cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Cresterea cheltuielilor din BPN, % (compartiv cu aceeași perioadă a anului trecut)	Datoria publică, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Presiunea fiscală, %
Iulie 2010	2198,2	10%	2415,2	-3%	17818,6	1522,3	
August 2010	2122,4	17%	2081,2	13%	18361,3	1481,1	
Septembrie 2010	2391,3	19%	2406,6	10%	18564,7	1496,4	
Octombrie 2010	2340,3	19%	2441,6	22%	18308,2	1597,7	
Noiembrie 2010	2343,4	10%	2765	14%	18411,9	2019,3	
Decembrie 2010	3755,5	36%	3514,2	0%	18870,8	1778	
Ianuarie 2011	1840,9	21%	1876,8	4%	18849,3	35,9	
Februarie 2011	1902,4	7%	2291,4	7%	18851,1	424,9	
Martie 2011	2378,7	4%	2472,3	-1%	18768	518,5	
Aprilie 2011	2222,8	-5%	2702,3	16%	19003,5	998	
Mai 2011	2482,3	18%	2679,1	19%	18909,6	1194,8	
Iunie 2011	2819,4	19%	2987,2	11%	18991,7	1362,6	
Iulie 2011	2304,4	5%	2850,9	18%		1909,9	
August 2011	2327,2	10%	2317,9	11%		1900,6	
Septembrie 2011	2966,4	24%	2473,7	3%	19875,2	1407,9	
Octombrie 2011	2553	9%	2685	10%		1539,9	
Noiembrie 2011	2526,8	8%	2693,8	-3%		1706,9	
Decembrie 2011	3834,2	2%	4085,8	16%	24005,4	1958,5	
Ianuarie 2012	1990,9	8%	2087,6	11%		96,7	
Februarie 2012	1951,2	3%	2514,7	10%		660,2	
Martie 2012	2640,6	11%	2761,2	12%	26034,2	23,9	
Aprilie 2012	2909,8	31%	2735,9	1%		606,9	
Mai 2012	2845,6	15%	3104,4	16%		865,7	
Iunie 2012	2989,1	6%	3058,6	2%	26474,5	935,2	
Iulie 2012	2950,3	28%	3078	8%		1062,9	
August 2012	2656,8	14%	2813,5	21%		1219,6	
Septembrie 2012	3006,4	1%	2594,5	5%	27429,2	807,7	
Octombrie 2012	3030,6	19%	3108,2	16%		885,2	
Noiembrie 2012	3053,8	21%	3126	16%		957,5	
Decembrie 2012	3501	-9%	4381,4	7%	29017,7	1837,9	
Ianuarie 2013	2179,2	9%	2199,4	5%		20,2	
Februarie 2013	2350,2	20%	2588,6	3%		258,6	

Perioada	Indicatori				Structura depozitelor, %			Veniturile și profitabilitatea %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	Total Depozite mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
2005	18007683,31	14997885,58	13444,2	17679,7	50,19	46,17	38,2	3,16	17,34	0,53	36,71	12,99	5,15	18,33	11,07
2006	22776727,9	18843026,11	16590,3	19809,8	53,59	40,04	49,24	3,44	20,67	0,58	33,48	11,93	5,17	18,18	11,06
2007	31978663,96	26454375,89	26486,8	20662	61,1	31,35	48,56	3,94	24,16	0,73	28,98	15,13	6,01	18,85	10,88
2008	39122691,17	32088011,63	27811,8	24085,3	62,86	28,08	46,41	3,49	19,91	0,65	30,63	18,09	9,64	20,96	12,02
2009	39915006	33008335,6	14246,5	23834	62,33	30,33	53,59	-0,39	-2,12	0,6	38,27	14,66	7,61	20,31	12,51
2010	42269552,18	35010881,54	23429,8	26942,4	63,28	33,96	48,45	0,47	2,61	0,67	34,18	7,56	3,42	16,25	9,91
2011	47707871,76	39613543,97	30112,1	30112,1	63,36	32,21	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	7,54	3,69	14,37	8,75
2012	58304445,22	48058415,8	35948,2	36272,3	64,1	31,9	43,8	1,1	5,6	0,7	32,9	7,59	4,3	13,34	8,28
Trimestrul I 2009	37572432,3	30461936,8	24660,8	22498,4	63,33	28,35	53,39	1,41	7,53	0,65	29,27	19,36	10,18	23,13	13,3
Trimestrul II 2009	36586829,4	29749716,29	24660,8	22454,9	63,15	28,59	56,56	0,47	2,51	0,64	31,46	15,04	8,16	18,94	13,09
Trimestrul III 2009	37797021,5	30980486,4	23847,3	22318,7	62,62	29,44	54,56	0,16	0,87	0,62	34,53	10,77	4,88	19,04	11,89
Trimestrul IV 2009	39915006	33008335,6	23505,4	23834	62,33	30,33	53,59	0,39	-2,12	0,6	38,27	14,66	7,61	20,31	12,51
Trimestrul I 2010	39309206,77	3222470989	23740,4	24162,4	63,23	31,08	51,31	1,59	8,9	0,6	36,49	9,11	3,37	17,25	10,21
Trimestrul II 2010	39653431,7	32546028,2	24903	24138	64,05	31,49	49,7	1,78	9,94	0,62	34,81	6,65	3,32	16,46	10,49
Trimestrul III 2010	40865287,84	38516718,02	25896,4	25594,3	63,05	33,68	48,88	1,24	6,94	0,67	34,05	7,43	3,48	15,8	9,77
Trimestrul IV 2010	42302918,96	35013033,34	26915,5	26942,4	63,28	33,96	48,45	0,54	3,04	0,67	24,15	7,56	3,42	16,25	9,91
Trimestrul I 2011	43494259,88	36039545,85	27481,8	27950,8	65,43	32,54	47,98	1,73	10,07	0,7	33,2	7,88	3,38	14,6	9,09
Trimestrul II 2011	44837379,68	37354219,4	28833,4	29053,6	66,04	31,78	47,64	1,75	10,32	0,72	31,77	7,28	3,58	14,2	8,9
Trimestrul III 2011	46322984,98	33483173,31	30076,6	29794,2	64,51	32,96	46,91	1,96	11,53	0,68	31,67	6,87	3,94	14,11	8,86
Trimestrul IV 2011	47707871,76	39613543,97	30963	30112,1	63,36	32,21	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	8,45	3,83	13,96	7,67
Trimestrul I 2012	50878839,41	40711223,41	31952,8	30675,6	65,3	30,7	45,8	2,7	13,4	0,7	31,8	7,23	3,92	14,25	8,6
Trimestrul II 2012	52572296,47	43421074,58	32945,6	31962,1	63,4	31,3	45,7	2,3	11,6	0,7	32,3	7,59	3,79	13,69	7,92
Trimestrul III 2012	55791173,74	45476797,09	27207,1	27207,1	64	31,9	44,4	2	10,5	0,7	31,6	7,94	4,97	12,58	7,78
Trimestrul IV 2012	58304445,22	48058415,8	35948,2	36272,3	64,1	31,9	43,8	1,1	5,6	0,7	32,9	8,44	4,68	11,98	8,32

Perioada	Indicatori				Structura depozitelor, %			Veniturile și profitabilitatea%		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mii. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	Total Depozite mil.MDL (sold la sfârșit de perioadă)	depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
ian.10	39645717,2	32668158,16	236481,1	243004	63,3	30,93	53,32	1,55	8,81	0,61	38,1	9,7	3,59	17,03	10,67
feb.10	39540558,9	32494778,8	23614,9	24151	64,01	30,31	51,25	1,49	8,38	0,61	36,29	8,45	3,63	17,78	10,37
mar.10	3930920677	3222470989	23740,4	241624	63,23	31,08	51,31	1,59	8,9	0,6	36,49	9,11	3,37	17,25	10,21
apr.10	3951049906	32385972,14	23849,4	241608	63,87	30,83	50,18	1,51	8,46	0,62	37,55	8,31	3,37	16,85	10,29
mai.10	39305057,36	32329699,37	24390	240742	63,73	31,59	49,75	1,78	9,96	0,65	35,55	6,45	3,32	16,81	10,15
iun.10	39653431,7	32546028,2	24903	24138	64,05	31,49	49,7	1,78	9,94	0,62	34,81	6,65	3,32	16,46	10,49
iul.10	40023064,75	32829967,34	25312,4	24484,5	64,09	31,61	49	1,89	10,57	0,64	33,94	7,79	3,43	16,02	10,43
aug.10	40107087,08	32848479,57	25660,3	24546,3	63,29	32,53	48,88	1,92	10,71	0,66	33,59	7,99	3,52	16,44	9,29
sep.10	40865287,84	33483173,31	25896,4	25594,3	63,05	33,68	48,88	1,24	6,94	0,67	34,05	7,43	3,48	15,8	9,77
oct.10	41107397,84	33625402,69	26459,8	25796,3	63,64	33,3	48,32	1,4	7,76	0,68	33,19	6,79	3,43	15,88	9,65
nov.10	41506026,78	34096665,6	26831,5	26255,7	63,23	33,84	47,92	1,28	7,11	0,69	33,36	6,82	3,18	15,24	9,31
dec.10	42302917,96	35013033,34	26915,5	26942,4	63,28	33,96	48,45	0,54	3,04	0,67	34,15	6,54	3,29	14,76	9,25
ian.11	42867398,67	35508020,14	26971,1	27494,8	63,82	33,62	48,55	1,99	11,58	0,67	34,15	6,79	3,41	15,24	9,31
feb.11	43188907,55	35798645,23	27346	27890,9	64,6	33,34	48,28	1,72	10,02	0,68	34,6	7,82	3,43	14,53	9,25
mar.11	43494259,88	36039545,85	27481,8	27930,8	65,43	33,54	47,98	1,73	10,07	0,7	33,2	7,88	3,38	14,6	9,09
apr.11	43786457,25	36333330,36	27844,6	27944,4	66,38	31,37	48,3	1,7	9,92	0,7	32,82	7,23	3,64	15,05	8,67
mai.11	44105507,22	36667328,37	28137,4	28440,8	65,79	32,07	47,2	1,82	10,68	0,71	33,34	7,83	3,38	14,59	8,96
iun.11	44037379,68	37354219,4	28833,4	29063,6	66,04	31,70	47,64	1,75	10,32	0,72	31,77	7,20	3,50	14,2	8,9
iul.11	44812702,04	37256029,98	28776,2	29116,5	65,75	31,97	46,84	1,86	10,97	0,71	32,3	7,75	3,54	14,32	9,23
aug.11	45623382,56	37905950,26	29293,3	29577,3	65,38	32,31	46,71	1,91	11,25	0,7	32,68	8	3,87	14,06	8,88
sep.11	46322984,98	38516718,02	30076,6	29794,2	64,51	32,96	46,91	1,96	11,53	0,68	31,67	6,87	3,94	14,11	8,86
oct.11	46857989,21	38893090,78	30341,2	30035,9	64,68	32,61	46,94	2,12	12,52	0,69	32,91	7,6	4,14	14,03	8,84
nov.11	46639186,44	38665909,75	30210,6	29976,6	65,09	32,42	46,38	1,83	10,82	0,68	33,35	7,37	4,07	14,57	8,79
dec.11	47707871,76	39613543,37	30953	30112,1	63,36	32,21	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	8,45	3,83	13,96	7,67
ian.12	49915280,62	39953043,04	31380	30245,9	63,3	32,3	46,3	3,1	15,4	0,7	31,5	7,06	4,03	14,71	8,36
feb.12	50710749,07	40598278,71	31999,3	30433,8	64,4	31,2	46	3,6	17,8	0,7	32,1	8,04	4,2	13,9	9,86
mar.12	50878839,41	40711223,41	31952,8	30342,8	65,3	30,7	45,4	2,9	14,6	0,7	31,8	7,32	4,2	14,05	9,36
apr.12	51338598,5	41039778,8	32255,5	30675,6	65,3	30,7	45,8	2,7	13,4	0,7	31,8	7,23	3,92	14,25	8,6
mai.12	51821950,69	41540002,05	32081,8	30921,5	64,4	31	44,6	2,6	13	0,7	32,3	7,5	3,92	13,98	8,09
iun.12	5357296,47	43421074,59	32945,6	31952,1	63,4	31,3	45,7	2,3	11,6	0,7	32,3	7,59	3,79	13,69	7,92
iul.12	54906667,13	44542420,79	33277	32277	63	32,7	45,9	2,3	11,8	0,7	32,3	7,4	4,19	13,38	7,74
aug.12	55152687,33	44887122,87	34487	32577	63,6	32,5	44,4	2,2	11,1	0,7	31,9	7,15	4,53	12,82	7,64
sep.12	55791173,74	45475977,09	35197	32877,1	64	31,9	44,4	2	10,5	0,7	31,6	7,94	4,97	12,58	7,78
oct.12	56099442,01	45693209,67	35677	33144	66,7	31,4	44,3	2	10,5	0,7	32	7,72	4,5	13	7,64
nov.12	56946374,44	463878525,6	36197	33363	67,7	32,3	43,6	1,9	10,1	0,7	31,6	7,96	4,62	12,68	7,73
dec.12	58304145,22	48058415,8	35948,2	36272,3	64,1	31,9	43,8	1,1	5,6	0,7	32,9	8,41	4,68	11,98	13,89
ian.13	59960893,56	49620392,55	35955,6	37328,4	66,7	33,3	44,4	1,8	10,5	0,7	34,8	8,55	4,79	12,41	14,23
feb.13												8,56	4,41	13,23	14,79

	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
2006	5145,8	8268,3	12485,3	19558,1	6512,3
2007	6664,9	10923,6	18396,8	27344,2	9537,2
2008	7578,7	11609,2	21774,1	31680,8	11633,6
2009	8849	13206,8	20942	32684,4	10456,3
2010	10107,6	15720,2	24770,7	37051,2	12115
2011	10864,5	17385,6	28265,4	40977,1	14345,2
2012	13240,8	20607,3	34914,6	49513,2	17633,5
Ianuarie 2011	9579,1	15105	24474,2	37075,2	12084,1
Februarie 2011	9488,4	15079,2	24636,5	37380,8	11772,6
Martie 2011	9731	15250,8	25001,8	37683,9	12654,5
Aprilie 2011	10348,6	15582,5	25543,1	38295,6	13290,4
Mai 2011	10233,9	15773,3	26018,9	38677,2	13217,9
Iunie 2011	10486	16077,6	26417,7	39522,1	13402
Iulie 2011	10693,1	16427,9	26907,8	39811,1	13413,7
August. 2011	10774,3	16739,5	27242,3	40353,1	14076,7
Septembrie 2011	10509,7	16662,5	27140,8	40305,5	14062,5
Octombrie 2011	10560,8	16757,1	27326,9	40598,3	14265,8
Noiembrie 2011	10314,7	16701	27157,5	40292,9	14031,5
Decembrie 2011	10864,5	17385,6	28265,4	40977,1	14345,2
Ianuarie 2012	10280,2	16169,4	27617,0	40526,7	13643,6
Februarie 2012	10476,6	16422,4	27900,1	40960,8	13843,7
Martie 2012	10673,6	16613,3	28275,1	41016,6	14074,3
Aprilie 2012	10960,7	16742,9	28601,4	41636,4	15005,9
Mai 2012	10858,8	16903,8	28958,4	41780,4	14765,1
Iunie 2012	11243,9	17400,3	29541,1	43206,1	15082,8
Iulie 2012	11760,9	18263,2	30692,8	44752,8	15668,6
August. 2012	12417,4	19124,9	32196,0	46080,8	16284,4
Septembrie 2012	12784,9	19616,7	32936,2	46770,7	16840,7
Octombrie 2012	12537,4	19443,1	33024,0	47160,0	17155,6
Noiembrie 2012	12670,7	19531,3	33590,2	47913,9	16947,5
Decembrie 2012	13240,8	20607,3	34914,6	49513,2	17633,5
Ianuarie 2013	12772,2	20180,2	35120,9	50100,8	17251,7
Februarie 2013	12902,8	20183,1	35189,5	49808,9	17437,4
Martie 2013					16914,1

	Rata de bază, %	CBN, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la credite overnight, %	Credite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la depozite overnight, %	Depozite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata rezervelor obligatorii atrase în MDL, %
Ianuarie 2011	8	3731,3	10/11	-	4/5	290	8
Februarie 2011	8	3934,3	11	-	5	429,1	8/11
Martie 2011	8	3685,7	11	-	5	409,8	11
Aprilie 2011	8	3537,8	11	-	5	162,5	11
Mai 2011	8	3318,1	11	-	5	174	11
Iunie 2011	8	3484,2	11	-	5	260,4	11
Iulie 2011	8	3282,7	11	-	5	218,3	11/14
August 2011	9	3005,8	11/12	-	5/6	140,8	14
Septembrie 2011	10	2723	12/13	-	6/7	230,2	14
Octombrie 2011	10	2647,1	13	-	7	150,2	14
Noiembrie 2011	10	2783	13	-	7	186,8	14
Decembrie 2011	9,5	2717,1	12,5	-	6,5	295,4	14
Ianuarie 2012	9,5/8,5	3456,7	12,5/11,5	-	6,5/5,5	347,3	14
Februarie 2012	8,5/6,5	3771	11,5/9,5	-	5,5/3,5	226,3	14
Martie 2012	6,5/4,5	3847,7	9,5/7,5	-	3,5/1,5	139,6	14
Aprilie 2012	4,5	3377,6	7,5	-	1,5	118,5	14
Mai 2012	4,5	3576,9	7,5	-	1,5	169,6	14
Iunie 2012	4,5	3682,4	7,5	-	1,5	268,7	14
August 2012	4,5	3943,2	7,5	-	1,5	282,1	14
Septembrie 2012	4,5	4362,6	7,5	-	1,5	217,6	14
Octombrie 2012	4,5	3961,7	7,5	-	1,5	135,4	14
Noiembrie 2012	4,5	3900,5	7,5	-	1,5	184,6	14
Decembrie 2012	4,5	3650,8	7,5	-	1,5	368,9	14
Ianuarie 2013	4,5	4298,4	7,5	-	1,5	363,8	14
Februarie 2013	4,5	4480,7	7,5	-	1,5	252,8	14
Martie 2013	4,5	4563,3	7,5	-	1,5	156,6	14

Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. MDL				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, mil. USD
	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari		
2006	3610,0	1371,4	1698,6	540,0	1013,8	409,0	516,9	87,9	2596,2	962,4	1181,7	452,1	-1582,4	39,0
2007	5029,5	1882,6	2359,9	787,0	1340,0	548,9	678,9	112,2	3689,5	1333,7	1681,0	674,8	-2349,5	36,3
2008	6489,9	2360,3	2925,4	1204,2	1591,1	623,0	820,1	148,0	4898,8	1737,3	2105,3	1056,2	-3307,7	32,5
2009	4561,3	1632,2	2088,6	840,6	1283,0	490,4	667,4	125,3	3278,3	1141,8	1421,2	715,3	-1995,3	39,1
2010	5396,8	1880,9	2433,1	1082,8	1541,5	624,0	728,9	188,6	3855,3	1256,9	1704,2	894,2	-2313,8	40,0
2011	7408,1	2632,7	3339,3	1436,1	2216,8	919,3	1083,0	214,5	5191,3	1713,4	2256,3	1221,6	-2974,5	42,7
2012	7374,8	2551,8	3332,1	1490,9	2161,8	928,0	1013,4	220,4	5213,0	1623,8	2318,7	1270,5	-3051,2	41,5
T I. 2010	1065,9	402,9	459,7	203,3	302,5	115,6	153,8	33,1	763,4	287,3	305,9	170,2	-460,9	39,6
T II. 2010	1217,1	373,4	577,5	266,2	304,4	122,5	143,7	38,2	912,7	250,9	433,8	228,0	-608,3	33,4
T III. 2010	1341,3	448,2	627,5	265,6	380,8	152,4	178,3	50,1	960,5	295,8	449,2	215,5	-579,7	39,6
T IV. 2010	1772,5	656,4	768,4	347,7	553,8	233,5	253,1	67,2	1218,7	422,9	515,3	280,5	-664,9	45,4
T I. 2011	1571,8	587,1	684,2	300,5	473,6	175,9	238,8	58,9	1098,2	411,2	445,4	241,6	-624,6	43,1
T II. 2011	1798,0	579,2	865,9	352,9	521,9	212,7	255,1	54,1	1276,1	366,5	610,8	298,8	-754,2	40,9
T III. 2011	1868,8	651,8	862,7	354,3	549,4	237,8	276,2	35,4	1319,4	414,0	586,5	318,9	-770,0	41,6
T IV. 2011	2169,5	814,6	926,5	428,4	671,9	292,9	312,9	66,1	1497,6	521,7	613,6	362,3	-825,7	44,9
T I. 2012	1709,0	655,1	720,4	333,5	504,8	201,1	252,2	51,5	1204,2	454,0	468,2	282,0	-699,4	41,9
T II. 2012	1793,5	572,1	853,0	368,4	537,0	227,3	255,8	53,9	1256,5	344,8	597,2	314,5	-719,5	42,7
T III. 2012	1779,5	609,8	799,4	370,3	506,6	238,8	213,1	54,7	1272,9	371,0	586,3	315,6	-766,3	39,8
T IV. 2012	2092,8	714,8	959,3	418,7	613,4	260,8	292,3	60,3	1479,4	454,0	667,0	358,4	-866,0	41,5

Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. MDL				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, mil. USD
	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari	Total	CSI	UE	Alte tari		
Ian 2011	419,2	162,8	173,3	83,1	134,4	42,5	69,9	22,0	284,8	120,3	103,4	61,1	-150,4	47,2
Feb 2011	516,9	191,6	227,3	98,0	161,0	56,6	84,1	20,3	355,9	135,0	143,2	77,7	-194,9	45,2
Mar 2011	635,7	232,7	283,6	119,4	178,2	76,8	84,8	16,6	457,5	155,9	198,8	102,8	-279,3	39,0
Apr 2011	596,9	200,6	286,4	109,9	175,8	70,8	88,5	16,5	421,1	129,8	197,9	93,4	-245,3	41,7
Mai 2011	611,3	187,9	296,7	126,7	173,6	69,7	84,3	19,6	437,7	118,2	212,4	107,1	-264,1	39,7
Iun 2011	589,8	190,7	282,8	116,3	172,5	72,2	82,3	18,0	417,3	118,5	200,5	98,3	-244,8	41,3
Iul 2011	595,7	196,1	289,9	109,7	180,9	78,9	90,3	11,7	414,8	117,2	199,6	98,0	-233,9	43,6
Aug 2011	606,6	218,1	276,4	112,1	185,9	77,1	97,6	11,2	420,7	141,0	178,8	100,9	-234,8	44,2
Sep 2011	666,5	237,6	296,4	132,5	182,6	81,8	88,3	12,5	483,9	155,8	208,1	120,0	-301,3	37,7
Oct 2011	679,0	250,5	298,6	129,9	211,2	97,6	96,5	17,1	467,8	152,9	202,1	112,8	-256,6	45,1
Noi 2011	737,6	277,7	313,0	146,9	242,7	101,1	116,0	25,6	494,9	176,6	197,0	121,3	-252,2	49,0
Dec 2011	752,9	286,4	314,9	151,6	218,0	94,2	100,4	23,4	534,9	192,2	214,5	128,2	-316,9	40,8
Ian 2012	486,4	193,9	191,0	101,5	147,5	54,3	74,8	18,4	338,9	139,6	116,2	83,1	-191,4	43,5
Feb 2012	546,9	228,0	228,8	90,1	157,9	65,9	77,0	15,0	389,0	162,1	151,8	75,1	-231,1	40,6
Mar 2012	675,7	233,2	300,6	141,9	199,4	80,9	100,4	18,1	476,3	152,3	200,2	123,8	-276,9	41,9
Apr 2012	608,2	196,6	282,4	129,2	181,6	77,8	84,3	19,5	426,6	118,8	198,1	109,7	-245,0	42,6
Mai 2012	604,6	187,7	293,0	123,9	176,5	72,5	85,7	18,3	428,1	115,2	207,3	105,6	-251,6	41,2
Iun 2012	580,7	187,8	277,6	115,3	178,9	77,0	85,8	16,1	401,8	110,8	191,8	99,2	-222,9	44,5
Iul 2012	579,6	198,5	271,6	109,5	163,0	79,0	69,1	14,9	416,6	119,5	202,5	94,6	-253,6	39,1
Aug 2012	563,2	194,5	250,6	118,1	156,6	75,8	63,4	17,4	406,6	118,7	187,2	100,7	-250,0	38,5
Sep 2012	636,7	216,8	277,2	142,7	187,0	84,0	80,6	22,4	449,7	132,8	196,6	120,3	-262,7	41,6
Oct 2012	707,2	230,7	333,6	142,9	210,2	94,8	97,4	18,0	497,0	135,9	236,2	124,9	-286,8	42,3
Noi 2012	693,8	234,6	329,1	130,1	215,9	91,2	103,3	21,4	477,9	143,4	225,8	108,7	-262,0	45,2
Dec 2012	691,8	249,4	296,7	145,7	187,3	74,8	91,6	20,9	504,5	174,6	205,1	124,8	-317,2	37,1
Ian 2013	510,4	192,9	209,2	108,3	162,1	63,7	82,8	15,6	348,3	129,2	126,4	92,7	-186,2	46,5

Perioada	Indicii valorici ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorici ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Exportul pe cap de locuitor, mil. USD	Ponderea exporturilor în PIB, %	Ponderea importurilor în PIB, %	Influxul de ISD, mil. USD	Stocul de ISD, mil. USD	Influxul de remiteri, mil. USD
2006	96,3	117,5	104,0	109,0	93,0	108,0	282,4	29,7	76,2	258,5	1278,1	1361,8
2007	127,6	137,0	109,0	110,0	117,0	125,0	374,2	30,4	83,8	541,3	1876,5	1802,4
2008	118,7	132,8	113,0	116,0	105,0	114,0	445,3	26,3	80,9	711,5	2596,3	2388,0
2009	80,6	66,9	87,0	89,0	93,0	75,0	359,6	23,6	60,3	145,3	2697,0	1701,3
2010	120,1	117,6	103,0	103,0	117,0	114,0	432,6	26,5	66,3	197,4	2879,6	1909,0
2011	143,8	134,7	107,0	110,0	134,0	122,0	622,6	31,7	74,1	281,0	3170,0	2278,3
2012	97,5	100,4					607,3	73,1	159,1	3338,79	1786,0	97,5
T I. 2010	111,9	101,3	101,0	95,0	111,0	107,0				45,5	2724,6	378,0
T II. 2010	102,4	122,7	100,0	102,0	102,0	120,0				36,0	2734,6	450,7
T III. 2010	124,0	122,4	103,0	104,0	120,0	118,0				70,1	2842,2	542,9
T IV. 2010	145,8	122,4	108,0	106,0	135,0	115,0				45,9	2879,6	537,5
T I. 2011	158,2	144,0	109,0	110,0	145,0	131,0				63,9	2962,2	443,1
T II. 2011	171,5	139,8	110,0	112,0	156,0	125,0				72,0	3046,3	570,4
T III. 2011	144,3	137,4	111,0	112,0	130,0	123,0				66,3	3098,9	630,3
T IV. 2011	121,3	122,9	103,0	108,0	118,0	114,0				78,9	3170,0	634,5
T I. 2012	106,7	109,7	98,0	103,0	109,0	106,0				29,6	3201,3	498,3
T II. 2012	102,9	98,5	95,0	96,0	108,0	103,0				0,8	3180,9	611,0
T III. 2012	92,2	96,5	94,0	95,0	98,0	102,0				28,0	3224,5	666,3
T IV. 2012	91,3	98,8	99,0	100,0	92,0	99,0				61,4	3338,79	494,7

Perioada	Exportul principalilor parteneri comerciali, mil. USD					Importul principalilor parteneri comerciali, mil. USD					Exportul net principalilor parteneri comerciali, mil. USD				
	SUA	UE 27	Romania	Federatia Rusa	Ucraina	SUA	UE 27	Romania	Federatia Rusa	Ucraina	SUA	UE 27	Romania	Federatia Rusa	Ucraina
2006	10256730	14565964	327032	2997920	384320	19296290	17146436	502687	1590250	444590	-90399560	-2580472	-175655	1407670	-60270
2007	11481980	17060012	405590	3544030	492950	20204030	19830900	705538	2234880	606190	8722050	2770887	2999418	1309150	113230
2008	12874421	19397545	496999	4716060	669540	21694870	23317574	843161	2918610	855330	-8820449	-3920029	-346162	1179450	-185790
2009	10560430	1530157	406735	3033860	397820	16052957	17188785	540637	1918040	454870	-5992527	-1838627	-1159840	1115940	-57050
2010	12782631	17959456	494464	4006300	514780	19691838	20272261	620430	2486360	609110	-6909207	-2312805	-125966	1519940	-94330
2011	14804321	21689538	630094	5220130	684660	22658940	23964932	765181	3238320	825940	-7854619	-2275395	-135087	1981810	-141340
2012	15470798	21659460	578285	5304960	687570	23351896	22923687	700930	3334500	846590	-7881098	-1264227	-1226645	1970460	-159020
T.I. 2010	2969656	4077638	109458	922260	103370	4403480	4688898	137998	456770	117960	-1433824	-611260	-28540	465490	-14590
T.II. 2010	3151215	4271722	117851	973680	127580	4917056	4885983	153107	581040	137930	-1765894	-614261	-35256	392640	-10370
T.III. 2010	3185465	4586328	125251	974970	131990	5175257	5117980	152746	683310	162680	-1989792	-531652	-27494	291660	-30690
T.IV. 2010	3476295	5023768	141903	1135390	151880	5196045	5579401	176578	765240	190540	-1719750	-555633	-34676	370150	-38680
T.I. 2011	3515537	5144811	152095	1132370	153780	5231459	5817223	172720	650770	185040	-1715922	-672412	-20625	481600	-31260
T.II. 2011	3711052	5488086	159268	1337040	174720	5735911	6167940	202815	830380	198530	-2024859	-679854	-43548	506660	-23810
T.III. 2011	3739794	5496800	162286	1303680	171040	5881735	6137061	195901	852160	211260	-2141941	-640260	-33615	451520	-40220
T.IV. 2011	3837938	5559841	156447	1447040	185080	5809835	5842709	193745	905010	231110	-1971897	-282868	-37298	542030	-46050
T.I. 2012	38160016	5322181	344988	1317660	161610	5667117	5908778	167538	725860	190790	-1851101	-586597	-22550	591800	-29180
T.II. 2012	3921639	5424934	144663	1319190	175190	5949196	5649991	181137	818600	218140	-2027557	-225057	-36473	500590	-42850
T.III. 2012	3784273	5331908	139132	1267440	173620	5885442	5628924	171488	859210	214030	-2101169	-297016	-32355	408200	-40410
T.IV. 2012	3948870	5580437	149501	1400670	177150	5850141	5735994	180768	930800	223630	-1901271	-155558	-31266	469870	-46480
Jan 2011	1101789	1502504	45762	303460	66480	1717784	1887863	48558	1630090	50690	-615995	-385364	-2796	140370	-4210
Feb 2011	1096468	1707945	48188	392460	47240	1605542	1809441	53759	218250	63870	-509075	-101599	-5572	174210	-16630
Mar 2011	1317280	1934462	58145	436450	60060	1908133	2119991	70402	269430	70480	-590853	-185449	-12258	167020	-10920
Apr 2011	1239594	1775049	49444	458800	56005	1830376	2023459	63484	271160	62980	-590782	-248410	-14041	187640	-6930
May 2011	1241068	1901244	55429	436450	57000	1939444	2109207	72260	281770	67670	-698373	-207963	-16831	154680	-10670
Iun 2011	1230390	1811793	54395	441790	61607	1966094	2035275	67071	277450	67880	-735704	-223482	-12676	164340	-6210
Iul 2011	1202392	1868518	54551	419860	53560	1922299	2026419	64055	274900	65270	-719907	-157901	-9504	144960	-11710
Aug 2011	1266334	1764766	49820	445410	57800	2014757	2089881	62507	301720	72140	-748423	-325116	-12686	143690	-14340
Sep 2011	1271068	1863516	57914	438410	59680	1944679	2020760	69339	275540	73850	-673611	-157244	-11425	162870	-14170
Oct 2011	1310577	1958277	56581	460450	57560	1967796	2012510	67272	294030	75440	-657219	-154232	-10691	166420	-17880
Nov 2011	1259988	1884796	56352	473210	62760	1950855	2011305	68883	304070	76770	-691867	-126510	-12531	169140	-14010
Dec 2011	1268373	1816767	43513	513380	64740	1891184	1818893	57590	306910	78900	-622811	-21266	-14076	206470	-14160
Jan 2012	1182087	1601059	44890	397370	53250	1882914	1920136	50820	192190	53850	-700827	-319077	-5930	205180	-600
Feb 2012	1234280	17658077	46504	451570	49600	1761095	1935613	53266	247930	67600	-526815	-170535	-6763	203640	-18000
Mar 2012	1399649	1956045	53595	468720	58760	2023108	2053029	63452	285740	69340	-623459	-96984	-9857	182980	-10580
Apr 2012	1274114	1738880	46491	451190	57950	1946098	1903933	58408	267960	72630	-671984	-165253	-11917	183230	-14680
May 2012	1317349	1854052	51156	458280	62390	2035143	1908079	64033	281450	75820	-717794	-54027	-12877	176830	-13430
Iun 2012	1330176	1832202	47016	409720	54850	1967955	1837979	58696	269190	69690	-637779	-5777	-11679	140530	-14080
Iul 2012	1215383	1831067	46294	406450	57600	1976334	1801160	55455	295940	71980	-760751	29907	-9161	110510	-14380
Aug 2012	1286315	1729010	43587	402540	58320	1998667	1895245	56106	294140	72780	-712352	-166234	-12519	126400	-14460
Sep 2012	1282375	1771483	49251	440450	57700	1910441	1932519	59927	269160	69270	-628066	-160688	-10676	171290	-11570
Oct 2012	1338168	1960353	54198	460520	61730	2037945	2062471	68582	315530	76740	-699777	-122118	-14384	144990	-15010
Nov 2012	1303741	1880790	54043	454470	59510	1992717	1905163	59282	300910	68800	-699777	-122118	-14384	144990	-15010
Dec 2012	1306961	1739293	41261	485680	55910	1819479	1748360	52904	314360	78090	-512518	-9067	-11643	171320	-22180

Perioada	Inregistrarea intreprinderilor	Radierea intreprinderilor
Trimestrul I 2011	1931	797
Trimestrul II 2011	1629	965
Trimestrul III 2011	1543	861
Trimestrul IV 2011	1637	807
Total 2011	6740	3430
Trimestrul I 2012	1757	852
Trimestrul II 2012	1499	760
Trimestrul III 2012	1378	845
Trimestrul IV 2012	1639	761
Total 2012	6273	3218
ian.2012	496	270
feb.2012	562	284
mar.2012	699	298
apr.2012	451	219
mai 2012	559	271
iun 2012	489	270
iul 2012	438	362
aug 2012	445	288
sep 2012	495	195
oct 2012	564	211
noiem 2012	584	207
dec 2012	491	343

Indicatorii Sectorului Social	Piata fortei de muncă																		
	Numărul persoanelor economic activă (mii pers.)		Rata de activitate a populației, %				Numărul persoanelor ocupate (mii pers.)		Rata de ocupare a populației, %				Numărul șomerilor BIM (mii pers.)		Rata șomajului, %				
	TOTAL	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural	Total	bărbați	femei	urban	rural		
																		2008	2009
TOTAL 2008	1302,8	44,3	47,3	41,5	47,1	42,2	1251,0	42,5	45,2	40,1	44,5	41,0	51,7	4,0	4,6	3,4	5,5	2,7	
TOTAL 2009	1265,3	42,8	46,2	39,7	47,4	39,3	1184,4	40,0	42,6	37,7	43,6	37,4	81,0	6,4	7,8	4,9	8,0	5,0	
TOTAL 2010	1235,4	41,6	45,0	38,6	47,2	37,5	1143,4	38,5	40,9	36,4	42,7	35,4	92,0	7,4	9,1	5,7	9,6	5,4	
2011																			
T1 Ianuarie	1137,7	38,2	41,3	35,5	46,6	32,1	1030,5	34,6	36,4	33,0	41,9	29,3	107,2	9,4	11,9	6,9	10,0	8,8	
Martie																			
Aprilie																			
T2 Mai	1328,7	44,7	49,2	40,5	49,6	41,0	1246,1	41,9	45,8	38,4	45,7	39,0	82,6	6,2	7,0	5,3	7,9	4,7	
Iunie																			
Iulie																			
T3 August	1347,2	45,3	48,3	42,6	48,1	43,2	1276,2	42,9	45,5	40,6	44,7	41,6	71,0	5,3	5,7	4,8	7,1	3,7	
Septembrie																			
Octombrie																			
T4 Noiembrie	1216,4	40,9	43,5	38,5	47,8	35,8	1141,1	38,4	40,5	36,4	44,0	34,3	75,3	6,2	6,8	5,6	8,0	4,4	
Decembrie																			
TOTAL 2011	1257,5	42,3	45,6	39,3	48,0	38,0	1173,5	39,4	42,1	37,1	44,1	36,0	84,0	6,7	7,7	5,6	8,2	5,2	
2012																			
T1 Ianuarie	1103,7	37,0	38,8	35,3	45,6	30,5	1023,9	34,3	35,2	33,6	41,9	28,6	79,8	7,2	9,5	5,0	8,1	6,2	
Martie																			
Aprilie																			
T2 Mai	1266,9	42,5	45,6	39,6	46,3	39,6	1209,3	40,5	43,1	38,2	43,2	38,6	57,6	4,5	5,4	3,6	6,8	2,6	
Iunie																			
Iulie																			
T3 August	1286,9	43,1	46,0	40,5	46,5	40,7	1224,7	41,1	43,3	39,0	43,1	39,6	62,2	4,8	5,9	3,7	7,3	2,8	
Septembrie																			
Octombrie																			
T4 Noiembrie	1200,7	40,3	43,6	37,2	49,6	33,3	1129,3	37,9	40,6	35,4	46,2	31,8	71,4	5,9	7,0	4,9	7,0	4,8	
Decembrie																			
TOTAL 2012	1214,5	40,7	43,5	38,2	47,0	36,0	1146,8	38,4	40,6	36,5	43,6	34,6	67,7	5,6	6,8	4,3	7,3	3,9	

Indicatorii Sectorului Social	Remunerarea muncii				Protecția socială a populației																			
	Câștigul salarial mediu lunar - Total		Indicele câștigului salarial lunar (față de anul precedent), %		Indicele câștigului salarial real lunar (față de anul precedent), %		Numărul pensionarilor - Total (la sfârșitul anului) (mii pers.)		Pensionarii aflați în evidența organelor de asigurare socială (mii pers.)				Mărimea medie a pensiei lunare stabilite a pensionarilor aflați în evidența organelor de protecție socială a populației (la sfârșitul anului) MDL											
	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR	Total	de invaliditate	în urma pierderii întreținătorului	pentru limita de vârstă	Total	de invaliditate	în urma pierderii întreținătorului (pentru fiecare membru înapt de muncă din familie)	Ritmuri de creștere a pensiei nominale, %	Ritmuri de schimbare a pensiei reale, %	Indemnizație unică	Indemnizații lunare							
TOTAL 2008	2529,7	243,4	165,4	122,5	143,0	133,0	108,7	639,4	621,4	455,2	131,3	26,3	8,6	646,4	666,3	563,3	370,6	117,9	104,6	1200,0	1500,0	322,6	150,0	
TOTAL 2009	2747,6	247,2	177,0	108,6	101,5	107,0	108,6	643,4	624,5	457,9	133,3	24,9	8,5	775,5	800,8	669,3	434,2	120,0	120,0	1400,0	1700,0	478,9	150,0	
TOTAL 2010	2972,2	240,4	181,2	108,2	97,3	102,4	100,7	646,7	627,2	460,5	134,3	23,7	8,6	810,9	836,6	691,8	443,7	104,6	97,4	1700,0	2000,0	675,3	250,0	
TOTAL 2011	3193,9	272,1	195,5	111,6	113,2	107,9	103,7	658,4	638,3	473,1	135,8	20,6	8,8	874,1	900,6	717,7	461,4			2000,0	2300,0	768,6	300,0	
T1 Ianuarie	3139,0	265,8	206,1	110,7	114,5	118,6	103,5		638,6					874,1										
T2 Februarie	3166,0	266,5	201,9	109,8	111,0	114,8	103,4							874,0										
Martie	3273,5	276,3	209,6	109,7	110,6	117,3	104,1																	
Aprilie	3350,3	283,8	215,6	106,9	105,9	116,0	102,1																	
T2 Mai	3489,8	294,2	229,1	108,5	106,1	118,8	104,2																	
Iunie	3913,5	323,8	258,4	110,0	105,5	121,0	106,1																	
Iulie	3574,9	289,2	234,8	109,6	102,3	118,6	105,4		642,5															
T3 August	3503,6	280,4	226,4	110,4	100,5	116,3	105,7																	
Septembrie	3421,5	275,7	215,1	108,3	101,2	109,1	103,2																	
Octombrie	3482,3	284,2	219,1	110,1	106,0	111,9	106,0		645,7															
T4 Noiembrie	3527,8	286,1	222,9	109,2	103,8	109,8	105,3																	
Decembrie	3868,8	318,9	243,1	104,9	101,4	102,0	100,8																	
TOTAL 2012	3477,7			108,9			104,1	649,9						957,6				109,6						
T1 Ianuarie	3413,8			108,7			104,0	649,9						957,6				109,6						
2013																								

Indicatorii Sectorului Social	Infrapecțiuni																						
	Infrapecțiuni înregistrate - total, (cauze)			Infrapecțiuni contra vieții și sănătății persoanei (cauze)			Infrapecțiuni privind viala sexuală (cauze)		Infrapecțiuni contra patrimonialului (cauze)							Infrapecțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale (cauze)		Infrapecțiuni contra familiei și minorilor (cauze)		Infrapecțiuni economice (cauze)		Infrapecțiuni contra securității publice și a ordinii publice (cauze)	
	Total	Omor	Vătămare intenționată gravă	Total	Viol	Furt	Tălhărie	Jaf	Escrocherie	Pungășie	Șantaj	Total	Infrapecțiuni legate de droguri	Total	Trafic de copii	Total	Contrabandă	Fabricarea banilor falși	Total	Huliganism			
TOTAL 2008	24788	1680	233	385	474	306	12540	9642	175	986	870	135	64	2382	2126	242	50	3015	266	177	943	772	
TOTAL 2009	25655	1667	240	369	402	264	12222	9136	205	1003	1066	118	52	2065	1879	168	42	2452	251	292	927	767	
TOTAL 2010	33402	1892	265	416	557	368	18104	13646	185	1204	1841	395	64	1983	1794	204	23	1053	170	376	1122	955	
TOTAL 2011	35124	1799	216	360	461	291	19340	15060	152	1151	1574	554	44	1810	1658	597	24	1384	211	681	1342	1152	
2012																							
T1																							
Januarie																							
Februarie	7791	362	49	67	141	82	3988	3012	49	297	354	102	7	468	386	192	6	464	46	296	315	263	
Martie																							
Aprilie																							
Mai	16852	762	96	145	287	179	8619	6587	81	587	757	205	24	893	760	409	10	888	89	569	691	585	
Junie																							
Iulie																							
August	26012	1222	151	228	448	273	13239	10128	127	872	1136	339	43	1336	1169	668	15	1416	127	933	1054	888	
Septembrie																							
Octombrie																							
November	36615	1755	223	325	617	360	18751	14294	167	1175	1651	540	64	1785	1575	953	20	1928	163	1156	1514	1284	
Decembrie																							
TOTAL 2012	36615	1755	223	325	617	360	18751	14294	167	1175	1651	540	64	1785	1575	953	20	1928	163	1156	1514	1284	

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Redactor: Lucia CUTASEVICI
Designer copertă: Virgiliu MOREI

Adresa redacției: Complexul Editorial, IEFS, MD-2064,
or. Chișinău, str. I. Creangă, 45, tel.: (+373-22) 50-11-30, fax: (+373-22) 74-37-94
web: www.iefs.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 22.04.2013. Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 8,7. Coli editoriale 10,3. Com. 11.
Complexul-Editorial al IEFS, 2013